

Ministerie van Financiën

Rijksbegroting 2019

IX Financiën en Nationale Schuld

Van ons allemaal **Voor ons allemaal**

Vergaderjaar 2018–2019

35 000 IX

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) en de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2019

Nr. 1

VOORSTEL VAN WET

18 september 2018

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! Doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat ingevolge artikel 105 van de Grondwet de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Rijk bij de wet moet worden vastgesteld en dat artikel 2.1 van de Comptabiliteitswet 2016 bepaalt welke begrotingen tot de rijksbegroting behoren;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1

De bij deze wet behorende departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2019 wordt vastgesteld.

Artikel 2

De bij deze wet behorende begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2019 wordt vastgesteld.

Artikel 3

De vaststelling van de begrotingsstaten geschieft in duizenden euro's.

Artikel 4

Deze wet treedt in werking met ingang van 1 januari van het onderhavige begrotingsjaar. Indien het Staatsblad waarin deze wet wordt geplaatst, wordt uitgegeven op of na deze datum van 1 januari, treedt zij in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van dat Staatsblad en werkt zij terug tot en met 1 januari.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Financiën,

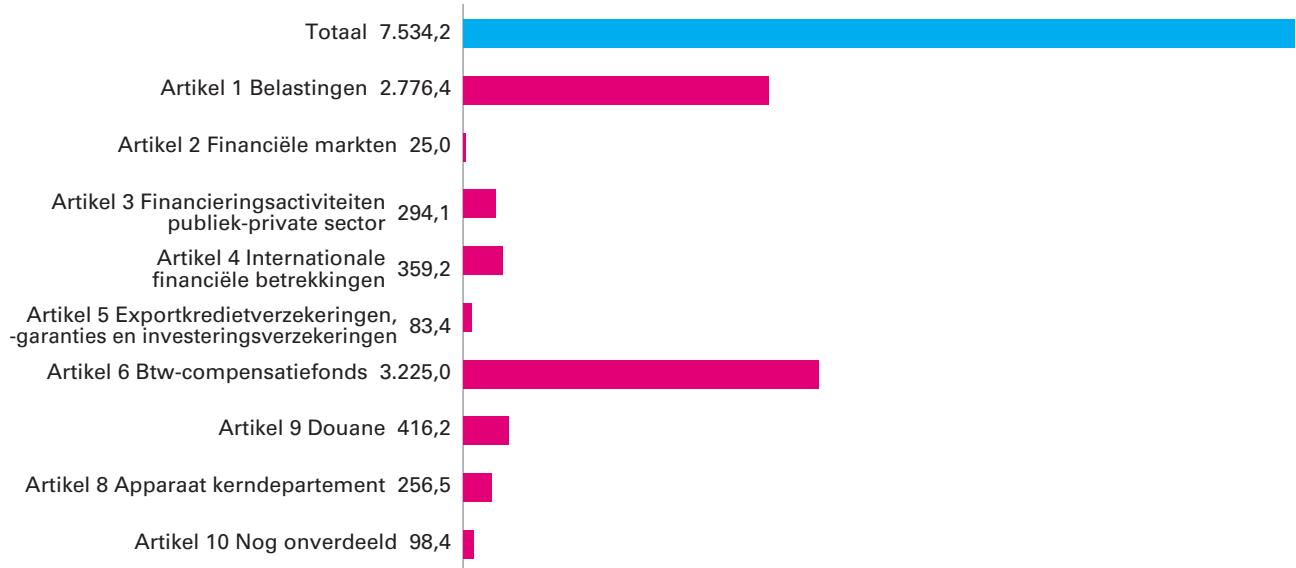
Vastgestelde departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2019 (bedragen x € 1.000)

Art.	Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting		
		Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
	Totaal	19.022.542	7.534.228	158.920.430
Beleidsartikelen				
1	Belastingen	2.716.883	2.776.428	154.158.692
2	Financiële markten	25.023	25.023	7.441
3	Financieringsactiviteiten publiek-private sector	15.708	294.050	1.204.300
4	Internationale financiële betrekkingen	2.274.076	359.220	15.257
5	Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzeker- ringen	10.015.244	83.444	256.172
6	Btw-compensatiefonds	3.225.010	3.225.010	3.225.010
9	Douane	416.151	416.151	605
Niet-beleidsartikelen				
8	Apparaat kerndepartement	256.491	256.491	52.953
10	Nog onverdeeld	77.956	98.411	0

Vastgestelde begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2019 (bedragen x € 1.000)

Art.	Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting		
		Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
	Totaal	37.186.983	37.186.983	33.671.966
Beleidsartikelen				
11	Financiering staatsschuld	35.655.308	35.655.308	24.178.000
12	Kasbeheer	1.531.675	1.531.675	9.493.966

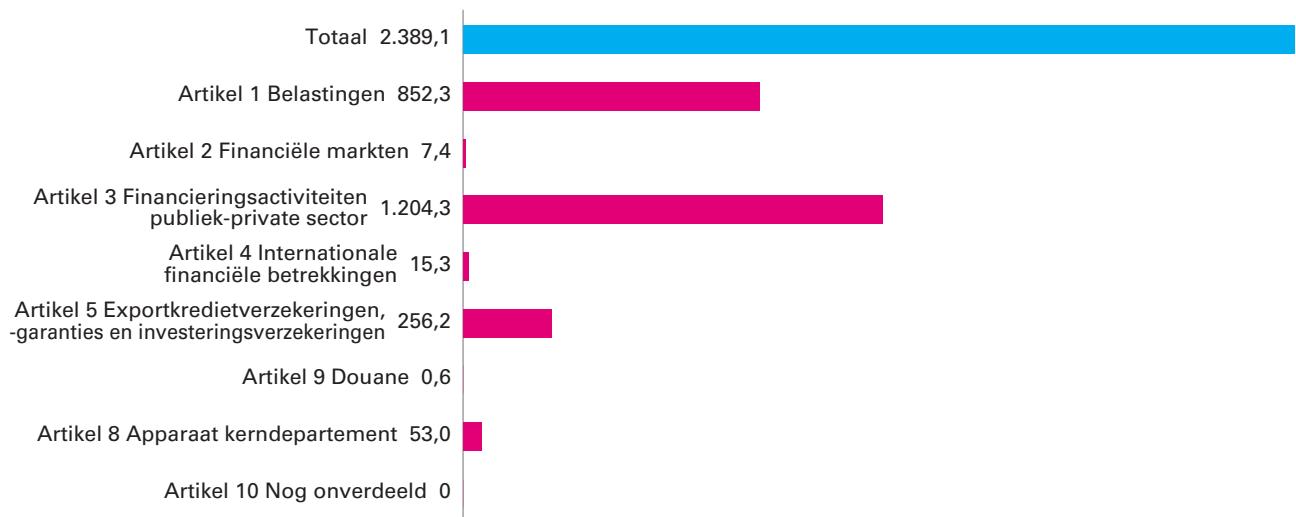
Begrote departementale uitgaven Ministerie van Financiën naar beleidsterrein voor 2019 (bedragen x € 1 mln.)

Begrote departementale ontvangsten Ministerie van Financiën voor 2019 (bedragen x € 1 mln.)

Begrote departementale niet-belastingontvangsten Ministerie van Financiën naar beleidsterrein voor 2019 (bedragen x € 1 mln.)

Begrote uitgaven Nationale Schuld voor 2019 (bedragen x € 1 mln.)

Begrote ontvangsten Nationale Schuld voor 2019 (bedragen x € 1 mln.)

35 000 IX

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) en de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2019

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETSVOORSTEL	3
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	4
1.	LEESWIJZER	4
2.	BELEIDSAGENDA	8
2.1	Beleidsprioriteiten	8
2.2	Belangrijkste beleidスマtige mutaties	17
2.3	Overzicht niet-juridisch verplichte uitgaven	23
2.4	Meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen	24
2.5	Overzicht risicoregelingen	26
3.	BELEIDSARTIKELEN (FINANCIËN)	46
	Artikel 1 Belastingen	46
	Artikel 2 Financiële markten	68
	Artikel 3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector	75
	Artikel 4 Internationale financiële betrekkingen	83
	Artikel 5 Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzekeringen	90
	Artikel 6 Btw-compensatiefonds	95
	Artikel 9 Douane	99
4.	NIET-BELEIDSARTIKELEN	107
	Artikel 8 Apparaat kerndepartement	107
	Artikel 10 Nog onverdeeld	109
5.	BELEIDSARTIKELEN (NATIONALE SCHULD)	110
	Artikel 11 Financiering staatsschuld	110
	Artikel 12 Kasbeheer	117

6. BIJLAGEN	121
Bijlage 1: Zelfstandige Bestuursorganen en Rechtspersonen met een Wettelijke Taak	121
Bijlage 2: Verdiepingsbijlage	126
Bijlage 3: Moties en toezeggingen	141
Bijlage 4: Subsidieoverzicht	196
Bijlage 5: Evaluatie- en overig onderzoek	197
Bijlage 6: Lijst van afkortingen	202

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETSVOORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld.

Het wetsvoorstel strekt ertoe om de onderhavige begrotingsstaten voor het aangegeven jaar vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor dat jaar. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten vastgesteld. De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zogenoemde begrotingstoelichting).

De Minister van Financiën,

W.B. Hoekstra

B. BEGROTINGSTOEPLICHTING

1. LEESWIJZER

Het werkterrein van het Ministerie van Financiën

Voor u ligt de begroting 2019 van het Ministerie van Financiën, begrotingshoofdstuk IX (Financiën en Nationale Schuld) van de Rijksbegroting. In de begroting staan de belangrijkste beleidsdoelen voor 2019 en de financiële gevolgen hiervan. Simpel gezegd: wat wil de Minister van Financiën bereiken in 2019, hoe wil de Minister dit doen en met welke middelen?

De Minister van Financiën is onder meer verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van:

- a. het algemeen financieel-economische en internationale financiële beleid;
- b. het begrotingsbeleid en een doelmatig beheer van de rijksoverheid;
- c. het financieringsbeleid;
- d. het fiscale beleid;
- e. het staatsschuldbeleid;
- f. het beleid omtrent financiële markten;
- g. het heffen, controleren en innen van de belastingen.

Het algemeen financieel-economische beleid en het begrotingsbeleid worden primair toegelicht in de Miljoenennota. Daarin worden ook de belastingontvangsten toegelicht. Het fiscale beleid komt op hoofdlijnen aan bod in deze begroting; in het Belastingplan wordt gedetailleerd ingegaan op de veranderingen in het fiscale beleid. De financiën van de decentrale overheden, waarvoor de Minister van Financiën medeverantwoordelijk is, komen aan de orde in de Miljoenennota en in de begrotingen van het Gemeente- en Provinciefonds.

Waar relevant wordt in de begroting verwezen naar Kamerstukken of andere beschikbare begrotingsinformatie. De Rijksbegrotingsvoorschriften (RBV) en de Comptabiliteitswet (CW) vormen het regelgevend kader voor de begroting.

Vanwege tussentijdse afrondingen op duizenden, miljoenen of miljarden euro's kan de som der delen afwijken van het totaal in de tabellen.

Opbouw van de begroting

De begroting IX is opgebouwd uit negen beleidsartikelen en twee niet-beleidsartikelen. De beleidsartikelen weerspiegelen het gehele werkterrein van het Ministerie van Financiën inclusief het beheer van de staatsschuld en het kasbeleid van het Rijk.

De beleidsartikelen voor Financiën (IXB) zijn:

- artikel 1 Belastingen;
- artikel 2 Financiële markten;
- artikel 3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector;
- artikel 4 Internationale financiële betrekkingen;
- artikel 5 Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzekeringen;
- artikel 6 Btw-compensatiefonds;
- artikel 9 Douane.

De niet-beleidsartikelen zijn:

- artikel 8 Apparaat kerndepartement;
- artikel 10 Nog onverdeeld.

De beleidsartikelen voor Nationale Schuld (IXA) zijn:

- artikel 11 Financiering staatsschuld;
- artikel 12 Kasbeheer.

De begrotingstoelichting is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 geeft allereerst de beleidsprioriteiten weer. Dit zijn de belangrijkste beleidsdoelen van het Ministerie van Financiën. Ook bevat dit hoofdstuk een overzicht van de belangrijkste beleidsmatige mutaties, van de niet-juridisch verplichte uitgaven, van de beleidsdoorlichtingen en van de risicoregelingen.

In hoofdstuk 3 komen de beleidsartikelen Financiën aan bod, in hoofdstuk 4 de niet-beleidsartikelen en in hoofdstuk 5 de beleidsartikelen Nationale Schuld. Waar relevant en beschikbaar worden indicatoren of kengetallen opgenomen om te laten zien wat de doelstellingen zijn (zie ook de Groeparagraaf onder). Elk beleidsartikel bevat onder andere een onderdeel Beleidswijzigingen waarin wordt aangegeven wat de belangrijkste wijzigingen in het beleid zijn en de gevolgen hiervan. Zowel de beleidsartikelen als de niet-beleidsartikelen bevatten een tabel Budgettaire gevolgen van beleid met een financiële toelichting van de belangrijkste posten.

Tot slot zijn zes bijlagen opgenomen. Bijlage 1 geeft een overzicht van Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO's) en Rechtspersonen met een Wettelijke Taak (RWT's). Bijlage 2 is een verdiepingsbijlage met de belangrijkste budgettaire mutaties per artikel, bijlage 3 geeft het overzicht met moties en toezeggingen, bijlage 4 is het subsidieoverzicht, bijlage 5 het overzicht met evaluatie- en overig onderzoek en als laatste volgt de lijst van afkortingen (bijlage 6).

Financiering staatsschuld en kasbeheer (Nationale Schuld)

Sinds 2013 behandelt begroting IX tevens de schuld van de Nederlandse rijksoverheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de schuld die extern wordt gefinancierd, door bijvoorbeeld banken, beleggers en pensioenfondsen, en de schulden of tegoeden die verschillende aan de schatkist gelieerde instellingen – via het geïntegreerd middelenbeheer – hebben bij het Ministerie van Financiën. De extern gefinancierde schuld wordt in artikel 11 Financiering staatsschuld behandeld. Het geïntegreerd middelenbeheer wordt behandeld in artikel 12 Kasbeheer. De artikelen worden middels een aparte begrotingsstaat vastgesteld.

De begroting van de Nationale Schuld heeft twee specifieke eigenschappen. De eerste eigenschap is dat de rente-uitgaven en renteontvangsten op transactiebasis worden verantwoord, in plaats van op kasbasis zoals bij alle andere onderdelen van de Rijksbegroting. Dit is vastgelegd in de CW 2016, artikel 2.19. Met de registratie van rente op transactiebasis voor de Nationale Schuld wordt aangesloten bij de Europese voorschriften van het Europees Stelsel van Rekeningen (ESR) 2010. De tweede eigenschap is dat voor beide artikelen wordt uitgegaan dat de aangegeven financiële verplichtingen gelijk zijn aan de uitgaven (kas = verplichtingen). Beide artikelen kennen geen verplichting om afzonderlijke ramingen op te nemen van de verwachte kasuitgaven en de verwachte juridisch vastgelegde financiële verplichtingen. Dit is het

gevolg van de inherente onvoorspelbaarheid van de leenbehoefte van de Staat (artikel 11) en de fluctuerende geldstromen in het geïntegreerd middelenbeheer (artikel 12).

Financiële instrumenten

Bij het indelen van de uitgaven naar financieel instrument wordt aansluiting gezocht bij de rol en verantwoordelijkheid van de Minister. Hierdoor wordt de wijze waarop de uitgaven het ministerie verlaten leidend voor de indeling naar financiële instrumenten. Het Ministerie van Financiën maakt daarom, naast de standaard financiële instrumenten zoals opdrachten en garanties, ook gebruik van drie eigen instrumenten: financiering (vermogensverschaffing/-onttrekking), rente, en rekening-courant en deposito's.

Het instrument financiering (vermogensverschaffing/-onttrekking) wordt gebruikt op artikel 3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector bij onder meer kapitaalinjecties in staatsdeelnemingen en dividendontvangsten. De definitie van financiering is als volgt: «*van een financiering wordt gesproken, indien een financiële bijdrage aan een wederpartij wordt verstrekt als kapitaalverschaffing voor een investeringsgoed of als algemene vermogensverschaffing voor die wederpartij (een instelling, bedrijf of onderneming). Als een financiële bijdrage wordt verstrekt in de exploitatiesfeer, wordt gesproken van bekostiging. Bij een financiering voert de organisatie die de financiering ontvangt, de kapitaalverstrekking als kapitaalontvangst op de balans op*1. Van een staatsdeelneming is sprake als de Staat aandelen bezit in een privaat bedrijf.

Het instrument rente komt onder meer terug op artikel 11 en 12 over de financiering van de staatsschuld en het kasbeheer. Op artikel 11 en 12 wordt daarnaast gebruik gemaakt van het instrument leningen. In tegenstelling tot de meeste leningen op de Rijksbegroting gaat het op artikel 11 om leningen die aan de Staat verstrekt worden voor de financiering van de staatsschuld. Op artikel 12 is ook het instrument rekening-courant en deposito's opgenomen. Het gaat hier om de bankrekeningen waarop geldstromen van decentrale overheden, de sociale fondsen en andere aan de rijksoverheid gelieerde instellingen in- en uitvloeien.

Groeiparaagraaf

Oprichting artikel 9 Douane

Met ingang van deze begroting is een nieuw beleidsartikel geïntroduceerd op begrotingshoofdstuk IX: artikel 9 Douane. In januari 2017 heeft de Commissie onderzoek Belastingdienst in haar rapport¹ geconstateerd dat de Douane een enigszins geïsoleerde positie inneemt binnen de Belastingdienst, onder andere vanwege de overheersende oriëntatie op Europese regelgeving en omdat de Douane meer gespitst is op de samenwerking met bijvoorbeeld de Koninklijke Marechaussee en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) dan met andere onderdelen binnen de Belastingdienst. Daarom adviseerde de commissie om de positie van de Douane te heroverwegen. Het kabinet heeft dit advies overgenomen en als eerste stap hiertoe besloten tot het oprichten van een apart begrotingsartikel Douane op begrotingshoofdstuk IX. Middels deze begroting wordt dus invulling gegeven aan dit besluit. De Tweede en Eerste Kamer

---

¹ Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 330.

zijn eerder per brief op de hoogste gesteld van de oprichting van het begrotingsartikel².

Aangezien de Douane een dienstonderdeel is van de Belastingdienst en dus tot nu toe in de begroting IX onderdeel uitmaakt van artikel 1 Belastingen, betekent het oprichten van een apart begrotingsartikel Douane dat artikel 1 Belastingen wordt opgedeeld. De Douane krijgt hierbij de status van grote uitvoerende dienst, zodat de apparaatsbudgetten op het eigen artikel gepresenteerd kunnen worden. Artikel 1 Belastingen blijft gewoon bestaan, exclusief het gedeelte Douane. De wijze van besturen van de Douane blijft met de oprichting van dit nieuwe artikel ongewijzigd en organisatorisch vinden ook geen wijzigingen plaats. De Douane blijft onderdeel van de Belastingdienst.

Artikel 9 Douane bevat de beleidsmatige informatie over de Douane en informatie over de aan Douane gerelateerde verplichtingen, uitgaven en ontvangsten. Het artikel betreft op budgettair gebied voor de begroting 2019 enkel de apparaatsbudgetten (personele en materiële uitgaven en apparaatsontvangsten), programma-uitgaven en verplichtingen die direct aan het dienstonderdeel Douane kunnen worden toegerekend. Overige indirekte uitgaven die betrekking hebben op de Douane, bijvoorbeeld voor huisvesting en ICT, worden gedaan door andere dienstonderdelen binnen de Belastingdienst en blijven derhalve voor de begroting 2019 vermeld op artikel 1 Belastingen. Ook de belastingontvangsten blijven daar staan. Op termijn wordt gestreefd naar een meer integraal begrotingsartikel Douane via een groeimodel.

Prestatie-indicatoren in de begroting

Het Ministerie van Financiën vindt het belangrijk dat zijn beleid en prestaties meetbaar zijn. Daarom zijn in meerdere artikelen prestatie-indicatoren of kengetallen opgenomen. Maar, dit is nog niet in alle artikelen het geval. Momenteel onderzoeken we in welke artikelen het mogelijk en zinvol is om nieuwe, meer of minder prestatie-indicatoren op te nemen in de begroting. Ook bekijken we of de huidige prestatie-indicatoren (nog) een goed en volledig beeld geven van desbetreffende beleid en prestaties. Dit is een meerjarig traject, waarvan de eerste resultaten in de begroting 2020 zichtbaar zijn.

De ontwikkeling van tussendoelen en prestatie-indicatoren bij de Belastingdienst (artikel 1) loopt als meerjarig traject gelijk op met de doorontwikkeling van de uitvoerings- en handhavingsstrategie. Het streven is gericht op minder indicatoren met meer zeggingskracht.

Ten opzichte van de vorige begroting zijn geen andere noemenswaardige ontwikkelingen te melden.

---

² Kamerstukken II 2017–2018, 34 775, nr. 26.

2. BELEIDSAGENDA

2.1 Beleidsprioriteiten

Inleiding

Een financieel gezond Nederland en evenwichtige overheidsfinanciën: dat is waar het Ministerie van Financiën met toewijding aan werkt. Nederland staat er financieel goed voor: de economie groeit, de belastinginkomsten stijgen en de overheidsschuld daalt richting het niveau van vóór de crisis.

Maar waakzaamheid is geboden. Nationale en internationale ontwikkelingen en onzekerheden zijn van invloed op de overheidsfinanciën en vragen om aandacht.

Voor 2019 heeft het ministerie negen beleidsprioriteiten. De eerste vier zijn hoofdzakelijk nationale aangelegenheden, de laatste vijf hebben een internationaal karakter.

Het ministerie zet zich in voor gezonde overheidsfinanciën (prioriteit 1). In 2019 verwachten we weer een begrotingsoverschot. Dit betekent een lagere staatsschuld en dalende rentelasten. Met de operatie Inzicht in Kwaliteit vergroten we onze kennis over het effect van beleid en verbeteren we stapsgewijs het evaluatiestelsel (2).

Op fiscaal gebied zetten we in 2019 onder andere in op lastenverlichting voor burgers, het tegengaan van belastingontwijking en -ontduiking en verdere vergroening (3). De veranderopgave bij de Belastingdienst zal de komende jaren aandacht en capaciteit blijven vragen. De uitdagingen zijn complex en hardnekkig. Maar de weg naar boven is ingezet. Dus gaan we in 2019 verder met het beheerst vernieuwen van de Belastingdienst (4).

Internationale financiële markten en het bancaire landschap veranderen, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de populariteit van virtuele valuta en startups die innovatieve technologie gebruiken (zogeheten Fintech-bedrijven). Dit vraagt om beleid waarmee een betrouwbare en integere financiële markt kan worden geborgd en waarmee innovatie kan worden bevorderd (5). Een andere prioriteit is de oprichting van de Nederlandse financierings- en ontwikkelingsinstelling Invest-NL (6). Hiermee zet het kabinet een volgende stap in het stimuleren van nieuwe, kansrijke investeringen in binnen- en buitenland.

Tot slot: de onderhandelingen over het Meerjarig Financieel Kader (MFK) van de EU (7) en over de Brexit (8) gaan in 2019 op volle kracht door. De uitkomsten kunnen flinke invloed hebben op de overheidsfinanciën. Ook zal de Brexit mogelijk grote gevolgen hebben voor de werkzaamheden door de Douane (nieuwe «buitengrens») en voor Nederlandse (financiële) regelgeving. Europese samenwerking (9) is belangrijk hierbij en de laatste prioriteit schetst daarom de insteek van het Ministerie van Financiën op Europees niveau.

1. Gezonde overheidsfinanciën

Gezonde, houdbare overheidsfinanciën zijn een noodzakelijke voorwaarde voor de welvaart in Nederland. Het kabinet spreekt in het regeerakkoord de ambitie uit om het begrotingsoverschot tijdens deze kabinetsperiode te handhaven. Door te streven naar een begrotingsoverschot van circa 0,5% van het bruto binnenlands product (bbp) in 2021 voldoen we aan de begrotingsnormen van het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) en daarmee is

er ruimte voor het voeren van een trendmatig begrotingsbeleid. Een dergelijk begrotingsbeleid draagt bij aan een goede beheersing van de overheidsfinanciën, een versterking van de economische groei en doelmatige allocatie van middelen.

Voor een goede beheersing van de overheidsfinanciën wordt er gewerkt met uitgavenplafonds die aan het begin van de kabinettsperiode zijn afgesproken. Voor de inkomstenkant van de begroting en bij de werkloosheidssuitgaven geldt het principe van automatische stabilisatie: conjuncturele meevallers komen ten gunste van het saldo, conjuncturele tegenvalters belasten het saldo. Dit voorkomt daarmee dat meevallers leiden tot intensivering en tegenvalters tot bezuinigingen, en voorkomt daarmee procyclisch beleid. Ter bevordering van een doelmatige allocatie wordt er op één moment een integrale afweging gemaakt over de begroting: het «hoofdbesluitvormingsmoment» in het voorjaar.

Het kabinet houdt zich voor 2019 aan de uitgavenplafonds. Voor 2019 wordt het EMU-saldo geraamd op 1% van het bbp en de EMU-schuld komt uit op 49,6% van het bbp.

2. Operatie Inzicht in Kwaliteit

Met de operatie Inzicht in Kwaliteit wil het kabinet de maatschappelijke toegevoegde waarde van overheidsbeleid en bijbehorende publieke middelen vergroten. Dit vraagt allereerst om inzicht: weten welk beleid werkt, tegen welke prijs en met welke alternatieven. En dit inzicht moet vervolgens benut worden in het bijsturen van beleid en het vormgeven van nieuw beleid.

Het Ministerie van Financiën gaat voor de operatie met de andere ministeries aan de slag om op specifieke beleidsterreinen, maar ook over de grenzen van beleidsterreinen heen, meer maatschappelijke toegevoegde waarde te realiseren. Het ministerie zal een faciliterende en coördinerende rol vervullen, door *best practices* te delen, relevante kennis en innovaties van buiten de overheid naar binnen te halen, het huidige evaluatie-instrumentarium kritisch tegen het licht te houden en de resultaten van de operatie te monitoren.

De Minister van Financiën zal met het oog op het verbeteren en versterken van de evaluatiefunctie binnen het eigen ministerie een Commissie Beleidsevaluatie starten. Deze commissie, die bestaat uit zowel interne leden als externe wetenschappers, zal adviseren bij de opzet en eindproducten van evaluaties. Het uitwisselen van ervaring en kennisdeling is daarnaast een belangrijke functie van de commissie.

3. Fiscale voornemens (artikel 1 Belastingen)

De Staatssecretaris van Financiën heeft op 23 februari 2018 de «Fiscale beleidsagenda³» naar de Eerste en Tweede Kamer verstuurd. In deze brief zet hij zijn plannen met het belastingstelsel nader uiteen. De Fiscale beleidsagenda vloeit grotendeels voort uit het regeerakkoord. Daarnaast drukken ook Europese en internationale ontwikkelingen, jurisprudentie en overige verplichtingen hun stempel op de agenda.

In de agenda presenteert het kabinet vijf fiscale beleidsprioriteiten. Allereerst wil het kabinet de internationale belastingontduiking aanpakken en de strijd tegen belastingontwijking voortvarend voortzetten. Daarnaast

---

³ Kamerstukken II 2017–2018, 32 140, nr. 33.

wil het kabinet de lasten voor burgers verlichten, vooral door de lasten op arbeid te verlagen. Ten derde treft het kabinet maatregelen om het Nederlandse vestigingsklimaat voor bedrijven met reële activiteiten in Nederland aantrekkelijk te houden. De vierde prioriteit is het verder vergroenen van het belastingstelsel. Tot slot zal het kabinet inzetten op een betere uitvoerbaarheid van het belastingstelsel en een beter handlingsbeleid door de Belastingdienst.

Naast de fiscale beleidsprioriteiten gaat de brief ook in op de impact van digitalisering van de economie op het belastingstelsel en op de privacyregelgeving. Ontwikkelingen op het gebied van de digitale economie zullen in 2019 nauwlettend gevolgd worden en ook zal onderzocht worden op welke wijze de verdergaande digitalisering consequenties heeft voor het fiscale beleid.

De eerste grote stap in de implementatie van de Fiscale beleidsagenda betreft het opnemen van hoofdzakelijk regeerakkoord maatregelen in het pakket Belastingplan 2019. Het gaat daarbij met name om maatregelen waarvan het wenselijk is dat deze per 1 januari 2019 in werking treden, maar ook om maatregelen die op 1 januari 2019 bekend moeten zijn om op 1 januari 2020 in werking te kunnen treden. Dit heeft onder andere te maken met systeemwijzigingen bij de Belastingdienst.

Zo wordt er in het kader van de eerste fiscale beleidsprioriteit in 2018 onder meer verder gewerkt aan de implementatie van de eerste en tweede Europese richtlijn ter bestrijding van belastingontwijking (Anti Tax Avoidance Directive; ATAD 1 en ATAD 2). Daarnaast wenst het kabinet de lasten voor burgers te verlagen, vandaar dat in het regeerakkoord maatregelen zijn voorgesteld die de lasten voor burgers in 2021 met ruim € 5 mld. verlagen. Daarbij gaat het onder meer om het vanaf 2019 geleidelijk invoeren van een tweeschijvenstelsel in box 1. Met het oog op de derde beleidsprioriteit, het aantrekkelijk houden van het Nederlandse vestigingsklimaat voor bedrijven met reële activiteiten in Nederland, kiest het kabinet er onder meer voor om de tarieven in de vennootschapsbelasting stapsgewijs te verlagen. Bovendien zal de dividendbelasting worden afgeschaft en wordt per 2020 een conditionele bronbelasting op dividenden ingevoerd en per 2021 een conditionele bronbelasting op rente en royalty's om te voorkomen dat Nederland als schakel wordt gebruikt om financiële stromen naar laagbelastende landen te loodsen. Ook op het gebied van vergroening treft het kabinet in 2019 belangrijke maatregelen zoals de tariefsaanpassingen in de energiebelasting, die ertoe leiden dat de energiebelasting beter in balans wordt gebracht met de CO₂-uitstoot. Tot slot is het kabinet voornemens om in verband met de vereenvoudigingsdoelstelling de kleineondernemersregeling (KOR) in de btw te moderniseren door de regeling te vervangen door een facultatieve omzetgerelateerde vrijstelling van omzetbelasting met een omzetgrens van € 20.000. Tevens worden er standaard uitvoeringstoetsen opgesteld voordat nieuwe regelgeving wordt geïmplementeerd⁴.

4. Beheerst vernieuwen Belastingdienst (artikel 1 Belastingen)

De Belastingdienst staat voor de opgave om werkprocessen te moderniseren en tegelijkertijd de continuïteit te borgen en (nieuwe) wet- en regelgeving te implementeren. De dienstverlening en het toezicht moeten namelijk op een aanvaardbaar peil blijven. In zijn brief «Beheerst

---

⁴ Deze uitvoeringstoetsen waarborgen de uitvoerbaarheid van nieuwe regelgeving en werden jaarlijks samen met het Belastingplan op Prinsjesdag aangeboden aan de Kamer.

vernieuwen» van 26 april 2018 aan de Tweede Kamer schetst de Staatssecretaris van Financiën de aanpak die hij daarbij volgt⁵. De kern van de vernieuwing is de modernisering van de interactie met burger en bedrijf, informatiegestuurd toezicht, de ontwikkeling van data-analyse, de ontwikkeling van managementinformatie voor de sturing, en modernisering van het IV-landschap. Om deze doelstellingen te bereiken zoekt de Belastingdienst aansluiting op de vele technische en digitale uitdagingen en maatschappelijke ontwikkelingen en verwachtingen waarmee hij zich geconfronteerd ziet. Succesvolle vernieuwing is alleen mogelijk als de Belastingdienst de drie grote kwetsbaarheden voortvarend aanpakt: de gevolgen van de uitstroom van personeel, de complexe en verouderde ICT en de sturing. In de brief Beheerst vernieuwen worden maatregelen genoemd op deze terreinen⁶.

Personeel

De uitdaging waar de Belastingdienst voor staat is een ordentelijke en beheerde modernisering te bewerkstelligen en tegelijkertijd te borgen dat de medewerkers toegerust zijn voor de modernste manieren van toezicht op en interactie met burgers en bedrijven; de verhouding hoger versus lager opgeleid personeel verschuift naar meer hoger gekwalificeerde medewerkers. Voor de kortere termijn moeten de gevolgen van de uitstroom voor de continuïteit van de bedrijfsprocessen worden opgevangen. Evenals in 2017 en 2018, zal er in 2019 en de jaren erna een grote wervingsinspanning moeten worden geleverd om de benodigde fiscalisten, registeraccountants en ICT'ers binnen te krijgen.

ICT

De huidige ICT-systemen worden robuuster en wendbaarder gemaakt door middel van het programma Modernisering IV-landschap⁷. Dit is nodig om de continuïteit duurzaam te borgen en de doorlooptijd te verkleinen bij het doorvoeren van wetswijzigingen en andere procesvernieuwingen. Technisch verouderde applicaties worden zoveel mogelijk gesaneerd. De Belastingdienst hanteert een methodiek om zijn applicaties periodiek te beoordelen op zowel technische kwaliteit als bedrijfswaarde, uitgedrukt op een schaal van 0–100%. Die score vormt een belangrijke indicator bij het beantwoorden van de vraag of er aanleiding is te investeren in de vernieuwing van de applicatie. Applicaties die een score voor technische kwaliteit hebben lager dan 50% krijgen het predicaat «achterstallig onderhoud», in de ICT-wereld «technische schuld» genoemd. De doelstelling is om het percentage applicaties met technische schuld, thans circa 50%, de komende jaren substantieel terug te dringen. Tegelijkertijd werkt de Belastingdienst aan verbetering van de systemen en processen in termen van de modernisering en digitalisering van de bedrijfsprocessen van de Belastingdienst. Conform de aanpak in de brief Beheerst vernieuwen wordt in beheerde stappen gewerkt aan deze verbetering door middel van vernieuwingsprojecten. Voor alle processen wordt een doelarchitectuur vastgesteld. Om ICT-kennis structureel vast te houden in de eigen organisatie en de opstart- en afbouwkosten van ICT-projecten te verminderen zal de Belastingdienst meer ICT'ers in vaste dienst aannemen.

⁵ Kamerstukken II 2017–2018, [31 066, nr. 403](#).

⁶ Bij de uitwerking van deze maatregelen en de vernieuwing zal verder worden ingegaan op doelmatigheid en doeltreffendheid.

⁷ Het IV-landschap betreft het geheel aan software, hardware, licenties, koppelingen, datacenter, contracten, etc. bij elkaar. Zie voor meer informatie over het programma Modernisering IV-landschap van de Belastingdienst de bijlage bij Kamerstukken II 2016–2017, [31 066, nr. 304](#).

Sturing en verantwoording

De sturing en beheersing behoeft nog verdere verbetering. Er zijn met het geïntroduceerde driehoeksmodel van eigenaar, opdrachtgever en opdrachtnemer en de vaststelling van de nieuwe topstructuur van de Belastingdienst inmiddels stappen gezet, maar aandacht blijft nodig voor de verdere ontwikkeling en implementatie van de sturing en het verder verbeteren van vastlegging en kwaliteit van de stuur- en verantwoordings-informatie en risicobeheersing. In zijn brief van 14 juni 2018 aan de Tweede Kamer heeft de Staatssecretaris van Financiën het voorstel gedaan om, in aanvulling op de reguliere documenten van de begrotingscyclus en de halfjaarsrapportages, een extern Jaarplan Belastingdienst en een Jaaverslag Belastingdienst aan de Tweede Kamer te doen toekomen⁸. Over de inhoud daarvan worden nog nadere afspraken met de Kamer gemaakt.

Uitvoering Fiscale beleidsagenda

In de Fiscale beleidsagenda is aangegeven dat gewerkt wordt aan een betere uitvoerbaarheid en een beter handhavingsbeleid door de Belastingdienst. Dit zal het kompas zijn bij elke aanpassing in de belastingwetgeving. Voor de Belastingdienst betekent dit concreet het maken van grondige uitvoeringstoetsen die inzicht geven in de uitvoerbaarheid en de gevolgen voor de uitvoering en de uitvoeringskosten. De Belastingdienst maakt in het kader van het handhavingsbeleid ieder jaar opnieuw afwegingen en keuzes met betrekking tot de inzet van de beschikbare mensen en middelen naar de verschillende uitvoerings- en handhavingsactiviteiten.

Een andere prioriteit uit de Fiscale beleidsagenda betreft de aanpak van internationale belastingontwijking en belastingontduiking. Internationale constructies worden gebruikt om belasting te ontkijken en inkomsten uit criminale activiteiten zoals corruptie en witwassen te verhullen. In het regeerakkoord heeft het kabinet aangekondigd dat – naar aanleiding van de «Panama Papers» – de informatiepositie en de opsporingscapaciteit van de Belastingdienst wordt versterkt. Hiervoor worden extra middelen uitgetrokken. Dat betekent dat in 2019 kan worden begonnen met werving.

5. Innoverende, betrouwbare en integere financiële sector (artikel 2 Financiële markten)

Het Ministerie van Financiën zet zich in voor de betrouwbaarheid van producten en diensten op de financiële markten en borgt de integriteit van deze markten. Ook bevordert het ministerie innovatie, met in 2019 bijzondere aandacht voor Fintech en virtuele valuta. Virtuele valuta, zoals bitcoins, brengen integriteitsrisico's met zich mee. Om het witwassen met behulp van virtuele valuta tegen te gaan, is het belangrijk om te weten wie de betrokken partijen zijn. Daarom werken wij in 2019 verder aan regulering van omwisselplatforms in virtuele valuta. Ook wordt bij wet geregeld dat uiteindelijk belanghebbenden van juridische entiteiten en constructies in Nederland in een openbaar register worden opgenomen.

Tot slot vergt de stabiliteit van en het vertrouwen in de instellingen op de financiële markten voortdurende aandacht. Ook in 2019 wordt daarom gewerkt aan voldoende buffers bij financiële instellingen, zowel in kwantiteit als in kwaliteit. Het gaat hierbij om de implementatie van nieuwe afspraken die zijn gemaakt in het kader van de voltooiing van de

---

⁸ Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 410.

Europese Bankenunie. Onderdeel hiervan is dat banken voortaan wettelijk vastgelegde buffers aanhouden die makkelijker kunnen worden aangesproken als een bank in de problemen komt. Ook gaat het hierbij om de implementatie van het herziene kapitaalraamwerk CRR/CRD⁹, waarmee de leverage ratio eis bijvoorbeeld wettelijk verankerd wordt. Ook zal in Europees verband een start worden gemaakt met de uitwerking van het akkoord over de afronding van kapitaalraamwerk Basel III (ook Basel 3,5 of Basel IV genoemd). De voorgestelde maatregelen daaruit moeten ervoor zorgen dat de omvang van het kapitaal en de risico's die een bank neemt, beter bij elkaar aansluiten.

Het Ministerie van Financiën streeft naar een goed en transparant aanbod van financiële producten en diensten aan consumenten en bedrijven. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) houdt toezicht op de productontwikkeling om schade voor de consument en de maatschappij door slechte financiële producten te voorkomen. Dit toezicht zal in 2019 worden geëvalueerd.

Het kabinet zal later dit jaar een agenda voor de financiële sector presenteren met verdere maatregelen die nodig zijn om te komen tot een stabiele, integere en innovatieve financiële sector.

6. Invest-NL (artikel 3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector)

In 2019 wordt Invest-NL N.V. opgericht als 100%-deelneming van de Staat¹⁰. Het Ministerie van Financiën zal het aandeelhouderschap uitvoeren conform het Deelnemingenbeleid¹¹. Dit gebeurt in overleg met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Wouter Bos zal leiding gaan geven aan deze nieuwe instelling.

De Staat zal Invest-NL eigen vermogen verschaffen ter waarde van € 2,5 mld. Dit geld zal in tranches voor Invest-NL beschikbaar komen. Met dit eigen vermogen zal Invest-NL zich richten op de volgende drie hoofddoelen:

- het faciliteren van risicotvolle activiteiten van ondernemingen bij transities op het gebied van energie, verduurzaming (waaronder de circulaire economie en van de gebouwde omgeving), mobiliteit, voedsel, digitalisering van de industrie en maatschappelijke domeinen als zorg, veiligheid en onderwijs;
- de doorgroei van start-ups en scale-ups naar grotere ondernemingen;
- het bevorderen van export en buitenlandse investeringen, het ondersteunen van Nederlandse bedrijven voor het internationaal vermarkten van hun producten en het aanpakken van wereldwijde vraagstukken, zoals duurzame energie, klimaatverandering, water en voedselvoorziening.

Voor elk van deze doelen geldt dat Invest-NL in projecten investeert die in de markt niet van de grond komen, maar die zowel maatschappelijk gewenst zijn als op de lange termijn rendabel. Invest-NL kan deze doelen op de volgende manieren bereiken: met ontwikkelingsactiviteiten, met de

⁹ Capital Requirements Regulation (CRR) en Capital Requirements Directives (CRD).

¹⁰ Voor meer informatie over oprichting, doel en verwachte resultaten van Invest-NL, zie Kamerstukken II 2016–2017, [28 165, nr. 266](#). Voorwaarde voor de oprichting van Invest-NL is goedkeuring van het wetsvoorstel Invest-NL door de Staten-Generaal.

¹¹ Kamerstukken II 2013–2014, [28 165, nr. 165](#).

inzet van risicokapitaal en met internationale financieringsinstrumenten. Voor alle activiteiten van Invest-NL geldt dat aanvullend aan de markt wordt gewerkt: er moet sprake zijn van marktfalen. Voorwaarden voor de activiteiten van Invest-NL zijn bedrijfseconomische principes en een rendement op het eigen vermogen, waarmee de kapitaalstorting kwalificeert als financiële transactie en voldoet aan de staatssteuneisen.

Een voortvarende start van Invest-NL is na oprichting in 2019 mogelijk, omdat al in 2018 een aantal activiteiten en projecten kan beginnen. Het Nederlands Investering Agentschap (NIA) van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat speelt bij deze voorbereidingen een belangrijke rol. Dit agentschap zal uiteindelijk opgaan in Invest-NL.

7. Meerjarig Financieel Kader EU (artikel 4 Internationale financiële betrekkingen)

In 2018 zijn de onderhandelingen van start gegaan over het nieuwe MFK van de EU. Het nieuwe MFK moet in 2021 ingaan. Het zwaartepunt van de onderhandelingen over het nieuwe MFK ligt naar verwachting in 2019. De onderhandelingen vergen nauwe samenwerking met het beleidsverantwoordelijke departement Buitenlandse Zaken, de andere betrokken departementen, de Permanente Vertegenwoordiging in Brussel en gelijkgestemde lidstaten.

Nederland zet zich bij de onderhandelingen in voor een modern en financieel houdbaar MFK, dat nieuwe prioriteiten zoals innovatie en onderzoek, veiligheid, migratie en klimaat weerspiegelt. Vanwege het aangekondigde vertrek van het Verenigd Koninkrijk (VK) uit de EU en om ruimte te creëren voor nieuwe prioriteiten zijn bezuinigingen op bestaand beleid noodzakelijk. Doelstelling van het kabinet is om een stijging van de afdrachten als gevolg van de Brexit te voorkomen en een netto-betalingspositie voor Nederland te realiseren die in lijn is met de nettopositie van lidstaten met een vergelijkbaar welvaartsniveau. Het kabinet streeft naar substantiële bezuinigingen binnen traditionele beleidsterreinen zoals het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) en het cohesiebeleid, waarmee een aanvullende Nederlandse bijdrage als gevolg van Brexit vermeden kan worden en die ruimte bieden voor de financiering van nieuwe beleidsprioriteiten. Ook zal Nederland inzetten op versterkte voorwaarden op het gebied van rechtsstatelijkheid, structurele hervormingen en migratie.

8. Brexit (meerdere artikelen)

In principe verlaat het VK op 29 maart 2019 de EU. De EU en de VK hebben een gelimiteerde overgangsperiode afgesproken van 29 maart 2019 tot en met 31 december 2020 die moet worden vastgelegd in de uittredingsovereenkomst waarover nog wordt onderhandeld. In deze periode zal het VK geen lid meer zijn van de Unie, maar wel worden benaderd alsof het een EU-lid is en dus qua rechten en plichten ook nog onderdeel is van de interne markt. Tijdens die overgangsperiode moet het overeengekomen raamwerk voor de toekomstige relatie verder uitgewerkt worden. Het Ministerie van Financiën zal via het interdepartementale circuit nauw betrokken blijven bij de Nederlandse inzet voor die toekomstige relatie. De Nederlandse inzet is erop gericht om tot een zo breed en diep mogelijke toekomstige relatie met het VK te komen, binnen de voorwaarden van de EU.

De komende tijd zal het ministerie blijven toezien op het nakomen van de afspraken die zijn gemaakt met het VK over de financiële verrekening. Ook zal het ministerie nauw samenwerken met de andere departementen en overige stakeholders bij de vormgeving van de zogenoemde «contingency planning», zodat Nederland ook is voorbereid op de mogelijkheid dat de onderhandelingen niet slagen.

Door de Brexit ontstaat er een nieuwe buitengrens voor Nederland en de EU. Direct gevolg is dat voor het goederenverkeer van en naar het VK douaneformaliteiten nodig zijn en dat de Douane hierop toezicht moet uitoefenen. Dat raakt de hele Douane-organisatie. De Brexit betekent een structurele groei van het aangiftevolume, inclusief het noodzakelijke toezicht hierop. Maar de Brexit betekent ook meer en nieuwe klanten en het inrichten van nieuwe processen, zoals voor het ferry-verkeer. Het personeelsbestand zal, rekening houdend met verschillende scenario's, met 750 tot 930 fte groeien de komende jaren, hetgeen een grote impact op de identiteit van de organisatie heeft en veel vraagt van het absorptievermogen van de organisatie. De Brexit heeft een grote impact op het werk, het personeel en de systemen van de Douane. De Douane is daarom met de noodzakelijke voorbereidingen op de Brexit gestart. Hierbij wordt rekening gehouden met een Brexit-situatie zonder overgangsperiode.

De Brexit heeft daarnaast invloed op de toepassing van fiscale wet- en regelgeving, zoals de Fusierichtlijn, Fiscale eenheid en deelnemingsvrijstelling, de omzetbelasting, de invordering en de mogelijkheden tot gegevensuitwisseling met het VK. Naar verwachting leidt dit tot een toename van het aantal verzoeken om vooroverleg en tot een toename van toezichtactiviteiten om vast te stellen of de impact van de Brexit juist en volledig in de belastingaangiften is verwerkt. De Belastingdienstonderdelen Grote ondernemingen, Midden- en Kleinbedrijf, Particulieren en Centrale Administratieve Processen treffen hiervoor voorbereidingen. Ook de FIOD zal zich moeten instellen op de nieuwe situatie. Bij een harde Brexit (cliff edge-situatie) vertrekt het VK uit alle Europese samenwerkingsverbanden (zoals Europol en Eurofisc), waardoor onder andere informatie-uitwisseling langs reguliere kanalen voor niet-EU-lidstaten plaats zal moeten vinden. Opsporingsonderzoeken in samenwerking met het VK zullen daardoor meer tijd en capaciteit vergen. Tevens kan de Brexit voor de Belastingdienst gevolgen hebben voor het toezicht op de naleving van de fiscale wet- en regelgeving, zeker voor de internationaal opererende bedrijven.

9. Europese samenwerking (meerdere artikelen)

Europa staat er financieel goed voor: de economische groei is stabiel, de overheidsschuld van EU-lidstaten neemt af en de werkgelegenheid neemt toe. Er zijn echter ook onzekerheden, zoals de opkomst van het populisme, een dreigend wereldwijd handelsconflict en de precieze uitwerking van de Brexit. Dit vraagt om een gedegen visie van Nederland en dus van het Ministerie van Financiën. Het kabinet is allereerst van mening dat de Economische en Monetaire Unie (EMU) moet zorgen voor een stabiele munt, stabiele prijzen en economische groei in de Eurozone en Nederland. Daarbij moeten lidstaten zich houden aan de begrotingscriteria in het SGP. Ten tweede is Nederland geen voorstander van het gemeenschappelijk financieren van schulden van EU-lidstaten. Daarom is Nederland ook tegen verdere stappen in de richting van een transferunie.

Om deze doelstellingen te realiseren is het voor Nederland van belang dat de hervorming van het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) niet leidt tot soepelere beleidsvoorraarden en dat besluitvorming in handen van de lidstaten blijft. Ook zal Nederland zich kritisch opstellen ten aanzien van nieuwe begrotingsinstrumenten met een stabilisatiefunctie. Verder zal in 2019 worden doorgewerkt aan de voltooiing van de bankenunie. Nederland vindt het in dat verband van belang de wisselwerking tussen banken en overheden verder te doorbreken. Daarvoor zet Nederland in op een betere behandeling van overheidsobligaties op bankbalansen. Parallel wordt in 2019 naar verwachting ook verder gewerkt aan de technische uitwerking van een Europees Depositoverzekeringsstelsel (European Deposit Insurance Scheme, EDIS), wat kan bijdragen aan het verder weerbaar maken van de Europese bankenunie. Voor Nederland is van belang dat een goede weging van overheidsobligaties tot stand komt, voordat risico's uiteindelijk via een EDIS worden gedeeld. Om deze doelen te bereiken werkt Nederland nauw samen met Duitsland en Frankrijk, en gaat het een intensieve samenwerking aan met de Nordic-Balticgroep, andere gelijkgestemde lidstaten en de Europese instellingen.

2.2 Belangrijkste beleidmatige mutaties

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen inzicht gegeven in de samenstelling en ontwikkeling van de uitgaven en de niet-belastingontvangsten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de artikelen van Financiën en die van Nationale Schuld. In de verdiepingsbijlage wordt in meer detail ingegaan op de mutaties per artikel. Deze paragraaf bevat ook een overzicht van de begrotingsreserves.

Artikelen 1 tot en met 10 (Financiën)

Overzicht belangrijkste mutaties uitgaven (bedragen x € 1.000)							
	Art. nr.	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018		7.117.510	6.817.028	6.417.849	6.227.069	6.321.773	
Mutatie 1e suppletaire begroting 2018		49.472	194.956	139.349	171.422	172.721	
Belangrijkste mutaties							
Beheerst vernieuwen	1	7.048	190.051	184.997	85.550	74.160	
Oprichting begrotingsartikel Douane	1		– 416.151	– 427.177	– 422.267	– 421.987	
Oprichting begrotingsartikel Douane	9		416.151	427.177	422.267	421.987	
Wereldbank	4		50.000		– 50.000		
Aanpassing BCF	6	208.884	214.292	214.758	214.758	214.758	
Overig & extrapolatie		– 23.600	67.901	88.862	48.780	50.096	6.815.166
Stand ontwerpbegroting 2019		7.359.314	7.534.228	7.045.815	6.697.579	6.833.508	6.815.166

Toelichting

Beheerst vernieuwen

In de brief «Beheerst vernieuwen¹²» is aangegeven dat de Belastingdienst overgaat op de Rijksbrede werkwijze met het indienen van bestedingsplannen voor budgetoverheveling van de Aanvullende Post. Zoals in de bijlage van deze brief is vermeld, staat budget voor Beheerst vernieuwen op de Aanvullende Post gereserveerd. Naar aanleiding van de ingediende bestedingsplannen zijn in de begroting 2019 middelen overgeboekt vanuit de Aanvullende Post naar de begroting van het Ministerie van Financiën.

Dit betreft budget voor:

- investeringen in vernieuwing: nieuwe en lopende vernieuwingsprojecten, en (het bouwen van) de generieke voorzieningen;
- investeringen in personeel: het aantrekken van hooggekwalificeerde medewerkers en het borgen van de stabiliteit van de uitvoering door het op niveau houden van de capaciteit;
- modernisering van het IV-Landschap: hiermee wordt beoogd de technische schuld van de ICT van de Belastingdienst te verkleinen, waardoor de wendbaarheid en efficiency van de ICT wordt verbeterd;
- verbetering van de bedrijfsvoering: zowel op het gebied van ICT als op het gebied van managementinformatie en personeel.

¹² Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 403.

Met deze budgetten kan de Belastingdienst een invulling geven aan het beheerst vernieuwen van de organisatie. De op de Aanvullende Post resterende budgetten worden op een later begrotingsmoment aangevraagd.

Oprichting begrotingsartikel Douane

Met ingang van deze begroting is een nieuw beleidsartikel geïntroduceerd op begrotingshoofdstuk IX: artikel 9 Douane. Per 2019 staat het direct toerekenbare budget van de Douane op het nieuwe begrotingsartikel. Het budget van artikel 1 van de Belastingdienst is daarom vanaf 2019 verminderd met het budget dat naar artikel 9 is verplaatst. Zie ook de Groeiparagraaf en de toelichting in artikel 1 en 9.

Wereldbank

Om het kasritme van de Staat te optimaliseren is besloten om een gedeelte van de Nederlandse betalingen aan de Wereldbank voor de 18^e middelenaanvullingsronde van IDA, die gepland stonden voor 2021, al in 2019 te betalen.

Aanpassing BCF

Deze mutatie betreft een bijstelling van de raming van het BCF op basis van de beschikking van het afgelopen jaar, aangevuld met het voorschot van het vierde kwartaal van het afgelopen jaar en driemaal het voorschot van het eerste kwartaal uit het lopende jaar.

Overzicht belangrijkste mutaties niet-belastingontvangsten (bedragen x € 1.000)							
	Art. nr.	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018		2.161.243	2.148.213	2.218.288	2.079.613	2.078.194	
Mutatie 1e suppletaire begroting 2018		622.658	265.552	- 43.848	- 26.748	125.952	
Belangrijkste mutaties							
Dividenden en afdrachten staatsdeelnemingen	3	365.000	- 5.000	20.000	15.000	20.000	
Winstafdracht DNB	3		- 30.000	161.000	13.000	- 140.000	
Terugbetaling lening Griekenland	4			41.956	124.696	159.919	
Overig & extrapolatie		17.932	10.297	12.162	11.303	12.416	2.623.181
Stand ontwerpbegroting 2019		3.166.833	2.389.062	2.409.558	2.216.864	2.256.481	2.623.181

Toelichting

Dividenden en afdrachten staatsdeelnemingen

Naar aanleiding van vernieuwde winstramingen van staatsdeelnemingen wordt de raming voor dividenden en afdrachten bijgesteld. In 2018 zijn de dividendontvangsten hoger vanwege het in augustus 2018 aangekondigde interimdividend van ABN AMRO.

Winstafdracht DNB

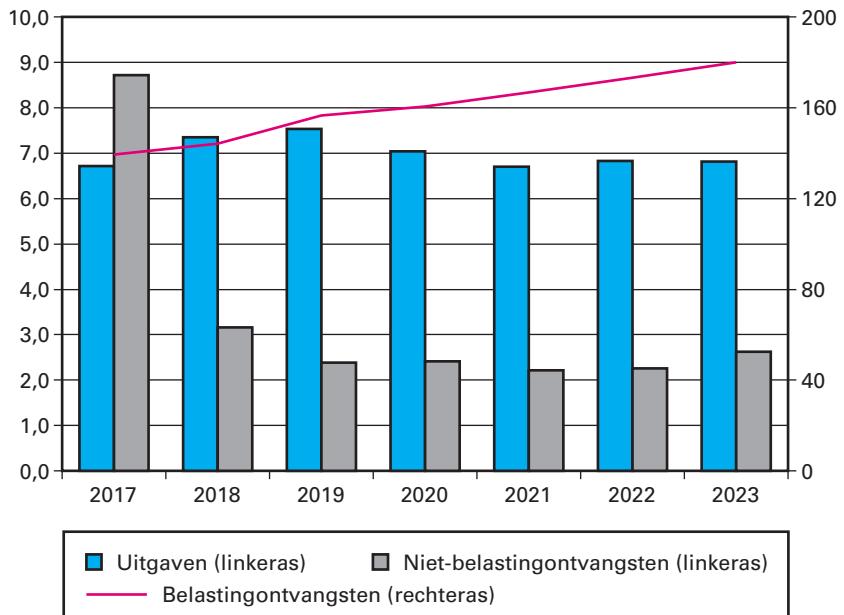
Naar aanleiding van de meest recente winstraming van DNB wordt de raming voor de winstafdracht bijgesteld.

Terugbetaling lening Griekenland

De Nederlandse overheid heeft in totaal voor € 3,2 mld. aan bilaterale leningen aan Griekenland verstrekt. Vanaf 2020 zal Griekenland deze leningen gaan aflossen.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de uitgaven en ontvangsten op de departementale begroting van het Ministerie van Financiën (dus exclusief Nationale Schuld). De ontvangsten zijn uitgesplitst naar belastingontvangsten en niet-belastingontvangsten.

Meerjarig overzicht uitgaven en ontvangsten (bedragen x € 1 mld.)

Begrotingsreserves

Een begrotingsreserve is bestemd voor een concreet doel en kan in principe alleen voor dat doel worden gebruikt. Onderstaand overzicht geeft (het geraamd verloop van) de begrotingsreserves van het Ministerie van Financiën weer. In de betreffende artikelen worden de begrotingsreserves toegelicht.

Overzicht geraamde verloop begrotingsreserves Ministerie van Financiën (bedragen x € 1 mln.)

Begrotingsreserve	Artikel	Stand per 1/1/2018	Onttrekkingen 2018	Toevoegingen 2018	Stand per 1/1/2019	Onttrekkingen 2019	Toevoegingen 2019	Stand per 31/12/2019
Depositogarantiestelsel (DGS) BES-eilanden	2	1	0	1	2	0	1	3
NHT-garantie ¹	2				0	0	0,875	0,875
TenneT	3	35,2	0	4,8	40	0	4,8	44,8
Ekv	5	389,7	0	0	389,7	0	0	389,7
Totaal		425,9	0	5,8	431,7	0	6,675	438,375

¹ Deze begrotingsreserve wordt per 2019 opgericht.

Artikelen 11 en 12 (Nationale Schuld)

In onderstaande tabel wordt de verwachte EMU-schuld en staatsschuld aan het einde van 2018 en 2019 weergegeven, alsmede de daarbij behorende rentelasten. De cijfers van 2017 betreffen realisatiecijfers.

Kerncijfers ontwerpbegroting en realisaties (bedragen x € 1 milj.) ¹			
	2017	2018	2019
Omvang schuld aan het einde van het jaar			
EMU-schuld	416	410	404
Staatsschuld (art. 11)	346	335	328
Schuldverhouding met ABN AMRO	– 0,8	– 0,8	– 0,8
Interne schuldverhouding (art. 12)	– 8,0	1,1	9,0
Uitgaven en ontvangsten (+ is uitgave)			
<i>Relevant voor het EMU-saldo</i>			
Rentelasten vaste en vlottende schuld (art. 11)	6,6	6,0	5,6
Rentelasten interne schuldverhouding (art. 12)	– 0,1	– 0,1	– 0,1
Totaal rentelasten (art. 11 en 12)	6,5	5,9	5,5
<i>Niet relevant voor het EMU-saldo</i>			
Rentelasten derivaten	– 1,2	– 1,3	– 1,4
Voortijdige beëindiging derivaten	– 1,5	– 2,4	0,0
Voortijdige beëindiging schuld	0,1	0,0	0,0

¹ Als gevolg van afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

De EMU-schuld is de overheidsschuld. Preciezer gezegd: de bruto, dus uitstaande, schuld van de gehele collectieve sector. De staatsschuld is daar een onderdeel van en omvat alleen de schuld van de rijksoverheid. De staatsschuld wordt gefinancierd door het Agentschap van de Generale Thesaurie, onderdeel van het Ministerie van Financiën. De interne schuldverhouding geeft de schuldverhouding weer tussen de Staat en de instellingen die meedoen met het schatkistbankieren, zoals decentrale overheden, RWT's, sociale fondsen en agentschappen.

Volgens de Europese boekhoudregels (ESA-2010) worden bij de berekening van het EMU-saldo alleen de rentelasten op schuldpapier meegenomen. Rentelasten op derivaten worden niet meegenomen in het EMU-saldo en worden daarom apart weergegeven.

Als onderdeel van het renterisicobeleid dat wordt gehanteerd bij de uitvoering van het financieringsbeleid, heeft het Agentschap de mogelijkheid om rentederivaten voortijdig te beëindigen. Bij het beëindigen van een rentederivaat wordt de actuele marktwaarde van het derivaat verrekend tussen beide partijen. Doordat deze marktwaarde positief is voor de Staat, leiden deze voortijdige beëindigingen tot eenmalige ontvangsten die een verlagend effect hebben op de staatschuld.

Naar verwachting zullen in 2018 en 2019 zowel de staatsschuld als de bijbehorende rentelasten verder dalen.

Belangrijkste mutaties rentekosten

In onderstaande tabel worden de belangrijkste mutaties in de rentelasten vanaf de ontwerpbegroting 2018 weergegeven.

Overzicht mutatie rentelasten naar oorzaak (bedragen x € 1 mln.) ¹							
	Art.	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018		5.974	5.652	5.538	5.473	5.626	
<u>Mutaties</u>							
Bijstelling kassaldo	11	108	212	345	504	825	
Bijstelling rekenrente	11	– 68	– 230	– 200	– 234	– 209	
Effect schulduitgifte en vervroegde aflossingen	11	– 142	– 165	– 91	– 83	– 454	
Bijstelling rentelasten interne schuldverhouding	12	53	22	4	18	157	
Extrapolatie	11 & 12						5.286
Stand ontwerpbegroting 2019		5.925	5.491	5.596	5.678	5.945	5.286

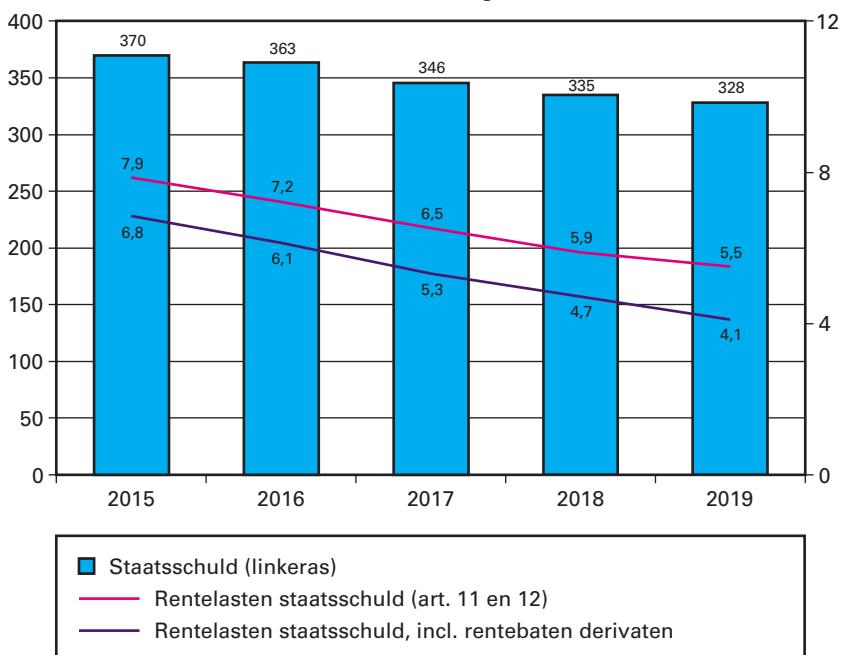
¹ Het betreft in deze tabel alleen rentelasten vaste en vlottende schuld; rentelasten derivaten zijn niet meegenomen.

De rentelasten op de staatsschuld liggen voor een groot deel vast doordat de meeste rente wordt betaald op leningen die in het verleden zijn uitgegeven. De omvang van deze kosten volgt uit de schuldpoubouw in het verleden, de toenmalige rentestanden en de keuzes ten aanzien van het financieringsbeleid en het risicomanagement. Voor de nieuw uit te geven schuld worden de rentekosten geraamd op basis van de rentetarieven uit de meest recente raming van het Centraal Planbureau (CPB).

Mutaties in de geraamde rentekosten worden veroorzaakt door een aantal factoren. In de eerste plaats wijzigen de rentelasten als gevolg van nieuwe ramingen voor het kassaldo. Wanneer meer of minder geleend moet worden dan eerder geraamd zullen de bijbehorende rentelasten wijzigen. In de tweede plaats wijzigen de verwachte rentelasten wanneer de rentetarieven van het CPB worden bijgesteld. Ten derde ontstaan mutaties bij het daadwerkelijk uitgeven van schuldpapier. Pas bij de daadwerkelijk uitgifte van schuld is bekend welk rentetarief exact betaald moet worden en op welke manier wordt geleend (kort of lang). Op dezelfde wijze heeft ook het afsluiten of het vroegtijdig beëindigen van derivaten een effect op de geraamde rentekosten.

In onderstaande grafiek wordt de (verwachte) staatsschuld aan het einde van ieder jaar weergegeven, alsmede de daarbij behorende rentekosten. De jaren 2015–2017 zijn realisaties, waar 2018 en 2019 ramingen zijn.

Overzicht staatsschuld en rentelasten (bedragen x € 1 mld.)

De omvang van de staatsschuld bedraagt ultimo 2019 naar verwachting circa € 328 mld. De raming voor de rentekosten van de staatsschuld in 2019 bedraagt € 5,5 mld. Als ook de rentebaten uit derivaten worden meegeteld, bedragen de geraamde rentekosten € 4,1 mld.

2.3 Overzicht niet-juridisch verplichte uitgaven

Overzicht niet-juridisch verplichte uitgaven en bestemming (bedragen x € 1 mln.)

Artikel	Naam artikel (€ tot. uitg. art.)	Juridisch verplichte uitgaven	Niet-juridisch verplichte uitgaven	Bestemming van de niet-juridisch verplichte uitgaven
1	Belastingen (€ 408,0 mln.)	€ 258 mln. (63,2%)	€ 150 mln. (36,8%)	Met name (verlenging van) licenties en onderhoudscontracten voor software en hardware, en uitgaven voor papieren dienstverlening (brieven aan burgers en bedrijven)
2	Financiële markten (€ 25,0 mln.)	€ 20,7 mln. (82,8%)	€ 4,3 mln. (17,2%)	Hoofdzakelijk kosten voor muntcirculatie, met name aankoop van rondellen (blanco muntplaatjes) die benodigd zijn voor de productie van nieuwe munten
3	Financieringsactiviteiten publiek-private sector (€ 294,1 mln.)	€ 285,8 mln. (97,2%)	€ 8,3 mln. (2,8%)	Onder andere uitvoerkosten staatsdeelnemingen (inhuur adviseurs)
4	Internationale financiële betrekkingen (€ 359,2 mln.)	€ 357,9 mln. (99,6%)	€ 1,3 mln. (0,4%)	Technische assistentie kiesgroeplanden
5	Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzekeringen (€ 83,4 mln.)	€ 83,4 mln. (100%)	€ 0 (0%)	Niet van toepassing
6	Btw-compensatiefonds (€ 3.225,0 mln.)	€ 3.225,0 mln. (100%)	€ 0 (0%)	Niet van toepassing
9	Douane (€ 33,1 mln.)	€ 17,6 mln. (53,2%)	€ 15,5 mln. (46,8%)	Een gedeelte van de uitgaven aan Douane specifieke middelen, zoals werktuigen en laboratoria
11	Financiering staatsschuld (€ 35.655,3 mln.)	€ 35.632,3 mln. (99,94%)	€ 23 mln. (0,06%)	Met name advieskosten aan banken bij de uitgiftes van obligaties en drukkosten
12	Kasbeheer (€ 1.531,7 mln.)	€ 1.531,7 mln. (100%)	€ 0 (0%)	Niet van toepassing
Totaal aan niet-juridisch verplichte uitgaven			€ 202,4 mln.	

2.4 Meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen

Planning beleidsdoorlichtingen								
Artikel	Naam artikel	Realisatie						Planning Geheel artikel?
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	
1	Belastingen							
	Dienstverlening						✓	Nee
	Toeslagen						✓	Nee
	Toezicht en opsporing en massale processen		✓				✓	Nee
2	Financiële markten		✓					Ja
3	Financieringsactiviteiten publiek-private sector							
	Publiek-private investeringen						✓	Nee
	Staatsdeelnemingen					✓		Nee
4	Internationale financiële betrekkingen					✓		Ja
5	Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzekeringen						✓	Ja
6	Btw-compensatiefonds					✓		Ja
9	Douane					✓		Ja
11	Financiering staatsschuld			✓				Ja
12	Kasbeheer		✓					Ja
n.v.t.	Begrotingsbeleid					✓		n.v.t.

Toelichting

Algemeen

In de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE) is vastgelegd dat al het beleid met een zekere regelmaat – ten minste eens in de zeven jaar – dient te worden geëvalueerd in een beleidsdoorlichting. Er moet volgens de RPE sprake zijn van een dekkende programmering van beleidsdoorlichtingen¹³. De bovenstaande meerjarige planning van de beleidsdoorlichtingen voor het Ministerie van Financiën is dekkend en voldoet aan de RPE-voorschriften.

Voor een verdere onderbouwing van de meerjarenplanning zie bijlage 5 «Evaluatie- en overig onderzoek».

In 2019 staat één beleidsdoorlichting gepland, namelijk de Financiering staatsschuld (artikel 11).

Artikel 11 Financiering staatsschuld

De algemene doelstelling van artikel 11 luidt: «Schuldfinanciering tegen zo laag mogelijke rentekosten onder acceptabel risico voor de begroting». Het Agentschap heeft bij de uitvoering van de taak als schuldbestuurder te maken met verschillende risico's, zoals financieringsrisico, renterisico, kredietrisico, valutarisico, operationeel risico en reputatierisico. Dit zijn risico's onderliggend aan het «risico voor de begroting». Het in de doelstelling genoemde «risico voor de begroting» refereert aan de mate waarin de (rente)kosten van jaar tot jaar fluctueren. Bij de invulling van de

¹³ Zie voor de gerealiseerde beleidsdoorlichtingen [hier](#).

algemene doelstelling is het van belang te onderkennen dat er sprake is van een afweging tussen kosten en risico's. Daarbij geldt dat lagere kosten over het algemeen gepaard gaan met hoger risico en vice versa. Welk risiconiveau daarbij acceptabel is, hangt af van de risicopreferentie. Met het risicobeleid wordt de afruiling tussen kosten en risico geadresseerd. Belangrijke onderdelen uit het risicobeleid zijn het financieringsbeleid en het renterisicokader. Voor de inrichting van het risicobeleid baseert de Staat zich onder meer op de internationale richtlijnen voor staatsschuldfinanciering die zijn opgesteld door het IMF en Wereldbank¹⁴. De voorgenomen beleidsdoorlichting richt zich op zowel het financieringsbeleid als het renterisicokader. De opzet en vraagstelling van deze beleidsdoorlichting is aan de Tweede Kamer aangeboden.

---

¹⁴ <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/040114.pdf>.

2.5 Overzicht risicoregelingen

Overzicht verstrekte garanties (bedragen x € 1.000)							
Nr.	Artikel	Omschrijving	Uitstaande garanties 2017	Geraamde te verlenen 2018	Uitstaande garanties 2018	Geraamde te verlenen 2019	Uitstaande garanties 2019
1	Belastingen	Garantie procesrisico's	237	400	237	400	237
2	Financiële markten	Terrorismeschades (NHT)	50.000	-	50.000	-	50.000
3	Financiële markten	WAKO (kernongevallen)	9.768.901	-	9.768.901	-	9.768.901
4	Financiële markten	Garantie Stichting Waarborgfonds Motorverkeer	175	-	175	-	175
5	Financiële markten	NBM	2.500	-	2.500	-	2.500
6	Financiële markten	Waarborgfonds motorverkeer	2.500	-	2.500	-	2.500
7	Financiële markten	Single Resolution Fund	4.163.500	-	4.163.500	-	4.163.500
8	Financiële markten	DGS BES-eilanden	135.000	-	65.000	70.000	-
9	Financieringsactiviteiten publiek-private sector	DNB winstafdracht	5.700.000	-	5.700.000	-	70.000
10	Financieringsactiviteiten publiek-private sector	Garantie Propertize	-	-	-	-	-
11	Financieringsactiviteiten publiek-private sector	Garantie en vrijwaring inzake verkoop en financiering van staatsdeelgemeingen	339.304	-	30.000	309.304	-
12	Financieringsactiviteiten publiek-private sector	FMO	5.493.000	-	5.493.000	-	5.493.000
13	Internationale financiële betrekkingen	EFSF	34.154.159	-	34.154.159	-	n.v.t.
14	Internationale financiële betrekkingen	EFSM	2.820.000	60.000	2.880.000	60.000	-
							2.940.000
							-

Nr.	Artikel	Omschrijving	Uitstaande garanties 2017	Geraamde te verlenen 2018	Uitstaande garanties 2018	Geraamde te verlenen 2019	Geraamde te vervallen 2019	Uitstaande garanties 2019	Garantieplafond	Total plafond
15	Internationale financiële betrekkingen	ESM								
16	Internationale financiële betrekkingen	EIB-kredietverlening in ACP en OCT	35.445.400	–	–	35.445.400	–	–	35.445.400	–
17	Internationale financiële betrekkingen	Kredieten EU-betelingsbalanssteun	2.355.000	50.000	–	2.400.000	50.000	–	2.450.000	–
18	Internationale financiële betrekkingen	MIGA	27.936	–	501	27.435	–	–	27.435	–
19	Internationale financiële betrekkingen	Wereldbank	4.326.691	–	78.405	4.248.286	–	–	4.248.286	–
20	Internationale financiële betrekkingen	EBRD	589.100	–	–	589.100	–	–	589.100	–
21	Internationale financiële betrekkingen	EIB	9.895.547	–	–	9.895.547	1.900.425	–	11.795.972	–
22	Internationale financiële betrekkingen	DNB – IMF	42.649.080	–	33.617	42.615.463	–	–	42.615.463	–
23	Internationale financiële betrekkingen	AIB	687.901	–	12.338	675.563	–	–	675.563	–
24	Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzekeringen	Exportkredietverzekering	16.813.801	10.000.000	16.813.801	10.000.000	10.000.000	16.813.801	10.000.000	–
	Totaal		175.464.179	10.110.400	15.920.261	169.654.318	12.010.825	10.000.400	171.664.743	10.000.400
										149.357.705

Overzicht uitgaven en ontvangsten garanties (bedragen x € 1.000)

Nr.	Artikel	Omschrijving	Uitgaven 2017	Ontvang- sten 2017	Stand risicovo- ziening 2017	Saldo 2017	Uitgaven 2018	Ontvang- sten 2018	Stand risicovo- ziening 2018	Saldo 2018	Uitgaven 2019	Ontvang- sten 2019	Stand risicovo- ziening 2019	Saldo 2019
1	Belastingen	Garantie procesrisico's	156	–	–	–156	245	–	–	–245	245	–	–	–245
2	Financiële markten	Terrorisme-schades (NHT)	–	875	–	875	–	875	–	875	–	875	875	875
3	Financiële markten	WAKO (Kernonge- vallen)	–	611	–	611	–	614	–	614	–	614	–	614
4	Financiële markten	Garantie Stichting Waarborgfonds Motorverkeer	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
5	Financiële markten	NBM	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
6	Financiële markten	Waarborgfonds motorverkeer	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
7	Financiële markten	Single Resolution Fund	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
8	Financiële markten	DGS BES-eilandden	–	–	1.000	–	–	–	–	2.000	–	–	3.000	–
9	Financierings-activiteiten publiek-private sector	DNB winstafdracht	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
10	Financierings-activiteiten publiek-private sector	Garantie Propertize	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
11	Financierings-activiteiten publiek-private sector	Garantie en vrijwaring inzake verkoop en financiering van staatsdeelnemingen	–	4.053	–	4.053	–	–	–	–	–	–	–	–
12	Financierings-activiteiten publiek-private sector	FMO	–	5.281	35.200	5.281	–	4.846	40.000	4.846	–	4.800	44.800	4.800

Nr.	Artikel	Omschrijving	Uitgaven 2017	Ontvang- sten 2017	Stand risicovoer- ziening 2017	Saldo 2017	Uitgaven 2018	Ontvang- sten 2018	Stand risicovoer- ziening 2018	Saldo 2018	Uitgaven 2019	Ontvang- sten 2019	Stand risicovoer- ziening 2019	Saldo 2019
13	Internationale financiële betrekkingen	EFSF	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Internationale financiële betrekkingen	EFSM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Internationale financiële betrekkingen	ESM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	Internationale financiële betrekkingen	EIB-kredietverlening in ACP en OCT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Internationale financiële betrekkingen	Kredieten EU-betaalingsbalanssteun	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	Internationale financiële betrekkingen	MIIGA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Internationale financiële betrekkingen	Wereldbank	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Internationale financiële betrekkingen	EBRD	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Internationale financiële betrekkingen	EIB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Internationale financiële betrekkingen	DNB – IMF	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	Internationale financiële betrekkingen	AllB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzekeringen	Exportkredietverzekering	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Total		38.021	248.606	425.926	210.585	60.745	286.757	431.726	226.012	68.445	262.461	438.401	194.016

Algemeen

Garantieregelingen groter dan € 5 mln. worden toegelicht. Ten opzichte van de begroting 2018 zijn geen nieuwe garanties afgegeven.

Alle reguliere risicoregelingen worden in de periodieke beleidsdoorlichtingen getoetst op nut en noodzaak. Voor de planning van deze periodieke evaluatie wordt verwezen naar overzicht 2.4 «Meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen» en bijlage 5 «Evaluatie- en overig onderzoek».

2. Terrorismeschades (NHT)

Doel en werking garantieregeling

De Nederlandse Herverzekерingsmaatschappij voor Terrorismeschaden (NHT) is in 2003 opgericht, nadat verzekeraars en herverzekeraars terrorismerisico's uitsloten op hun polissen. Binnen de NHT leveren verzekeraars, herverzekeraars en de Staat gezamenlijk een dekkingscapaciteit van € 1 mld. per jaar. De Staat geeft een garantie voor de laatste € 50 mln. van deze dekkingscapaciteit. Eerder was richting de Tweede Kamer gecommuniceerd dat de garantie per 1 januari 2019 zal worden beëindigd. Na evaluatie van de garantie conform het garantiekader begin 2018 is besloten deze in 2019 te continueren, aangezien terrorismerisico's reëel blijven. Het ingevulde toetsingskader is als losse bijlage bij deze begroting opgenomen.

Beheersing risico's

De risico's voor de Staat zijn beperkt doordat de verzekeraars en herverzekeraars de eerste € 950 mln. van de dekkingscapaciteit garanderen en pas daarna de garantie van de Staat kan worden aangesproken.

Premiestelling en kostendekkendheid

De Staat heft een premie over het afgegeven garantiebedrag van € 50 mln. Deze middelen worden vanaf 2019 gestort in een begrotingsreserve. Tot op heden heeft er geen uitkering plaatsgevonden onder deze regeling, waardoor de regeling op dit moment kostendekkend is.

3. WAKO (kernongevallen)

Doel en werking garantieregeling

De Wet aansprakelijkheid kernongevallen (WAKO) regelt de aansprakelijkheid van exploitanten van nucleaire installaties voor kernongevallen. De exploitant is aansprakelijk voor schade bij kernongevallen, maar de Staat der Nederlanden staat voor zes installaties garant: voor vijf installaties tot maximaal € 1,5 mld. per ongeval en voor de kerncentrale Borssele maximaal € 2,3 mld. per ongeval. Het totale risico voor deze installaties bedraagt dus € 9,8 mld. Het bedrag van € 1,5 mld. is gebaseerd op de Verdragen van Parijs en Brussel, die verdragsstaten verplichten tot een garantstelling. Aangezien een kernongeval bij Borssele hogere schades kan veroorzaken is er nationaal door het kabinet voor gekozen hiervoor een hogere garantie af te geven. Voor de staatsgarantie betaalt de exploitant van kerncentrale Borssele jaarlijks een vergoeding aan de Nederlandse Staat.

Voorts hebben alle kerninstallaties een aansprakelijkheidsverzekering afgesloten bij commerciële verzekeraars en voor bepaalde risico's bij de Nederlandse Staat. Hiertoe zijn zij op grond van de WAKO verplicht. De verzekerde som is afhankelijk van de risico's bij de betreffende installatie, maar is in geen geval hoger dan € 1,2 mld. De Staat ontvangt hiervoor

van alle kerninstallaties premies. Voor schades die door verzekeraars worden vergoed hoeft geen beroep te worden gedaan op de staatsgarantie.

Het doel van deze garantie is tweeledig: enerzijds schadeloosstelling van slachtoffers indien zich een ernstig kernongeval in Nederland voordoet en anderzijds het internaliseren van kosten die met het gebruik van kernenergie samenhangen.

Beheersing risico's

Kerncentrales moeten voldoen aan strenge veiligheidseisen. De kerncentrale in Borssele is ook bestand tegen externe omstandigheden, zoals een aardbeving of overstroming. Uit onder andere de Europese stresstest blijkt dat Borssele voldoet aan de bestaande veiligheidseisen. Voor de overige installaties zijn nationale stresstests uitgevoerd.

Kerncentrales staan onder streng nationaal en internationaal toezicht. Dit ligt vast in de Nederlandse wet en in internationale verdragen. Daarnaast staan in de vergunningen talrijke eisen aan een kerncentrale. Dit zijn bijvoorbeeld eisen om internationale contacten tussen kerncentrales te onderhouden om kennis en ervaringen uit te wisselen. Wettelijk toezicht in Nederland valt onder de verantwoordelijkheid van de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS), die het toezicht ook uitvoert. De ANVS ziet erop toe dat alle nucleaire installaties in Nederland de relevante veiligheidseisen naleven. Ook zorgt de ANVS dat veiligheids- en beveiligingsmaatregelen worden getroffen. Er zijn regelmatig contacten tussen de kerncentrale en de ANVS. Inspecteurs houden vaak ter plekke toezicht en controles. Zij kijken of de vergunningen worden nageleefd, of technische specificaties en de werkwijzen kloppen en of voorgenomen wijzigingen aan installaties mogen worden uitgevoerd.

Premiestelling en kostendekkendheid

De doelstelling is dat het rendement voor de Staat (in de zin van premieontvangsten) een weerspiegeling is van de risico's voor de Staat. Voor de berekeningssystematiek wordt aangesloten bij de premieberekening die de markt hanteert voor kernongevalschadeverzekeringen. Door de relatief grote omvang van de garantie ten opzichte van de premie is het onmogelijk om op een redelijke termijn een begrotingsreserve te creëren die het risico afdekt; de premies worden daarom niet afgestort in een begrotingsreserve. Tot op heden heeft er geen uitkering plaatsgevonden onder deze regeling, waardoor de regeling op dit moment kostendekkend is.

7. Single Resolution Fund

Doel en werking garantieregeling

In de verklaring van de Ministers van de Eurogroep en Economic and Financial Affairs Council (Ecofinraad) van 18 december 2013 is opgenomen dat er voor de overgangsperiode (2016–2023) van het gemeenschappelijke afwikkelingsfonds (Single Resolution Fund, SRF) voorzien zal worden in een systeem waarbij voor de afwikkeling van een bank(engroep) in laatste instantie brugfinanciering aan de Single Resolution Board (SRB) verstrekt kan worden. Brugfinanciering is noodzakelijk aangezien zich situaties kunnen voordoen waarbij de aanwezige middelen in het SRF ontoereikend zijn om de kosten voortkomend uit een afwikkelingscasus mee te financieren en het vervolgens niet (voldoende) mogelijk is om onmiddellijk ex-post bijdragen bij banken

in de betreffende lidstaat te innen. Voor de geloofwaardigheid van het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme (Single Resolution Mechanism, SRM) is het van cruciaal belang dat het SRF effectief en voldoende gefinancierd is.

Voor de vormgeving van brugfinanciering is gewerkt aan een systeem van individuele kredietlijnen van lidstaten. De totale omvang van alle individuele kredietlijnen van de lidstaten van de eurozone is gelijk aan het afgesproken streefbedrag van het SRF. Op dit moment is de omvang van het SRF bepaald op € 55 mld. De omvang van de individuele kredietlijnen is gelijk aan de omvang van het nationale compartiment in het SRF. Het Nederlandse compartiment is vastgesteld op circa € 4,16 mld., ofwel 7,57% van de totale omvang van de verwachte ex-ante contributies aan het SRF in de periode 2016–2023.

Beheersing risico's

Er kan geen direct beroep worden gedaan op het SRF om de verliezen van een instelling te absorberen of om de instelling te herkapitaliseren. Uitgangspunt bij afwikkeling is immers dat eventuele kosten of verliezen worden gedragen door aandeelhouders en crediteuren van een falende bank en niet de belastingbetalen. Ten aanzien van het opvangen van verliezen en herkapitalisatie geldt daarom dat ten minste 8% bail-in van de totale passiva inclusief eigen vermogen moet plaatsvinden. Hierna mag een bedrag van maximaal 5% van de totale passiva inclusief het eigen vermogen van de bank in afwikkeling worden aangewend uit het SRF. Alleen indien alle niet-preferente passiva, met uitzondering van in aanmerking komende deposito's, volledig zijn afgeschreven kan, indien nodig, een groter beroep worden gedaan op het fonds.

Als een beroep wordt gedaan op het SRF tijdens de overgangsperiode worden de middelen aangewend volgens een getrapte systeem. Daarbij zijn de nationale compartimenten van de lidstaten en de mate waarin zij zijn gemutualiseerd van belang. Deze compartimenten worden gevuld met vooraf te betalen (ex-ante) bijdragen door de banken in de aan de bankenunie deelnemende lidstaten. Het getrapte systeem tijdens de overgangsfase bestaat uit vijf treden. Pas als alle treden uit het getrapte systeem volledig zijn afgelopen kan de SRB gebruikmaken van de individuele kredietlijn van de lidstaat waar de afwikkelingscasus plaatsvindt.

Premiestelling en kostendekkendheid

De kans dat er op de garantie (de kredietlijn) getrokken wordt, is op zichzelf laag doordat een beroep op de garantie alleen kan worden gedaan in laatste instantie en na het doorlopen van het getrapte systeem van het SRF. Bij afwikkeling van een enkele instelling zal het risico tevens kleiner zijn dan bij de afwikkeling van meerdere instellingen tegelijkertijd of kort na elkaar. Doordat het fonds de komende jaren wordt gevuld door de banken zelf, neemt het risico dat een beroep moet worden gedaan op de garantie ook af.

Lidstaten die hebben gekozen voor een kredietlijn zonder parlementaire goedkeuring voorafgaand aan iedere uitbetaling of tranchering, zoals Nederland, krijgen een bereidstellingsprovisie van 0,1%. De bereidstellingsprovisie wordt berekend over het bedrag onder de kredietlijn waar de SRB daadwerkelijk een beroep op kan doen. De provisie is zodoende afhankelijk van de totale middelen die aangewend kunnen worden uit het SRF, de uitstaande leningen en de externe financieringsmogelijkheden

van de SRB. De inkomsten uit de bereidstellingsprovisie zijn behoedzaam geraamd. Daarbij is uitgegaan van het uitblijven van een resolutiecasus waardoor de middelen die aangewend kunnen worden uit het SRF toenemen en zodoende het beschikbare bedrag onder de kredietlijn en daarmee ook de bereidstellingsprovisie afnemen. Als het beschikbare bedrag onder de kredietlijn nul is, ontvangt de lidstaat geen bereidstellingsprovisie, omdat er dan überhaupt niet op de kredietlijn getrokken kan worden. De bereidstellingsprovisie wordt aan het einde van het jaar door de SRB vastgesteld en potentieel uiterlijk 20 dagen na het einde van ieder kalenderjaar aan de lidstaat betaald. Om bovenstaande reden is de bereidstellingsprovisie geraamd op nul.

In de situatie dat de SRB een beroep doet op de kredietlijn en (een deel van) de garantie wordt ingeroproepen, ontvangt de Nederlandse Staat rente, welke gelijk is aan de financieringskosten vastgesteld op de dag dat de SRB het verzoek heeft ingediend om gebruik te maken van de kredietlijn (of in het geval dat de lening verlengd wordt, op de dag dat de SRB vraagt om de verlenging van de lening).

8. DGS BES-eilanden

Doel en werking garantieregeling

Het depositogarantiestelsel (DGS) voor de BES-eilanden (Bonaire, Sint-Eustatius en Saba) is in 2017 ingesteld om de depositohouders op die eilanden te beschermen en de stabiliteit van het financiële stelsel te vergroten. In de Wet financiële markten BES staat dat de aan het DGS deelnemende kredietinstellingen de kosten van het DGS dragen. Gezien de situatie van de kredietinstellingen op de BES-eilanden is gekozen voor een model waarbij de sector achteraf indien mogelijk het DGS financiert maar de Staat de uitkering zo nodig voorfinanciert. De onmiddellijke uitkering uit het DGS komt ten laste van de schatkist. Vervolgens wordt de uitkering, in door DNB vast te stellen termijnen, door de sector terugbetaald.

Beheersing risico's

Het DGS garandeert deposito's van ingezetenen van de BES-eilanden bij op de BES-eilanden actieve banken tot een bedrag van \$ 10.000. Het DGS keert enkel uit in de situatie dat een bank door faillissement tegoeden van spaarders niet kan terugbetalen. Alleen in de uitzonderlijke situatie van een faillissement van een bank kan een beroep worden gedaan op de regeling. De schade voor depositohouders wordt berekend op basis van de administratie van de failliete bank: DNB heeft op grond van de Wet financiële markten BES de bevoegdheid de administratie op te vragen. Het is een tijdelijke garantie: zodra meer structurele oplossingen gerealiseerd zijn, kan de regeling geheel of gedeeltelijk worden beëindigd.

Premiestelling en kostendekkendheid

De premie bedraagt € 1 mln. per jaar en wordt in een begrotingsreserve gestort. Tot op heden heeft er geen uitkering plaatsgevonden onder deze regeling. De regeling is op dit moment kostendekkend.

9. DNB winstafdracht

De garantie aan DNB is per 1 maart 2018 komen te vervallen (Kamerstukken II 2017–2018, [32 013 nr. 165](#)).

11. Garantie en vrijwaring inzake verkoop en financiering van staatsdeelnemingen

Doele en werking garantieregeling

De Staat heeft garanties en vrijwaringen afgegeven aan verschillende instellingen die het gevolg zijn van de verkoop van staatsdeelnemingen. Aan Fortis Corporate Insurance (€ 5,5 mln.) en de koper van de Koninklijke Nederlandse Munt (KNM; Group Heylen, € 2,7 mln.) zijn garanties en vrijwaringen verstrekt. Bij de verkoop van een belang kan het voorkomen dat de koper bepaalde garanties vraagt voor niet in de balans verwerkte posten. Dit is gebruikelijk bij fusies en overnames. Op deze manier wordt het risico van de acquisitie voor de koper verminderd, waardoor voorkomen wordt dat er een overeenkomst gesloten wordt tegen een lagere prijs.

Daarnaast heeft de Staat specifieke garanties en vrijwaringen verstrekt om de financiering van staatsdeelnemingen NS (€ 30 mln.), NWB Bank (€ 1,1 mln.) en TenneT (€ 300 mln.) mogelijk te maken. De Staat heeft in 2010 een garantie verstrekt van maximaal € 300 mln. ten behoeve van de Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet. Hierdoor kon de Stichting de overname van Transpower door TenneT Holding financieren, zonder dat de gelden die de Stichting ter beschikking heeft voor het investeren in interconnectiecapaciteit in het geding kwamen. De middelen uit deze Stichting dienen namelijk altijd direct beschikbaar te zijn. Daarnaast garandeert de Staat leningen die NS heeft afgesloten via Eurofima. Eurofima is een multilaterale bank, opgericht op basis van een Europees verdrag, die zich specialiseert in de financiering van rollend materieel. Alle nationale Europese spoorvervoerders kunnen onder deze regeling financiering aantrekken onder garantie van het land van herkomst. In 2018 wordt de laatste lening van NS bij Eurofima afgelost, waarmee de garantie komt te vervallen.

Beheersing risico's

Voor de beheersing van de risico's is een eindtermijn en maximumbedrag opgenomen. De garanties en vrijwaringen lopen de komende jaren af, het laatste deel in 2020. De premieontvangsten van TenneT worden afgestort in een begrotingsreserve. Ultimo 2017 was de omvang van de begrotingsreserve € 35,2 mln.

Premiestelling en kostendekkendheid

Er worden premies betaald over de garanties die zijn afgegeven vanwege het belang om financiering van staatsdeelnemingen mogelijk te maken. Voor de garantie van TenneT ontvangt de Staat een premie van € 4,8 mln. op jaarbasis. NS heeft in totaal € 30 mln. aan leningen bij Eurofima, waarvoor de Staat een garantiefee ontvangt van naar verwachting € 46.000 in 2018. Met uitzondering van TenneT worden de premieontvangsten die de Staat van de overige deelnemingen ontvangt niet gestort in een begrotingsreserve.

12. FMO

Doele en werking garantieregeling

De Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (FMO) is in 1970 opgericht om duurzame economische groei in ontwikkelingslanden te bevorderen, door het verschaffen van eigen vermogen of leningen voor projecten die impact creëren en voldoen aan FMO's standaarden op het gebied van sociale omstandigheden, milieu en «good

governance». Hierbij gaat het alleen om projecten die niet door marktpartijen gefinancierd kunnen worden, voornamelijk vanwege het hoge risico dat zij associëren met onder meer het investeren in ontwikkelingslanden. FMO verschaft het eigen vermogen en de leningen aan private partijen in die landen. Door de private sector in ontwikkelingslanden te versterken wil de Staat een bijdrage leveren aan het terugdringen van armoede.

In de overeenkomst uit 1998 tussen de Staat en FMO is een garantie van de Staat richting FMO opgenomen. De garantie bestaat uit twee onderdelen:

1. De Staat zal de verliezen uit de bedrijfsvoering dekken, die volgen uit activiteiten van FMO, voor zover deze verliezen niet zijn of worden gedekt door waardecorRECTies en/of schadevergoedingen en/of uitkeringen uit hoofde van verzekeringen. Voorts geldt als voorwaarde voor de garantie dat een dergelijk verlies de reserve voor algemene risico's overstijgt en dat de verliezen het resultaat zijn van niet-normale bedrijfsrisico's.
2. Daarnaast heeft de Staat zich verplicht om situaties te voorkomen waarin FMO niet in staat is om bepaalde verplichtingen te voldoen, namelijk de verplichtingen die op FMO rusten uit hoofde van:
  - a. op de kapitaalmarkt opgenomen leningen;
  - b. op de geldmarkt opgenomen korte financieringsmiddelen met een looptijd gelijk aan of minder dan twee jaar;
  - c. swap-overeenkomsten met uitwisseling van hoofdsom en rentebetaling;
  - d. swap-overeenkomsten zonder uitwisseling van hoofdsom met rentebetaling;
  - e. valuta-termijncontracten en Future Rate Agreements;
  - f. optie- en future-contracten;
  - g. combinaties van de hiervoor bedoelde producten (a t/m f);
  - h. garanties door de FMO aan derden verstrekt ten behoeve van de financiering van private ondernemingen in ontwikkelingslanden, en
  - i. die voortvloeien uit het onderhouden van een adequaat apparaat.

Omdat het gaat om een instandhoudingsverplichting is de omvang van de garantie in theorie onbeperkt. In bovenstaand overzicht is, omwille van transparantie, de garantie gekwantificeerd. Het vreemd vermogen van FMO ultimo 2017 is gebruikt als inschatting van het uitstaande risico. De letterlijke tekst van de overeenkomst is leidend voor de interpretatie.

Beheersing risico's

FMO neemt actief risico's die voortvloeien uit het verschaffen van leningen en eigen vermogen aan ontwikkelingslanden om daarmee haar doelstelling te bereiken: het bevorderen van de private sector in ontwikkelingslanden. Hiervoor is het van essentieel belang dat FMO een adequaat risicomagementsysteem heeft om financiële risico's te identificeren, te meten, te volgen en te beperken. Ten grondslag hieraan ligt de risicobereidheid van FMO. Dit is het risico dat FMO bereid is om te aanvaarden in het nastreven van toegevoegde waarde. De risicobereidheid van FMO wordt minstens een keer per jaar herzien.

De beheersing van de risico's wordt verder ondersteund door behoedzame kapitaal- en liquiditeitsposities en sterke diversificatie van de leningen en eigenvermogenportefeuille over regio's en sectoren. Ongeveer 80% van het economisch kapitaal van FMO wordt ingezet voor

kredietrisico. Hoewel andere financiële risico's niet altijd voorkomen kunnen worden, vermindert FMO deze zoveel mogelijk. FMO heeft geen handelsposities en is in het algemeen niet geïnteresseerd in valutarisico en renterisico.

Binnen FMO is de afdeling Risicomanagement verantwoordelijk voor het beheren van de risico's in de eigenvermogenportefeuille («emerging market portfolio»), de eigen vermogensportefeuille («treasury portfolio») en alle daarmee samenhangende marktrisico's. Daarnaast heeft FMO een Investeringscommissie bestaande uit senior medewerkers van verschillende afdelingen. Deze commissie analyseert financieringsvoorstellingen voor nieuwe transacties. Elk financieringsvoorstel wordt beoordeeld in termen van tegenpartijrisico, productrisico en landrisico. De financieringsvoorstellingen worden vergezeld van het advies van de kredietafdeling. Deze afdeling is verantwoordelijk voor de beoordeling van de kredietrisico's van zowel nieuwe transacties als de bestaande portefeuille.

FMO heeft een bankvergunning en staat onder toezicht van DNB. De Staat als aandeelhouder is conform de Nota Deelnemingenbeleid rijksoverheid 2013 actief betrokken bij staatsdeelnemingen zoals FMO. Relevante (financiële) ontwikkelingen worden onder andere besproken in kwartaaloverleggen, het halfjaarlijkse beleidsoverleg en in bijvoorbeeld de aandeelhoudersvergadering.

Premiestelling en kostendekkendheid

Voor deze garantie wordt geen premie ontvangen, waardoor ook geen middelen worden gestort in een begrotingsreserve. Het grootste deel van de winst van FMO wordt jaarlijks conform de afspraken in de overeenkomst tussen de Staat en FMO toegevoegd aan de reserves van FMO. Een klein deel wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders van FMO. De Staat heeft 51% van de aandelen. Tot op heden heeft er geen uitkering plaatsgevonden onder deze garantieregeling, waardoor de regeling op dit moment kostendekkend is.

13 t/m 15. EFSF, EFSM en ESM

Doele en werking garantieregeling

In 2010 is besloten tot de oprichting van de Europese noodmechanismen European Financial Stability Facility (EFSF), European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM) en tot de oprichting van een permanent noodmechanisme, het European Stability Mechanism (ESM). Deze noodmechanismen verstrekken steun aan landen in nood onder strikte voorwaarden. Op dit moment staat Nederland voor maximaal € 34,2 mld. garant voor het EFSF, € 2,9 mld. voor het EFSM en € 35,4 mld. voor het ESM. De noofondsen ontvangen rentevergoedingen voor de verstrekte leningen.

Beheersing risico's

De regeling betreft financiële steun aan landen middels een leningenprogramma met strikte voorwaarden dat door het EFSF, EFSM en ESM in tranches wordt uitgekeerd. Het leningenprogramma is erop gericht dat het land dat steun ontvangt zo spoedig mogelijk weer een houdbare financieel-economische positie heeft en weer toegang krijgt tot de financiële markten.

Op het moment dat een lidstaat, die steun uit het EFSF ontvangt, niet aan de betalingsverplichtingen aan het EFSF kan voldoen en als gevolg daarvan het EFSF haar schuldeisers niet meer kan betalen, zal Nederland naar rato haar aandeel in de garantie moeten bijdragen aan het EFSF. Als andere landen die garanties hebben verleend op dat moment niet in staat zijn hun bijdrage aan het EFSF te voldoen, dan zal Nederland (samen met andere lidstaten) hier ook (naar rato) voor moeten betalen. Nederland krijgt hierdoor een vordering op de in gebreke blijvende garanderende lidstaat. Zodra het EFSF garanties inroeft heeft dit effect op het Nederlandse EMU-saldo en de EMU-schuld.

Om de financiële ondersteuning vanuit het EFSM te kunnen financieren is de Europese Commissie gemachtigd om namens de EU geld aan te trekken op de kapitaalmarkten. Deze leningen worden via de EU-begroting gegarandeerd door de EU-lidstaten. Zodra het EFSM garanties inroeft, betekent dit een effect op het Nederlandse EMU-saldo en de EMU-schuld.

Het ESM kent een andere structuur, waardoor de risico's voor landen die garanties verstrekken zijn ingeperkt. Indien lidstaten die steun hebben ontvangen uit het ESM niet in staat zijn om aan de betalingsverplichtingen van het ESM te voldoen en als gevolg daarvan het ESM haar schuldeisers niet meer kan betalen, dan zal het ESM deze verliezen moeten opvangen. Het ESM zal dan eerst putten uit het reservefonds, daarna uit het volgestort kapitaal en als laatste optie pas het oproepbaar kapitaal (garanties) oproepen. Als andere garanderende landen op dat moment niet in staat zijn hun bijdrage aan het ESM te voldoen, dan zal Nederland (samen met andere lidstaten) hier ook (naar rato) voor moeten betalen. Nederland krijgt hierdoor een vordering op de in gebreke blijvende garanderende lidstaat. Naast de andere structuur, worden de risico's beheerst doordat het ESM een preferente schuldeiserstatus (Preferred Creditor Status) kan claimen over andere crediteuren (behalve die van het IMF). Zodra het ESM garanties inroeft, betekent dit een effect op het Nederlandse EMU-saldo en de EMU-schuld.

Premiestelling en kostendekkendheid

EFSF/ESM

De rente die de verschillende programmalanden momenteel betalen aan het ESM en het EFSF is afhankelijk van de rente waarvoor het EFSF/ESM op de geld- en kapitaalmarkt leent (zogenaamde cost of funding). Het verschuldigde rentepercentage is voor het grootste deel van de leningen een samenstelling van de rente die het EFSF/ESM betaalt voor obligatie-uitgiftes met verschillende looptijden (in de zogenaamde funding pool). Op basis van de op de markt aangetrokken middelen berekent het EFSF/ESM op dagbasis de gemiddelde financieringskosten, welke worden doorberekend aan de programmalanden. Daarnaast betalen lidstaten die steun ontvangen van het EFSF/ESM aan het EFSF/ESM bij ontvangst van een lening een service fee van 50 basispunten, jaarlijks een service fee van 0,5 basispunten en een commitment fee. Lidstaten betalen aan het ESM ook nog een renteopslag, waarbij de hoogte afhangt van het gekozen instrument. De exacte opslagen zijn vastgelegd in de beprijzingsrichtsnoer van het ESM. De renteopslag van het EFSF is vastgesteld op nul basispunten.

EFSM

De prijsstelling van het EFSM kent als uitgangspunt dat deze direct worden doorgegeven aan de specifieke programmalanden tegen dezelfde rente als waarvoor de Europese Commissie inleent. Dit zijn de financieringskosten. De renteopslag op de EFSM-leningen is vastgesteld op nul. Naar aanleiding van een verandering in het Nederlandse aandeel in de EU-begroting, op basis van het bruto nationaal inkomen (BNI), kan de garantieverplichting voor het EFSM jaarlijks worden bijgesteld. Het Nederlandse aandeel in de garantie voor het EFSM, dat maximaal € 60 mld. uit mag lenen, wordt voor 2019 geraamd op circa € 2,9 mld.

16. EIB-kredietverlening in ACP en OCT

Doel en werking garantieregeling

De European Investment Bank (Europese Investeringsbank, EIB) verricht activiteiten in de landen in Sub-Sahara-Afrika, het Caribische gebied en de Stille Oceaan (ook wel de Afrikaanse, Caribische en Pacifische landen genoemd, ACP-landen), alsmede in Europese Overzeese Gebieden (Overseas Countries and Territories, OCT-landen). De projecten in deze regio's richten zich op economische ontwikkeling via de ontwikkeling van de private sector en de financiële sector, investeringen in infrastructuur en het verbeteren van het ondernemingsklimaat. Een deel van deze activiteiten wordt bekostigd met een «revolverend fonds», dat gefinancierd wordt door het European Development Fund (EDF). De EIB financiert daarnaast ook activiteiten uit eigen middelen. Op deze eigen middelen hebben de lidstaten een garantie afgegeven om het politieke risico dat op deze activiteiten wordt gelopen af te dekken.

Beheersing risico's

Om inspraak van de lidstaten in financieringsbesluiten, gefinancierd uit zowel EDF- als eigen middelen, te waarborgen is er een comité opgericht waarin alle lidstaten vertegenwoordigd zijn. Dit comité beoordeelt alle investeringsvoorstellen inhoudelijk en brengt advies uit aan de EIB-Board inzake eventuele goedkeuring. Tevens heeft het beheer van de portefeuille dezelfde waarborgen als de EIB-portefeuille binnen de EU.

Premiestelling en kostendekkendheid

Voor deze garantie wordt geen premie ontvangen en er worden geen middelen gestort in een begrotingsreserve. Door de aandeelhouders wordt geen dividend of vergoeding gevraagd, aangezien zij de garantie zonder winstbejag ten dienste van de gemeenschappelijke doelstellingen van de EIB/EU-lidstaten in de ACP- en OCT-landen hebben gesteld. Rendementen op investeringen komen wel ten goede aan het eigen vermogen van de EIB, welke aan de aandeelhouders, waaronder Nederland, toebehoort. Tot op heden heeft er geen uitkering plaatsgevonden onder deze garantieregeling, waardoor de regeling op dit moment kostendekkend is.

17. Kredieten EU-betalingbalanssteun

Doel en werking garantieregeling

De Europese Betalingsbalansfaciliteit is bedoeld voor niet-eurolanden met feitelijke of ernstig dreigende moeilijkheden met betrekking tot de lopende rekening van de betalingsbalans of het kapitaalverkeer. De EU draagt bij aan de stabiliteit door het verstrekken van leningen via de Betalingsbalansfaciliteit. Alleen lidstaten die de euro (nog) niet hebben ingevoerd kunnen aanspraak maken op de Betalingsbalansfaciliteit. Om de financiële

ondersteuning te kunnen financieren is de Europese Commissie gemachtigd om namens de EU geld aan te trekken op de kapitaalmarkten. Deze leningen worden gegarandeerd door de EU-lidstaten via de EU-begroting. Uit de Betalingsbalansfaciliteit kan voor een maximum aan € 50 mld. aan leningen worden verstrekt. Naar aanleiding van een verandering in het Nederlandse aandeel in de EU-begroting, op basis van het BNI, kan de garantieverplichting jaarlijks worden bijgesteld. Het Nederlandse aandeel in deze garantie wordt voor 2019 geraamd op circa € 2,5 mld.

Beheersing risico's

Het doel van de Betalingsbalansfaciliteit is om de financiële stabiliteit van de gehele EU te waarborgen opdat risico's voor de Nederlandse economie, financiële sector en begroting niet escaleren. Doordat de Europese Commissie op grond van een impliciete garantie van de EU-begroting leningen kan verstrekken hoeven de EU-lidstaten geen kosten te maken voor het verstrekken van deze leningen. Het uitstaande risico komt als pro memorie in de EU-begroting.

Premiestelling en kostendekkendheid

De rente die steunontvangende landen betalen voor financiële steun van de Betalingsbalansfaciliteit is gelijk aan de financieringskosten die de Europese Commissie maakt. In de periode 2008–2011 is een totaalbedrag van € 13,4 mld. aan leningen verstrekt aan Hongarije, Letland en Roemenië. Van deze programma's zijn alle tranches uitgekeerd en deze landen zijn reeds begonnen met terugbetalen van de leningen. Het openstaande bedrag van de faciliteit aan deze drie landen is circa € 3,1 mld.

18. en 19. Wereldbank Groep

Doel en werking garantieregeling

De Wereldbank Groep bestaat uit 4 onderdelen: de International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), de International Finance Corporation (IFC), de International Development Association (IDA) en de Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA). Aan IBRD en MIGA heeft Nederland garanties verstrekt. De IBRD is het Wereldbankonderdeel dat leningen verstrekt aan middeninkomenslanden. IBRD functioneert als een coöperatieve bank, waarvan lidstaten aandeelhouder zijn. Op basis van ingelegd aandeelkapitaal en garanties verstrekt door aandeelhouders, kan de IBRD financiering aantrekken op de kapitaalmarkt en deze financiering als leningen verstreken aan klantlanden. In 2018 hebben de aandeelhouders van de Wereldbank als onderdeel van een aanvullende kapitaalinleg besloten per 2020 hun garanties aan IBRD te verhogen. MIGA is een ander onderdeel van de Wereldbank Groep. Deze organisatie ondersteunt de private sector bij het verzekeren van buitenlandse investeringen. De activiteiten van MIGA kunnen eveneens gefinancierd worden doordat aandeelhouders aandelenkapitaal en garanties hebben verstrekt.

Beheersing risico's

De garanties aan IBRD kunnen alleen worden ingeroepen op het moment dat de IBRD niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen en failliet dreigt te gaan. De kans dat dit gebeurt, wordt als zeer klein aangemerkt. De IBRD voert namelijk een prudent beleid met als expliciet doel het risico op een «call on capital» te minimaliseren en het liquiditeiten-risicobeleid van de IBRD is conservatief. De leenportfolio van de IBRD functioneert

goed. Dit komt mede doordat de Wereldbank mondiaal opereert waardoor de portefeuille goed gediversifieerd is. De externe kredietbeoordelingbureaus (Moody's, S&P en Fitch) geven de IBRD allen een AAA/Aaa-rating. De bank heeft geen winstmotief en hecht veel waarde aan de AAA-status (stabiel) die de instelling in staat stelt voordelig te lenen op de kapitaalmarkt. Tevens heeft de IBRD een zogenaamde Preferred Creditor Status. Dit houdt in dat lenende landen de IBRD voorrang verschaffen bij betaling indien zij moeite hebben om aan hun verplichtingen te voldoen. MIGA voert eveneens prudent risicobeleid. Sinds de oprichting van MIGA in 1988 is er in slechts enkele gevallen overgegaan tot uitkering van schade. De overige gevallen van (potentiële) claims zijn opgelost door middel van *settlement*. Leverage die de Wereldbankgroep heeft op overheden speelt hierbij een belangrijke rol.

Premiestelling en kostendekkendheid

Voor deze garantie wordt geen premie ontvangen, waardoor er ook geen middelen gestort worden in een begrotingsreserve. De financiële voordelen van de garantie worden door IBRD en MIGA middels betere leenvoorwaarden doorberekend aan de klantlanden en -organisaties, waarmee het bijdraagt aan de realisatie van de opgelegde beleidsdoelstellingen. Het instellen van een premie zou de bijdrage van IBRD en MIGA aan het maatschappelijke doel verminderen. Tot op heden heeft er geen uitkering plaatsgevonden onder deze garantieregeling, waardoor de regeling op dit moment kostendekkend is.

20. EBRD

Doele en werking garantieregeling

De European Bank for Reconstruction and Development (EBRD, oftewel de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling) is opgericht om de landen in Midden- en Oost-Europa en de voormalige Sovjet Unie bij te staan in hun transitie naar een democratie en naar een markteconomie. Inmiddels is het operatiegebied uitgebreid met een aantal Centraal-Aziatische landen en enkele landen in de Zuidoostelijk-Mediterrane regio. Het mandaat van de bank is specifiek gericht op de transitie van (aanvankelijk ex-communistische) economieën naar markteconomieën met een robuuste private sector en integratie daarvan in de wereldconomie. De EBRD wordt gefinancierd door aandelenkapitaal, waarvan zo'n 20% is ingelegd door de lidstaten (paid-in) en de rest wordt verstrekt in de vorm van garanties (callable capital¹⁵).

Beheersing risico's

De garantie kan alleen worden ingeroepen door de EBRD wanneer de bank niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen en de bank dus failliet dreigt te gaan. De kans dat dit gebeurt wordt als zeer klein aangemerkt. De EBRD voert een prudent beleid. Het liquiditeit- en risicobeleid zijn conservatief. Deleenportfolio van de EBRD doet het historisch gezien goed en de bank maakt winst. Mede daardoor heeft de EBRD een sterke kapitaalpositie met een gezonde verhouding tussen de portfolio en de capaciteit om het risico in de portfolio te dragen. Het beleid is erop gericht dat kapitaalgaranties nooit ingeroepen hoeven te worden. De externe kredietbeoordelingbureaus (Moody's, S&P en Fitch) geven de EBRD allen een AAA/Aaa-rating. De bank heeft een Preferred Creditor Status. Tevens

---

¹⁵ Kapitaal dat door een internationale organisatie kan worden ingeroepen, als deze niet kan voldoen aan zijn financiële verplichtingen. In het geval van Internationale Financiële Instellingen (IFI's) gaat het vooral om garantiekapitaal wat door deelnemende landen is afgegeven.

heeft de board van de bank een Audit Committee dat de risico's van de bank nauwgezet in de gaten houdt. Er is een Internal Audit Committee dat toeziet op de kwaliteit van procedures en processen (deze rapporteert aan de president van de bank).

Premiestelling en kostendekkendheid

Voor deze garantie wordt geen premie ontvangen, waardoor er ook geen middelen worden gestort in een begrotingsreserve. Nog voor het ingelegde noch voor het oproepbare kapitaal wordt door de aandeelhouders een dividend of vergoeding gevraagd, aangezien zij het zonder winstbejag ten dienste van de gemeenschappelijke doelstellingen van de EBRD hebben gesteld. Rendementen op investeringen komen wel ten goede aan het eigen vermogen van de EBRD, welke de aandeelhouders, waaronder Nederland, toebehoort. Uit het eigen vermogen worden regelmatig (beperkt) middelen ontrokken met goedkeuring van de Raad van Gouverneurs, bijvoorbeeld voor het EBRD-fonds waaruit onder andere technische assistentie-activiteiten worden betaald of het door de EBRD beheerde Chernobyl Shelter Fund. Tot op heden heeft er geen uitkering plaatsgevonden onder deze garantieregeling, waardoor de regeling op dit moment kostendekkend is.

21. EIB

Doele en werking garantieregeling

De EIB heeft tot taak, met een beroep op de kapitaalmarkten en op haar eigen middelen, bij te dragen aan een evenwichtige en ongestoorde ontwikkeling van de interne markt in het belang van de EU. Op basis van kapitaal en garanties van de lidstaten leent de EIB op de kapitaalmarkt, waarmee het middelen genereert voor investeringen in zowel de publieke als de private sector. In 2018 heeft de EIB haar aandeelhouders een garantieverhoging voorgelegd ter vervanging van het kapitaal van het VK in de EIB. Deze garantieverhoging gaat in per 30 maart 2019 (het moment van de Brexit). In het voorstel neemt de Nederlandse garantstelling aan de EIB toe met € 1,9 mld. Het kabinet is voornemens om na parlementaire goedkeuring in te stemmen met de voorgestelde vervanging van het kapitaal van het VK.

Beheersing risico's

Garanties kunnen alleen worden ingeroepen door de EIB op het moment dat de bank niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen. De kans dat dit gebeurt wordt echter als zeer klein aangemerkt, omdat de EIB een zeer prudent risicobeleid voert dat als doel heeft kapitaalgaranties nooit te hoeven inroepen. De lenenportfolio van de EIB functioneert historisch gezien goed en de bank maakt winst. De externe kredietbeoordelingbureaus (Moody's, S&P en Fitch) geven de EIB allen een AAA/Aaa-rating. Deze sterke rating is een reflectie van de kwalitatief hoogwaardige portefeuille van de EIB en de sterke steun van een aantal kredietwaardige aandeelhouders (met name Duitsland en Nederland). De bank heeft geen winstmotief en hecht veel waarde aan de AAA-status die de instelling in staat stelt voordelig in te lenen op de kapitaalmarkt. De bank heeft een Preferred Creditor Status. Tevens heeft de board van de bank een risk committee dat de risico's van de bank in de gaten houdt en er is een onafhankelijk audit committee (bestaande uit financiële experts, toezichtshouders en auditors) dat rechtstreeks rapporteert aan de Gouverneurs van de EIB (Ministers van Financiën). Dit comité ziet onder andere toe op naleving van de regels voor toereikendheid van kapitaal en liquiditeit van

de EU (CRD) en Bazel, waarbij de bank overigens conform haar eigen beleid ver boven de daarin vastgelegde minima uitsteekt.

Premiestelling en kostendekkendheid

Voor deze garantie wordt geen premie ontvangen, waardoor er ook geen middelen worden gestort in een begrotingsreserve. Nog voor het ingelegde noch voor het oproepbare kapitaal wordt door de aandeelhouders/lidstaten een dividend of vergoeding gevraagd, aangezien zij het zonder winstbejag ten dienste van de gemeenschappelijke doelstellingen van de EIB/EU-lidstaten hebben gesteld. Rendementen op investeringen komen wel ten goede aan het eigen vermogen van de EIB, welke de aandeelhouders, waaronder Nederland, toebehoort. Zou de EIB ooit worden opgeheven dan zou dit kapitaal terugstromen naar de aandeelhouders. Overigens is er wel eenmaal in het bestaan van de EIB dividend verstrekt aan de aandeelhouders toen het kapitaal van de bank uitzonderlijk hoog was in verhouding tot de behoeftte. Tot op heden heeft er geen uitkering plaatsgevonden onder deze garantieregeling, waardoor de regeling op dit moment kostendekkend is.

22. DNB – IMF

Doele en werking garantieregeling

Bij het International Monetary Fund (Internationaal Monetair Fonds, IMF) gaat het om een garantie die de Nederlandse Staat aan DNB verleent om het risico te dekken indien het IMF in gebreke blijft. De garantieverstreking is daarmee dus in feite een nationale aangelegenheid. Deze garantie staat wel op de begroting, maar wordt alleen ingeroepen in het geval dat het IMF niet aan haar verplichtingen zou kunnen voldoen en een beroep doet op middelen van DNB. Een deel van de garantie is tijdelijk. Dat betreft de garantie voor het verstrekken van de *New Arrangements to Borrow* (NAB) en de *Bilateral Borrowing Agreements* aan het IMF, die respectievelijk in 2022 en 2020 aflopen. Wanneer wordt besloten om de bijdragen van Nederland aan de NAB en Bilateral Borrowing Agreements na het aflopen niet meer te verlengen, kan de garantie daardoor dalen. Voldoende financiële slagkracht voor het IMF is belangrijk om toekomstige crises en financiële schokken het hoofd te bieden. Nederland vindt het daarom van belang dat de middelen van het IMF op voldoende niveau blijven en rekent het ook tot haar verantwoordelijk om, samen met een brede groep andere landen, ervoor te zorgen dat het IMF van voldoende middelen blijft voorzien.

Beheersing risico's

De kans dat DNB de garantie moet inroepen is zeer klein. Het IMF kent verschillende beleidsmaatregelen om te voorkomen dat betalingsachterstanden op IMF-programma's ontstaan. Belangrijke elementen hierin zijn het IMF-beleid voor programmalanden, de Preferred Creditor Status die het IMF heeft en de reserves die het IMF hanteert. De kredietverlening van het IMF is revolverend, wat betekent dat landen na een bepaalde periode het IMF weer terug moeten betalen. Het komt nauwelijks voor dat landen achterstanden hebben bij het IMF, mede dankzij het prudente beleid dat het IMF voert. Een belangrijk element hierin vormt het toegangsbeleid: voordat het IMF een programma verstrekt wordt vastgesteld of een land voldoende capaciteit heeft om het IMF terug te betalen. Daarnaast zijn er richtlijnen voor limieten van leningen zodat het IMF grenzen kan stellen aan de beschikbare financiering voor een programma. Ook zijn de vormgeving van het programma en de gestelde conditionaliteiten belangrijke waarborgen voor terugbetaling. Hiermee dwingt het IMF

economische aanpassingen af die lidstaten in staat stellen hun betalingsbalansproblemen op orde te krijgen en tijdig de lening terug te betalen. Daar komt bij dat het IMF een Preferred Creditor is (crediteur die voorrang krijgt boven andere crediteuren) en dat achterstanden bij het IMF slecht zijn voor de reputatie op financiële markten en bij andere internationale instellingen. In het geval van achterstallige betalingen kan het IMF terugvallen op de reservebuffer, de zogenaamde «precautionary balances». Het IMF houdt voor deze reserves een doelstelling aan van SDR 20 mld. waarbij SDR 10 mld. als een minimum wordt gehanteerd (SDR = Special Drawing Rights).

Overigens is het zo dat er geen directe koppeling kan worden gemaakt tussen individuele IMF-programma's en de Nederlandse bijdrage aan het IMF. De IMF-middelen aan programmalanden worden ter beschikking gesteld uit de algemene middelen van het IMF. De garantie van de Nederlandse Staat aan DNB dekt de middelen die Nederland beschikbaar stelt aan het IMF, voor de theoretische situatie dat DNB door het IMF niet meer wordt terugbetaald.

Premiestelling en kostendekkendheid

Voor afgegeven garanties aan DNB wordt geen premie ontvangen en er worden geen middelen gestort in een begrotingsreserve. Het IMF zelf ontvangt geen garantie van de Nederlandse Staat en betaalt dus ook geen premie voor deze garantie aan de Nederlandse Staat. Het IMF vraagt wel premie aan landen die financiële steun krijgen en betaalt een premie aan landen die middelen verstrekken. Dit laatste geldt ook voor Nederland. Op het moment dat het IMF gebruik wenst te maken van een verstrekt leenarrangement, dan moet DNB de dekking financieren op de kapitaalmarkt. Hiervoor ontvangt DNB een vergoeding van het IMF: de SDR-rente. De premie die landen moeten betalen aan het IMF is gebonden aan de IMF-marktgerelateerde rente, die weer gerelateerd is aan de SDR-rente. Het IMF rekent een extra opslag (vergoeding voor gelopen risico's) voor programma's die groot van omvang zijn (boven de 187,5% quotum van een land uitkomen). Als het bedrag aan financiële steun na een aantal jaar nog steeds boven de 187,5% quotum uitkomt, wordt daar bovenop een extra opslag gevraagd om groot en langdurig gebruik van IMF-middelen te ontmoedigen. Een uitzondering wordt gemaakt voor lage-inkomenslanden: zij betalen een lagere premie. Daarnaast rekent het IMF een zogeheten «commitment fee» voor een aantal faciliteiten, die wordt teruggestort wanneer een land daadwerkelijk geld trekt onder die faciliteit. Ook rekent het IMF een vergoeding om de uitvoeringskosten van een programma te dekken. Tot op heden heeft er geen uitkering plaatsgevonden onder deze garantieregeling, waardoor de regeling op dit moment kostendekkend is.

23. AIIB

Doel en werking garantieregeling

In 2015 is besloten om toe te treden tot de nieuw op te richten Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), welke sinds januari 2016 operationeel is. Op basis van een door de oprichtende aandeelhouders bepaalde verdeelsleutel heeft Nederland een aandeel toegewezen gekregen en zich hierop ingeschreven. Dit aandeel bestaat uit een gedeelte ingelegd (paid-in) kapitaal (20%) en een gedeelte garantiekapitaal (80%). Deze verplichting betreft het garantiekapitaal.

De doelstelling van de AIIB is tweeledig:

- het bevorderen van duurzame economische ontwikkeling, het creëren van welvaart en het verbeteren van het infrastructuurnetwerk in Azië door te investeren in infrastructuur en andere productieve sectoren;
- het bevorderen van regionale samenwerking en partnerschappen door samen te werken met andere multilaterale en bilaterale ontwikkelingsinstellingen bij het adresseren van ontwikkelingsuitdagingen.

Beheersing risico's

De garantie kan worden afgeroepen door de AIIB op het moment dat de bank niet meer aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. De kans dat dit gebeurt, wordt echter als zeer klein aangemerkt. De optie om «callable capital» in te roepen is bij de Internationale Financiële Instellingen (IFI's) nog nooit ter sprake geweest, zelfs niet in tijden van crises (bijvoorbeeld de Azië-crisis of de afgelopen financiële crisis). Het risico wordt ook geadresseerd door het prudent risicobeleid van de bank. De externe kredietbeoordelingbureaus (Moody's, S&P en Fitch) geven de AIIB allen een AAA/Aaa-rating, wat een reflectie is van onder meer de governance-raamwerken van de AIIB, waaronder het risicomagement- en liquiditeitbeleid van de bank, de sterke kapitaaltoereikendheid en de steun van de brede aandeelhoudersbasis.

Premiestelling en kostendekkendheid

Voor deze garantie wordt geen premie ontvangen en er worden ook geen middelen gestort in een begrotingsreserve. Nog voor het ingelegde noch voor het oproepbare kapitaal wordt door de aandeelhouders/lidstaten een dividend of vergoeding gevraagd, aangezien zij het zonder winstbejag ten dienste van de gemeenschappelijke doelstellingen van de AIIB hebben gesteld. Rendementen op investeringen komen wel ten goede aan het eigen vermogen van de AIIB, welke de aandeelhouders, waaronder Nederland, toebehoort.

24. Exportkredietverzekering

Doel en werking garantieregeling

De Nederlandse Staat biedt de mogelijkheid voor het verzekeren van betalingsrisico's verbonden aan het handels- en dienstenverkeer met het buitenland. Het productenassortiment van de exportkredietverzekeringsfaciliteit (ekv-faciliteit) omvat momenteel onder andere de kapitaalgoedenverzekering, verzekering uitvoering van werken, financieringsverzekering, koersrisicoverzekering, investeringsverzekering, werkcapitaaldekking en verzekering van garanties. In de tabel «Overzicht verstrekte garanties» wordt naast het verplichtingenplafond van € 10 mld. een verwachte afloop van € 10 mld. structureel opgenomen. De exacte omvang van de aangegeven en vervallen verplichtingen is na afloop van een begrotingsjaar bekend en wordt verantwoord in het jaarverslag van het Ministerie van Financiën.

Vanaf 2018 is de Regeling Investeringenverzekeringen (RIV) geschaard onder de ekv en sinds de begroting 2018 is de aparte vermelding in het overzicht risicoregelingen vervallen. Deze wijziging is aangekondigd in de kabinetsreactie op de beleidsdoorlichting van de exportkredietverzekering¹⁶.

---

¹⁶ Kamerstukken II 2016–2017, 31 935, nr. 32.

Beheersing risico's

De randvoorwaarden voor de afgifte van verzekeringen worden voortdurend gemonitord en indien nodig aangepast, opdat alleen aanvaardbare risico's worden geaccepteerd. Het risicoprofiel van de bestaande ekv-portefeuille en van nieuwe aanvragen wordt daarom nauwlettend gevolgd door het Ministerie van Financiën met behulp van een uitgebreid risicokader.

Voor de ekv is in de begroting een bedrag van € 10 mld. opgenomen als plafond voor hoeveel de Staat jaarlijks nieuwe verplichtingen kan aangaan (brutoplafond). In voorgaande jaren was er sprake van een plafond voor het saldo van nieuwe verplichtingen (nieuwe verplichtingen minus de vervallen verplichtingen, dus het nettoplafond). In 2018 is de garantie RIV samengevoegd met de ekv; het plafond van € 10 mld. blijft echter ongewijzigd zodat de beschikbare ruimte iets is afgenomen. De afgelopen jaren is dit plafond niet knellend geweest, zodat naar verwachting voldoende ruimte zal zijn voor het aangaan van de door Nederlandse exporteurs gevraagde verzekeringen.

Premiestelling en kostendekkendheid

Internationaal is om concurrentieverstoring te voorkomen afgesproken dat ekv-faciliteiten over een langere periode kostendekkend moeten zijn. Dat betekent dat op lange termijn de premie-inkomsten voldoende moeten zijn om de uitvoeringskosten en de netto schade-uitkeringen (inclusief de recuperaties) te dekken. De participanten van de Arrangement – de internationale afspraken ten aanzien van exportkredietverzekeringen – stellen hiertoe minimumpremies op, die in Europese regelgeving zijn verankerd. Nederland monitort de kostendekkendheid met een speciaal hiervoor ontwikkeld model: bedrijfseconomische resultaatbepaling (berb). Voor het geheel aan exportkredietverzekeringen is een begrotingsreserve beschikbaar van € 389,7 mln. (ultimo 2017). Volgens de interneratingmethode onder Basel II en III is de voorziening statistisch gezien, gegeven de huidige ekv-portefeuille, in een gegeven jaar met een kans van 3 op 4 toereikend.

Zowel uitgaven als inkomsten van de ekv zijn lastig te ramen en in de loop van een jaar niet of nauwelijks met beleidsmaatregelen te beïnvloeden. De schades kunnen in een jaar hoog oplopen, zoals blijkt uit het uitstaande risico van circa € 16,8 mld. ultimo 2017. Met de begrotingsreserve kunnen tegenvallers worden opgevangen.

3. BELEIDSARTIKELEN (FINANCIËN)

Artikel 1 Belastingen

A. Algemene doelstelling

Het genereren van inkomsten voor de financiering van overheidsbeleid. Solide, eenvoudige en fraudebestendige fiscale wet- en regelgeving is hiervoor de basis. Doeltreffende en doelmatige uitvoering van die wet- en regelgeving dragen bij aan de bereidheid van burgers en bedrijven om hun wettelijke verplichtingen ten aanzien van de Belastingdienst na te komen (compliance).

Onder «compliance» verstaat de Belastingdienst dat burgers en bedrijven bereid zijn hun wettelijke fiscale verplichtingen ten aanzien van de Belastingdienst na te komen. De term «bereidheid» geeft aan dat de Belastingdienst ernaar streeft dat belastingplichtigen uit zichzelf fiscale regels naleven, zonder (dwingende en kostbare) acties van de kant van de Belastingdienst. Als burgers en bedrijven hun wettelijke verplichtingen nakomen, dan komt belastinggeld de staatskas binnen zoals de wetgever beoogt en worden overheidsgelden niet onterecht uitbetaald.

Meetbare gegevens

De algemene doelstelling komt voor de fiscale verplichtingen tot uiting in de volgende meetbare gegevens.

Prestatie-indicatoren Algemene doelstelling (meetbare gegevens)					
Prestatie-indicator	Waarde 2016	Waarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019	
Bedrijven					
Percentage aangiften omzetbelasting tijdig ontvangen	94,9%	95,3%	>95%	>95%	
Percentage aangiften loonheffingen tijdig ontvangen	99,2%	99,3%	>99%	>99%	
Juist en volledig doen van aangifte: structureel terugdringen van het nalevingstekort MKB ¹	5,2%	n.n.b.	<6%	<6%	
Burgers					
Juist en volledig doen van aangifte: structureel terugdringen van het nalevingstekort Particulieren ²	1,0%	0,9%	<1,1%	<0,9%	
Bedrijven en burgers					
Percentage aangiften inkomensheffingen en vennootschapsbelasting tijdig ontvangen	94,5%	n.v.t. ³	>94%	>94%	
Tijdige betaling van belastingen en premies	98,4%	98,4%	>98%	>98%	
Oninbare belastingen en premies	0,3%	0,3%	<0,6%	<0,6%	

¹ Zowel voor MKB als particulieren betreft het nalevingstekort een netto cijfer: saldo van correcties ten nadele van de belastingplichtige en correcties in het voordeel van de belastingplichtige.

² Zie voetnoot over nalevingstekort hierboven.

³ N.v.t. betekent dat in het gegeven jaar de (streefwaarde van de) prestatie-indicator niet of anders is gemeten en/of gerapporteerd in de begroting, waardoor vergelijking over de jaren niet mogelijk is.

Percentage aangiften omzetbelasting (OB), loonheffingen (LH), inkomensheffingen (IH) en vennootschapsbelasting (Vpb) tijdig ontvangen
Deze indicatoren weerspiegelen of het beleid van de Belastingdienst succesvol is om belastingplichtigen meer aan de voorkant van het proces te bewegen tijdig een juiste en volledige aangifte in te dienen. Deze beweging wordt ondersteund door de doorontwikkeling van de vooringeruilde aangifte (VIA). Het aantal ambtshalve opgelegde aanslagen en

verzuimboetes wordt hierdoor verminderd, evenals het aantal bezwaarschriften daartegen¹⁷.

Juist en volledig doen van aangifte: structureel terugdringen van het nalevingstekort

Voor het structureel terugdringen van het nalevingstekort¹⁸ wordt ingezet op het zoveel mogelijk vooraf borgen van de volledigheid en juistheid van de aangiften door maatregelen als de VIA, klantbehandeling in de actualiteit bij grote ondernemingen en het afsluiten van convenanten met fiscale dienstverleners waarmee de kwaliteit van aangiften van ondernemers wordt geborgd. Daarnaast blijft de Belastingdienst toezicht achteraf, na indienen van de aangifte, uitvoeren. Met steekproefsgewijze controles wordt periodiek het niveau van naleving vastgesteld voor de segmenten Particulieren en Midden- en kleinbedrijf (MKB). De steekproefsgewijze controles verschaffen inzichten in de houding en het fiscaal relevante gedrag van belastingplichtigen en in bestaande nalevingstekorten. De Belastingdienst onderzoekt welke (aanvullende) methodieken er zijn om inzicht in het niveau van naleving te verkrijgen.

Tijdige betaling van belastingen en premies

Deze indicator meet het deel van de geïnde belastingen en premies dat de belastingplichtigen tijdig, voor de vervaldatum, volledig betalen aan de Belastingdienst. Hiertoe wordt ook het voldoen van een vordering na een betalingsherinnering of als onderdeel van een betalingsregeling gerekend. Deze indicator geeft aan voor welk deel van de ontvangsten de Belastingdienst geen intensieve invorderingsmaatregelen hoeft toe te passen. Voor 2019 is de doelstelling om boven de 98% uit te komen.

Oninbare belastingen en premies

Deze indicator meet hoeveel procent van alle vorderingen niet wordt geïnd. Het niet kunnen invorderen kan verschillende oorzaken hebben: faillissementen, wettelijke schuldsanering, overlijden of omdat de vordering niet te verhalen is. Andere oorzaken van oninbaar lijdende zijn fraudeposten en aanslagen voor criminale posten. De ervaring leert dat deze vorderingen zeer lastig zijn te innen. Vanaf 2015 wordt het nog opeisbare deel van de vorderingen via dynamisch monitoren gemonitord op nieuwe verhaalsmogelijkheden, waar ze vroeger eerder werden afgeboekt als oninbaar. De realisatie van oninbare belastingen en premies zal zich naar verwachting weer richting de streefwaarde gaan bewegen omdat oude vorderingen ook bij dynamisch monitoren op een bepaald moment oninbaar zijn.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Financiën is verantwoordelijk en heeft een regisserende rol op het terrein van de fiscaliteit. Daarbij gaat het om:

- het te voeren fiscale beleid;
- het opstellen van fiscale wet- en regelgeving;
- het internationaal behartigen van de Nederlandse fiscale belangen.

---

¹⁷ Voor de IH en Vpb is gekozen voor een indicator op tijdige aangifte die het gezamenlijke resultaat voor die belastingmiddelen meet. Reden daarvoor is de uitstelregeling voor belastingconsulenten (Becon regeling) die voor de IH en Vpb gezamenlijk geldt. De streefwaarde is gebaseerd op het tot nu gevoerde beleid voor het versturen van een uitnodiging tot aangifte.

¹⁸ Het nalevingstekort betreft de gemiste belastingontvangsten door onvolledige of onjuiste aangifte.

De Minister van Financiën is verantwoordelijk en heeft een uitvoerende rol op het terrein van:

- de heffing en inning van de premies werknemers- en volksverzekeringen;
- de heffing en inning van de inkomensafhankelijke bijdragen Zorgverzekeringswet;
- de heffing en inning voor derden van een aantal belastingen, heffingen en overige vorderingen;
- de vaststelling en de uitbetaling van toeslagen;
- handhavingstaken op het gebied van de economische ordening en financiële integriteit.

Op grond van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (AwR) voert de Belastingdienst de heffing en inning van de rijksbelastingen uit. Op grond van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (AwIR) voert de Belastingdienst/Toeslagen de toeslagregelingen uit voor de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Op grond van de Wet op de bijzondere opsporingsdiensten voert de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD) de handhavingstaken uit op het gebied van de economische ordening en financiële integriteit.

De Minister bevordert, door inzet van de Belastingdienst, naleving van wet- en regelgeving door passende dienstverlening te leveren, massale processen juist en tijdig uit te voeren, adequaat toezicht uit te oefenen en waar nodig naleving bestuurs- of strafrechtelijk af te dwingen.

C. Beleidswijzigingen

Artikel 9 Douane

Zoals gemeld in de Groeiparagraaf van de leeswijzer van deze begroting, is met ingang van 2019 een apart beleidsartikel Douane opgericht (artikel 9). Aangezien de Douane een dienstonderdeel is van de Belastingdienst en dus tot nu toe in de begroting IX onderdeel uitmaakt van artikel 1 Belastingen, betekent het oprichten van een apart begrotingsartikel Douane dat artikel 1 Belastingen wordt opgedeeld. Artikel 1 Belastingen blijft gewoon bestaan, exclusief het gedeelte Douane. Meer informatie over de aanleiding tot oprichting van het nieuwe artikel is opgenomen in de Groeiparagraaf van de leeswijzer van deze begroting.

Verbeteringen uitvoering kinderopvangtoeslag

Het kabinet heeft aangegeven binnen het huidige stelsel verbeteringen in de kinderopvangtoeslag te willen realiseren. Dit biedt tevens de mogelijkheid om binnen de kinderopvangtoeslag ervaring op te doen met verbeteringen die mogelijk ook toegepast kunnen worden op de andere toeslagen. De Belastingdienst en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zullen een aantal verbeteringen in 2019 realiseren met het oog op invoering tijdens toeslagjaar 2020.

D. Tabel Budgettaire gevolgen van beleid

Ten opzichte van 2018 zijn in de budgettaire tabel van de Belastingdienst drie grote bewegingen zichtbaar:

- 1) Nieuwe indeling van de budgettaire tabel van de Belastingdienst: In onderstaande budgettaire tabel is een aantal nieuwe uitgavenposten zichtbaar gemaakt. Dit betreft de posten: «Garanties», «Bijdrage aan ZBO's/RWT's», «Bijdrage aan (inter)nationale organisaties»,

«Opdrachten», «Bijdrage aan agentschappen» en «Overig personeel». De budgetten van 2019 en verder zijn in lijn gebracht met deze nieuwe indeling. Hierbij zijn op sommige punten verschuivingen te zien, afgezet tegen de indeling 2018. De nieuwe indeling is conform Rijksbegrotingsvoorschriften opgesteld. Hiermee is de verantwoording over de uitgaven transparanter geworden en is de informatievoorziening verbeterd.

In voorgaande jaren werd budget van de nieuwe posten onder andere posten begroot, daarom zijn deze nieuwe posten voor de jaren 2018 en eerder leeg. De post «ICT opdrachten» viel bijvoorbeeld tot en met 2018 onder «Materiële uitgaven – waarvan ICT». Onder deze nieuwe post staan onder andere uitgaven aan de hard- en software die samenhangen met het primair proces. Een ander voorbeeld is de post «Overige opdrachten», deze post viel tot en met 2018 onder «Materiële uitgaven – waarvan overige». Onder deze nieuwe post staan onder andere de uitgaven aan post.

2) Een separaat begrotingsartikel voor de Douane:

Per 2019 staat het direct toerekenbare budget van de Douane op het nieuwe begrotingsartikel 9, zie ook de Groeiparaagraaf en de toelichting in artikel 9. Het budget van artikel 1 van de Belastingdienst is daarom vanaf 2019 verminderd met het budget dat naar artikel 9 is verplaatst. De Douane blijft integraal onderdeel van de organisatie Belastingdienst.

3) Reguliere mutaties:

Er zijn ook reguliere mutaties doorgevoerd. Een voorbeeld hiervan is de mutaties voor de loon- en prijsbijstellingen.

Budgettaire gevolgen van beleid – artikel 1 Belastingen (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	2.936.066	2.994.468	2.716.883	2.581.801	2.422.478	2.420.564	2.386.072
Uitgaven (1) + (2)	3.069.422	3.067.468	2.776.428	2.581.801	2.427.636	2.424.215	2.386.072
(1) Programma-uitgaven	145.397	147.204	407.952	406.898	369.688	369.965	371.770
waarvan juridisch verplicht			63,2%				
Bekostiging	6.170	5.972	4.178	4.178	4.178	4.178	4.178
Overige bekostiging	4.223	4.161	4.161	4.161	4.161	4.161	4.161
Overige programma-uitgaven	1.947	1.811	17	17	17	17	17
Garanties	0	0	245	245	245	245	245
Proces risico's	0	0	245	245	245	245	245
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	0	0	6.514	6.514	6.514	6.514	6.514
Waarderingskamer	0	0	1.925	1.925	1.925	1.925	1.925
Kadaster	0	0	1.971	1.971	1.971	1.971	1.971
Kamer van Koophandel	0	0	2.618	2.618	2.618	2.618	2.618
Overige bijdrage ZBO's/RWT's	0	0	0	0	0	0	0

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdrage aan (inter)ationale organisaties	0	0	175	175	175	175	175
Internationale Douaneraad	0	0	175	175	175	175	175
Opdrachten	0	0	292.853	303.799	277.343	277.620	277.620
ICT opdrachten	0	0	195.395	203.700	177.664	177.833	177.833
Overige opdrachten	0	0	97.458	100.099	99.679	99.787	99.787
Bijdrage agentschappen	0	56.242	31.197	31.197	20.443	20.443	22.248
Logius	0	56.242	31.007	31.007	20.253	20.253	22.058
CIBG	0	0	190	190	190	190	190
Overig	0	0	0	0	0	0	0
Rente	139.227	84.990	72.790	60.790	60.790	60.790	60.790
Belasting- en invorderings-rente	139.227	84.990	72.790	60.790	60.790	60.790	60.790
(2) Apparaatsuitgaven	2.924.025	2.920.264	2.368.476	2.174.903	2.057.948	2.054.250	2.014.302
waarvan: Uitvoering fiscale wet- en regelgeving en douanetaken Caribisch Nederland	13.283	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Personele uitgaven	2.284.363	2.258.192	2.051.262	1.890.142	1.770.897	1.768.049	1.735.699
waarvan: Eigen personeel	2.097.312	2.051.012	1.828.176	1.641.697	1.650.929	1.646.036	1.610.865
waarvan: Inhuur externen	187.051	207.180	215.370	240.729	112.252	114.297	117.118
waarvan: Overig Personeel	0	0	7.716	7.716	7.716	7.716	7.716
Materiële uitgaven	639.662	662.072	317.214	284.761	287.051	286.201	278.603
waarvan: ICT	190.759	352.372	23.083	22.673	27.004	27.005	27.005
waarvan: Bijdrage SSO's	209.007	126.310	166.230	154.358	157.726	157.723	157.723
waarvan: Overige	239.896	183.390	127.901	107.730	102.321	101.473	93.875
Ontvangsten (3) + (4)	137.141.008	141.784.346	154.158.692	158.261.536	164.341.163	170.784.214	177.536.426
(3) Programma-ontvangsten	137.109.749	141.759.490	154.127.662	158.230.596	164.311.081	170.753.019	177.505.231
waarvan: Belastingontvangsten	136.288.069	140.941.937	153.306.358	157.421.892	163.504.377	169.946.315	176.698.527
Rente	414.676	414.400	418.900	407.100	407.100	407.100	407.100
Belasting- en invorderings-rente	414.676	414.400	418.900	407.100	407.100	407.100	407.100

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Boetes en schikkingen	199.225	205.877	204.577	203.777	201.777	201.777	201.777
Ontvangsten boetes en schikkingen	199.225	205.877	204.577	203.777	201.777	201.777	201.777
Bekostiging	207.780	197.276	197.827	197.827	197.827	197.827	197.827
Kosten vervolging	207.780	197.276	197.827	197.827	197.827	197.827	197.827
(4) Apparaatsontvangsten	31.258	24.856	31.030	30.940	30.082	31.195	31.195

Budgetflexibiliteit

Voor de programma-uitgaven die vallen onder de rubrieken «Bekostiging» en «rente» geldt dat deze voor 100% juridisch verplicht zijn; ze vloeien voort uit de Awr en de Invorderingswet 1990 (rente-uitgaven) en vanuit de Algemene wet bestuursrecht (uitgaven bekostiging). Verder is de bijdrage aan de Waarderingskamer voor 100% juridisch verplicht op basis van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ).

Voor de overige programma-uitgaven geldt dat deze niet allemaal als 100% juridisch verplicht zijn aan te merken. Deels zijn er wel contracten etc. gesloten, bijvoorbeeld ten behoeve van ICT en/of andere benodigde diensten voor de uitvoering van de primaire processen van de Belastingdienst. Naar beste inschatting zal het niet-juridisch verplichte bedrag per 1 januari 2019 circa € 150 mln. bedragen. Voorbeelden hiervan zijn (verlenging van) licenties en onderhoudscontracten voor software en hardware, zoals voor het Toeslagensysteem en data storage FIOD. Een ander voorbeeld is de uitgaven voor papieren dienstverlening (brieven aan burgers en bedrijven). Over het algemeen geldt wel dat de niet-juridische verplichte uitgaven noodzakelijk zijn voor een goede uitvoering van de primaire processen, bijvoorbeeld uitgaven ten behoeve van het berichtenverkeer met burgers en bedrijven of het jaarlijks verlengen van licenties.

E. Toelichting op de instrumenten

Uitgaven

Programma-uitgaven

Bekostiging

De uitgaven onder bekostiging betreffen onder andere de proceskostenvergoeding aan belastingplichtigen indien hun bezwaar of beroep wordt gehonoreerd. De regeling ligt vast in de Algemene wet bestuursrecht (AwB). Er is geen einddatum voor deze regeling vastgesteld.

Garanties

Dit betreft uitgaven als gevolg van garanties die de Belastingdienst afgeeft aan faillissementscuratoren in verband met procesrisico's.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

De uitgaven aan de Waarderingskamer betreft de eigenaarsbijdrage van het Ministerie van Financiën voor de begroting 2019 die reeds is vastgesteld en verplicht is op basis van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Voor het Kadaster en de Kamer van Koophandel heeft de

Belastingdienst samenwerkingsovereenkomsten voor gegevensuitwisseling die worden gebruikt bij de uitvoering van taken van de Belastingdienst. De uitgaven zijn 100% juridisch verplicht.

Bijdrage aan (inter)nationale organisaties

Het ministerie levert jaarlijks een bijdrage aan de internationale douaneraad. Conform internationale samenwerkingsovereenkomsten levert ieder land een bijdrage.

Opdrachten

In de Wet elektronisch berichtenverkeer (Wet EBV) staan verplichtingen rond het berichtenverkeer van de Belastingdienst met burgers en bedrijven. Onder «Overige opdrachten» vallen met name de uitgaven die geraamd zijn voor de «papieren dienstverlening». Bij «ICT opdrachten» gaat het met name over ICT-uitgaven die te maken hebben met de «digitale dienstverlening» (licenties, software applicaties en hardware).

Bijdrage aan agentschappen

Dit betreft met name de bijdrage aan Logius waar de Belastingdienst ICT-voorzieningen afneemt die samenhangen met de primaire taakuitvoering van de Belastingdienst. Het gaat om voorzieningen als Digipoort en DigiD. Interdepartementaal zijn er bestuurlijke afspraken gemaakt over de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI). De stelselafspraken zullen wettelijk vastgelegd worden door het Ministerie van Binnenlandse Zaken in de Wet Digitale Overheid. Daarnaast betreft deze post een kleine bijdrage aan het CIBG (Centraal Informatiepunt Beroepen Gezondheidszorg). Met het CIBG heeft de Belastingdienst een samenwerkingsovereenkomst om winstaangiften van zelfstandigen in de zorg te controleren. Het CIBG is verantwoordelijk voor het BIG-register (Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg).

Rente

Dit budget betreft de belasting- en invorderingsrente die wordt vergoed aan belastingplichtigen. De rente-uitgaven komen voort uit de Awr en de Invorderingswet 1990 en zijn voor 100% juridisch verplicht. Er is geen einddatum voor deze regeling vastgesteld.

Apparaatsuitgaven

Personele uitgaven

Dit betreft alle personele uitgaven inclusief externe inhuur voor de dienstonderdelen van de Belastingdienst (exclusief Douane).

Materiële uitgaven

Dit betreft de materiële uitgaven van de dienstonderdelen van de Belastingdienst (exclusief Douane specifieke materiële uitgaven) en omvat facilitaire diensten, middelen en communicatie. ICT bevat voornamelijk uitgaven die horen bij de toerusting van de ambtenaren van de Belastingdienst (telefoon, laptop, werkplek, iPad, etc.). De bijdrage aan Shared Service Organisaties (SSO's) betreft met name de huisvesting (Rijksvastgoedbedrijf).

Ontvangsten

Programma-ontvangsten

Belastingontvangsten

De in de bovenstaande tabel opgenomen belastingontvangsten zijn netto-ontvangsten. De netto-ontvangsten zijn gelijk aan de totale belastingontvangsten minus de afdrachten aan het Gemeentefonds en het Provinciefonds op grond van de Financiële verhoudingswet, en minus de afdrachten aan het Btw-compensatiefonds en het BES-fonds.

In onderstaande tabel staat de aansluiting van de Miljoenennota 2019 met begrotingshoofdstuk IX. De Miljoenennota bevat een toelichting op de belastingontvangsten.

Aansluiting belastingontvangsten Miljoenennota 2019 met begroting IX (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totale belastingontvangsten	169.835.403	175.691.996	189.125.265	193.094.583	198.908.386	205.155.417	211.720.390
Afdracht Gemeentefonds	27.906.247	29.168.904	30.147.959	30.042.181	29.874.857	29.700.014	29.522.774
Afdracht Provinciefonds	2.569.563	2.314.186	2.407.659	2.372.018	2.270.885	2.250.712	2.240.712
Afdracht Btw-compensatiefonds	3.029.706	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010
Afdracht BES-fonds	41.818	41.959	38.279	33.482	33.257	33.366	33.367
Belastingontvangsten IX	136.288.069	140.941.937	153.306.358	157.421.892	163.504.377	169.946.315	176.698.527

Rente

Dit budget betreft de belasting- en invorderingsrente die wordt ontvangen van belastingplichtigen.

Boetes en schikkingen

Deze ontvangstenpost betreft de opbrengsten van bestuurlijke boetes en van fiscale strafbeschikkingen.

Bekostiging

De ontvangsten hebben betrekking op kosten die worden doorberekend aan belastingschuldigen van invorderingsmaatregelen (aanmaning, dwangbevel, beslaglegging, etc.). Dit gebeurt op grond van de Kostenwet invordering rijksbelastingen.

Apparaatsontvangsten

Deze post betreft onder andere ontvangsten van facilitaire diensten die de Belastingdienst levert aan andere overheidsdiensten en op basis van factuurbasis worden geleverd.

Extracomptablele fiscale regelingen

Naast de in dit begrotingsartikel genoemde instrumenten, zijn er fiscale regelingen die betrekking hebben op dit beleidsterrein. De Minister van Financiën is hoofdverantwoordelijk voor de wetgeving en uitvoering van deze regelingen en voor de budgettaire middelen. In onderstaande tabel is ter informatie het budgettaire belang van deze regelingen vermeld. De cijfers zijn ontleend aan de corresponderende bijlage «Fiscale regelingen» in de Miljoenennota. De fiscale regelingen die niet in onderstaande tabel zijn opgenomen, maar wel op dit beleidsartikel betrekking hebben, zijn:

- BTW Vrijstelling vakbonden, werkgeversorganisaties, politieke partijen, kerken;

- BTW Vrijstelling fondswerving;
- BTW Vrijstelling lijkbezorging;
- BTW Vrijstelling overig;
- Accijnzen overige regelingen.

Voor een beschrijving van de regelingen, de doelstelling, de ramingsgrond, een verwijzing naar de laatst uitgevoerde evaluatie en het beoogde jaar van afronding van de volgende evaluatie, wordt verwezen naar de bijlage bij de Miljoenennota «Toelichting op de fiscale regelingen».

Fiscale regelingen 2017–2019, budgettair belang op transactiebasis in lopende prijzen (bedragen x € 1 mln.) ¹			
	2017	2018	2019
Giftenaftrek inkomstenbelasting	366	375	367
Onderhoudsverplichtingen aftrek	319	319	311
Belaste ontvangen alimentatie	– 197	– 197	– 189
Middelingsregeling	89	89	89
Vrijstelling rechten op bepaalde kapitaalsuitkeringen, waaronder KEW, box 3	979	971	955
Vrijstelling rechten op kapitaalsuitkering bij overlijden box 3	27	28	30
Heffingvrij vermogen box 3	1.155	919	900
Doorschuiifregelingen inkomen uit aanmerkelijk belang box 2	102	104	106
Schenk- en erfbelasting Faciliteiten ANBI's	211	215	219
Giftenaftrek vennootschapsbelasting	6	7	7
30%-regeling	968	1.045	742
Vrijstelling uitkering wegens 25- of 40-jarig dienstverband	118	122	122
Algemene heffingskorting	19.765	19.818	21.612
Alleenstaande ouderenkorting	509	480	456
Ouderenkorting	2.953	3.231	3.704
EB Teruggaaf kerkgebouwen en non-profit ²	29	23	22
EB Belastingvermindering per aansluiting	2.441	2.460	2.070
BTW Laag tarief voedingsmiddelen en water	7.983	8.264	6.844
BTW Laag tarief overig	2.087	2.171	1.810
BPM Teruggaaf diverse voertuigen ³	13	12	12
MRB Vrijstelling diverse voertuigen ⁴	25	25	26
MRB Vrijstelling motorrijtuigen ouder dan 40 jaar	58	61	64
MRB Overgangsregeling motorrijtuigen vanaf bouwjaar 1988	19	17	14
MRB Kwarttarieven	141	150	159

¹ [–] = regeling is in dat jaar niet van toepassing; [0] = budgettair belang van de regeling bedraagt in dat jaar afgerond nihil.

² EB = Energiebelasting.

³ BPM = Belasting van personenauto's en motorrijwielen.

⁴ MRB = Motorrijtuigenbelasting.

F1. Fiscaal beleid en wetgeving

Genereren van inkomsten – fiscale wet- en regelgeving

Het genereren van inkomsten ten behoeve van uitgaven voor de riksbelastingen, de sociale fondsen en de zorgverzekeringen door middel van het ontwikkelen van solide, eenvoudige en fraudebestendige fiscale wet- en regelgeving die ook in internationale context werkbaar is.

De aanpak van internationale belastingontwijking en -ontduiking vormt ook in 2019 een belangrijke doelstelling van het kabinet. In de brief «Aanpak van belastingontwijking en belastingontduiking¹⁹» is door het kabinet in het voorjaar van 2018 reeds uitvoerig stilgestaan bij de beleidsvoornemens met betrekking tot dit thema. Een belangrijke pijler is daarbij het tegengaan van de uitholling van de belastinggrondslag van Nederland en die van andere landen door middel van het Nederlandse belastingstelsel. Onder meer de implementatie van de eerste en tweede Europese richtlijn ter bestrijding van belastingontwijking (ATAD 1 en ATAD 2) draagt bij aan het realiseren van deze doelstelling. Implementatie van de maatregelen die voortvloeien uit ATAD 1 is voorzien per 2019. Mede gelet op de ambitie van het kabinet om belastingontwijking tegen te gaan en gelet op de wens een meer gelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen te bereiken, kiest Nederland hierbij voor een invulling die verder gaat dan de richtlijn voorschrijft.

Naast het tegengaan van de uitholling van de belastinggrondslag is de tweede pijler in het beleid het versterken van de transparantie en integriteit van het belastingstelsel. Ook dat levert een belangrijke bijdrage aan de aanpak van belastingontwijking en -ontduiking. Onder deze pijler hangen verschillende nationale maatregelen, zoals een verduidelijking van het verschoningsrecht en het versterken van de integriteit van de financiële sector via onder meer een aanscherping van de wetgeving voor de trustsector. Internationaal kiest het kabinet bijvoorbeeld voor het ondersteunen van het richtlijnvoorstel voor openbare Country-by-Country reporting. Ook heeft het kabinet de inmiddels aangenomen richtlijn mandatory disclosure gesteund.

Verder stelt het kabinet voor om een bronheffing op dividend (per 2020) en rente en royalty's (per 2021) te introduceren naar landen met een laag winstbelastingtarief (zogenoemde «low tax jurisdictions») en in misbruik-situaties. Bovendien zal het kabinet onder meer via het Multilaterale Verdrag, dat is ontwikkeld door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), antimisbruikbepalingen in verdragen opnemen om te voorkomen dat het Nederlandse verdragnetwerk oneigenlijk wordt gebruikt.

Een ander belangrijk streven van het kabinet is om lastenverlichting voor burgers te realiseren door de lasten op arbeid verder te verlagen. In het regeerakkoord worden maatregelen voorgesteld die de lasten voor burgers in 2021 met ruim € 5 mld. verlagen. Daarbij gaat het onder meer om de invoering van een tweeschijvenstelsel in box 1, een verhoging van de algemene heffingskorting en een – per saldo – verhoging van de arbeidskorting. Hierdoor stijgt de koopkracht voor alle inkomensgroepen en gaat het meer lonen om (extra) te gaan werken, vooral voor werkenden met een modaal inkomen. De ruimte om de belastingen op inkomen verder te verlagen, wordt onder meer gevonden door per 1 januari 2019

¹⁹ Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 188.

het verlaagde btw-tarief te verhogen van 6% naar 9% en middels verdere vergroening van het belastingstelsel. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het verhogen van de afvalstoffenbelasting per 1 januari 2019.

Het kabinet vindt het van belang dat Nederland aantrekkelijk blijft voor ondernemingen die hier zijn gevestigd en voor bedrijven die hier naartoe willen komen. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat wordt bepaald door de verhouding van Nederland tot omringende en concurrerende landen. Daarbij spelen vele factoren een rol, waaronder uiteraard ook het belastingstelsel. In het pakket Belastingplan 2019 worden dan ook diverse maatregelen voorgesteld die bijdragen aan deze doelstelling. Te denken valt aan het afschaffen van de dividendbelasting en het verlagen van de vennootschapsbelastingtarieven. Vanaf 2019 worden de tarieven stapsgewijs verlaagd naar 16% en 22,25%. Ook het uitgebreide netwerk van belastingverdragen draagt bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Nederland zal daarom ook deze kabinetsperiode met landen in gesprek gaan over (nieuwe) belastingverdragen.

Tevens zet het kabinet zich in voor een verdere vergroening van het belastingstelsel. In dit kader wordt onder meer voorgesteld om de energiebelasting beter in balans te brengen met de CO₂-uitstoot die ontstaat wanneer de elektriciteit wordt opgewekt of aardgas wordt verbrand. Het kabinet realiseert dit door het tarief van de eerste schijf voor elektriciteit met ingang van 2019 te verlagen en het tarief voor aardgas te verhogen. Verder wordt de belastingvermindering in de energiebelasting per 2019 verlaagd. Ook in de afvalstoffenbelasting gaat het principe dat de vervuiler betaalt zwaarder wegen. Het kabinet verhoogt het tarief voor het verbranden en storten van afvalstoffen met ingang van 2019.

Bovendien zal het kabinet inzetten op een betere uitvoerbaarheid van het belastingstelsel en een beter handhavingsbeleid door de Belastingdienst. Deze doelstelling blijft een kompas bij elke aanpassing in de belastingwetgeving. Zo is het kabinet voornemens om in verband met de vereenvoudigingsdoelstelling voor betere uitvoerbaarheid de kleineondernemersregeling (KOR) in de btw te moderniseren door de regeling te vervangen door een facultatieve omzetgerelateerde vrijstelling van omzetbelasting met een omzetgrens van € 20.000. De nieuwe KOR maakt de heffing van btw bij ondernemers met een geringe belaste omzet in Nederland een stuk eenvoudiger. De complexiteit wordt verminderd, doordat handmatige (her)berekeningen, die noodzakelijk zijn voor toepassing van de degresieve vermindering onder de oude KOR, komen te vervallen. De kans op fouten neemt hierdoor af. Ook is de kleine ondernemer die de nieuwe KOR toepast in veel gevallen ontheven van het doen van btw-aangifte en de daarbij horende administratieve verplichtingen.

Tot slot streeft het kabinet naar een toekomstbestendig belastingstelsel dat is toegespitst op de toenemende digitalisering en globalisering en dat klaar is voor nieuwe verdienmodellen. Op de lange termijn kan vergaande digitalisering en robotisering namelijk fundamentele gevolgen hebben voor onze belastingmix, onder andere doordat de productiefactor arbeid mogelijk relatief kleiner wordt. De maatregelen uit het regeerakkoord die leiden tot lagere lasten op arbeid, mede gefinancierd uit hogere indirecte belastingen zoals milieubelastingen en de verhoging van het lage btw-tarief zijn dan ook met het oog op de veranderende belastingmix, onder andere door verdergaande digitalisering, een stap in de goede richting.

F2. Belastingdienst

Strategie Belastingdienst

De Belastingdienst beoogt met zijn strategie het gedrag van burgers en bedrijven zodanig te beïnvloeden dat zij structureel uit zichzelf (fiscale) regels naleven (compliance); dat wil zeggen zonder (dwingende en kostbare) acties van de kant van de Belastingdienst. Dit moet zorgen voor de borging van de continuïteit van belastingopbrengsten en de rechtmatige betaling van toeslagen. De Belastingdienst handelt conform de beginselen van behoorlijk bestuur en probeert waar mogelijk proactief en in de actualiteit te handelen in plaats van reactief te zijn.

Dit betekent dat de Belastingdienst, waar mogelijk in samenwerking met publieke en private partijen:

1. een omgeving creëert waarin het maken van fouten zoveel mogelijk wordt voorkomen en waarin de Belastingdienst barrières opwerpt om fraude zoveel mogelijk tegen te gaan;
2. het burgers en bedrijven gemakkelijk maakt om verschuldigde belasting(en) af te dragen, bijvoorbeeld door middel van de vooraf ingevulde aangifte en voorlichting, en om een juiste toesлагаanvraag te doen;
3. de mate en intensiteit van zijn handelen baseert op de relevante informatie over (oorzaken van) het gedrag van burgers en bedrijven. Daar waar de kwaliteit van de belastingaangifte of toesлагаanvraag vooraf is geborgd, kan de Belastingdienst volstaan met minder toezicht achteraf. Daar waar burgers en bedrijven regels bewust niet willen naleven of frauderen, dwingt de Belastingdienst naleving af.

De Belastingdienst heeft hierbij te maken met verschillende groepen burgers en bedrijven, met verschillende behoeften en verschillend gedrag bij het naleven van (fiscale) regels. De Belastingdienst deelt daarom het totale bestand van burgers en bedrijven op in groepen met samenhangende objectieve en subjectieve kenmerken (doelgroepen).

Jaarlijks vertaalt de Belastingdienst zijn strategie in een beleid per doelgroep, waarbij de uitvoerings- en toezichtstrategie wordt vertaald naar de concrete inzet van de capaciteit van de Belastingdienst per doelgroep. In het Jaarplan Belastingdienst 2019 dat de Tweede Kamer in het najaar ontvangt, zal hier nader op worden ingegaan. In dit jaarplan wordt opgenomen met welke middelen (budget en formatie) welke resultaten zullen worden bereikt. Daarnaast zullen in het jaarplan de ontwikkelstappen worden benoemd die de Belastingdienst gaat zetten ten aanzien van ICT en procesverbeteringen, verbetering van de sturingsinformatie en personeel.

Belangrijke onderdelen van de strategie zijn fraudebestrijding en externe overheidssamenwerking in Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI)-verband en Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC)-verband. Belangrijk hierbij is de samenwerking, bijvoorbeeld door het verstrekken van informatie, met gemeenten, politie en het Openbaar Ministerie ten behoeve van de integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit in RIEC-verband.

Burgers

De grote omvang en de mate van redzaamheid zijn kenmerkend voor de behandeling van de groep burgers. De Belastingdienst richt zich op het (massaal) voorkomen van fouten en het verbeteren van de kwaliteit van

de belastingaangifte en toesлагаanvraag door een passende dienstverlening en door zoveel mogelijk (massaal) vooraf invullen van gegevens bij belastingaangifte en toesлагаanvragen. Ook corrigeert de Belastingdienst belastingaangiften en toesлагаanvragen van burgers door gebruik te maken van gegevens van derde partijen. De uitkomsten van de periodieke steekproeven, nadere analyse van de aangiften en toesлагаanvragen, het ontwikkelen en uitvoeren van evaluaties en effectmetingen, vormen de basis voor het bepalen welke groepen of individuele burgers specifieke aandacht nodig hebben en welke behandeling daar bij past.

Bedrijven

De Belastingdienst onderscheidt groepen bedrijven met samenhangende objectieve en subjectieve kenmerken. Dit betreffen zowel profit als non-profit organisaties. Voorbeelden van objectieve kenmerken zijn: omvang (af te dragen belasting, kasstroom), complexiteit (eigendomsverhoudingen, rechtsvorm en besturing, relaties tussen bedrijven) en activiteiten (branchekenmerken, internationale gerichtheid). Voorbeelden van subjectieve kenmerken zijn: de mate van zelfredzaamheid en transparantie, de houding ten opzichte van belasting betalen (fiscale strategie) en de kwaliteit van de fiscale administratie.

Met het uitvoeren van zijn beleid streeft de Belastingdienst naar het bevorderen en in stand houden van compliance en dat het nalevingstekort, en daarmee het bedrag aan verschuldigde belasting dat niet binnenkomt («tax gap»²⁰) en ten onrechte toegekende toeslagen, zo klein mogelijk is.

Doelen en prestatie-indicatoren

In 2017 zijn toezicht en opsporing en massale processen van de Belastingdienst geëvalueerd. Het rapport²¹ bepleit dat er scherpe tussendoelen worden geformuleerd die de verbinding leggen tussen de algemene doelstelling voor naleving aan de ene kant en de tactische en operationele doelen aan de andere kant. En de prestatie-indicatoren te baseren op deze tussendoelen. Met de nieuwe indicator «Voorinvulling van gegevens IH (VIA)» bij de doelstelling voor massale processen, wordt hiermee een eerste stap gezet. Het voorinvullen van een aangifte IH verkleint de kans op fouten in de aangifte en ontzorgt burgers bij het doen van aangifte. Hiermee draagt de VIA bij aan het vergroten van compliance en het verkleinen van nalevingstekorten.

De ontwikkeling van tussendoelen en prestatie-indicatoren loopt als meerjarig traject gelijk op met de doorontwikkeling van de uitvoerings- en handhavingsstrategie. Het streven is gericht op minder indicatoren met meer zeggingskracht.

Dienstverlening

De Belastingdienst maakt het burgers en bedrijven zo gemakkelijk mogelijk om hun verplichtingen na te komen en hun rechten geldend te maken door passende dienstverlening te leveren.

---

²⁰ De tax gap is het verschil tussen de belastingen die op grond van de wet verschuldigd zijn en de daadwerkelijke belastingontvangsten. Onder de tax gap vallen inningsverlies, fraude en per ongeluk gemaakte fouten in een aangifte.

²¹ Kamerstukken II 2017–2018, [31 935, nr. 44](#).

Met passende dienstverlening zorgt de Belastingdienst ervoor dat belastingplichtigen en toeslaggerechtigden hun verplichtingen kunnen nakomen en hun rechten kunnen verwezenlijken. De door de Belastingdienst geboden dienstverlening is ingericht op diversiteit in de zelfredzaamheid van de burger. Deze dienstverlening wordt in belangrijke mate aangevuld door andere externe ondersteuningsmogelijkheden. De Belastingdienst stimuleert en ondersteunt organisaties en burgers die burgers helpen met het (digitaal) zaken doen met de overheid. De hulpvraag en het aanbod richten zich hierbij zowel op juridisch/fiscaal gebied als op het gebied van digitalisering of taal. De Belastingdienst streeft ernaar te voldoen aan de verwachtingen van burgers en bedrijven ten aanzien van snelle en klantgerichte dienstverlening. Het effect hiervan wordt meetbaar gemaakt met de volgende prestatie-indicatoren.

Prestatie-indicatoren Dienstverlening (meetbare gegevens)				
Prestatie-indicator ¹	Waarde 2016	Waarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019
Afgehandelde bezwaren binnen Awb-termijn	81%	86%	90–95%	90–95%
Afgehandelde klachten binnen Awb-termijn	98%	98%	90–95%	90–95%
Klanttevredenheid	n.v.t.	80% 6,6%	Minimaal 70% van de bellers, website- en baliebezoekers scoort een 3 of hoger op de gehanteerde 5-puntsschaal (neutraal tot zeer tevreden) en maximaal 10% van de bellers, website- en baliebezoekers scoort een 1,5 of lager	Minimaal 70% van de bellers, website- en baliebezoekers scoort een 3 of hoger op de gehanteerde 5-puntsschaal (neutraal tot zeer tevreden) en maximaal 10% van de bellers, website- en baliebezoekers scoort een 1,5 of lager
Zorgvuldig handelen van de Belastingdienst (aantal ontvangen klachten)	13.105	11.145	Minder klachten over het handelen van de Belastingdienst dan vorig jaar	Minder klachten over het handelen van de Belastingdienst dan vorig jaar

¹ Enkele streefwaarden van de Belastingdienst worden weergegeven in bandbreedtes. Hiermee geeft de Belastingdienst bij betreffende prestatie-indicator aan wat de onder- en bovengrens is.

Afgehandelde bezwaren en klachten binnen Awb-termijn²²

Burgers en bedrijven die het niet eens zijn met een beslissing, kunnen daartegen bezwaar maken door een bezwaarschrift in te dienen bij de Belastingdienst. De streefwaarde van 90–95% Awb-tijdigheid van behandeling van bezwaarschriften is de afgelopen jaren niet gerealiseerd. Binnen de herijking van de Investeringsagenda lopen diverse projecten waarmee het bezwaarproces verbeterd wordt. In maart 2018 is voor de inkomstenbelasting een nieuw logistiek systeem (Logistieke Werkstroom Besturing) en een systeem voor het digitaal indienen van bezwaar in gebruik genomen. De andere grotere belastingmiddelen (OB, LH en Vpb) volgen later. Verder is in 2018 gestart met de deformativering IH en is

²² Bezwaarschriften en klachten moeten worden behandeld binnen de termijnen genoemd in artikel 7:10 Awb. Als niet binnen zes weken uitspraak kan worden gedaan, kan eenzijdig de termijn met hoogstens zes weken worden verdaagd. Belangrijk voor de praktijk is dat in overleg met de belastingplichtige verder uitstel mogelijk is als deze daarmee instemt (artikel 7:10, lid 4 Awb).

tevens een nieuwe risicotool voor aanvullingen IH geïntroduceerd, waarmee per aanvulling de risico's voor bezwaar in beeld worden gebracht. Deze ontwikkelingen moeten het bezwaarproces minder omvangrijk en sneller maken. Daardoor komt meer capaciteit beschikbaar voor de bezwaren die niet via het aanvullingenproces worden afgedaan. Het deformativeren van bezwaar IH betekent dat de aanvullingen voor bezwaar, die relatief een korte doorlooptijd hebben en een gunstig effect op het Awb-percentage, niet meer als bezwaar worden gezien, maar als een verzoek. Dit heeft in eerste instantie een negatief effect op het Awb-percentage. Er kan niet van uit worden gegaan dat de streefwaarde in 2019 zonder meer gehaald gaat worden. Tegelijkertijd zou er in 2019 al wel enige verbetering merkbaar moeten zijn. Per saldo blijft de streefwaarde daarom onveranderd op 90-95%.

Klanttevredenheid

De indicator klanttevredenheid meet direct na de dienstverlening hoe de persoonlijke ervaring van de Belastingdienst ten aanzien van telefoon, website en balie is beleefd door burgers en bedrijven. Deze meting vindt plaats door burgers en bedrijven te bevragen op zowel aspecten die bijdragen aan de klanttevredenheid als op de ervaren klanttevredenheid zelf. Hiermee krijgt de Belastingdienst goed zicht op de variabelen die klanttevredenheid bepalen, waardoor betere sturing op en verantwoording over prestaties mogelijk is.

Zorgvuldig handelen van de Belastingdienst

Bij deze indicator wordt er gemeten hoeveel klachten de Belastingdienst op jaarbasis binnenkrijgt. In contacten met burgers en bedrijven gaat de Belastingdienst uit van het vertrouwen dat zij hun verplichtingen na willen komen. Om compliance te bereiken is het cruciaal dat er vertrouwen is in de Belastingdienst. Dit is onder andere afhankelijk van de rechtvaardigheid die burgers en bedrijven ervaren in het optreden van de Belastingdienst. In zijn optreden handelt de Belastingdienst volgens de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en is hij zorgvuldig, geloofwaardig en transparant. Dit betekent dat hij kritisch is op zijn eigen functioneren en open over gemaakte fouten. Hierbij streeft de Belastingdienst ernaar om het aantal klachten jaar op jaar te verminderen.

Af te handelen belvolume (kengetal)

De BelastingTelefoon verwacht in 2019 10 mln. telefoontjes af te handelen (2018: 10,5 tot 11,5 mln.). De daling ten opzichte van 2018 hangt samen met het toenemend gebruik van digitale kanalen, waar de burger naartoe wordt geleid. Ingezet wordt op het ondersteunen van burgers en bedrijven in het uitoefenen van hun rechten en het naleven van hun plichten op het gebied van toeslagen en belastingen door het actief signaleren in de vorm van proactief bellen (outbound calls). Outbound calls zijn er op gericht meer maatwerk te leveren maar ook om burgers en bedrijven proactief te ondersteunen. De ervaringen laten zien dat dit op prijs wordt gesteld. Daarnaast kan door outbound bellen de inzet van dure toezicht- en invorderingsinstrumenten worden voorkomen.

Toezicht

De Belastingdienst voert adequaat toezicht uit en dwingt waar nodig naleving bestuurs- of strafrechtelijk af om er voor te zorgen dat de verschuldigde belastingen bestendig de staatskas binnenkomen en de toeslagen rechtmatig worden uitbetaald.

Belastingen

De strategie van de Belastingdienst leidt tot een gedifferentieerde aanpak van bedrijven waarin de Belastingdienst een mix aan activiteiten uitvoert. Onderstaande prestatie-indicatoren hebben betrekking op verschillende aspecten van die aanpak.

Prestatie-indicatoren Toezicht Belastingen (meetbare gegevens)				
Prestatie-indicator	Waarde 2016	Waarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019
Percentage grote ondernemingen waarvan de mogelijkheid tot klantbehandeling in de actualiteit beoordeeld is	81%	86,5%	85%	88%
Percentage kasontvangsten van MKB-ondernemingen onder een fiscaal dienstverleners convenant	5,7%	5,8%	6–8%	6–8%
Bruto correctie opbrengsten aangiftenbehandeling IH (betreft Particulieren en MKB) ¹	€ 1,5 mld.	€ 2,3 mld.	€ 1,6 mld.	€ 1,2 mld.
Bruto correctie opbrengsten aangiftenbehandeling Vpb MKB	€ 1,6 mld.	€ 1,5 mld.	€ 1,4 mld.	€ 1,35 mld.
Bruto correctie opbrengsten boekenonderzoeken MKB	€ 985 mln.	€ 877 mln.	€ 770 mln.	€ 735 mln.
Bezwaren ingediend na een correctie door de Belastingdienst (betreft IH)	8,6%	10,2%	8–12%	<8%

¹ Betreft correcties op het verzamelinkomen.

Percentage grote ondernemingen waarvan de mogelijkheid tot klantbehandeling in de actualiteit beoordeeld is

Binnen het segment Grote ondernemingen is er voor de grootste bedrijven sprake van individuele klantbehandeling. Daarmee wordt passende behandeling beoogd ter afdekking van de risico's, gegeven de beschikbare capaciteit. Voor elke grote onderneming wordt beoordeeld of de onderneming in aanmerking komt voor klantbehandeling in de actualiteit. De analyse leidt tot een behandelstrategie en de vaststelling of een onderneming al dan niet voor klantbehandeling in de actualiteit in aanmerking komt. Het streven is om deze toets in 2019 voor 88% van alle grote ondernemingen te hebben uitgevoerd.

Percentage kasontvangsten van MKB-ondernemingen onder een fiscaal dienstverleners convenant

Deze indicator betreft belastingontvangsten afkomstig uit aangiften die onder een convenant met een fiscaal dienstverleener vallen. De indicator weerspiegelt in welke mate de Belastingdienst erin slaagt een hogere mate van zekerheid over de juistheid, tijdigheid en volledigheid van de belastingontvangsten te verkrijgen door de uitoefening van toezicht mede te verschuiven naar de voorkant binnen de keten.

Bruto correctie opbrengsten aangiftenbehandeling IH, Vpb en boekenonderzoeken

Deze indicatoren betreffen de bruto correctiebedragen. Dit is het door de Belastingdienst gecorrigeerde bedrag op aangiften van belastingplichtigen, vóór toepassing van het effectieve belastingtarief, en zonder rekening te houden met het verlies op correcties door bezwaar en invordering. De indicatoren richten zich op de resultaten van de ingezette repressieve instrumenten. De keuze voor deze instrumenten en de daaruit voortkomende opbrengsten volgt uit de toepassing van het beleid gericht op het bevorderen van compliance. Dit betekent dat steeds situatieel bepaald wordt wat het meest effectieve en goedkoopste preventieve of repressieve instrument is dat ingezet wordt. De duurste instrumenten,

zoals boekenonderzoeken, zullen dan met name ingezet worden bij belastingplichtigen die zich kenmerken door een hoog fiscaal belang en risico. Goedkopere instrumenten, zoals communicatie en telefonisch contact, kunnen volstaan bij belastingplichtigen die zich kenmerken door een laag fiscaal belang en risico. Met deze indicatoren wordt significante reductie beoogd van de nalevingstekorten MKB en Particulieren. De verlaging van de streefwaarden ten opzichte van vorig jaar houdt verband met enerzijds de verbeterde kwaliteit van de vooringlevende aangifte, waardoor minder aangiften behoeven te worden gecorrigeerd en anderzijds de verwachting dat er in 2019 minder personele capaciteit beschikbaar is.

Bezwaren ingediend na een correctie door de Belastingdienst (betreft IH)
Burgers en bedrijven die het niet eens zijn met een beslissing, kunnen een bezwaarschrift indienen. De hiervoor behandelde prestatie-indicator «Afgehandelde bezwaren binnen Awb-termijn» is gericht op een snelle afhandeling. De onderhavige indicator «Bezwaren ingediend na een correctie door de Belastingdienst» ziet op het voorkomen van bezwaarschriften door te zorgen voor juiste aanslagen bij de IH. Dit zijn de «echte» bezwaarschriften, waarin de belastingplichtige het inhoudelijk niet eens is met de Belastingdienst. De grote massa bezwaarschriften, waarin de belastingplichtige alleen een aanvulling of wijziging van de eerdere ingediende aangifte meldt, blijft bij deze indicator buiten beschouwing.

Eerder was de belastingdienst niet in staat op geautomatiseerde wijze een koppeling te maken tussen de daadwerkelijk opgelegde correcties voor de IH en de bezwaren die tegen deze correcties werden gemaakt en als alternatief was er een handmatige aansluiting gemaakt. Het daadwerkelijk percentage, berekend met behulp van een geautomatiseerde koppeling, van de bezwaren tegen correctie is lager dan eerder gerapporteerd, dit zal in het jaarverslag 2018 worden gecorrigeerd. De streefwaarde voor 2019 wordt gesteld op <8%.

Toeslagen

Het toezicht bij Toeslagen is gericht op het rechtmatig, dat wil zeggen op basis van de wettelijke grondslagen, uitbetalen van de juiste toeslag. Het toezichtbeleid komt tot stand in afstemming met de departementen die beleidsinhoudelijk verantwoordelijk zijn voor de inkomensafhankelijke regelingen. Het streven is om het voor burgers gemakkelijk te maken om het goed te doen. De inzet op vormen van actief signaleren, waar nodig voorafgaand aan de toekenning, draagt bij aan klanttevredenheid en toekenningszekerheid. Inzet van data-analyses draagt bij aan het steeds beter kunnen differentiëren van dienstverlening en toezicht op grond van het gedrag van toeslaaganvragers en het voorspellen van afwijkingen tussen de voorlopige en de definitieve toekenning. De scheidslijn tussen dienstverlening en toezicht vervaagt, doordat de Belastingdienst proactief handelt op basis van actuele signalen. Gezien de omvang van de populatie streeft de Belastingdienst naar «massaal maatwerk». Het doel is maatregelen en voorzieningen in het massale proces te treffen, die door burgers als gepersonaliseerde ondersteuning worden ervaren.

Prestatie-indicatoren Toezicht Toeslagen (meetbare gegevens)				
Prestatie-indicator	Waarde 2016	Waarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019
Rechtmatige toekenning van toeslagen	Gerealiseerd	Gerealiseerd	De score van fouten en onzekerheden ligt onder de rapporteringsgrens op artikelniveau	De score van fouten en onzekerheden ligt onder de rapporteringsgrens op artikelniveau ¹
Het percentage definitief toegekende toeslagen dat niet leidt tot een terug te betalen bedrag > € 500	91,6%	92,2%	91%	91%

¹ Dit betreft het artikel van het desbetreffende beleidsdepartement.

Rechtmatige toekenning van toeslagen

De Belastingdienst streeft naar een rechtmatige toekenning van toeslagen. Voor het rapporteren van fouten en onzekerheden gelden kwantitatieve rapportagegrenzen op artikelniveau die jaarlijks in de Rijksbegrotingvoorschriften worden vastgelegd. Door een snelle rechtmatige toekenning wordt de toekenningszekerheid vergroot en neemt het vertrouwen in de Belastingdienst toe en zullen burgers meer geneigd zijn hun verplichtingen na te komen. Om de rechtmatigheid van toeslagen te bevorderen wordt onder andere aandacht besteed aan de kwaliteit van bestanden van derden die worden gebruikt. Bij toeslagen die worden vastgesteld na handmatige behandeling door medewerkers wordt de kwaliteit van de behandeling getoetst.

Terug te betalen bedragen zoveel mogelijk beperken

De Belastingdienst streeft ernaar het ontstaan van door de burger terug te betalen bedragen bij het definitief toekennen zoveel mogelijk te beperken. Als kwantitatieve indicator wordt gebruikt: het percentage van het totale aantal definitief toegekende toeslagen, waarbij niet terugbetaald hoeft te worden of het terug te betalen bedrag onder € 500 blijft. Voor kinderopvangtoeslag wordt een grens van € 1.000 aangehouden, omdat het bij de toekenningen veelal gaat om hogere bedragen dan bij andere toeslagen. De verstrekking van toeslagen gebeurt aan de hand van voorschotten, hetgeen ertoe kan leiden dat bij de eindberekening na afloop van het jaar nog een aanvullend bedrag moet worden uitgekeerd of dat een deel van het uitgekeerde bedrag moet worden teruggevraagd. De intentie is het aantal terug te betalen bedragen groter dan het normbedrag terug te dringen. De score op deze indicator wordt hoger naarmate aanvragers tijdig mutaties en juiste schattingen doorgeven. De Belastingdienst ondersteunt burgers hierbij. Waar mogelijk worden burgers actief erop geattendeerd dat inkomens of andere grondslagen (gaan) afwijken van die welke tot dan zijn gebruikt. Hierdoor verbetert de compliance. Als het mogelijk is wordt aanpassing van gegevens door de Belastingdienst zelf verzorgd.

De norm voor de doelstelling om grote terugvorderingen te beperken staat op 91%. De realisatie toont de afgelopen jaren percentages van 91,5% tot 92,5%. De resultaten in 2019 kunnen worden beïnvloed gedurende de Voorlopige Toeslag-periode, dat wil zeggen door acties van Toeslagen in 2018, zoals hulp bij het schatten van het inkomen. Tevens is er een afhankelijkheid van het afbouwtempo van de toeslagbedragen bij inkomensverschillen. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer het inkomen tijdelijk stijgt als gevolg van een incidentele beloning. In de loop van 2019 zal worden bezien of de positieve trend zich doorzet en de norm kan worden verhoogd.

Inning

Prestatie-indicatoren Inning (meetbare gegevens)				
Prestatie-indicator	Waarde 2016	Waarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019
Achterstand invordering	2,6%	2,7%	2,5–3%	3–3,5%
Inning invorderingsposten binnen een jaar	57,2%	54,5%	55–65%	55–65%

Achterstand invordering

De indicator «Achterstand invordering» meet het bedrag aan openstaande vorderingen waarvan de betalingstermijn is verstreken en waartegen geen bezwaar is ingediend. De indicator is uitgedrukt in een percentage van de totale belasting- en premieontvangsten en gaat over de belastingmid-delen inkomensheffing/Zorgverzekeringswet, loonheffingen, motorrijtuigenbelasting (MRB), omzetbelasting en vennootschapsbelasting. Het is een indicatie voor de (relatieve) omvang van de debiteurenpositie van de Belastingdienst en het geeft een momentopname van de omvang van de voorraad nog in te vorderen posten.

De Belastingdienst volgt openstaande schulden en gaat in geval van gedetecteerde verhaalsmogelijkheden alsnog over tot het innen van de schuld. Dankzij dynamisch monitoren kan de Belastingdienst aan de hand van gegevens controleren of de situatie van een debiteur is veranderd, waardoor er toch kan worden geïncasseerd. Deze beweging leidt tot een structurele stijging van het achterstandspercentage omdat schulden langere tijd worden gevuld en daarmee het totaal aantal openstaande (langlopende) vorderingen dus toeneemt. De streefwaarde is hierop aangepast.

Inning invorderingsposten binnen een jaar

Deze indicator meet hoe snel de Belastingdienst erin slaagt om vorderingen die niet op tijd betaald²³ worden toch te innen, als resultaat van de ingezette invorderingsmaatregelen.

Massaal proces

De Belastingdienst maakt het burgers en bedrijven zo gemakkelijk mogelijk om hun verplichtingen na te komen en hun rechten geldend te maken door massale processen juist, tijdig en efficiënt uit te voeren.

²³ Niet op tijd betaald is na de eerste aanmaning. Deze indicator heeft betrekking op het zogenoemde niet-compliante deel van de ontvangsten. Dit niet-compliante deel betrof 1,6% in 2017 (zie de indicator «Tijdige betaling van belastingen en premies» bij de Algemene doelstelling).

Prestatie-indicatoren Massaal proces (meetbare gegevens)				
Prestatie-indicator	Waarde 2016	Waarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019
Voorinvulling van gegevens IH (VIA)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	65%
Garantieregeling IH 2018: in maart aangifte gedaan, vóór 1 juli bericht	99,5%	99,5%	100%	100%
Definitief vaststellen toeslagen	89,7%	85,5%	85%	85%
Percentage toeslagen dat tijdig wordt uitbetaald ¹	99,9%	99,96%	99,9%	99,9%
Afneme van het aantal ernstige productieverstoringen (damages) ²	56	70	Minder verstoringen dan vorig jaar	Minder verstoringen dan vorig jaar

¹ Het cijfer over 2016 is op maandbasis berekend en niet gecorrigeerd voor productieverstoringen in het betaalverkeer. Vanaf 2017 wordt in de berekening rekening gehouden met productieverstoringen.

² De gerapporteerde cijfers betreffen het aantal ernstige productieverstoringen (aantal damages).

Voorinvulling van gegevens IH (VIA)

De Belastingdienst streeft ernaar om daar waar zij beschikt over derden- of eigen gegevens, die van belang zijn voor het doen van de aangifte IH, deze in te zetten in de communicatie met belastingplichtigen. De veronderstelling is dat het voorinvullen van een aangifte IH bijdraagt aan het vergroten van compliance, het verkleinen van nalevingstekorten en het ontzorgen van burgers (dienstverlenend). Het streven is om jaarlijks 65% van de ingediende aangiften door particulieren (IH niet-winst) volledig vooraf in te vullen vanuit de VIA voor zover het voor de Belastingdienst kenbare rubrieken betreft²⁴. Daarnaast zal in het kader van beheerst vernieuwen onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheid van het vergroten van het aantal gegevensstromen.

Garantieregeling IH 2018: in maart aangifte gedaan, vóór 1 juli bericht

Deze indicator meet het percentage belastingplichtigen dat tijdig binnen de garantieregeling aangifte IH 2018 heeft gedaan en dat vóór 1 juli bericht heeft ontvangen in de vorm van een voorlopige of definitieve aanslag 2018. Een beperkt deel belastingplichtigen zal in plaats van een aanslag een ander bericht ontvangen. Daar staat in dat voor de afhandeling van de aangifte nader fiscaal onderzoek nodig is, in geval er twijfels zijn over de juistheid van de verstrekte gegevens.

Definitief vaststellen toeslagen

Doel van de prestatie-indicator is dat 85% van de toeslaggerechtigden vóór 31 december van het jaar t+1 de definitieve toekenning krijgt van het toeslagjaar t. De reden waarom de resterende 15% niet volledig definitief toegekend kan worden in t+1 ligt in het feit dat veel inkomens- of onderliggende gegevens nog niet bekend zijn vanaf het moment dat het definitief toekennen van toeslagen begint.

Percentage toeslagen dat tijdig wordt uitbetaald

Deze indicator heeft betrekking op het laatste deel van de toeslagenketen: de uitbetaling op een reeds afgegeven beschikking. Van tijdige uitbetaling is sprake als het voorschot voor de komende maand op de 20^e van de

²⁴ De Belastingdienst heeft van een aantal rubrieken geen informatie die voorinvulling mogelijk maakt. Het betreft bijvoorbeeld informatie over het geven van giften aan algemeen nut beogende instellingen (ANBI's).

voorafgaande maand op de rekening van de toeslaggerechtigde is bijgeschreven²⁵.

Afname van het aantal ernstige productieverstoringen (damages)
Deze indicator meet in welke mate er sprake is van ernstige productieverstoringen binnen de Belastingdienst welke leiden tot overlast, benadeling of onjuiste informatievoorziening aan burgers en/of bedrijven. Van een productieverstoring is ook sprake wanneer er schade optreedt in de kasstroom van het Rijk of als er afbreuk wordt gedaan aan de compliance. De doelstelling is om het aantal «damages» in 2019 te verminderen t.o.v. 2018. Bij de realisatie van de indicator wordt de impact (aantal geraakte burgers en/of bedrijven) en de ernst van de overlast in oogenschouw genomen.

FIOD

De FIOD werkt aan de rechtshandhaving door bijdragen te leveren aan het tegengaan van fiscale, financiële en economische fraude (inclusief fraude met premies, subsidies, toeslagen en in- en export), aan witwasbestrijding, aan het waarborgen van de integriteit van het financiële stelsel en aan de bestrijding van de financiële georganiseerde criminaliteit.

Prestatie-indicatoren FIOD (meetbare gegevens)				
Prestatie-indicator	Waarde 2016	Waarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019
Percentage processen-verbaal dat leidt tot veroordeling/transactie	80%	84%	82–85%	82–85%
Gerealiseerde incasso-opbrengsten (mln. €)	€ 274 mln.	€ 169 mln.	€ 83 mln.	€ 126 mln.
Omgevingsgerichte strafonderzoeken (% opsporingsuren)	20%	31%	>40%	>40%

Percentage processen-verbaal dat leidt tot veroordeling/transactie

De FIOD geeft bij het selecteren van aanmeldingen voor strafrechtelijk onderzoek prioriteit aan zaken met impact en effect. De doelstelling voor het percentage processen-verbaal dat leidt tot een veroordeling of een transactie is een resultaat van het overleg tussen het Openbaar Ministerie, de toezichthouders en de FIOD, en is een indicator voor de kwaliteit van de door de FIOD aangeleverde zaken.

Gerealiseerde incasso-opbrengsten

Op basis van afgeronde onderzoeken stelt de FIOD processen-verbaal op en gaat het Openbaar Ministerie over tot vervolging en/of een transactie. Vervolging kan leiden tot veroordeling, waarbij incasso-opbrengsten voor de Staat gerealiseerd kunnen worden. Transacties leiden ook tot incasso-opbrengsten voor de Staat. De daadwerkelijke ontvangsten worden ontvangen op de begroting van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI). De stijging van de streefwaarde 2019 t.o.v. 2018 is het gevolg van het gefaseerd oplopen van de incassoverplichtingen vanuit de intensivering bestrijden witwassen en niet-ambtelijke-corruptie. De uiteindelijke resultaten kunnen overigens sterk beïnvloed worden door een (individuele) grote zaak, zoals de gerealiseerde opbrengsten in 2016 en 2017 laten zien.

²⁵ Indien de 20^e in het weekend of op een feestdag valt, wordt het voorschot van de toeslag de eerstvolgende werkdag uitbetaald.

Omgevingsgerichte strafonderzoeken

Bij de aanpak van fraude wil de FIOD een duidelijk signaal afgeven en kiest het voor aanpak van strafonderzoeken met maatschappelijk effect: van incident naar impact. De monitoring hierop vindt plaats met deze prestatie-indicator door te rapporteren hoeveel procent van de zaken omgevingsgericht is. Met omgevingsgericht wordt gedoeld op zaken die voortvloeien uit de vooraf bedachte verbinding tussen partners in de keten van toezicht, opsporing en vervolging.

Artikel 2 Financiële markten

A. Algemene doelstelling

Beleid en regelgeving maken voor een stabiele en integere werking van financiële markten, met betrouwbare dienstverlening van financiële instellingen aan burgers en bedrijven.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Financiën bevordert het goed functioneren van het financiële stelsel en heeft een regisserende rol. Hij is politiek verantwoordelijk voor de goede werking van het betalingsverkeer. De Minister is verder verantwoordelijk voor goed functionerende en integere financiële markten en de Nederlandse wetten en regels ten aanzien van de financiële markten en de institutionele structuur van het toezicht. DNB en de AFM voeren het daadwerkelijke toezicht op de financiële markten uit. Dat wil zeggen dat de Minister verantwoordelijk is voor het functioneren van het toezichtsysteem als geheel en verantwoordelijk voor de uitvoering van het toezicht door DNB en de AFM. De Minister is noch verantwoordelijk noch bevoegd ten aanzien van individuele besluiten van de toezichthouders. Sinds 4 november 2014 voert de Europese Centrale Bank (ECB) ook in belangrijke mate het toezicht op grote en grensoverschrijdende Europese banken uit.

Daarnaast dient de Minister het gebruik van het financieel stelsel voor het witwassen van geld en het financieren van terrorisme te voorkomen. De randvoorwaarden die de Minister stelt voor een integer en stabiel systeem hebben hun basis in de Wet op het financieel toezicht (Wft) en de Wet ter voorkoming van witwassen en het financieren van terrorisme (Wwft). Het gaat hierbij om (het toezicht op nakoming van) regelgeving die financiële instellingen stimuleert en verplicht om op integere en transparante wijze te werk te gaan. Deze regelgeving en dit toezicht draagt eraan bij dat consumenten en bedrijven met voldoende informatie en vertrouwen financiële producten kunnen afnemen.

Tot slot bevordert de Minister het verantwoord financieel gedrag door de burger en is hij verantwoordelijk voor de ongestoorde voorziening van voldoende munten in circulatie.

Verantwoordelijkheden Minister van Financiën op de BES-eilanden

Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (BES-eilanden) maken deel uit van Nederland. De eilanden zijn openbare lichamen in de zin van de Grondwet. De verantwoordelijkheid van de Minister van Financiën ten aanzien van de toezichttakken is dezelfde voor de BES-eilanden als voor Europees Nederland, omdat de verhouding tussen de Minister en de toezichthouders dezelfde is. Het toezicht op de BES-eilanden is net als in Nederland op afstand geplaatst bij ZBO's (die niet ondergeschikt zijn aan de Minister); de Minister van Financiën is systeemverantwoordelijk.

C. Beleidswijzigingen

De beleidsdoorlichting die in december 2017 naar de Tweede Kamer is verzonden²⁶, bestrijkt het gevoerde beleid op artikel 2, waarbij de maatregelen en instrumenten die onder het begrotingsbeleid vallen op hoofdlijnen zijn doorgelicht. Het geëvalueerde beleid richt zich op stabiel en integer werkende financiële markten en op betrouwbare dienstver-

²⁶ Kamerstukken II 2017–2018, 31 935, nr. 45 en de bijlage hierbij.

lening van financiële instellingen. In dat kader streeft de Minister van Financiën naar een goed en transparant aanbod van financiële producten en diensten aan consumenten en bedrijven. In de beleidsdoorlichting wordt toegelicht dat toezicht op het productontwikkelingsproces hieraan bijdraagt. Dit toezicht zal in 2019 worden geëvalueerd. Uit de evaluatie zal blijken of er beleidswijzigingen nodig zijn.

Voor integere financiële markten is het belangrijk om te weten wie de betrokken partijen zijn, ook bij virtuele valuta. Daarom wordt er gewerkt aan regulering van omwisselplatforms in virtuele valuta. Daarnaast worden in navolging van uiteindelijk belanghebbenden van rechtspersonen en ondernemingen, ook uiteindelijk belanghebbenden van juridische constructies zoals trusts in een openbaar register opgenomen.

D. Tabel Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid – artikel 2 Financiële markten (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	151.029	– 41.940	25.023	23.432	23.332	23.322	23.312
<i>waarvan garantieverplichtingen:</i>							
Garantie DGS BES	135.000	– 65.000					
Uitgaven	21.980	23.060	25.023	23.432	23.332	23.322	23.312
<i>waarvan juridisch verplicht</i>							
			82,8%				
Subsidies	437	436	436	436	436	436	436
Vakbekwaamheid	437	436	436	436	436	436	436
Bekostiging	7.062	10.674	10.602	10.459	10.409	10.416	10.389
Accountantskamer	1.102	1.295	1.459	1.409	1.359	1.359	1.359
Muntcirculatie	5.960	9.349	8.893	9.000	9.000	9.000	9.000
Afname munten in circulatie	0	0	0	0	0	0	0
IMVO Convenanten	0	30	150	50	50	57	30
Overig	0	0	100	0	0	0	0
Garanties	1.000	1.000	1.875	1.875	1.875	1.875	1.875
Dotatie begrotingsreserve DGS BES	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Dotatie begrotingsreserve NHT	0	0	875	875	875	875	875
Opdrachten	9.600	5.313	6.293	5.182	5.182	5.182	5.182
Wijzer in geldzaken	1.910	1.683	1.383	272	272	272	272
Vakbekwaamheid	4.289	3.630	4.910	4.910	4.910	4.910	4.910
Overig	3.400	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan ZBO's en RWT's	3.871	5.237	5.417	5.080	5.030	5.023	5.040
Bijdrage AFM BES-toezicht	339	405	405	480	505	505	505

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdrage DNB toezicht & DGS BES	1.800	1.518	1.300	1.300	1.310	1.303	1.320
Bijdrage FEC	1.541	2.839	2.927	2.845	2.760	2.760	2.760
Bijdrage Toezicht en Handhaving MIF	0	0	260	260	260	260	260
Bijdrage PSD II	191	475	525	195	195	195	195
Overig	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	10	400	400	400	400	390	390
Caribbean Financial Action Taskforce	10	20	20	20	20	10	10
IASB	0	380	380	380	380	380	380
Ontvangsten	27.645	14.167	7.441	9.441	9.441	9.441	9.441
Bekostiging	18.896	2.600	2.600	2.600	2.600	2.600	2.600
Ontvangsten muntwezen	3.325	2.600	2.600	2.600	2.600	2.600	2.600
Toename munten in circulatie	15.571	0	0	0	0	0	0
Overig	8.748	11.567	4.841	6.841	6.841	6.841	6.841

Budgetflexibiliteit

Van de uitgaven op artikel 2 is in 2019 82,8% juridisch verplicht. Deze verplichte uitgaven (€ 20,7 mln.) bestaan voor het grootste deel uit uitgaven voor vakbekwaamheid (€ 4,9 mln.), muntcirculatie (€ 4,9 mln.) en het FEC (€ 2,9 mln.).

De juridisch verplichte uitgaven aan vakbekwaamheid betreffen de kosten van de centrale Wft-examinering. Het inhoudelijk beheer van de Wft-examinering is opgedragen aan het College Deskundigheid Financiële Dienstverlening (CDFD), terwijl het functionele en technische beheer is ondergebracht bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Uitgangspunt is dat de uitgaven op een relatief klein bedrag na worden gefinancierd uit de examengelden (leges) die worden afgedragen aan het ministerie (zie ontvangsten overig). De daaromtrent gemaakte afspraken zijn vastgelegd in de subsidieovereenkomst met het CDFD en een dienstverleningsovereenkomst met de DUO.

De juridisch verplichte uitgaven vanwege de muntcirculatie komen voort uit de Muntwet en afspraken die met de KNM en met DNB zijn gemaakt. Deze afspraken betreffen onder meer de te verstrekken vergoedingen vanwege:

- de productie van circulatiemunten (hieronder vallen niet de aanschafkosten van blanco muntplaatjes);
- de productie en distributie van munten die speciaal voor verzamelaars worden geslagen;
- het verzorgen van de geldsomloop voor zover deze uit munten bestaat;
- het fungeren als Nationaal Analysecentrum voor Munten.

De niet-juridisch verplichte uitgaven hebben in hoofdzaak betrekking op de aankoop van rondellen (blanco muntplaatjes) die benodigd zijn voor de productie van nieuwe munten.

E. Toelichting op de instrumenten

Uitgaven

Bekostiging

Accountantskamer

De Accountantskamer beoordeelt klachten over gedragingen van accountants bij hun beroepsmatig handelen. Het gaat daarbij vooral om gedragingen die mogelijk in strijd zijn met de wet of met het belang van een goede uitoefening van het accountantsberoep. In een tuchtprocedure staat het belang van een goede beroepsuitoefening voorop. Aldus wordt bijgedragen aan het (herstel van) vertrouwen van het publiek in de beroepsuitoefening van accountants.

Op dit moment vindt een evaluatie plaats van de financiering van de Accountantskamer. Tijdens de evaluatie zal er worden bekeken of financiering door het ministerie nog in de rede ligt of dat er moet worden overgegaan tot gedeeltelijke of gehele overheveling van de kosten naar de sector. Of de sector de kosten zal gaan dragen, is derhalve nu nog niet bekend.

Muntcirculatie

De kosten van muntcirculatie bestaan uit: uitgaven die betrekking hebben op de door de KNM te verzorgen muntproductie, de door de KNM te verzorgen distributie van bijzondere munten en de door DNB te verzorgen munttaken.

Afname munten in circulatie

Het in circulatie brengen van euromunten leidt tot ontvangsten voor de Staat en leidt tegelijkertijd tot een schuld aan het publiek. Zodra munten uit circulatie terugkeren, dient de Staat de nominale waarde van deze munten via DNB terug te geven. Op voorhand is niet te voorspellen of de nominale waarde van de in circulatie zijnde munten in enig jaar zal toe- of afnemen. Vandaar dat in de begroting een stelpost van nul is opgenomen.

IMVO-convenanten

De uitvoering van het internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO)-convenant banken en het IMVO-convenant verzekeeraars wordt met een bijdrage ondersteund. Voorts wordt er onderhandeld over een bijdrage aan het IMVO-convenant pensioenfondsen. De verwachting is dat dit convenant op zijn vroegst begin 2019 kan worden geïmplementeerd.

Overig

De Financial Intelligence Unit Nederland (FIU-NL) maakt deel uit van de Egmont Groep, een internationaal samenwerkingsverband dat gericht is op het verbeteren van de internationale gegevensuitwisseling tussen FIU's wereldwijd. De directeur van de FIU-NL is voor de periode 2017–2019 benoemd tot voorzitter van de Egmont Groep. De Egmont Groep houdt jaarlijks een plenaire vergadering, waar niet alleen de betrokken FIU's bijeenkomen maar ook vele andere internationale spelers op het gebied van de bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering. In het kader

van het Nederlandse voorzitterschap van de Egmont Groep zal Nederland in 2019 deze plenaire vergadering organiseren. Het Ministerie van Financiën zal, gelet op zijn medeverantwoordelijkheid voor de FIU-NL vanwege de wettelijke taak die de FIU-NL toegewezen heeft gekregen in de Wwft, een financiële bijdrage leveren ten behoeve van de organisatie van deze plenaire vergadering.

Garanties

Dotatie begrotingsreserve DGS BES

Als garantie voor een DGS voor de BES-eilanden is bij eerste suppletaire wet 2017 een begrotingsreserve ingesteld. Jaarlijks wordt € 1 mln. toegevoegd aan de begrotingsreserve. Met het DGS BES wordt de financiële stabiliteit op de BES-eilanden geborgd.

Overzicht geraamd verloop begrotingsreserve DGS BES-eilanden (bedragen x € 1 mln.)						
Stand per 1/1/2018	Onttrekkingen 2018	Toevoegingen 2018	Stand per 1/1/2019	Onttrekkingen 2019	Toevoegingen 2019	Stand per 31/12/2019
1	0	1	2	0	1	3

Dotatie begrotingsreserve NHT-garantie

De Staat heft een jaarlijkse premie (€ 875.000) over het afgegeven garantiebedrag van € 50 mln. Deze middelen worden per 2019 gestort in een nieuw opgerichte begrotingsreserve. De bestaande NHT-garantie loopt eind 2018 af. Na evaluatie is besloten deze voort te zetten. Hierdoor valt de nieuwe NHT-garantie onder het garantiekader voortvloeiend uit de kabinetsreactie op het rapport van de Commissie Risicoregelingen (CRR)²⁷, waarin is voorgeschreven dat premieontvangsten in principe in een risicovoorziening moeten worden gestort. Het ingevulde toetsingskader is als losse bijlage bij deze begroting opgenomen.

Overzicht geraamd verloop begrotingsreserve NHT-garantie (bedragen x € 1 mln.)						
Stand per 1/1/2018	Onttrekkingen 2018	Toevoegingen 2018	Stand per 1/1/2019	Onttrekkingen 2019	Toevoegingen 2019	Stand per 31/12/2019
1	0	1	2	0	0,875	0,875

Opdrachten

Wijzer in geldzaken

Het platform Wijzer in geldzaken zet zich in voor het bevorderen van financieel verantwoord gedrag door de burger in Nederland. Het Ministerie van Financiën financiert het platform samen met een aantal partijen uit de sector. Het platform ontwikkelt verschillende typen interventies om verantwoord financieel gedrag te bevorderen en om invulling aan de strategische doelstellingen te geven. Enkele voorbeelden zijn de website www.wijzeringeldzaken.nl, de Week van het geld, de website www.financieelgezondewerknemers.nl en de Pensioen3daagse.

²⁷ Kamerstukken II 2013–2014, 33 750, nr. 13.

Bijdrage aan ZBO's en RWT's

Bijdrage DNB toezicht en DGS BES

Voor het toezicht op de BES-eilanden ontvangt DNB jaarlijks een overheidsbijdrage. In de afgelopen jaren is er door DNB meer capaciteit ingezet op de BES-eilanden, met name als gevolg van interventie, handhaving en toetsingen. Daarnaast is in 2017 het besluit invoering depositogarantiestelsel BES in werking getreden.

Bijdrage FEC

Het ministerie draagt bij aan de financiering van het Financieel Expertise Centrum (FEC). Het FEC is een samenwerkingsverband tussen verschillende autoriteiten binnen de financiële sector op het gebied van toezicht, controle, opsporing en vervolging. Vanaf 2018 wordt structureel € 1,4 mln. extra besteed aan de uitvoering van het Terrorisme Financieringsbeleid door het FEC. Deze gelden zijn afkomstig uit de versterkingsgelden, die eind 2017 door het kabinet zijn toegekend ten behoeve van het Contra Terrorismebesteid.

Bijdrage toezicht en handhaving Multilateral Interchange Fee (MIF)

De Autoriteit Consument en Markt (ACM) is de toezichthouder op de uitvoering van de MIF-verordening. Vergoed worden de kosten voor het houden van toezicht op de naleving en de handhaving van een aantal bepalingen uit de MIF-verordening. Hieronder vallen onder meer de kosten voor het controleren van de hoogte van de afwikkelingsvergoedingen bij betalingsdienstaanbieders, het behandelen van klachten en de rechtshandhavingskosten.

Bijdrage toezicht en naleving PSD II

In de aangepaste versie van het wetsvoorstel ter implementatie van de PSD II richtlijn (Payment Services Directive) wordt voorgesteld om vier toezichthouders te beladen met het toezicht op de naleving van PSD II, te weten DNB, de AFM, de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en de ACM. De kosten zijn de geschatte kosten van de AP en de ACM voor de voorbereiding en de uitvoering van het toezicht door de AP en de ACM op de naleving door marktpartijen van PSD II. De kosten van het toezicht van DNB en de AFM op de naleving van PSD II zullen worden doorberekend aan de sector en komen derhalve niet ten laste van de Rijksbegroting. Dit geldt mogelijk ook voor de kosten van het toezicht door de AP aangezien samen met het Ministerie van Justitie en Veiligheid en de AP zal worden onderzocht in hoeverre deze en andere toezichtkosten kunnen worden doorberekend aan de sector.

Ontvangsten

Bekostiging

Ontvangsten muntwezen

De ontvangsten muntwezen hebben betrekking op de door de KNM af te dragen nominale waarde van de munten die de KNM in opdracht van de Staat speciaal voor verzamelaars heeft geslagen. In een voorkomend geval hebben de ontvangsten muntwezen tevens betrekking op ontwaarde munten en/of rondellen waarvan het residu als metaalschroot is verkocht.

Toename munten in circulatie

Zie «Afname munten in circulatie» bij uitgaven.

Overig

De overige ontvangsten betreffen met name: de ontvangen leges voor de examens inzake het onderdeel vakbekwaamheid, de bijdragen van marktpartijen aan het programma Wijzer in geldzaken, premies voor de NHT- en WAKO-garantie, de door de ACM aan de sector doorberekende kosten in het kader van het toezicht op de naleving van de MIF-verordening en eventuele ontvangen boetegeleden van DNB, de AFM en de Accountantskamer. Voor het programma Wijzer in geldzaken draagt de sector de helft van het budget bij. Daarnaast ontvangt Wijzer in geldzaken een structurele bijdrage van DNB en een incidentele bijdrage van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Artikel 3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector

A. Algemene doelstelling

Optimaal financieel resultaat bij de realisatie van publieke doelen; in het bijzonder bij het investeren in en verwerven, beheren en afstoten van de financiële en materiële activa van de Staat.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Financiën stimuleert en regisseert een verantwoorde en doelmatige besteding van overheidsmiddelen. Bedrijfseconomische expertise wordt ingezet bij staatsdeelnemingen, investeringsprojecten, en transacties van de rijksoverheid.

De Minister van Financiën is verantwoordelijk voor:

- een optimaal financieel resultaat bij het beheren, aangaan en afstoten van staatsdeelnemingen met inachtneming van de betrokken publieke belangen;
- het toetsen en adviseren op bedrijfseconomische doelmatigheid bij het realiseren van grote publieke investeringsprojecten, zodat vakdepartementen hun projecten binnen budget, op tijd en met de gewenste kwaliteit kunnen realiseren. Voorbeelden van deze projecten zijn DBFM(O)²⁸-projecten, bedrijfsvoerings- en duurzaamheidsprojecten, en veilingen waarbij exclusieve rechten in de markt worden gezet;
- het overkoepelende DBFM(O)-beleid en de regie van het systeem dat ervoor moet zorgen dat DBFM(O) in Nederland structureel goed verankerd is en toegepast wordt;
- het beheren en afwikkelen van de tijdelijke overheidsinvesteringen in de gesteunde financiële instellingen. In dit kader is de Minister van Financiën verantwoordelijk voor zwaarwegende en/of principiële beslissingen (onder andere exitstrategie en beloningsbeleid van de financiële instellingen) van, alsmede het houden van toezicht op NL Financial Investments (NLFI);
- het toetsen van door vergunningghouders gestelde financiële zekerheid ter dekking van de kosten die voortvloeien uit het buiten gebruik stellen en de ontmanteling van instellingen vallend onder de Kernenergiewet.

De Minister van Financiën heeft een aantal instrumenten tot zijn beschikking, die ingezet kunnen worden voor de invulling van zijn verantwoordelijkheid:

- bevoegdheden die de Minister van Financiën heeft op basis van de Comptabiliteitswet;
- het besluit privaatrechtelijke rechtshandelingen 1996, in het bijzonder artikel 6: huur-, huurkoop- en leaseovereenkomsten, zoals DBFM(O) en andere langjarige complexe projecten, mogen pas worden gesloten na overeenstemming met de Minister van Financiën;
- bevoegdheden die de Minister van Financiën heeft op basis van de Kernenergiewet;
- bevoegdheden die de Minister van Financiën heeft op basis van de Telecommunicatiewet;
- de Wet stichting administratiekantoor beheer financiële instellingen (NLFI);
- bevoegdheden die de Minister van Financiën heeft als aandeelhouder op basis van Boek 2 Burgerlijk Wetboek en de statuten van de ondernemingen;

---

²⁸ Design-Build-Finance-Maintain-(Operate).

- de gedragsregels uit de Corporate Governance Code voor zijn rol als aandeelhouder in staatsdeelnemingen;
- het kader voor het gebruik van businesscases binnen het Rijk (handleiding publieke businesscase);
- PPS-code (publiek-private samenwerking): de beheercode voor goede bedrijfsvoering binnen de rijksoverheid gericht op een doelmatige en rechtmatige inzet van het instrument van publiek-private samenwerking bij de realisatie en de exploitatie van (met name meerjarige) investeringsprojecten. Deze beheercode is nader uitgewerkt in een aantal specifieke toezichtsafspraken op het gebied van huisvesting en infrastructuur;
- structureel en incidenteel overleg met bestuurders en commissarissen van de staatsdeelnemingen.

Bovenstaande instrumenten zijn verschillend van aard. De bevoegdheden die voortvloeien uit het Burgerlijk Wetboek, Comptabiliteitswet, Wet stichting administratiekantoorbeheer financiële instellingen en de Kernenergiewet vormen de basis van de (formele) zeggenschap. De overige instrumenten hebben een meer informeel karakter, zijn richtinggevend (zoals de Corporate Governance Code) of dienen als randvoorraarde om invulling te kunnen geven aan de beleidsdoelstelling (zoals de beschikbaarheid over en/of toegang tot de benodigde kennis).

Meetbare gegevens

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de staatsdeelnemingen waarvan het beheer van het aandeelhouderschap ligt bij het Ministerie van Financiën. Daar waar de Staat een belang van minder dan 100% in de aandelen heeft, is tussen haakjes aangegeven welk percentage van de aandelen wel in handen is van de Staat, per 1 september 2018. De financiële deelnemingen zijn in beheer op afstand geplaatst bij NLFI en de tabel bevat tevens de percentages per 1 september 2018.

Aandeelhouderschap Ministerie van Financiën		
Gasunie	Schiphol (69,8%)	Thales Nederland (1%)
TenneT	KLM (5,9%)	NWB Bank (17,2%)
Nederlandse Spoorwegen	NIO	BNG Bank (50%)
Nederlandse Loterij	COVRA	FMO (51%)
Holland Casino	UCN (33%)	Havenbedrijf Rotterdam (29,2%)

Aandeelhouderschap in beheer bij NLFI		
ABN AMRO (56,3%)		
RFS (1,5%)		
de Volksbank		

Kengetallen

Onderstaande kengetallen zien op de implementatie en uitvoering van het staatsdeelnemingenbeleid. Deelnemingen met volwaardige bedrijfsactiviteiten en waarvan het aandeelhouderschap in het beheer is van de Minister van Financiën zijn meegenomen in de kengetallen. Thales en KLM zijn hierbij buiten beschouwing gelaten vanwege de zeer geringe zeggenschap.

Kengetallen deelnemingenbeleid			
	Realisatie 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019
Aantal deelnemingen met >30% vrouwen in de raad van bestuur	44% (n=9) ¹	67%	77%
Aantal deelnemingen met >30% vrouwen in de raad van commissarissen	83% (n=12)	100%	100%
Percentage van de deelnemingen waar een meerjarig creditrating- en dividend-beleid is herijkt	0% (n=12)	25%	100%
Aantal deelnemingen waarvan het aandeelhouderschap is geëvalueerd in het betreffende begrotingsjaar	2	2	2

¹ Gecorrigeerd voor staatsdeelnemingen met één bestuurder.

Meer kengetallen over het deelnemingenbeleid zijn te vinden in het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen²⁹.

Over de voortgang binnen het DBFM(O)-beleid wordt middels kengetallen door de daarvoor verantwoordelijke Ministers gerapporteerd in de DBFM(O)-voortgangsrapportages.

C. Beleidswijzigingen

De Nota Deelnemingenbeleid³⁰ uit 2013 vormt de basis van het beleid rondom staatsdeelnemingen. In de afgelopen jaren is dit beleid geïmplementeerd. Dit vormt ook in 2019 de basis van het staatsdeelnemingenbeleid. Hoewel er voor 2019 dus geen beleidswijzigingen zijn, is het wel relevant om een aantal ontwikkelingen te vermelden.

Portefeuille staatsdeelnemingen

In onderstaand figuur is de portefeuille staatsdeelnemingen verdeeld in drie type deelnemingen, op basis van de marktordening en het strategisch belang van de deelneming. De onderverdeling is gemaakt aan de hand van de voorziene duur van het staatsaandeelhouderschap: permanent, bij voorbaat tijdelijk en niet-permanent aandeelhouderschap.

In 2019 worden er verdere voorbereidende handelingen getroffen voor de privatisering van Holland Casino. Naast deze privatiseringswerkzamen zal er in 2019 ook veel werk gemoeid zijn met de oprichting van een nieuwe staatsdeelneming: Invest-NL (zie 2.1 Beleidsprioriteiten). Hiermee wordt de categorie permanente staatsdeelnemingen met één deelneming vergroot.

²⁹ Kamerstukken II 2016–2017, [28 165, nr. 274](#).

³⁰ Kamerstukken II 2013–2014, [28 165, nr. 165](#).

Categorieën staatsdeelnemingen			
Permanent staatsaandeelhouderschap	Bij voorbaat tijdelijk staatsaandeelhouderschap	Niet-permanent staatsaandeelhouderschap	
De deelnemingen waarvan het kabinet het van belang acht dat de Staat hierin overwegende invloed houdt via minimaal een minderheidsbelang	De deelnemingen die in staatshanden zijn gekomen als gevolg van de financiële crisis. Deze ondernemingen vervullen weliswaar een voor de Nederlandse economie cruciale functie, maar die kan in principe door volledig private partijen worden vervuld	Voor deze deelnemingen ziet het kabinet in principe geen toegevoegde waarde meer voor staatsaandeelhouderschap. Deze belangen zouden op kortere of langere termijn voor vervreemding in aanmerking kunnen komen, als de relevante wet- en regelgeving voldoende wordt geacht om de publieke belangen te beschermen	
BNG Bank COVRA FMO Gasunie Thales KLM	NS NWB Bank Schiphol TenneT Havenbedrijf Rotterdam	Financiële instellingen (via NLFI)	Holland Casino Nederlandse Loterij UCN

Beheer staatsdeelnemingen

Zoals beschreven in de Nota Deelnemingenbeleid zijn er bij de uitoefening van het beleid de volgende aandachtsgebieden:

- corporate governance;
- strategie;
- doelmatigheid en rendement;
- vermogenspositie en risicobeheer;
- investeringen;
- benoemingen;
- beloningsbeleid bestuurders en vergoedingen commissarissen.

Voor de meeste van deze aandachtgebieden is een apart handboek opgesteld. Dit handboek geeft sturing aan de praktische uitvoering van het deelnemingenbeleid voor dat specifieke aandachtsgebied. Voor «vermogenspositie en risicobeheer» wordt in 2018 het handboek afgerond. Dit handboek zal zich specifiek richten op het creditrating- en dividendbeleid. In 2019 zal aan de hand van dit handboek het beleid kunnen worden doorgevoerd.

Evaluatie

Het kabinet wil dat – conform de Nota Deelnemingenbeleid rijksoverheid – periodiek wordt bezien welke publieke belangen er met de staatsdeelnemingen zijn gemoeid en of het aandeelhouderschap als aanvullend instrument, naast wet- en regelgeving en toezicht, nog steeds toegevoegde waarde heeft bij de borging daarvan. Jaarlijks wordt een aantal deelnemingen onderworpen aan een evaluatie zodat alle deelnemingen iedere zeven jaar ten minste eenmaal zijn geëvalueerd. In 2016 is gestart met een nieuwe cyclus van deze zogeheten strategische heroriëntatie. Onderstaand schema bevat de planning van de evaluaties van de permanente deelnemingen voor de komende jaren. Over de resultaten hiervan wordt de Kamer jaarlijks in het Jaarverslag Staatsdeelnemingen geïnformeerd.

Evaluatie staatsdeelnemingen				
Deelneming	2017	2018	2019	2020
BNG Bank			✓	
COVRA				
FMO		✓		
Gasunie			✓	
Havenbedrijf Rotterdam				✓
KLM				✓
NS				
NWB Bank				✓
Schiphol		✓		
TenneT			✓	
Thales Nederland				

D. Tabel Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid – artikel 3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	220.501	– 5.710.412	15.708	13.566	8.750	8.750	8.750
<i>waarvan garantieverplichtingen:</i>							
Garantie DNB Winstafdracht		– 5.700.000					
Garanties en vrijwaren staatsdeelnemingen	– 59.200	– 30.000					
Uitgaven	266.104	369.159	294.050	11.906	8.750	8.750	8.750
<i>waarvan juridisch verplicht</i>							
			97,2%				
Vermogensverschaffing	150.000	350.000	280.000	0	0	0	0
Kapitaalinjectie TenneT	150.000	350.000	280.000	0	0	0	0
Vermogensonttrekking	100.268	0	0	0	0	0	0
Afdrachten Staatsloterij	100.268	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan ZBO's en RWT's	8.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
NLFI	8.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Garanties	4.800	4.850	4.850	3.206	50	50	50
Regeling BF	0	50	50	50	50	50	50
Dotatie begrotingsreserve TenneT	4.800	4.800	4.800	3.156	0	0	0
Opdrachten	3.035	9.309	4.200	3.700	3.700	3.700	3.700
Uitvoeringskosten staatsdeel- nemingen	3.035	9.309	4.200	3.700	3.700	3.700	3.700
Ontvangsten	7.526.800	1.969.346	1.204.300	1.201.656	1.066.500	1.063.500	1.432.500

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vermogensonttrekking	7.349.001	1.960.000	1.195.000	1.194.000	1.062.000	1.059.000	1.428.000
Opbrengst verkoop vermogenstitels	5.715.676	0	0	0	0	0	0
Dividenden en afdrachten staatsdeelnemingen	1.492.495	1.845.000	1.064.000	1.004.000	1.049.000	1.059.000	1.064.000
Afdrachten Staatsloterij	100.268	0	0	0	0	0	0
Winstafdracht DNB	40.561	115.000	131.000	190.000	13.000	0	364.000
waarvan: Griekse inkomsten ANFA	59.850	48.450	0	0	0	0	0
waarvan: Griekse inkomsten SMP	57.950	51.300	14.250	19.000	9.500	7.600	7.600
Bijdragen aan ZBO's en RWT's	7.457	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
NLFI	7.457	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
Leningen	161.000	0	0	0	0	0	0
Lening SRH	161.000	0	0	0	0	0	0
Garanties	9.334	4.846	4.800	3.156	0	0	0
Premieontvangsten garantie TenneT	4.800	4.800	4.800	3.156	0	0	0
Premieontvangsten garantie Propertize	4.053	0	0	0	0	0	0
Overig	481	46	0	0	0	0	0
Opdrachten	6	0	0	0	0	0	0
Terug te vorderen kosten staatsdeelnemingen	6	0	0	0	0	0	0

Budgetflexibiliteit

Van de uitgaven op artikel 3 is 97,2% juridisch verplicht.

Kapitaalinjectie TenneT

De kapitaalinjectie TenneT is 100% juridisch verplicht op basis van een overeenkomst met TenneT. Daarnaast is voor 2020 onder voorbehoud nog een tranche van de kapitaalinjectie toegezegd, indien TenneT kan aantonen dat aanvullend kapitaal nodig is.

NLFI

De bijdrage aan NLFI is voor 100% juridisch verplicht op basis van de door de Minister van Financiën goedgekeurde begroting van NLFI en artikel 7 Wet stichting administratiekantoor beheer financiële instellingen. De begroting van NLFI van het aankomende jaar wordt telkens voor het einde van het lopende jaar vastgesteld en ter goedkeuring aan de Minister voorgelegd. De verplichting loopt zolang NLFI kosten maakt bij de uitvoering van haar wettelijke taak.

Dotatie begrotingsreserve TenneT

De dotatie aan de begrotingsreserve TenneT is niet juridisch verplicht.

Uitvoeringskosten staatsdeelnemingen

Dit budget is bestemd voor de inhuur van adviseurs omtrent het beheer van de staatsdeelnemingen. Deze advieskosten worden ieder jaar geraamd op basis van de verwachte inhuur. Een deel van de contracten loopt over het begrotingsjaar heen, welk deel is op voorhand niet exact te kwantificeren, maar naar beste inschatting is € 3,5 mln. op het totaal te kwalificeren als budgetflexibel.

E. Toelichting op de instrumenten

Uitgaven

Vermogensverschaffing

Eind 2015 heeft TenneT de Staat als enig aandeelhouder verzocht om extra kapitaal ter beschikking te stellen om de wettelijk verplichte investeringen in het Nederlandse net te realiseren. Op basis van een second opinion uitgevoerd door een extern deskundige is geconcludeerd dat de investeringsagenda in Nederland inderdaad tot een kapitaalbehoefte leidt. In de periode 2017 tot en met 2019 ontvangt TenneT € 780 mln., verspreid over drie tranches. In 2019 zal gekeken worden of een eventuele vierde tranche in 2020 noodzakelijk is. Deze tranche zal zodoende pas in de begroting van 2020 aan het parlement worden voorgelegd. Het feit dat er sprake is van een financiële transactie maakt dat de kapitaalinjectie niet relevant is voor het EMU-saldo en het uitgavenkader.

Bijdragen aan ZBO's en RWT's

NLFI is een rechtspersoon met een wettelijke taak. NLFI voert het staatsaandeelhouderschap uit voor de financiële instellingen die tijdelijk in beheer zijn. De netto-uitgaven aan NLFI om uitvoering te geven aan haar wettelijke taak zijn naar verwachting € 0,5 mln. over 2019 (€ 5,0 mln. uitgaven minus € 4,5 mln. ontvangsten).

Regeling Bijzondere Financiering (BF)

Het budget Regeling Bijzondere Financiering (BF) betreft een vergoeding voor het beheer door NIBC Bank van enkele resterende BF-dossiers.

Dotatie begrotingsreserve TenneT

De Staat heeft in 2010 een garantie verstrekt van maximaal € 300 mln. ten behoeve van de Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet. Hierdoor kon de stichting de overname financieren van Transpower door TenneT Holding. De jaarlijkse, marktconforme premie die de Staat ontvangt (€ 4,8 mln.), wordt afgestort in een begrotingsreserve.

Overzicht geraamde verloop begrotingsreserve TenneT (bedragen x € 1 mln.)

Stand per 1/1/2018	Onttrekkingen 2018	Toevoegingen 2018	Stand per 1/1/2019	Onttrekkingen 2019	Toevoegingen 2019	Stand per 31/12/2019
35,2	0	4,8	40	0	4,8	44,8

Opdrachten

Dit budget is bestemd voor de inhuur van adviseurs ter ondersteuning in de diverse expertises die benodigd zijn voor het professioneel beheer van de staatsdeelnemingen.

Ontvangsten

Vermogensonttrekking

Deze post bestaat uit alle dividenden, winstafdrachten en verkoopopbrengsten die zien op zowel de reguliere staatsdeelnemingen zoals bijvoorbeeld de Nederlandse Spoorwegen, Schiphol en Gasunie als de tijdelijke financiële deelnemingen (ABN AMRO, RFS en de Volksbank). In 2018 zijn de dividendontvangsten hoger vanwege het in augustus 2018 aangekondigde interimdividend van ABN AMRO.

Bijdragen aan ZBO's en RWT's

Zie: Uitgaven – Bijdragen aan ZBO's en RWT's.

Premieontvangsten garantie TenneT

Zie: Uitgaven – Dotatie begrotingsreserve TenneT.

Artikel 4 Internationale financiële betrekkingen

A. Algemene doelstelling

Een bijdrage leveren aan een financieel gezond en welvarend Europa en een evenwichtige internationale financieel-economische ontwikkeling.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Nederlandse economie wordt door zijn openheid en relatief beperkte grootte sterk beïnvloed door internationale financieel-economische ontwikkelingen. Dit betreft voor een belangrijk deel ontwikkelingen in de lidstaten van de EU. Verreweg het grootste deel van de Nederlandse export en import gaat naar of komt uit andere Europese landen. Een sterke Europese economie heeft daarmee een direct effect op de Nederlandse economie. Mede om die reden is Nederland gebaat bij een gezonde financieel-economische ontwikkeling en een stabiele budgettaire en monetaire ontwikkeling in de EU en haar lidstaten, waarbij ook de financiële stabiliteit binnen de eurozone gewaarborgd is.

De Minister van Financiën speelt in Nederland op dit gebied een regisseurende rol en maakt daarbij gebruik van een aantal instrumenten. Ten behoeve van de bevordering van de financiële stabiliteit neemt de Minister actief deel aan internationale overleggen (onder andere de Ecofinraad en de Eurogroep) ter versterking van de begrotingsdiscipline van lidstaten van de EU en een stabiele macro-economische omgeving in de eurozone. Hieronder valt ook de economische beleidscoördinatie in de EU en de EMU in het kader van het Europees Semester.

Verder neemt de Minister van Financiën besluiten over het Nederlandse standpunt met betrekking tot toetreding van landen tot het Exchange Rate Mechanism (ERM-II) en invoering van de euro. Tevens draagt de Minister van Financiën het Nederlandse standpunt over de EU-begroting uit. De Minister ziet erop toe dat deze EU-begroting volgens de afspraken van het MFK (het huidige MFK loopt van 2014 tot 2020) wordt vormgegeven.

In internationaal verband zijn maatregelen getroffen om de wereldconomie minder gevoelig te maken voor financieel-economische crises en te zorgen dat de gevolgen, mocht een dergelijke crisis toch plaatsvinden, zo beperkt mogelijk blijven. De Minister van Financiën draagt bij aan het beheer van stabilisatiemechanismen, zoals het EFSF en het ESM ten behoeve van het bewaken van de financiële stabiliteit in de eurozone.

Internationale financiële instellingen (IFI's), waaronder het IMF, de Wereldbank, de EBRD, de EIB en de AfIB, dragen in belangrijke mate bij aan een evenwichtige internationale financieel-economische ontwikkeling. Tevens vervullen de IFI's een belangrijke rol bij het financieel-economisch beleidstoezicht, bevorderen zij de ontwikkeling van lage- en middeninkomenslanden en vormen zij een financieel vangnet in het geval van een crisis. De Minister houdt als aandeelhouder toezicht op deze IFI's en hun financiële soliditeit en bestuur, met als doel deze instellingen gezond en sterk te houden. Hierbij bewaakt de Minister ook de financiële belangen van de Nederlandse overheid en de Nederlandse burger. Ook ziet de Minister toe op de effectiviteit van de internationale financiële architectuur, waarbij het cruciaal is dat IFI's hun eigen rol hierbinnen uitvoeren en hun middelen effectief en efficiënt inzetten. In de tabel in onderdeel E wordt ter verduidelijking een overzicht gegeven van het Nederlandse aandeel in deze financiële instellingen.

Daarnaast levert de Minister een bijdrage aan de internationale beleidsdicsusses en beleidsresponses bij internationale fora zoals de Ecofinraad, de Eurogroep, de G20, verschillende OESO-werkgroepen en commissies en discussies bij het IMF, de Wereldbank en andere IFI's.

C. Beleidswijzigingen

EU/Eurozone

In 2018 zijn de onderhandelingen voor het nieuwe MFK begonnen. Het MFK legt de maximale uitgaven van de EU vast en is daarmee maatgevend voor de omvang van de EU-afdrachten van lidstaten. Het huidige MFK loopt door tot en met 2020. Het nieuwe MFK loopt van 2021 tot en met 2027. Naar verwachting zullen de onderhandelingen in 2019 hoog op de EU-agenda staan. Nederland zet bij de onderhandelingen in op een modern en financieel houdbaar MFK (zie ook 2.1 Beleidsprioriteiten).

De Europese Raad heeft in juni 2018 gesproken over de verdieping van de EMU. De discussie richtte zich vooral op de versterking van het ESM, het plaatsen van een gemeenschappelijke achtervang voor het SRF bij het ESM en de voltooiing van de Bankenunie. Eind december 2018 zal de Europese Raad terugkomen op deze onderwerpen. Mogelijk zullen de conclusies van deze Europese Raad aanleiding geven tot verdere uitwerking van eerder genoemde voorstellen omtrent de verdieping van de EMU in 2019.

Voor de Brexit zou in het najaar van 2018 het terugtrekkingsakkoord met een politieke verklaring over het kader voor de toekomstige relatie moeten worden afgerond om vervolgens de goedkeuringsprocedure te starten, die uiterlijk 29 maart 2019 moet zijn afgerond. Daarna zal de EU met het VK het overeengekomen kader voor de toekomstige relatie verder uitwerken. Daarbij zal Nederland in blijven zetten op een zo diep en breed mogelijke relatie, binnen de randvoorwaarden die wij met de EU-27 overeengekomen zijn.

Internationale Financiële Instellingen

Nederland zal in 2019 verder inzetten op de mobilisatie van private sector-financiering bij IFI-activiteiten en strenger toezien op dat IFI-financiering geen private sector-financiering uit de markt drukt. Daarnaast zal Nederland zich inzetten voor het verbeteren van de transparantie van schulden – om proberen te voorkomen dat lage-inkomenslanden niet meer lenen dan zij kunnen dragen – door onder andere dit onderwerp te bespreken in het IMF en de Club van Parijs.

Om de EIB voldoende gekapitaliseerd te houden na het vertrek van het VK uit de EU stelt de EIB voor om het Britse kapitaal te vervangen. Deze vervanging betreft uitsluitend een verzoek om extra garanties van de overige 27 EU-lidstaten en geen verzoek om een kapitaalstorting. In het voorstel neemt de Nederlandse garantstelling aan de EIB toe met € 1,9 mld. Tegelijk met het hierboven beschreven voorstel voor een vervanging van het Britse kapitaal worden diverse aanpassingen voorgesteld die de governance van de EIB in lijn brengen met de toegenomen omvang en complexiteit van de EIB. Een aantal voorstellen voor de verbetering van de governance vergt wijziging van het statuut van de EIB. Het kabinet is eveneens voornemens met deze wijzigingen in te stemmen.

De aandeelhouders van de Wereldbank hebben in 2018 een politiek besluit genomen over een aanvullende kapitaalinleg voor de Wereldbank, om zo de financiële capaciteit van de Wereldbank te vergroten. Dit betreft de bankonderdelen IBRD (het bankonderdeel voor middeninkomenslanden) en de IFC (de private sectortak van de Wereldbank). Het kabinet beschouwt de Wereldbank als een belangrijke en effectieve partner voor het realiseren van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen voor 2030 (Sustainable Development Goals, SDGs) en van de internationale klimaatagenda. Het kabinet ziet de noodzaak van het vergroten van de financiële capaciteit om deze doelen te bereiken (Kamerstukken II 2017–2018, [26 234, nr. 208](#) en Kamerstukken II 2017–2018, [26 234, nr. 209](#)) en het Ministerie van Financiën zet hier dus in 2019 stevig op in.

D. Tabel Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid – artikel 4 Internationale financiële betrekkingen (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	11.434.921	91.080	2.274.076	1.610.277	11.241	8.241	931.733
<i>waarvan garantieverplichtingen:</i>							
Wereldbank	– 599.648	– 78.906	0	707.000	0	0	0
Garantie aan DNB inzake IMF	11.451.012	– 33.617	0	0	0	0	0
Kredieten EU-betelingsbalanssteun	0	50.000	50.000	0	0	0	0
EFSM	0	60.000	60.000	0	0	0	0
AIIB	– 94.757	– 12.338	0	0	0	0	0
EIB	0	0	1.900.425	0	0	0	0
Uitgaven	39.163	355.404	359.220	252.124	185.761	291.423	341.423
<i>waarvan juridisch verplicht</i>							
<i>99,6%</i>							
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	38.030	249.463	324.509	226.703	174.520	283.182	333.082
Wereldbank	3.132	215.676	290.722	226.703	174.520	283.182	333.082
AIIB	34.898	33.787	33.787	0	0	0	0
Leningen	0	104.260	33.030	23.740	9.560	6.560	6.560
Teruggave winsten SMP/ANFA	0	104.260	33.030	23.740	9.560	6.560	6.560
Opdrachten	1.132	1.681	1.681	1.681	1.681	1.681	1.781
Technische assistentie kiesgroepen	1.132	1.681	1.681	1.681	1.681	1.681	1.781
Ontvangsten	6.101	7.532	15.257	69.751	162.549	204.053	201.753
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	3.828	4.655	4.655	4.818	4.698	4.698	4.698
Ontvangsten IFI's	3.828	4.655	4.655	4.818	4.698	4.698	4.698
Leningen	2.273	2.877	10.602	64.933	157.851	199.355	197.055
Renteontvangsten lening Griekenland	2.273	2.877	10.602	22.977	33.155	39.436	37.136
Terugbetaling lening Griekenland	0	0	0	41.956	124.696	159.919	159.919

Budgetflexibiliteit

Bijdrage aan (inter)nationale organisaties

Dit budget betreft de bijdragen aan de middelenaanvulling van IDA (het financieringsloket van de Wereldbank voor de armste landen), IBRD (het bankonderdeel voor middeninkomenslanden), IFC (de private sectortak van de Wereldbank) en aan de AIIB. Al deze bijdragen zijn volledig juridisch verplicht.

Leningen

Tijdens de Eurogroep van 22 juni is besloten dat SMP/ANFA-inkomsten (Securities Markets Programme en de Agreement on Net Financial Assets) vanaf begrotingsjaar 2017 worden doorgegeven aan Griekenland. Voor Nederland worden de uitkeringen de komende jaren in totaal geraamd op ongeveer € 200 mln. Deze uitkeringen waren reeds opgenomen in de begroting. De betalingen zijn juridisch verplicht, maar kunnen worden stopgezet als Griekenland zich niet aan de afspraken voor het post-programmaraamwerk houdt.

Opdrachten

Technische assistentie aan kiesgroeplanden is in beginsel niet juridisch verplicht. Voor 2019 is voor € 0,4 mln. van de in totaal € 1,7 mln. aan technische assistentie reeds in verplichtingen vastgelegd. Het totaal aan niet-juridisch verplichte uitgaven bedraagt 0,4% van het totaal aan uitgaven.

E. Toelichting op de instrumenten

Verplichtingen

Het kapitaal van het VK in de EIB wordt vervangen door een garantieverhoging van de overgebleven 27 EU-lidstaten. Hierdoor nemen de Nederlandse garantieverplichtingen aan de EIB toe met € 1,9 mld. De hoogte van de garanties aan het EFSM en de Kredieten EU-betingsbalanssteun is gekoppeld aan het Nederlandse aandeel in de EU-begroting. In 2019 wordt een verhoging van dit aandeel verwacht. Daarom zullen beide garanties ook naar boven worden bijgesteld.

Uitgaven

Bijdrage aan (inter)nationale organisaties

Nederland draagt via algemene bijdragen aan de Wereldbank bij aan ontwikkelingssamenwerking. Het grootste deel dat hiervan op de begroting van Financiënn staat betreft IDA, het onderdeel van de Wereldbankgroep dat concessionele leningen – en in beperkte mate schenkingen – verstrekt aan de armste landen in de wereld. Elke drie jaar worden de middelen voor dit onderdeel van de Wereldbank aangevuld door donoren. Nederland is in 2017 voor de 18^e middelenaanvulling van IDA, die loopt van medio 2017 tot en met medio 2020, een nieuwe financiële toezegging aangegaan. Deze bijdrage wordt van 2018 tot en met 2026 in negen delen betaald aan de Wereldbank. Om het kasritme van de Staat te optimaliseren is besloten om een gedeelte van de Nederlandse betalingen aan de Wereldbank voor de 18^e middelenaanvullingsronde van IDA, die gepland stonden voor 2021, al in 2019 te betalen.

Daarnaast hebben de aandeelhouders van de Wereldbank in 2018 een politiek besluit genomen over een aanvullende kapitaalinleg voor de Wereldbank, om zo de financiële capaciteit van de Wereldbank te vergroten. Dit betreft de bankonderdelen IBRD en IFC. De totale verhoging van gestort kapitaal bedraagt \$ 13 mld. Het Nederlandse aandeel daarin bedraagt \$ 257,3 mln., te betalen over een periode van 5 jaar. Nederland zal naar verwachting in 2019 de verplichting voor de deelname aan de kapitaalverhoging formeel aan de bank afgeven en daarbij het betaalritme afspreken. In deze begroting is hiervoor reeds een budgettaire voorziening opgenomen. Daarnaast bedraagt het totale garantiedeel van de kapitaalverhoging voor IBRD \$ 52,6 mld. Het Nederlandse aandeel daarin

bedraagt \$ 863,2 mln. Hiervoor dient het Nederlandse garantieplafond aan IBRD in 2020 met naar verwachting € 0,7 mld. te worden opgehoogd³¹.

Voor 2019 is wegens de Nederlandse deelname aan de AIIB, een kapitaalstorting geraamd. Op 16 januari 2016 is de AIIB officieel van start gegaan. Deze kapitaalstorting wordt tussen 2015 en 2019 in 5 gelijke tranches van elk \$ 41,26 mln. betaald. In 2019 zal de vijfde en tevens laatste tranche worden betaald. De totale toegezegde Nederlandse kapitaalstorting bij de AIIB is \$ 206,3 mln. en is voor de begroting afhankelijk van de wisselkoers van de euro.

Leningen

Onderdeel van het tweede leningenprogramma voor Griekenland was dat de inkomsten van de nationale centrale banken uit de Griekse staatsobligaties (SMP en ANFA), die niet zijn meegenomen in de obligatieomruil van februari 2012, werden doorgegeven aan Griekenland. Het tweede leningenprogramma liep op 30 juni 2015 af en daarmee was deze afspraak komen te vervallen. In 2015, 2016 en 2017 hebben er geen uitkeringen plaatsgevonden. Onderdeel van het derde leningenprogramma, waar de Raad van Gouverneurs van het ESM op 19 augustus 2015 definitief mee heeft ingestemd, was wel dat de Eurogroep klaar staat om aanvullende maatregelen te overwegen om de bruto financieringsbehoefte van Griekenland op een houdbaar niveau te houden, waaronder mogelijk het weer doorgeven van de SMP/ANFA-inkomsten. Tijdens de Eurogroep van 22 juni 2018 is besloten dat de SMP/ANFA-inkomsten vanaf begrotingsjaar 2017 weer worden doorgegeven aan Griekenland. Daarmee was in de begroting voor 2018 reeds rekening gehouden.

Opdrachten

Voor de komende jaren is budget gereserveerd voor technische assistentie aan landen in de Nederlandse IMF/Wereldbank/EBRD-kiesgroepen. De technische assistentie is er vooral op gericht om deze kiesgroeplanden te ondersteunen in hun financieel-economische beleid. Daarbij wordt gebruik gemaakt van Nederlandse expertise. Door nieuwe inzichten is technische assistentie sinds 2017 vormgegeven door middel van een arrangement in plaats van een subsidie.

Ontvangsten

Bijdrage aan (inter)nationale organisaties

Er wordt een structurele reeks verwacht aan ontvangsten van IFI's. Het gaat hierbij met name om terugbetalingen van leningen door de EIB en de Wereldbank.

---

³¹ Conform het kader risicoregelingen worden nieuwe garanties getoetst aan de hand van een toetsingskader. In de bijlage bij deze begroting is het ingevulde toetsingskader opgenomen voor de ophoging van het Nederlandse garantieplafond aan IBRD als gevolg van de kapitaalverhoging. Deze bedraagt naar verwachting € 707 mln. (op basis van de CEP-wisselkoersramming van het CPB voor 2019). Hiermee wordt tevens voldaan aan de toezegging door de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking tijdens het AO Wereldbank op 17 april 2018.

Leningen

Onder het eerste leningenprogramma aan Griekenland, uit 2010, heeft Nederland bilaterale leningen verstrekt. In totaal heeft Nederland voor € 3,2 mld. aan leningen verstrekt. Griekenland betaalt hier per kwartaal rente over. De rente die Griekenland betaalt is de 3-maands Euribor-rente plus een opslag van 50 basispunten. Vanaf 2020 zal Griekenland deze bilaterale leningen gaan aflossen.

Meetbare gegevens

Overzicht internationale financiële instellingen en fondsen (bedragen x € 1 mld.)											
	IFC ¹	MIGA ²	IBRD ³	EIB ⁴	AIIB ⁵	EBRD ⁶	IMF ⁷	ESM ⁸	EFSF ⁹	EFSM	BoP
Garantie/ oproepbaar bedrag	n.v.t.	0,03	4,2	9,9	0,7	0,6	42,6	35,4	34,2	2,8	2,4
Deelneming in kapitaal	0,05	0,01	0,3	1,0	0,2	0,2	n.v.t.	4,6	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Deelneming in %	2,2	2,2	2,1	4,5	1,1	2,5	1,8	5,7	6,1	4,7	4,7
Financieel profiel instelling of fonds											
Uitstaande bedragen	33,2	14,6	147,0	455	0,8	28,7	37,9	92,9	174,6	46,8	1,8
Toegezegd-niet uitgekeerd	9,3	n.v.t.	53,7	112,9	2,7	12,7	91,4	0	0	0	0
Totaal toegezegde bedragen	33,2	14,6	200,7	567,9	3,5	41,4	129,3	92,9	174,6	46,8	1,8
Totale uiteenkapaci- teit ¹⁰	n.v.t.	21,1	243,0	719,4	72,7	40,3	720,0	500	240	60	50

¹ Cijfers per 30-6-2018, wisselkoers per 1-3-2018. Bron: IFC Financial Statements Fiscal Year 2017.

² Cijfers per 30-6-2018, wisselkoers per 1-3-2018. Bron: MIGA Financial Statements Fiscal Year 2017.

³ Cijfers per 30-6-2018, wisselkoers per 1-3-2018. Bron: IBRD Financial Statements Fiscal Year 2017.

⁴ Cijfers per 31-12-2017. Bron: EIB Financial Statements 2017.

⁵ Cijfers per 31-12-2017. Bron: AIIB Financial Statements 2017.

⁶ Cijfers per 31-12-2017. Bron: EBRD Financial Report 2017.

⁷ Cijfers per 30-4-2018, wisselkoers per 1-3-2018. Bron: IMF Financial Statements, Quarter Ended 30 april 2018.

⁸ Cijfers per 6-8-2018. Bron: ESM.

⁹ Cijfers EFSF, EFSM en BoP per 31-7-2018. Bron: website Europese Commissie, EFSM en EFSF.

¹⁰ Bedragen zijn indicatief en de exacte bedragen, rekenwijze en wat wordt meegenomen verschilt per IFI of fonds.

De bovenstaande tabel geeft een aantal kengetallen van internationale financiële fondsen en instellingen waarin Nederland deelneemt. Per fonds of instelling is de financiële binding weergegeven. Hierbij wordt de omvang van de garantie en het gestorte kapitaal weergegeven. Verder wordt door middel van verstrekte bedragen en de maximale capaciteit een financieel profiel gemaakt van het fonds of instelling.

Artikel 5 Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzekeringen

A. Algemene doelstelling

Het verzekeren van betalingsrisico's die zijn verbonden aan Nederlandse export en investeringen in het buitenland die zonder deze verzekering niet tot stand zouden zijn gekomen, en het creëren en handhaven van een internationaal gelijkwaardig speelveld voor bedrijven op het terrein van de exportkredietverzekeringsfaciliteit (ekv-faciliteit).

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Financiën is budgetverantwoordelijk voor de ekv-faciliteit en is samen met de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelings-samenwerking beleidsverantwoordelijk. Beide Ministers stimuleren een gelijkwaardig speelveld op het gebied van de exportondersteunende maatregelen. De Minister van Financiën stelt de randvoorwaarden vast waaronder verzekeringen kunnen worden afgegeven. De Staat treedt op als verzekeraar en Atradius Dutch State Business N.V. (ADSB) voert de ekv-faciliteit uit, op naam van en voor rekening en risico van de Staat.

Met de ekv-faciliteit biedt de Nederlandse Staat, op basis van de Kaderwet financiële verstrekkingen Financiën en in aanvulling op de private markt, faciliteiten aan waarmee Nederlandse ondernemers en hun financiers betalingsrisico's kunnen afdekken. Met de verschillende producten kunnen Nederlandse bedrijven meer exportorders binnenhalen, in het bijzonder op (middel)lange termijn gefinancierde exportorders³². Dit heeft een positief effect op de Nederlandse concurrentiekracht en werkgelegenheid.

De randvoorwaarden voor de afgifte van verzekeringen – bijvoorbeeld het landenbeleid – kunnen ieder moment weloverwogen worden aangepast zodat onverantwoord grote risico's worden vermeden. Om dezelfde reden wordt het risicoprofiel van de bestaande ekv-portefeuille en van nieuwe aanvragen nauwlettend gevolgd door het Ministerie van Financiën met behulp van een uitgebreid risicokader.

Om zo veel mogelijk te voorkomen dat de Staat risico's in verzekering neemt die door de markt kunnen worden gedekt, is de «afbakening verzekeringsactiviteiten Staat» opgezet (voorheen de «risicodracht»). Hierin staat vermeld welke risico's (landen, looptijd en omvang) op de markt verzekerd kunnen worden en waarop de Staat dus geen dekking biedt. De afbakening is vastgesteld op basis van informatie van een marktpartij en wordt periodiek aangepast na overleg met de uitvoerder van de faciliteit (ADSB) of indien reacties van marktpartijen hiertoe aanleiding geven.

Onderdeel van het beleid is het bevorderen van een internationaal gelijkwaardig speelveld op het gebied van de exportondersteunende maatregelen. Om Nederlandse exporteurs en hun financiers internationaal onder gelijke voorwaarden te kunnen laten concurreren, wordt in internationaal verband overlegd over de exportondersteunende maatregelen. Zo worden in Arrangement-verband afspraken gemaakt over de voorwaarden waaronder exportkredietverzekeringen mogen worden

---

³² Het productassortiment dat ADSB namens de Staat aanbiedt betreft onder andere: kapitaalgoederenverzekering, werkcapitaaldekking en exportkredietgarantie (ekg). Zie voor een volledige beschrijving van het productassortiment de website van ADSB: www.atradiusdutchstatebusiness.nl/nl/producten/.

verstrekt, zoals kostendekkendheid, minimumpremies, maximale looptijden, het gebruik van ontwikkelingshulpgelden en verantwoord leenbeleid³³. Deze afspraken zijn op basis van een verordening voor EU-lidstaten juridisch bindend. In de International Working Group wordt een actieve dialoog gevoerd met opkomende economieën die niet deelnemen aan de Arrangement om mogelijke verstoringen van het speelveld zoveel mogelijk te beperken.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo) krijgt internationaal, maar ook nationaal steeds meer aandacht. De Nederlandse Staat vervult bij het uitvoeren van de ekv een voorbeeldfunctie voor niet ekv-gedekte exporttransacties, er is continu aandacht voor een gedegen uitvoering van het beleid voor maatschappelijk verantwoord ondernemen binnen de ekv-aanvragen. Het Nederlandse beleid voor de toetsing van ekv-aanvragen op de milieu- en sociale-effecten, dat in een aantal opzichten strenger is dan de internationale regels op dit gebied, is vastgelegd in het zogeheten Beleidsdocument mvo. In februari 2018 is het herziene document naar de Tweede Kamer gestuurd³⁴. ADSB publiceert jaarlijks een duurzaamheidsverslag waarin de inspanningen en resultaten worden beschreven.

C. Beleidswijzigingen

Sinds enkele jaren wordt ingezet op het vergroten van de toegankelijkheid van het ekv-instrumentarium, met name voor de MKB-exporteurs. Ook in 2019 zal er extra tijd en aandacht worden geïnvesteerd om nieuwe (MKB-)exporteurs te begeleiden bij het gebruik van het ekv-instrumentarium. Een belangrijk beleidsstreef is het vergroten van het aandeel in de portefeuille van exporttransacties met een duurzaam karakter en die bijdragen aan het behalen van de doelstelling van het Akkoord van Parijs. Daartoe is in 2018 de investeringsverzekering aangepast, om deze beter geschikt te maken voor duurzame investeringen. In maart 2018 is in samenwerking met BNG Bank en NWB Bank een zogeheten CIRR³⁵-loket opgestart; banken kunnen hier ten behoeve van exporteurs terecht voor goedkope financiering tegen een vaste lage rente voor exportkredieten. Veel landen waar Nederland internationaal mee optrekt hebben een CIRR-loket. De verwachting is dat Nederlandse bedrijven zich beter kunnen positioneren in internationale tenders wanneer ze goedkopere financiering (al dan niet met een vaste rente) kunnen aanbieden aan hun afnemers. Ten slotte is een traject in gang gezet om te monitoren in welke mate wordt bijgedragen aan het realiseren van *Sustainable Development Goals*.

D. Tabel Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid – artikel 5 Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzekeringen (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	979.817	10.015.042	10.015.244	10.015.244	10.015.244	10.015.244	10.015.244
<i>waarvan garantieverplichtingen:</i>							
Exportkredietverzekeringen	998.604	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000

³³ De Arrangement on Officially Supported Export Credits. De meeste OESO-lidstaten en de EU nemen hieraan deel.

³⁴ Kamerstukken II 2017–2018, 26 485, nr. 255.

³⁵ Commercial Interest Reference Rate, een internationaal afgesproken minimumvasterente voor ekv-gedekte leningen die door de OESO wordt vastgesteld.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>waarvan: nieuwe verplichtingen</i>	5.160.562	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
<i>waarvan: vervallen verplichtingen</i>	– 4.161.958	0	0	0	0	0	0
Investeringsverzekeringen	– 60.410	0	0	0	0	0	0
<i>waarvan: nieuwe verplichtingen</i>	385	0	0	0	0	0	0
<i>waarvan: vervallen verplichtingen</i>	– 60.794	0	0	0	0	0	0
Uitgaven	79.488	75.542	83.444	83.444	83.444	88.244	88.144
<i>waarvan juridisch verplicht</i>			100%				
Garanties	64.452	60.500	68.200	68.200	68.200	73.000	72.900
Schade-uitkering ekv	37.865	60.500	68.200	68.200	68.200	73.000	72.900
Dotatie begrotingsreserve ekv	24.512	0	0	0	0	0	0
Schade-uitkering Seno-Gom	2.075	0	0	0	0	0	0
Opdrachten	14.971	14.987	15.187	15.187	15.187	15.187	15.187
Kostenvergoeding Atradius DSB	14.971	14.987	15.187	15.187	15.187	15.187	15.187
Overig	65	55	57	57	57	57	57
Overige uitgaven	65	55	57	57	57	57	57
Ontvangsten	255.472	280.422	256.172	235.622	88.144	88.144	88.144
Garanties	255.472	280.422	256.172	235.622	88.144	88.144	88.144
Premies ekv	104.877	91.250	77.650	79.250	61.677	61.677	61.677
Premies investeringsverzekeringen	554	0	0	0	0	0	0
Schaderestituties ekv	132.355	189.172	178.522	156.372	26.467	26.467	26.467
Onttrekking begrotingsreserve Seno-Gom	12.500	0	0	0	0	0	0
Schaderestituties Seno-Gom	5.186	0	0	0	0	0	0

Budgetflexibiliteit

Garanties

Deze uitgaven zijn 100% juridisch verplicht, aangezien deze voortvloeien uit afgesloten exportkredietverzekeringen. Indien de verzekerde risico's zich materialiseren en aan alle verzekeringsvoorwaarden is voldaan, moet de Staat als verzekeraar tot uitkering overgaan.

Opdrachten

Dit budget is 100% juridisch verplicht op basis van een overeenkomst met ADSB. Deze overeenkomst loopt door tot en met het einde van 2019.

E. Toelichting op de instrumenten

Verplichtingen

Voor de ekv-faciliteit is in de begroting een plafond opgenomen van € 10 mld. voor het bedrag dat jaarlijks aan nieuwe verplichtingen kan worden aangaan.

Uitgaven

Garanties

Exportkredietverzekeringen geven Nederlandse exporteurs en hun financiers dekking tegen de politieke en commerciële risico's die zij lopen bij exportcontracten en bijbehorende exportkredieten naar en ten behoeve van landen met een (ver)hoog(d) risico en/of buitenlandse afnemers met een relatief hoog risicoprofiel. Dit instrument vergroot dus de mogelijkheden voor Nederlandse export.

De ekv heeft zowel definitieve als voorlopige juridische verplichtingen in de portefeuille. Indien het voor een exporteur soms nog onzeker is of de opdracht wordt gegund, maar er voor een offerte wel al financiering geregeld moet zijn, kan al wel een dekkingstoezegging worden aangegeven. Dit is nog geen polis, maar de dekkingstoezegging zal bij daadwerkelijke gunning van een opdracht worden omgezet naar een polis. Gemiddeld wordt ongeveer de helft van de dekkingstoezeggingen uiteindelijk een polis. Als er duidelijke aanwijzingen zijn dat het risico sterk is verslechterd, is de Staat niet verplicht om een dekkingstoezegging in een polis om te zetten. Schade kan uitsluitend onder een polis worden uitgekeerd.

Wanneer zich onder een polis schade voordoet, zal de Staat bij schadeuitkering doorgaans het betalingsschema van de debiteur volgen. Dit betekent dat het bedrag niet in een keer wordt uitgekeerd, maar gespreid over de resterende looptijd van de verzekering (doorgaans twee betalingen per jaar). Naar aanleiding van het garantiekader voor risicoregelingen wordt een begrotingsreserve opgebouwd. De begrotingsreserve fungeert als een buffer om tegenvallers, zoals een grote schade, op te vangen. De stand hiervan was ultimo 2017 ruim € 389,7 mln. Volgens de interneratingmethode onder Basel II en III is de voorziening statistisch gezien, gegeven de huidige ekv-portefeuille, in een gegeven jaar met een kans van 3 op 4 toereikend.

Overzicht geraamde verloop begrotingsreserve ekv (bedragen x € 1 mln.)

Stand per 1/1/2018	Onttrekkingen 2018	Toevoegingen 2018	Stand per 1/1/2019	Onttrekkingen 2019	Toevoegingen 2019	Stand per 31/12/2019
389,7	0	0	389,7	0	0	389,7

Opdrachten

ADSB is de uitvoerder van de ekv-faciliteit. ADSB ontvangt voor de werkzaamheden in het kader van de ekv-faciliteit jaarlijks een vergoeding op basis van een vergoedingsovereenkomst die doorloopt tot en met eind 2019.

Ontvangsten

Garanties

De ontvangsten bestaan uit premies en schaderestituties. De omvang van deze posten wordt beïnvloed door de hoeveelheid afgegeven exportkredietverzekeringen en ontwikkelingen in de kredietwaardigheid van buitenlandse debiteuren.

Premies ekv

Als er een polis wordt afgegeven is de verzekerde premie verschuldigd. De premie wordt berekend op basis van een internationaal afgesproken systematiek. De in OESO-verband overeengekomen minimumpremies zijn van evident belang voor het voorkomen van concurrentieverstoring. De premies dienen het onderliggende risico te reflecteren en bij te dragen aan kostendekkendheid van de faciliteit.

Schaderestituties ekv

Schaderestituties kunnen uiteraard alleen ontstaan indien eerst uitgaven zijn gedaan in de vorm van schade-uitkeringen. De Club van Parijs is een belangrijk platform waar crediteurlanden informatie delen over betalingsachterstanden van andere overheden of overheidsbedrijven op publiek gedeekte exportkredieten en bilaterale leningen. Deze coördinatie tussen landen verhoogt de schaderestituties van een publieke exportverzekeraar.

Meetbare gegevens

Voor de ekv-faciliteit worden twee indicatoren gehanteerd om inzicht te krijgen in hoeverre de doelstelling wordt behaald. De eerste indicator, die in 2018 voor het eerst werd gebruikt in plaats van de benchmark, geeft inzicht in de directe en indirecte bijdrage van de ekv-faciliteit aan het Nederlandse bbp op basis van berekeningen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Hiervoor wordt aangesloten bij de wijze waarop de doeltreffendheid van de faciliteit (tussen 2010 en 2014) is onderzocht in de beleidsdoorlichting van 2016. De streefwaarde is gebaseerd op historische realisaties.

De tweede indicator is de bedrijfseconomische resultaatbepaling (berb). De berb geeft aan in welke mate de ekv-faciliteit voldoet aan de internationale afspraak om minimaal kostendekkend te zijn. Deze afspraak is gemaakt om te voorkomen dat er concurrentieverstoring kan plaatsvinden. De berb brengt in kaart in welke mate de inkomsten (premies en recuperaties) op de lange termijn de uitgaven (schades en uitvoeringskosten) dekken. Een positieve uitkomst duidt erop dat de faciliteit kostendekkend is met inachtneming van nog te verwachten schades over de uitstaande risico's.

Indicatoren	Waarde 2017	Streefwaarde 2018 t/m 2022
Benchmark	n.v.t. ¹	-
Bijdrage bbp in % (berekening CBS)	-	> 0,18%
Berb	€ 478 mln.	> € 0 mln.

¹ In 2017 is geen benchmark opgesteld. In overleg met de Rijkscommissie voor export is besloten over te gaan op een nieuwe systematiek, waarbij vanaf eind 2018 het internationaal gelijkwaardig speelveld aan de orde zal komen in de Toekomstagenda.

Artikel 6 Btw-compensatiefonds

A. Algemene doelstelling

Gemeenten, provincies en andere regionale openbare lichamen als bedoeld in de Wet op het Btw-compensatiefonds hebben de mogelijkheid om een evenwichtige keuze te maken tussen in- en uitbesteding. De btw speelt hierin geen rol.

B. Rol en verantwoordelijkheid

Het Btw-compensatiefonds (BCF) is opgericht om btw weg te nemen als factor in de afweging van decentrale overheden tussen uitbesteden en inbesteden (uitvoering door de eigen organisatie). Decentrale overheden kunnen betaalde btw terugvragen bij het BCF. De betaalde btw moet daarvoor aan een aantal voorwaarden voldoen. Zo moet de btw betaald zijn over een niet-ondernehmerstaak en mag er geen sprake zijn van verstrekking aan een individuele derde. Voorbeelden van taken waarvoor gemeenten btw kunnen terugvragen zijn:inzameling van huisvuil, onderhoud aan gebouwen, straatbeheer, schoonmaakactiviteiten, archivering, ingenieurswerkzaamheden en groenbeheer.

De Minister van Financiën is verantwoordelijk voor en heeft een uitvoerende rol bij:

- het verstrekken, verzamelen en controleren van de opgaafformulieren en het uitbetalen van de compensabele btw;
- het beheer van het BCF.

C. Beleidswijzigingen

Voor het BCF zijn geen beleidswijzigingen voorzien in 2019.

D. Tabel Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid – artikel 6 Btw-compensatiefonds (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	3.029.706	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010
Uitgaven	3.029.706	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010
waarvan juridisch verplicht			100%				
Bijdragen aan medeoverheden	3.029.706	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010
waarvan: bijdragen aan gemeenten en kaderwetgebieden	2.630.051	2.821.355	2.821.355	2.821.355	2.821.355	2.821.355	2.821.355
waarvan: bijdragen aan provincies	399.655	403.655	403.655	403.655	403.655	403.655	403.655
Ontvangsten	3.029.706	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010

Budgetflexibiliteit

De bijdrage van het Rijk ter compensatie van de door decentrale overheden betaalde btw is opgenomen in de Wet op het Btw-compensatiefonds. De wet bevat de voorwaarden waarbinnen gemeenten en provincies kunnen claimen uit het BCF. Het Rijk heeft geen invloed op de jaarlijkse uitgaven van het fonds. Met ingang van 2015 is de

omvang het BCF gemaximeerd³⁶. De voorwaarden voor het BCF veranderen niet. Het Gemeentefonds en het Provinciefonds fungeren als het ware als ventiel bij zowel onderschrijdingen als overschrijdingen van het BCF.

E. Toelichting op de instrumenten

Verplichtingen en uitgaven (bijdragen aan medeoverheden)

Gemeenten declareren in *absolute* zin meer btw bij het BCF dan provincies. Dit declaratiepatroon ligt in het verlengde van de ruimere budgettaire mogelijkheden van gemeenten ten opzichte van provincies; alle gemeentelijke begrotingen gezamenlijk zijn groter dan alle provinciale begrotingen gezamenlijk. In *relatieve* zin declareren de provincies meer bij het BCF. Een mogelijke oorzaak hiervan is dat de provincies vooral actief zijn op het gebied van verkeer en vervoer, deze uitgaven komen vaak in aanmerking voor compensatie van btw.

De raming van de uitgaven uit het BCF voor het lopende jaar wordt geëxtrapoleerd voor de jaren daarna. Uitgangspunt voor de raming van het lopende jaar is de beschikking van het afgelopen jaar die in het lopende jaar wordt uitbetaald, aangevuld met het voorschot van het vierde kwartaal van het afgelopen jaar en driemaal het voorschot van het eerste kwartaal uit het lopende jaar.

Ontvangsten

De ontvangsten zijn gelijk aan de uitgaven.

Geraamde plafond Btw-compensatiefonds (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Plafond	3.346.041	3.569.421	3.708.459	3.824.075	3.962.612	4.114.792
Grondslag	3.325.711	3.410.791	3.497.201	3.574.189	3.665.237	3.665.237
Waarvan overhevelingen i.v.m. taakmutaties	5.574	466	–	–	–	–
Waarvan accres	14.756	158.164	211.258	249.886	297.375	449.555
Uitgaven	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010
Waarvan gemeenten	2.821.355	2.821.355	2.821.355	2.821.355	2.821.355	2.821.355
Waarvan provincies	403.655	403.655	403.655	403.655	403.655	403.655
Ruimte onder plafond	121.031	344.411	483.449	599.065	737.602	889.782
Waarvan gemeenten	105.882	301.303	422.939	524.084	645.281	778.413
Waarvan provincies	15.149	43.108	60.510	74.981	92.321	111.369

Compensatie

De Belastingdienst is belast met het verstrekken en verzamelen van opgaafformulieren en het compenseren van de btw over niet-ondernemersactiviteiten.

Controle- en toezichtsbeleid

Bij de uitvoering van de Wet op het Btw-compensatiefonds is een centrale rol toegekend aan de Belastingdienst. Dit vanwege de nauwe relatie tussen de heffing van de omzetbelasting op grond van de Wet op de omzetbelasting en de compensatie van de omzetbelasting op grond van

³⁶ Conform afspraken in het financieel akkoord uit 2013 tussen het Rijk en decentrale overheden, zie ook Kamerstukken II 2012–2013, 33 400 B, nr. 7.

het BCF. Uit het oogpunt van eenvoud en doelmatigheid is ervoor gekozen de Wet op het Btw-compensatiefonds in belangrijke mate aan te laten sluiten bij het systeem van heffing van omzetbelasting in de Algemene wet betreffende riksbelastingen. Dit betekent onder meer dat de controle van het BCF onderdeel uitmaakt van de reguliere controle bij gemeenten en provincies van de aangiften omzetbelasting. De handelwijze van de Belastingdienst met betrekking tot de opgaven voor het BCF is, gezien de nauwe relatie met het systeem van heffing van omzetbelasting, niet anders dan die met betrekking tot de aangifte omzetbelasting. Dit betekent de mogelijkheid van controle achteraf gedurende een periode van vijf jaar. Inherent aan het systeem van heffing van omzetbelasting (voldoening op aangifte met slechts beperkte informatie) is dat de controle op de juistheid van de ingediende aangiften achteraf en op basis van risicoafweging plaatsvindt. Dit is ook het geval indien sprake is van een zogenoemde negatieve aangifte (de voorbelasting overtreft de verschuldigde belasting). Slechts in uitzonderingsgevallen vormt de aangifte omzetbelasting zelf aanleiding tot het instellen van een boekenonderzoek. Voornoemde handelwijze met betrekking tot het BCF betekent dat de Belastingdienst niet per uitkeringsjaar vaststelt in welke mate de uitbetaalde bedragen rechtmatig zijn geweest, maar binnen het algemene beleid zich er op richt om in de actualiteit te beoordelen welke gemeenten en provincies op welke aspecten het meest voor nadere toezichtsactiviteiten in aanmerking komen.

De algemene beleidsdoelstelling van de Belastingdienst is het onderhouden en versterken van de compliance bij belastingplichtigen. Hierbij maakt de Belastingdienst gebruik van de mogelijkheden die klantbehandeling in de actualiteit biedt. Een gemeente of provincie werkt daarbij zichtbaar aan het onderhouden en versterken van de fiscale beheersing, met als doel het opstellen en indienen van aanvaardbare belastingaangiften en opgaven voor het BCF. De Belastingdienst bespreekt met de gemeenten en provincies hoe zij hun verantwoordelijkheid voor naleving van fiscale wet- en regelgeving nemen en zorg dragen voor volledige en juiste aangiften en opgaven. Daarbij krijgt de Belastingdienst zicht op hoe de gemeenten en provincies omgaan met fiscaliteit en of de randvoorwaarden voor een adequate beheersing daarvan zijn ingevuld. De gemeenten en provincies beoordelen vervolgens zelf de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersing van de (fiscaal relevante) bedrijfsprocessen. De resultaten daarvan delen zij met de Belastingdienst. Met deze informatie bepaalt de Belastingdienst in welke mate gesteund kan worden op de interne beheersing en in hoeverre aanvullende eigen werkzaamheden noodzakelijk zijn. Wanneer daar aanleiding toe is kunnen ook boekenonderzoeken worden ingezet. Dit kunnen volledige boekenonderzoeken zijn waarvan het BCF onderdeel uitmaakt of deelonderzoeken die specifiek zijn gericht op de juistheid van de door gemeenten en provincies ingediende opgaven BCF.

Meetbare gegevens

Prestatie-indicator	Waarde 2016	Waarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019
Percentage gemeenten en provincies waarvan de mogelijkheid tot klantbehandeling in de actualiteit beoordeeld is	91%	95%	85%	95%

Toelichting

Binnen het segment Grote ondernemingen is er voor de grootste bedrijven sprake van individuele klantbehandeling, hieronder zijn ook de gemeenten en provincies begrepen. Met individuele klantbehandeling wordt passende behandeling beoogd ter afdekking van de risico's, gegeven de beschikbare capaciteit. Voor elke gemeente en provincie wordt beoordeeld of deze in aanmerking komt voor klantbehandeling in de actualiteit. Drie gedragscomponenten zijn daarbij bepalend: 1) de mate van transparantie, 2) de mate van fiscale beheersing en 3) de fiscale strategie. De analyse leidt tot een behandelstrategie en de vaststelling of een gemeente of provincie al dan niet voor klantbehandeling in de actualiteit in aanmerking komt. Mocht dit het geval zijn, dan wordt op directieniveau een gesprek gehouden en een aanvullende verkenning uitgevoerd. Het streven is om deze toets in 2019 voor 95% van alle gemeenten en provincies te hebben uitgevoerd. De streefwaarde van de prestatie-indicator is daarmee in lijn gebracht met de gestegen realisatie in de afgelopen jaren, waarin veel aandacht is besteed aan de compliance als gevolg van de vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondermengen. Hierdoor kan het behandelteam van de Belastingdienst goed aangeven of actuele klantbehandeling mogelijk is.

Artikel 9 Douane

A. Algemene doelstelling

Aanleiding

Artikel 9 Douane is een nieuw beleidsartikel van begroting IX. Meer informatie over de aanleiding tot oprichting van het nieuwe artikel is opgenomen in de Groeparagraaf van de leeswijzer van deze begroting.

Algemene en operationele doelstelling Douane

De Douane draagt bij aan een solide financiering van de Europese en nationale overheid, aan een veilige samenleving en aan een sterke, aantrekkelijke en eerlijke interne markt waarmee de welvaart in de EU en Nederland wordt bevorderd. Dit doet de Douane door als handhavingsdienst toezicht te houden op het EU-grensoverschrijdende goederenverkeer en daarbij te controleren op de naleving van fiscale en niet-fiscale regels en door het bona fide bedrijfsleven daarbij te faciliteren. Douane-rechten en nationale accijnzen en verbruiksbelastingen worden zo veel mogelijk tijdig, juist en volledig geheven en geïnd.

In de uitvoering van deze algemene doelstelling worden de volgende operationele ABC-doelen onderscheiden:

- **A** fdracht: *zorgen dat belastingopbrengsten zo juist, tijdig en volledig mogelijk zijn;*
- **B** eschermen: *de samenleving zo goed mogelijk beschermen tegen onveilige en ongewenste goederen;*
- **C** oncurrentiepositie: *bijdragen aan het versterken van de concurrentiepositie van de Europese Unie.*

Deze doelstellingen worden onder onderdeel B nader toegelicht.

Meetbare gegevens

De algemene doelstelling komt voor de Douane tot uiting in de volgende meetbare gegevens.

Prestatie-indicatoren Douane				
Prestatie-indicator	Waarde 2016	Waarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019
Juiste invoeraangiften	100	- ¹	≥100	≥100
Waardering bedrijfsleven	101	- ²	≥100	≥100

¹ Deze meting is over 2017 niet beschikbaar.

² Deze meting komt bij het jaarverslag 2018 beschikbaar.

Juiste invoeraangiften

De indicator ziet op doelstelling A (fdracht) en geeft het aandeel juiste aangiften invoer weer, die zijn ingediend in het aangiftesysteem (AGS) van de Douane. Deze aangiften vormen de basis voor de juiste afdracht, aangezien de heffing en inning op deze aangifte worden gebaseerd. De juistheid ziet op het voldoen aan de wettelijke eisen voor een aangifte. De behandeling van aangiften invoer is één van de eerste momenten in de handhaving door de Douane. Op het moment van aangifte kan de Douane het gedrag van aangevers beïnvloeden, bijvoorbeeld door het inzetten van

activiteiten op het gebied van dienstverlening en toezicht. Het aandeel wordt als index opgenomen met 2016 als indexjaar³⁷.

Waardering bedrijfsleven

De waardering bedrijfsleven is gericht op versterken van de concurrentiepositie (C-doelstelling). Voor het meten en verbeteren van de dienstverlening van de Douane aan het bedrijfsleven wordt het instrument **Bewijs van Goede Dienst** ingezet. Hierin zijn doelstellingen opgenomen die in samenspraak met het bedrijfsleven tot stand zijn gekomen en waaraan zowel de Douane als het bedrijfsleven grote waarde hecht. De score op deze doelen wordt jaarlijks gemeten. De waardering wordt als index opgenomen met als indexjaar 2014³⁸.

De B-doelstelling van de Douane, beschermen van de samenleving, betreft de uitvoering van de niet-fiscale taken die de Douane in opdracht van beleidsdepartementen kent. Hierbij zijn de Ministeries van Financiën, Buitenlandse Zaken, Economische Zaken en Klimaat, Infrastructuur en Waterstaat, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport betrokken. De Douane gaat, in overleg met betrokken partijen, verder met de ontwikkeling van een indicator die zich richt op de mate waarin de Douane de (periodieke) afspraken over deze douanetaken uitvoert.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Financiën is verantwoordelijk voor en heeft een regisserrende rol op het terrein van het beleid en de wet- en regelgeving inzake douanereformaliteiten en douanerechten. Dit is hoofdzakelijk Europese wet- en regelgeving. Daarnaast is de Minister verantwoordelijk voor de wet- en regelgeving inzake binnenlandse accijnzen en verbruiksbelastingen.

Daarbij heeft de Minister van Financiën een uitvoerende rol op het terrein van:

- de heffing en inning van de douanerechten;
- de heffing en inning van de accijnzen en verbruiksbelastingen;
- de controle op niet-fiscale aspecten, zoals bijvoorbeeld veiligheid, gezondheid en milieu, bij invoer en uitvoer van goederen;
- handhavingstaken op het gebied van de economische ordening en financiële integriteit.

De uitvoering van deze opdracht van de Minister van Financiën ten aanzien van de drie hoofddoelen ziet op de volgende hoofdtaken:

- **Afdracht:** dit houdt in dat de verschuldigde douanerechten en accijnzen worden vastgesteld, geheven en geïnd. De geïnde bedragen worden afgedragen aan:
  - de Europese Unie (douanerechten);
  - de Nederlandse schatkist (accijnzen en verbruiksbelastingen).
- **Beschermen:** hieronder valt een breed scala van taken op het terrein van veiligheid, milieu, flora en fauna, gezondheid en cultuur. Dit houdt vooral in dat onveilige of ongewenste goederen de EU niet, of alleen onder bepaalde voorwaarden, mogen binnenkomen en vaak ook niet mogen verlaten. Bovendien geldt dat voor de uitvoer van bepaalde goederen beperkende maatregelen kunnen gelden en dat voorkomen moet worden dat goederen een ongewenste bestemming krijgen.

³⁷ Deze meting heeft voor het eerst plaatsgevonden in 2016.

³⁸ In 2014 heeft de eerste stabiele meting plaatsgevonden.

- Concurrentiepositie: dit doet de Douane enerzijds door toe te zien op naleving van Europese maatregelen voor marktordening. Anderzijds bevordert de Douane een snelle en goede douaneafhandeling, resulterend in zo min mogelijk logistiek oponthoud en lage administratieve lasten voor bedrijfsleven.

Op grond van het Douanewetboek van de Unie (DWU), Europese verordeningen, de Algemene douanewet en nationale wet- en regelgeving handhaaft de Douane fiscale en niet-fiscale wet- en regelgeving.

De Minister bevordert via de inzet van de Douane de naleving van wet- en regelgeving. Dit gebeurt door het leveren van passende en faciliterende dienstverlening door bijvoorbeeld zorg te dragen voor een goed werkend aangiftesysteem. Maar ook door processen juist en tijdig uit te voeren, door adequaat toezicht uit te oefenen en door naleving te stimuleren en waar nodig deze naleving bestuurs- of strafrechtelijk af te dwingen.

C. Beleidswijzigingen

Belangrijk vertrekpunt bij de doorvoering van beleidswijzigingen voor de Douane is de positie van de opdrachtgevers. In de begroting van deze ministeries wordt het beleid – waarvoor de betreffende Minister verantwoordelijk is – toegelicht. De Douane gaat over de uitvoering van het beleid binnen de door de opdrachtgevers gestelde kaders, niet over het beleid zelf.

Brexit

In de Beleidsagenda (Hoofdstuk 2) is de Brexit als één van de belangrijke ontwikkelingen van de komende periode benoemd. De Douane bereidt zich zo goed mogelijk voor op de Brexit. Dit is een complexe operatie. De wijze waarop de Brexit uiteindelijk zal worden vormgegeven en wat precies de afspraken met het VK zullen worden, blijft vooralsnog met veel onzekerheden omgeven. De Douane bereidt zich daarom voor op de situatie dat vanaf 29 maart 2019 douaneformaliteiten gaan gelden en douanetoezicht gaat plaatsvinden. De Beleidsagenda geeft toelichting hierop.

D. Tabel Budgettaire gevolgen van beleid

Artikel 9 Douane betreft op budgettaar gebied voor de begroting 2019 enkel de apparaatsbudgetten (personele en materiële uitgaven en apparaatsontvangsten), programma-uitgaven en verplichtingen die direct aan het dienstonderdeel Douane kunnen worden toegerekend. Overige indirekte uitgaven die betrekking hebben op de Douane, bijvoorbeeld voor huisvesting en ICT, worden gedaan door andere dienstonderdelen binnen de Belastingdienst en blijven derhalve voor de begroting 2019 vermeld op artikel 1 Belastingen.

Budgettaire gevolgen van beleid – artikel 9 Douane (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	–	–	416.151	427.177	422.267	421.987	421.487
Uitgaven (1) + (2)	–	–	416.151	427.177	422.267	421.987	421.487
(1) Programma-uitgaven	–	–	33.129	29.629	30.127	30.127	30.127
<i>waarvan juridisch verplicht</i>				53,2%			

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Opdrachten	–	–	31.029	27.529	28.027	28.027	28.027
ICT opdrachten	–	–	3.322	3.322	3.322	3.322	3.322
Overige opdrachten	–	–	27.707	24.207	24.705	24.705	24.705
Bijdrage aan agentschappen	–	–	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100
Bijdrage overige agentschappen	–	–	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100
(2) Apparaatsuitgaven	–	–	383.022	397.548	392.140	391.860	391.360
Personele uitgaven	–	–	374.212	389.063	387.985	387.705	387.205
Eigen personeel	–	–	368.402	383.353	381.775	381.495	381.495
Inhuur externen	–	–	5.750	5.650	6.150	6.150	5.650
Overig personeel	–	–	60	60	60	60	60
Materiële uitgaven	–	–	8.810	8.485	4.155	4.155	4.155
ICT	–	–	7.581	7.256	2.928	2.928	2.928
Overig	–	–	1.229	1.229	1.227	1.227	1.227
Ontvangsten	–	–	605	605	605	605	605
Apparaatsontvangsten	–	–	605	605	605	605	605

Budgetflexibiliteit

Opdrachten

Via Europese samenwerking wordt gewerkt aan een DWU wat leidt tot aanpassing van de douaneprocessen. Voor de correcte toepassing van de douanewetgeving worden opdrachten gegeven om ICT-systeem aan te passen. In de Algemene Douanewet staan de toezichtstaken en bevoegdheden uitgewerkt. Voor de uitvoering van de Algemene Douanewet geeft Douane opdrachten voor de inkoop van Douane specifieke middelen, bijvoorbeeld speurhonden, detectiesystemen, werktuigen, meldkamer voorzieningen en laboratoria. De post Opdrachten is naar beste inschatting 50% juridisch verplicht. De verplichtingen worden met name aangegaan voor detectiesystemen.

Bijdrage agentschappen

Dit betreft met name de bijdrage aan de Rijksrederij van Rijkswaterstaat en is 100% verplicht vanuit samenwerkingsovereenkomsten.

E. Toelichting op de instrumenten

Uitgaven

Apparaatsuitgaven

Personele uitgaven

Dit betreft alle personele uitgaven inclusief externe inhuur voor de Douane. De inhuur is onder het rijksbreed afgesproken maximum van 10%.

Materiële uitgaven

Dit betreft de materiële uitgaven van de Douane en omvat Douane specifieke diensten, middelen en communicatie. De standaarddiensten huisvesting en de toerusting van de ambtenaren van de Douane (telefoon, laptop, werkplek, iPad, etc.) loopt via andere dienstonderdelen van de Belastingdienst en wordt verantwoord op artikel 1 Belastingen.

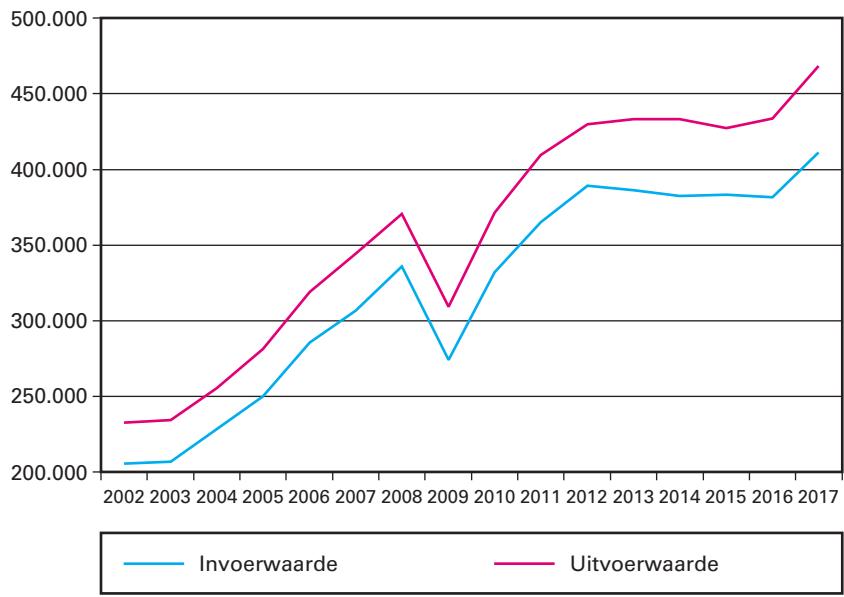
F. Douanebeleid en wetgeving

Context

Nederland vormt een belangrijke schakel in de internationale handel en logistiek. Ruim een kwart van alle goederen bestemd voor de EU-lidstaten – met een gezamenlijke waarde van ruim € 200 mld. (2016) – komt aan op Nederlandse bodem.

De dynamiek in de wereldhandel is op verschillende fronten groot. De trendmatige groei in het goederenverkeer betekent onder andere dat de Douane meer aangiften heeft te controleren. Dit wordt versterkt door de enorme vlucht die e-commerce genomen heeft. Het aantal kleine zendingen onder andere via de post en koeriersstroom blijft jaarlijks sterk toenemen. In onderstaande twee figuren wordt de trendmatige ontwikkeling van de waarde van de internationale handel en het aantal aangifte-regels weergegeven.

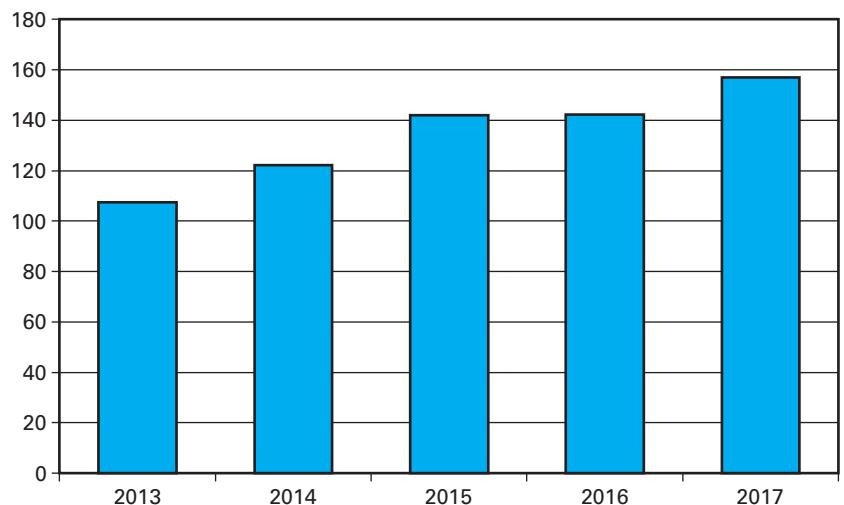
Ontwikkeling waarde Nederlandse internationale handel (bedragen x € 1 mln.)

Bron: CBS

De figuur hierboven laat de waardeontwikkeling zien van de Nederlandse internationale handel. De figuur hieronder geeft de weerslag daarvan voor de Douane in de vorm van de ontwikkeling van het totale volume aan aangifteregels voor het binnenbrengen en de invoer van goederen (import), voor douanevervoer (transit) en voor het uitvoeren en uitgaan van goederen (export). Een aangifte kan meerdere aangifteregels bevatten. Verschillende regels staan voor verschillende soorten goederen.

Aantal aangifteregels import, export en transit (aantallen x 1 mln.)

Bron: Aangiftesysteem (AGS) Douane

Een belangrijke verandering die voortkomt uit de Brexit is dat het volume vervoersbewegingen over de buitengrens en daaraan gerelateerde aangiften toeneemt. Bovendien komt het ferryverkeer tussen het VK en NL geheel onder Douanetoezicht. In 2019 worden verdere voorbereidingen

getroffen om de uitvoering van het onderhandelingsresultaat met het VK mogelijk te maken.

Door de Douane is, voor zover mogelijk, een inschatting gemaakt van de voorbereidingen die getroffen moeten worden in het kader van de Brexit, alsmede op welk moment deze getroffen dienen te worden. De gemaakte inschattingen en analyse worden continu gemonitord en bijgesteld indien de besprekingen in Brussel daar aanleiding toe geven. De analyses betreffen onder andere de verschillende Brexit scenario's, de mogelijke overgangsperiode en de gevolgen voor burgers en bedrijven.

Strategie Douane

De Douane is een handhavende organisatie. Dit betekent dat de Douane toeziet of bepaalde wet- en regelgeving wordt nageleefd en, indien nodig, ingrijpt bij een gebrek aan naleving of om de naleving te versterken. De Douane heeft niet alleen de taak om specifieke douanewetten (zoals vastgelegd in het DWU) te handhaven maar ook tal van niet-fiscale wettelijke regelingen.

Een van de kenmerken van het douanerecht is dat binnengebrachte goederen op het grondgebied van de EU mogen verblijven zonder dat de belastingheffing voor invoer heeft plaatsgevonden. Heffing vindt pas plaats wanneer de goederen daadwerkelijk in de EU blijven. Om dit te kunnen handhaven is het nodig dat goederen onmiddellijk bij binnenkomst in de EU onder toezicht van de Douane komen en blijven totdat zij de EU verlaten of in het vrije verkeer worden gebracht. Dit toezichtsysteem wordt het formaliteitenstelsel genoemd. Het formaliteitenstelsel is het middel dat de Douane gebruikt om zicht op goederenbewegingen te houden (met andere woorden goederenbewegingen te bewaken). Het formaliteitenstelsel is primair gericht op de heffing van douanerechten maar wordt ook gebruikt voor de handhaving van niet-fiscale regels. Het formaliteitenstelsel zet het bedrijf, dat verantwoordelijk is voor de goederen, aan tot het vervullen van verplichtingen die de Douane controleert.

Het toezicht is gericht op goederen die via Nederland de EU binnengaan of verlaten. Daarbij wordt de juiste balans tussen de ABC-doelen gezocht. Het bevorderen van compliance – regelnaleving door burgers en bedrijven – en het tegengaan van non-compliance is daarbij een belangrijk onderdeel in de handhavingsstrategie.

Niet alle goederen kunnen fysiek gecontroleerd worden. Zeker niet met de steeds grotere volumes van goederen- en aangiftestromen en het belang om de goederenstroom 24/7 door te laten lopen. Dit vraagt om slimme handhaving. Het toezicht is daarom informatiegestuurd en risicogericht, waarbij innovatieve controlemiddelen en -methoden worden ontwikkeld en ingezet, zoals scans en cameratoezicht. Voortdurend wordt gewerkt aan het versterken van de informatiepositie, onder andere door gegevensuitwisseling en het ontsluiten en koppelen van nieuwe databronnen. Ook controleresultaten en risicosignalen vanuit het veld worden hierbij betrokken. Met behulp van data-analyses worden risico's zo scherp mogelijk in kaart gebracht. Op basis daarvan wordt de meest passende handhaving of mix van handhavingsactiviteiten gekozen. De Douane differentieert in de handhaving zodat activiteiten van dienstverlening, toezicht tot opsporing elkaar in de tijd en qua werking aanvullen en aansluiten bij het risico. De interventies verschillen in aard en intensiteit.

Op een groot aantal terreinen wordt samengewerkt. Zo wordt samengewerkt met het bedrijfsleven en andere handhavers. Doel hiervan is om het toezicht zo effectief en efficiënt mogelijk in te richten en de administratieve lasten en toezichtslasten zo veel als verantwoord is te beperken. Binnen de EU wordt samengewerkt met de douaneorganisaties van de andere EU-lidstaten. Nationaal wordt met handhavingspartners aan de grens samengewerkt, zoals de NVWA en Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). De Douane treedt daarbij op als regisseur van de overheidscontroles op goederen aan de EU-grens. Ook hier is een belangrijk element in de samenwerking het uitwisselen van gegevens. Met het bedrijfsleven wordt samengewerkt in het Overleg Douane Bedrijfsleven dat de status heeft van Trade Facilitation Committee van de Wereldhandelsorganisatie (WHO). Met bedrijfsleven en wetenschap wordt samengewerkt in de Topsector Logistiek. Een voorbeeld van samenwerken is het inzichtelijk maken van data van bepaalde logistieke en goederenstromen en vervolgens het digitaal delen van deze data.

De Douane heeft een visie geformuleerd waarmee de handhavingsstrategie concreet vorm en inhoud krijgt in de praktijk. In deze visie genaamd «Grensverleggend» komen de bovengenoemde elementen zoals risicogericht, compliancegericht en informatiegestuurd terug. De uitwerking van de handhavingsvisie Grensverleggend vindt geleidelijk plaats. In de uitwerking staat het slim gebruik van data en technologie centraal. Gewerkt wordt aan de ontwikkeling en toepassing van vormen van autodetectie op data en goederen, bijvoorbeeld via EU-projecten voor automatische interpretatie van scanbeelden. Tevens wordt met behulp van statistische technieken het risicoselectieproces van te controleren goederen verbeterd. Via pilots wordt voor de stroom bekende en betrouwbare bedrijven een toezichtsmodel ontwikkeld om vast te stellen dat het bedrijf in control is. De ketenbenadering wordt vooral uitgewerkt via EU-innovatietrajecten en bilaterale Safe and Secure Tradelanes (SSTL).

4. NIET-BELEIDSARTIKELEN

Artikel 8 Apparaat kerndepartement

A. Apparaatsuitgaven kerndepartement/Tabel Budgettaire gevallen

Op dit artikel staan alle personele en materiële uitgaven en ontvangsten van het Ministerie van Financiën met uitzondering van de Belastingdienst (zie artikel 1) en de Douane (artikel 9). Het omvat de verplichtingen en uitgaven voor ambtelijk personeel inclusief personele exploitatie, inhuren externen en materieel (inclusief huisvesting en ICT) voor het kerndepartement.

Budgettaire gevallen – artikel 8 Apparaat kerndepartement (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	218.809	243.671	256.491	254.191	254.333	254.379	254.397
Uitgaven	218.518	243.671	256.491	254.191	254.333	254.379	254.397
Personeel kerndepartement	155.195	167.982	174.632	174.466	174.606	174.652	174.652
waarvan: Eigen personeel	146.100	159.659	164.757	165.508	165.648	165.694	165.694
waarvan: Inhuur externen	8.769	7.850	9.402	8.485	8.485	8.485	8.485
waarvan: Overig personeel	327	473	473	473	473	473	473
Materieel kerndepartement	63.322	75.689	81.859	79.725	79.727	79.727	79.745
waarvan: ICT	6.239	13.570	13.806	13.166	13.166	13.166	13.166
waarvan: bijdrage aan SSO's	34.147	38.045	39.173	38.503	38.503	38.503	38.503
waarvan: overig materieel	22.935	24.074	28.880	28.056	28.058	28.058	28.076
Ontvangsten	50.916	52.957	52.953	52.839	52.839	52.839	52.839

Uitgaven (en verplichtingen)

Personeel kerndepartement

Dit betreft alle personele uitgaven inclusief externe inhuur voor het kerndepartement. De inhuur is onder het riksbreed afgesproken maximum van 10%.

Materieel kerndepartement

Dit betreft de materiële uitgaven van het kerndepartement en omvat onder andere zaken aangaande diensten, middelen en communicatie. ICT bevat voornamelijk uitgaven voor projecten. De structurele uitgaven zoals onderhoud en licenties zijn overgedragen aan de Shared Service Center-ICT (SSC-ICT). De bijdrage aan Shared Service Organisaties (SSO's) betreft onder andere huisvesting (Rijksvastgoedbedrijf), ICT, het Financieel Diensten Centrum, bedrijfszorg en beveiliging.

Ontvangsten

Deze post betreft voornamelijk ontvangsten vanuit Domeinen Roerende Zaken (DRZ) en de Auditdienst Rijk (ADR).

B. Totaaloverzicht apparaatsuitgaven Ministerie van Financiën

Onderstaande tabel geeft de totale apparaatuitgaven voor het Ministerie van Financiën. Dit betreft de apparaatsuitgaven voor het kerndepartement, de Belastingdienst, de Douane en de ZBO's en RWT's.

Voor de Waarderingskamer, de AFM en DNB wordt de volledige overheidsbijdrage gebruikt voor hun apparaat. Met ingang van 2015 is de overheidsbijdrage voor het financieel toezicht in Nederland afgeschaft, conform kabinettsbesluit, en ontvangen de AFM en DNB hiervoor dus geen overheidsbijdrage meer. Wel ontvangen ze nog een bijdrage voor enkele specifieke werkzaamheden, zoals toezicht op de BES-eilanden.

Totale apparaatsuitgaven Ministerie van Financiën (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal apparaatsuitgaven Ministerie van Financiën	3.155.797	3.175.584	3.019.546	2.838.192	2.715.921	2.711.982	2.671.569
Totaal departement	3.142.543	3.163.935	3.007.989	2.826.642	2.704.421	2.700.489	2.660.059
Kerndepartement	218.518	243.671	256.491	254.191	254.333	254.379	254.397
Belastingdienst	2.924.025	2.920.264	2.368.476	2.174.903	2.057.948	2.054.250	2.014.302
Douane	n.v.t.	n.v.t.	383.022	397.548	392.140	391.860	391.360
Totaal apparaatskosten ZBO's en RWT's	13.254	11.649	11.557	11.550	11.500	11.493	11.510
Waarderingskamer	1.574	1.887	1.925	1.925	1.925	1.925	1.925
AFM	339	405	405	480	505	505	505
DNB	3.341	4.357	4.227	4.145	4.070	4.063	4.080
NLFI	8.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000

C. Apparaatsuitgaven kerndepartement per directoraat-generaal

In onderstaande tabel worden de apparaatsuitgaven kerndepartement per directoraat-generaal (DG) van het kerndepartement uitgesplitst. De apparaatsuitgaven van het **DG Belastingdienst** (exclusief die van de Douane) worden verantwoord op artikel 1 Belastingen en van de Douane op artikel 9 Douane.

Apparaatsuitgaven kerndepartement per DG (bedragen x € 1.000)	
Directoraat-generaal	2019
Totaal kerndepartement	256.491
Generale Thesaurie	24.272
DG Rijksbegroting	23.141
SG-cluster	192.388
DG Fiscale Zaken	16.690

D. Taakstellingen

De taakstellingen die het kerndepartement en de Belastingdienst opgelegd hebben gekregen voor de apparaatsuitgaven zijn structureel ingevuld.

Artikel 10 Nog onverdeeld

A. Tabel Budgettaire gevolgen

Budgettaire gevolgen – artikel 10 Nog onverdeeld (bedragen x € 1.000)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	0	0	77.956	68.860	67.004	105.029	66.571
Uitgaven	0	0	98.411	186.730	67.046	96.178	66.571
Programma onvoorzien	0	0	40.873	27.900	23.901	23.901	5.652
Apparaat onvoorzien	0	0	42.659	143.896	34.363	62.765	52.046
Loonbijstelling	0	0	4.466	4.676	2.202	2.872	2.218
Prijsbijstelling	0	0	10.413	10.258	6.580	6.640	6.655
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Vanuit dit artikel wordt de bij eerste suppleaire begroting 2018 toegekende loon- en prijsbijstelling naar de beleids- en apparaatsartikelen overgeboekt. Bij Voorjaarsnota 2018 heeft de Financiënbegroting een bijdrage geleverd aan de Rijksbrede problematiek onder het uitgavenplafond. Deze bijdrage wordt nu verdeeld over de beleids- en apparaatsartikelen. Voorts staan op dit artikel middelen gereserveerd voor de vertrekregeling en voor de uitvoeringskosten van fiscale maatregelen. Dit artikel is tevens bedoeld om eventuele onzekere ontwikkelingen binnen de begroting van Financiën op te vangen.

5. BELEIDSARTIKELEN (NATIONALE SCHULD)

Artikel 11 Financiering staatsschuld

A. Algemene doelstelling

Schuldfinanciering tegen zo laag mogelijke rentekosten onder acceptabel risico voor de begroting.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Financiën is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de financiering van de staatsschuld. Het doel is om de schuld tegen zo laag mogelijke rentekosten met een acceptabel risico voor de begroting te financieren. De wettelijke basis voor deze uitvoerende rol is geregeld in de Comptabiliteitswet 2016³⁹.

Het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën is namens de Minister van Financiën verantwoordelijk voor de financiering van de staatsschuld.

Voor de inrichting van het risicobeleid en het financieringsbeleid baseert de Staat zich onder meer op de internationale richtlijnen voor staats-schuldfinanciering die zijn opgesteld door het IMF⁴⁰. Belangrijke uitgangspunten daarin zijn solide risicobeheer, en transparantie en afrekenbaarheid van beleid en uitvoering. Bij de beheersing van de risico's wordt niet alleen naar het renterisico gekeken, maar ook naar andere risico's zoals bijvoorbeeld valutarisico en tegenpartijrisico. Het Agentschap heeft daarnaast consistentie van beleid en uitvoering hoog in het vaandel staan wat bijdraagt aan een goede verhandelbaarheid van Nederlands schuldpapier.

Renterisicokader en financieringsplan

Op basis van bovenstaande uitgangspunten wordt iedere vier jaar het renterisicokader herzien waarbij de afweging tussen acceptabel risico en kosten plaatsvindt. In 2016 is het nieuwe risicokader⁴¹ voor de financiering van de staatsschuld ingegaan voor de periode 2016–2019. De belangrijkste elementen van het huidige beleidskader zijn een verlenging van de looptijd en het verminderen van de afhankelijkheid van (rente)derivaten⁴². Voor het beheersen van de risico's op zowel de lange als de korte termijn zijn twee risicomaaatstaven geïntroduceerd: de gemiddelde looptijd van de schuldboertefeuille en het renterisicobedrag (RRB).

Voor de nadere invulling van de schuldfinanciering wordt vervolgens jaarlijks in december het financieringsplan gepubliceerd, in de zogeheten Outlook⁴³. Daarin wordt aangegeven wat in het komende kalenderjaar de verwachte financieringsomvang is en hoe de Staat de schuldfinanciering zal uitvoeren. De omvang van de kapitaalmarktfinanciering ligt dan (binnen een bepaalde bandbreedte) voor een jaar vast. Schommelingen in de financieringsbehoefte worden vervolgens opgevangen op de geldmarkt. Deze werkwijze maakt het financieringsbeleid consistent en

³⁹ Stb. 2017, 139.

⁴⁰ IMF Revised guidelines for public dept management, april 2014. Zie <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/040114.pdf>.

⁴¹ Kamerstukken II 2015–2016, 31 935, nr. 25.

⁴² Een renteswap is een contract tussen twee partijen waarin wordt overeengekomen om gedurende (een deel van) de looptijd een vaste rente te ruilen tegen een variabele rente of andersom (meestal 3 of 6 maanden).

⁴³ Kamerstukken II 2017–2018, 34 775, nr. 13.

transparant en draagt bij aan het betrouwbare imago van de Nederlandse Staat op de financiële markten.

Hieronder worden de twee risicomaatstaven en de bijbehorende overwegingen nader toegelicht.

Gemiddelde looptijd schuldportefeuille

De jaren voor 2015 hebben zich gekenmerkt door een toename van de schuld en een afname van de rentestanden tot historisch zeer lage niveaus. Door de looptijd van de schuld te verlengen kunnen relatief lage rentekosten voor langere tijd worden vastgelegd. Een portefeuille met een gemiddelde looptijd van 10 jaar heeft een hoger rentepercentage, maar een kleiner renterisico dan een portefeuille met een gemiddelde looptijd van 5 jaar. Het renterisico is kleiner omdat het langer zal duren voordat een rentestijging volledig is doorgewerkt in de begroting en de schuld. Dit draagt bij aan begrotingsrust.

Voor de jaren 2016–2019 is een streefpad vastgelegd voor de verlenging van de gemiddelde looptijd. Voor de keuze van dit streefpad is eerst de optimale schuldportefeuille op lange termijn bepaald. Tientallen schuldportefeuilles zijn in analyses met elkaar vergeleken waarbij voor iedere portefeuille gold dat deze realistisch en bereikbaar was, gelet op de uitgangspunten voor het uitvoeren van het financieringsbeleid (transparantie, consistentie en liquiditeit/verhandelbaarheid)⁴⁴. Vervolgens is van de portefeuilles met eenzelfde of beter toekomstig risicoprofiel als/dan het kader uit de periode 2012–2015 de portefeuille gekozen met de laagste kosten op middellange termijn. De streefportefeuille kende begin 2016 een looptijd van 5,3 jaar en dit loopt op tot 6,4 jaar eind 2019. Deze looptijd is in beginsel bereikbaar zonder nieuwe swaps af te sluiten wat past bij het uitgangspunt van het renterisicokader om de afhankelijkheid van swaps te verminderen.

In de praktijk kunnen zich onvoorziene afwijkingen in de looptijd voordoen door de fluctuaties in de schulduitgifte als gevolg van veranderingen in de begroting en in marktomstandigheden. Hierdoor kan in de praktijk niet in alle gevallen exact op de looptijd gestuurd worden. Om deze reden wordt voor de na te streven looptijd zowel naar boven als naar beneden een marge van 0,25 jaar aangehouden. Overigens is in 2016 en 2017 de looptijd binnen de bandbreedte gebleven en is de verwachting dat dit ook in 2018 en 2019 het geval zal zijn.

Het renterisicobedrag (RRB)

De gemiddelde looptijd is van invloed op het renterisico dat over een langere periode in de begroting gelopen wordt. Het is tevens de verwachting dat met een hogere gemiddelde looptijd een opwaartse renteschok door de tijd heen geleidelijker tot hogere rentelasten in de begroting leidt. Echter, door gemaakte keuzes in het verleden kunnen pieken in het aflosprofiel plaatsvinden. Dit kan leiden tot ongewenste kortetermijnrisico's. Om kortetermijnrisico's te beheersen, is een additionele maatstaf geïntroduceerd. Deze maatstaf, het zogenoemde renterisicobedrag, is het bedrag waarover in de eerstvolgende 12 maanden de rente opnieuw moet worden vastgesteld. Het RRB wordt gemeten als percentage van de totale staatsschuld.

---

⁴⁴ <https://www.dsta.nl/onderwerpen/financieringsbeleid>.

Het RRB wordt gemaximeerd op een waarde die realistisch is gezien de omvang en samenstelling van de schuld en die past bij een nagestreefde looptijd van de schuldportefeuille van 6,4 jaar. Het maximale RRB is vastgesteld op 18% van de omvang van de staatsschuld. Als de maximumwaarde dreigt te worden overschreden, zal worden ingegrepen. De middelen die het Agentschap daarvoor beschikbaar heeft zijn het inkopen van schuld, enige flexibiliteit in de kapitaalmarktuitgifte en het doen van aanpassingen in de swapportefeuille.

Kengetallen risico staatsschuldfinanciering 2016–2019

	2016	2017	2018	2019
Gemiddelde looptijd staatsschuld (jaren)	5,5	6,0	6,3	6,4
RRB (max.)	18%	18%	18%	18%

Kostenverantwoording

Het Agentschap legt jaarlijks verantwoording af over de hoogte van de rentekosten. De gerealiseerde kosten van de in 2019 nieuw uitgegeven schuld zullen in het jaarverslag worden afgezet tegen de budgettaire raming ten tijde van de begroting. De nieuw uit te geven schuld bestaat uit de nieuwe uitgiftes van leningen op de kapitaalmarkt plus de hele omvang van de geldmarkt. De geldmarkt bestaat immers uit leningen met looptijden korter dan een jaar en wordt gedurende het jaar volledig afgelost en opnieuw gefinancierd.

Uit de verantwoording zal moeten blijken in hoeverre afwijkingen zijn te verklaren door renteontwikkelingen, het financieringssaldo en de keuzes ten aanzien van de inzet van de verschillende instrumenten. Onderstaande tabel laat zien dat op de nieuw uit te geven schuld in 2019 per saldo € 80 mln. aan rentebaten worden verwacht.

Kostenraming staatsschuldfinanciering 2019 van nieuw uit te geven schuld (MEV 2019) (bedragen x € 1 mln.)

	Gemiddelde stand geldmarkt	Uitgite kapitaalmarkt	CPB korte rente (incl. spread)	CPB lange rente	Totaal verwachte rentelasten
2019	33.839	22.575	– 0,50%	0,67%	– 80

C. Beleidswijzigingen

Het beleid ten aanzien van de financiering van de staatsschuld wordt voor een groot deel bepaald door de uitgangspunten van het financieringsbeleid (transparantie, consistentie en verhandelbaarheid) en door het renterisicokader. Het huidige renterisicokader geldt voor de jaren 2016–2019. De bijbehorende streefwaarden, gemiddelde looptijd en RRB, zijn de afgelopen jaren gehaald. Ook voor de jaren 2018 en 2019 verwacht het Agentschap eraan te kunnen voldoen. Daarom zijn voor 2019 op dit terrein geen beleidswijzigingen voorzien. In 2019 zal conform planning een beleidsdoorlichting plaatsvinden. Op basis van de bevindingen daarvan zal het renterisicokader voor de periode 2020–2023 worden vormgegeven.

Zoals in de vorige begroting reeds aangekondigd streeft het Agentschap ernaar om in de loop van 2019 het zogeheten central clearing van swaps mogelijk te maken. Momenteel sluit de Staat alleen swaps af onder een zogeheten eenzijdige Credit Support Annex (CSA). Deze eenzijdige CSA

verplicht een tegenpartij onderpand bij de Staat te storten wanneer de marktwaarde van de betreffende swapportefeuille positief is (gezien vanuit de Nederlandse Staat). Echter, als de marktwaarde negatief wordt, dan is de Staat niet verplicht om onderpand te storten bij de tegenpartij.

De markt voor dergelijke swaps wordt echter steeds kleiner en duurder. Het overgrote deel van alle swaptransacties wordt namelijk centraal gecleared, omdat dit voor de meeste partijen in de financiële sector verplicht is. Central clearing betekent dat een tussen twee partijen afgesloten swap wordt overgebracht naar een derde partij, de Central Counterparty (CCP). De relatie tussen de twee oorspronkelijke partijen bestaat dan niet meer, maar beide partijen hebben na deze overdracht de CCP als tegenpartij. Indien één van de partijen zijn verplichtingen niet nakomt, zorgt de CCP alsnog voor de afwikkeling. Het kredietrisico wordt zo verspreid over alle deelnemende partijen aan de betreffende CCP.

In de afgelopen jaren is de markt voor groene obligaties sterk gegroeid. Het betreft obligaties waarvan de opbrengsten worden gekoppeld aan groene uitgaven. Het Agentschap onderzoekt de relevante overwegingen rondom de eventuele uitgifte van een groene obligatie door de Staat. De bevindingen zullen in het derde of vierde kwartaal van 2018 met de Tweede Kamer worden gedeeld.

D. Tabel Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid – artikel 11 Financiering staatsschuld (bedragen x € 1 mln.)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	54.275	45.604	35.655	36.017	22.160	36.481	35.008
Uitgaven	54.275	45.604	35.655	36.017	22.160	36.481	35.008
waarvan juridisch verplicht			99,94%				
Rente	6.977	6.301	5.815	5.649	5.601	5.754	5.073
Rentelasten vaste schuld	6.847	6.256	5.815	5.623	5.421	5.475	4.795
Rentelasten vloottende schuld	29	0	0	26	180	279	278
Voortijdige beëindiging schuld	100	45	0	0	0	0	0
Rente derivaten kort	0	0	0	0	0	0	0
Leningen	47.286	39.293	29.817	30.352	16.543	30.711	29.919
Aflossing vaste schuld	43.303	39.293	29.817	30.352	16.543	30.711	29.919
Mutatie vloottende schuld	3.983	0	0	0	0	0	0
Opdrachten	13	10	23	16	16	16	16
Overige kosten	13	10	23	16	16	16	16
Ontvangsten	35.529	32.435	24.178	28.576	16.436	30.442	29.273
Rente	2.995	3.873	1.603	1.458	1.429	1.033	656
Rentebaten vaste schuld	0	0	0	0	0	0	0

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Rentebaten vlottende schuld	237	245	249	56	43	42	42
Voortijdige beëindiging schuld	0	0	0	0	0	0	0
Rentederivaten lang	1.210	1.259	1.354	1.402	1.386	991	614
Voortijdige beëindiging derivaten	1.547	2.369	0	0	0	0	0
Leningen	32.534	28.562	22.575	27.118	15.007	29.409	28.617
Uitgifte vaste schuld	32.534	26.000	22.575	27.118	15.007	29.409	28.617
Mutatie vlottende schuld	0	2.562	0	0	0	0	0
Overige baten	0						

Budgetflexibiliteit

De beleidsmatige ontvangsten en uitgaven met betrekking tot de algemene doelstelling bestaan uit renteontvangsten en -betalingen als gevolg van transacties op de geldmarkt en de kapitaalmarkt. Omdat de verplichtingen voornamelijk voortvloeien uit de in het verleden opgebouwde schuld is de budgetflexibiliteit voor dit artikel zeer gering. De uitgaven zijn voor 99,94% als juridisch verplicht aan te merken. Enkele overige kosten, zoals advieskosten en drukkosten, zijn niet juridisch verplicht.

Aangezien de (betalings)verplichtingen van de aangegane staatsschuld voortvloeien uit beleids- en bedrijfsvoeringsuitgaven die ten laste van andere begrotingen komen, heeft een verplichtingenbenadering (als begrotingsstelsel) voor de begroting van Nationale Schuld noch uit het oogpunt van budgettaire beheersing, noch uit het oogpunt van budgetrecht meerwaarde ten opzichte van het kasstelsel. Om die reden is in de Comptabiliteitswet 2016 bepaald dat voor de uitgaven ten laste van de begroting van Nationale Schuld de verplichtingen in een jaar gelijk gesteld mogen worden aan de uitgaven in dat jaar.

E. Toelichting op de instrumenten

Uitgaven en ontvangsten

Rente

Rentelasten en -baten vaste schuld

Onder vaste schuld wordt schuld met een oorspronkelijke looptijd langer dan een jaar verstaan. De vaste schuld bestaat voornamelijk uit Nederlandse staatsleningen (Dutch State Loans, DSL's), waarvoor de rentekosten voor een groot deel vastliggen. Deze rentekosten zijn grotendeels het gevolg van de tekortontwikkeling en schuldborduur uit het verleden, en van de keuzes die toen gemaakt zijn in het financieringsbeleid en het risicomangement.

Rentelasten en -baten vlottende schuld

Onder vlottende schuld wordt schuld verstaan met een oorspronkelijke looptijd korter dan één jaar. De rentelasten over de vlottende schuld bestaan uit de rentelasten van schatkistpapier met een looptijd van 3 tot 6

maanden (Dutch Treasury Certificates, DTC's), Commercial Paper⁴⁵ (CP) en rentelasten vanwege overige kortlopende schulden. De rentebaten vlottende schuld bestaan vooral uit vergoedingen over tijdelijk op de geldmarkt uitgezette liquiditeiten als gevolg van een positief schatkistsaldo. Dit geldt overigens bij normale, positieve, rentestanden; bij negatieve rentestanden is het precies andersom. Verder vallen ook de rentebaten over de overgenomen leningen aan ABN AMRO (voorheen Fortis Bank Nederland) onder deze rubriek.

Uitgaven en ontvangsten voortijdige beëindiging schuld

Uit cashmanagementoverwegingen kunnen DSL's ingekocht worden. Op die manier kunnen grote pieken in de aflossingen worden verkleind en kunnen aflosmomenten worden gekozen die beter aansluiten bij het kasbeheer. Het gaat hier alleen om DSL's die op het moment van inkoop in de komende 24-maands periode afgelost zouden worden. Het verschil tussen het nominale bedrag dat wordt ingekocht en het bedrag dat daarvoor wordt betaald, wordt tot de rentelasten of rentebaten gerekend. Voortijdige beëindigingen zijn niet EMU-saldorelevant, omdat zij als een financiële transactie worden beschouwd.

Uitgaven en ontvangsten derivaten lang

Als onderdeel van het renterisicobeleid wordt gebruik gemaakt van renteswaps en wordt zowel rente ontvangen als rente betaald. Wanneer er per saldo rente betaald respectievelijk ontvangen wordt, wordt dit tot de rentelasten respectievelijk rentebaten derivaten gerekend. In 2019 zijn voor de renteswaps rentebaten voorzien. Deze rentebaten tellen sinds de overgang naar nieuwe Europese boekhoudregels in september 2014 niet meer mee in de bepaling van het EMU-saldo. Zij hebben wel effect op de EMU-schuld.

Uitgaven en ontvangsten derivaten kort

De Staat geeft kort schuldpapier uit met looptijden variërend van enkele dagen tot maximaal 12 maanden. Op basis van evaluaties is bepaald dat het optimaal is om de geldmarkt te financieren tegen daggeldtarief. Daartoe worden Eonia-swaps afgesloten. Eonia is de afkorting van Euro Overnight Index Average. Eonia is het eendaags interbancaire rentetarief voor het eurogebied. Ook hier geldt dat het saldo van de rentebaten en -lasten wordt weergegeven.

Uitgaven en ontvangsten voortijdige beëindiging derivaten

Uit overwegingen van risicomanagement kan besloten worden om renteswaps voortijdig te beëindigen. Bij het voortijdig beëindigen van een renteswap wordt de netto contante waarde van alle toekomstige rentestromen in één keer ontvangen. Deze rentestromen tellen sinds de overgang naar nieuwe Europese boekhoudregels in september 2014 niet meer mee in de bepaling van het EMU-saldo. Zij hebben wel effect op de EMU-schuld. De opbrengsten uit voortijdige beëindiging van swaps worden niet geraamd omdat van tevoren niet bekend is in welke mate van dit instrument gebruik wordt gemaakt.

---

⁴⁵ CP is een geldmarktinstrument dat wordt uitgegeven en verhandeld op discontbasis. CP kent flexibele uitgiftemomenten en looptijden. Bovendien bestaat de mogelijkheid CP uit te geven in vreemde valuta. CP is een aanvulling op het DTC-programma voor wat betreft schuldbewijzen met kortere looptijden.

Leningen

Aflossing vaste schuld

Ieder jaar wordt een deel van de vaste schuld afgelost omdat het einde van de looptijd van leningen wordt bereikt. Daarnaast kan vanuit cashmanagementoverwegingen besloten worden DSL's deels vervroegd af te lossen.

Uitgifte vaste schuld en mutatie geldmarkt

De raming van de uitgifte van vaste schuld is gebaseerd op de jaarlijkse financieringsbehoefte. Deze bestaat uit de omvang van de af te lossen vaste schuld, de uitstaande schuld op de geldmarkt van het jaar ervoor en de raming voor het tekort op kasbasis. Voor toekomstige jaren wordt verondersteld dat de uitstaande schuld op de geldmarkt gelijk blijft en het resterende deel van de financieringsbehoefte op de kapitaalmarkt wordt gedekt door de uitgifte van DSL's. In deze veronderstelling muteert de geldmarkt niet, maar blijft gelijk. De verwachte verhouding tussen financiering op de geldmarkt en financiering op de kapitaalmarkt wordt bekend gemaakt bij de publicatie van het financieringsplan staatsschuld 2019 in december 2018.

Opdrachten

Overige kosten

Het leeuwendeel van de overige kosten bestaat uit provisiekosten voor de Primary Dealers. De Nederlandse Staat maakt gebruik van een stelsel van momenteel 14 banken (de Primary Dealers) voor de distributie en promotie van Nederlandse staatsleningen. De Primary Dealers verplichten zich onder andere om DSL's af te nemen, te verspreiden en te promoten. Tot de verplichtingen behoren ook een maandelijkse rapportage over de verrichte activiteiten op de secundaire markt en het quoteren van prijzen voor DSL's en DTC's.

Artikel 12 Kasbeheer

A. Algemene doelstelling

Optimaal kasbeheer van het Rijk en van de instellingen die aan de schatkist zijn gelieerd.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Financiën is verantwoordelijk voor het beheer van publieke middelen en de bijbehorende geldstromen. Het doel is om publieke middelen doelmatig te beheren en financiële risico's te voorkomen. De wettelijke basis voor deze uitvoerende rol is geregeld in de Comptabiliteitswet 2016⁴⁶ (voor RWT's), de Wet financiering decentrale overheden⁴⁷ (voor decentrale overheden), de Wet financiering sociale verzekeringen⁴⁸ en de Zorgverzekeringswet⁴⁹ (voor sociale fondsen) en de Regeling Agentschappen⁵⁰ (voor agentschappen).

Het kasbeheer is onder te verdelen in het schatkistbankieren en het betalingsverkeer van de rijksoverheid.

Bij schatkistbankieren heeft de Minister van Financiën een uitvoerende rol. Schatkistbankieren houdt in dat instellingen hun middelen aanhouden bij het Ministerie van Financiën (de schatkist). Publieke middelen verlaten de schatkist dan niet eerder dan noodzakelijk is voor de uitvoering van de publieke taak. Hierdoor is de externe financieringsbehoefte van het Rijk minder groot. Onder voorwaarden kunnen sommige categorieën deelnemers aan schatkistbankieren ook leningen krijgen.

Ook bij het betalingsverkeer van de rijksoverheid heeft de Minister van Financiën een uitvoerende rol. Het betalingsverkeer is verdeeld in percelen die periodiek worden aanbesteed. Door de aanbesteding worden banken geprikkeld om hun diensten tegen een zo gunstig mogelijke prijs-kwaliteitverhouding aan te bieden. Het Ministerie van Financiën treedt in deze aanbestedingsprocedures op als opdrachtgever.

Kengetallen schatkistbankieren ultimo 2017

	Aantal deelnemers	Middelen in rekening-courant en deposito (bedragen x € 1 mld.)	Verstrekte leningen (bedragen x € 1 mld.)
Agentschappen	34	2,3	6,5
RWT's en derden	228	5,9	4,2
Sociale fondsen	3	– 14,8	
Decentrale overheden	766	8,5	

⁴⁶ Stb. 2017, 139.

⁴⁷ Stb. 2013, 530.

⁴⁸ Stb. 2005, 36.

⁴⁹ Stb. 2005, 358.

⁵⁰ Stort. 2012, 20668.

C. Beleidswijzigingen

In 2018 vindt een beleidsdoorlichting van dit artikel plaats. Het rapport wordt naar verwachting eind 2018 aan de Tweede Kamer aangeboden. Afhankelijk van de aard van de bevindingen kan dit in 2019 of later leiden tot beleidswijzigingen.

D. Tabel Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid – artikel 12 Kasbeheer (bedragen x € 1 mil.)							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verplichtingen	1.553	1.782	1.532	1.611	1.731	1.855	1.888
Uitgaven	1.553	1.782	1.532	1.611	1.731	1.855	1.888
waarvan juridisch verplicht			100%				
Rente	29	32	32	111	231	355	388
Rentelasten	29	32	32	111	231	355	388
Uitgaven bij voortijdige beëindiging (hoofdsom)	0	0	0	0	0	0	0
Leningen	1.523	1.750	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Verstrekte leningen	1.523	1.750	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Mutaties in rekening-courant en deposito's	0	0	0	0	0	0	0
Agentschappen	0	0	0	0	0	0	0
RWT's en derden	0	0	0	0	0	0	0
Sociale fondsen	0	0	0	0	0	0	0
Decentrale overheden	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	6.063	10.964	9.494	7.555	5.985	6.105	4.994
Rente	146	118	107	107	111	122	132
Rentebaten	141	118	107	107	111	122	132
Ontvangsten bij voortijdige beëindiging	4	0	0	0	0	0	0
Leningen	1.886	1.748	947	1.347	964	1.238	1.022
Ontvangen aflossingen	1.886	1.748	947	1.347	964	1.238	1.022
Mutaties in rekening-courant en deposito's	4.031	9.098	8.440	6.101	4.910	4.745	3.840
Agentschappen	47	0	0	0	0	0	0
RWT's en derden	805	0	0	0	0	0	0
Sociale fondsen	2.766	7.998	7.340	6.101	4.910	4.745	3.840
Decentrale overheden	413	1.100	1.100	0	0	0	0

Budgetflexibiliteit

De uitgaven en ontvangsten op dit artikel zijn voor 100% als juridisch verplicht aan te merken. Alle rentelasten en rentebaten zijn juridisch verplicht omdat deze volgen uit de leningen, deposito's en rekening-couranttegoeden die deelnemers bij de schatkist aanhouden. De andere uitgaven en ontvangsten volgen ook uit de toename of afname van de middelen die door deelnemers in de schatkist worden aangehouden of uit de schatkist worden geleend.

E. Toelichting op de instrumenten

Uitgaven en ontvangst

De totale uitgaven en ontvangsten zijn opgebouwd uit drie onderdelen: rente, leningen, en mutaties in rekening-courant en deposito.

Rente

Onder de rentelasten vallen de rentebetalingen van het Rijk aan de deelnemers aan schatkistbankieren. Deelnemers ontvangen rente over een positief saldo op hun rekening-courant en op de deposito's die ze bij de schatkist hebben geplaatst. De rentebaten bestaan uit de door deelnemers aan het Rijk betaalde rente op leningen en op roodstanden in de rekening-courant. De verwachte rentebaten zijn in 2019 hoger dan de verwachte rentelasten. Dit komt doordat er in totaal meer middelen zijn uitgeleend (in de vorm van leningen en roodstand op de rekening-courant) dan dat er in de schatkist wordt aangehouden. Een van de oorzaken hiervan is de roodstand bij de sociale fondsen. Deze roodstand zal naar verwachting de komende jaren gaan afnemen. Dit leidt tot oplopende rentelasten voor de Staat. Daarnaast wordt in de jaren na 2019 geraamd met rentestanden uit de middellangtermijnramming van het CPB. Deze percentages zijn hoger dan de geraamde CPB-rentepercentages voor de jaren 2018 en 2019, waardoor de rentelasten een aanzienlijke stijging vertonen.

Leningen

De posten verstrekte leningen en ontvangen aflossingen geven de geraamde uitgifte van nieuwe leningen (uitgave voor het Rijk) en de aflossingen op eerder afgesloten leningen (ontvangst voor het Rijk) weer. Als leningen voortijdig worden beëindigd dan worden deze afgelost tegen de marktwaarde van de lening op dat moment. Hierdoor kan gedurende het jaar een extra uitgave of ontvangst voor het Rijk ontstaan. Deze worden geboekt als uitgaven of ontvangsten bij voortijdige beëindiging.

Mutaties in rekening-courant en deposito's

De posten toename en afname saldi in rekening-courant⁵¹ en deposito's⁵² geven het bedrag weer dat naar verwachting door alle deelnemers in de schatkist wordt gestort (ontvangst voor het Rijk) of juist wordt opgenomen (uitgave voor het Rijk). Voor 2019 wordt een instroom van middelen, en dus inkomsten voor het Rijk, van € 8,4 mld. geraamd. Deze instroom wordt deels veroorzaakt doordat de sociale fondsen meer inkomsten dan uitgaven hebben. Hun roodstand neemt naar verwachting

⁵¹ Een rekening waarover in de regel giraal betalingsverkeer wordt afgewikkeld en waaruit (een deel van) de onderlinge financiële verhouding is op te maken tussen de houder van de rekening en de instelling alwaar de rekening wordt aangehouden.

⁵² Een deposito is geld dat door een belegger voor een bepaalde rentevaste periode tegen een rentevergoeding is ondergebracht bij een bank of in het geval van geïntegreerd middelenbeheer bij de schatkist van de rijksoverheid. De looptijd van een deposito kan variëren van een dag (zogeheten daggeld) tot meerdere jaren.

af met € 7,3 mld. Decentrale overheden storten naar verwachting € 1,1 mld. vanwege beleggingen uit het verleden die, zodra ze vrijvallen, in de schatkist moeten worden aangehouden.

6. BIJLAGEN

Bijlage 1: Zelfstandige Bestuursorganen en Rechtspersonen met een Wettelijke Taak

Overzicht Rechtspersonen met een Wettelijke Taak en Zelfstandige Bestuursorganen (vallend onder het Ministerie van Financiën)

Naam organisatie	RWT	ZBO	Functie	Begrotingsartikel	Begrotingsramingen (bedragen x € 1.000)	Verwijzing naar website RWT/ZBO	Hyperlink uitgevoerde evaluatie ZBO onder Kaderwet
Waarderingskamer	X	X	De Waarderingskamer heeft als belangrijkste taak het houden van toezicht op de waardering van onroerende zaken door gemeenten in het kader van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) en op de Basisregistratie WOZ. De apparaatskosten worden door de Waarderingskamer in rekening gebracht bij het Rijk (25%), de gemeenten (50%) en de waterschappen (25%). De kosten voor het beheer van de Landelijke Voorziening van de Basisregistratie WOZ, die ook via de begroting van de Waarderingskamer lopen, worden bij de partijen in rekening gebracht via een afzonderlijke verdeelsleutel: Rijk (40%), gemeenten (45%) en waterschappen (15%). Het onder Begrotingsramingen vermelde bedrag betreft alleen de aandelen Rijk.	Art. 1	1.925	www.waarderingskamer.nl	Link
Autoriteit Financiële Markten (AFM)	X	X	Op grond van het artikel 1.25 van de Wet op het financieel toezicht (Wft) is de AFM belast met de uitoefening van het gedragstoezicht. AFM beslist over de toelating van financiële ondernehmen tot de financiële markten. Voor het toezicht op de BES-eilanden ontvangt de AFM een overheidsbijdrage.	Art. 2	405	www.afm.nl	Link

Naam organisatie	RWT	ZBO	Functie	Begrotingsartikel	Begrotingsramingen (bedragen x € 1.000)	Verwijzing naar website RWT/ZBO	Hyperlink uitgevoerde evaluatie ZBO onder Kaderwet
De Nederlandsche Bank (DNB)	X	X	Op grond van de Wft oefent DNB het prudentieel toezicht op financiële ondernemingen uit (artikel 1.24 Wft). DNB beslist over de toelating van financiële ondernemingen tot de financiële markten. Voor het toezicht op de BES-eilanden en de uitvoering van het DGS BES ontvangt DNB een overheidsbijdrage. Verder vervult DNB een intermediaire rol voor het Financieel Expertise Centrum (FEC). Het FEC is voor haar financiering in belangrijke mate aangewezen op een overheidsbijdrage. Deze bijdrage wordt met tussenkomst van DNB aan het FEC verstrekt.	Art. 2	4.227	www.dnb.nl	Link
Stichting Waarborgfonds Motorverkeer	X		Het Waarborgfonds Motorverkeer vergoedt overeenkomstig artikel 26 van de Wam schade aan benadeelden in gevallen, genoemd in artikel 25 Wam. Het betreft onder andere gevallen waarbij de veroorzaker onbekend is gebleven of deze niet verzekerd is. Daarnaast is het Waarborgfonds Motorverkeer ingevolge artikel 27k Wam aangewezen als Schadevergoedingsorgaan. In die hoedanigheid treedt het in specifieke gevallen op bij schaden die in het buitenland zijn veroorzaakt door buitenlandse motorrijtuigen. Het Waarborgfonds Motorverkeer oefent geen openbaar gezag uit en is daarom geen ZBO.	Art. 2	0	www.wbf.nl	n.v.t.

Naam organisatie	RWT	ZBO	Functie	Begrotingsartikel	Begrotingsramingen (bedragen x € 1.000)	Verwijzing naar website RWT/ZBO	Hyperlink uitgevoerde evaluatie ZBO onder Kaderwet
Nederlands Bureau der Motorrijtuigverzekeraars (NBM)	X		Het Nederlands Bureau der Motorrijtuigverzekeraars is verantwoordelijk voor het regelen van schaden door buitenlandse motorrijtuigen in Nederland en staat garant voor betaling van schade als onverzekerde Nederlandse motorvoertuigen in andere bij het groenekaartsysteem aangesloten landen schade veroorzaken. Daarnaast is het Nederlands Bureau op grond van artikel 27b van de Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen (Wam) aangewezen als informatiecentrum waarbij personen die schade hebben geleden die is veroorzaakt door een motorrijtuig uit een EU-lidstaat, informatie kunnen verkrijgen die hen in staat kan stellen een vordering tot schadevergoeding in te dienen. Het Nederlands Bureau der Motorrijtuigenverzekeraars oefent geen openbaar gezag uit en is daarom geen ZBO.	Art. 2	0	www.nlbureau.nl	n.v.t.
Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA)	X		De CEA stelt als ZBO eindtermen vast voor accountantsopleidingen, wijst opleidingen aan die aan die eindtermen voldoen en toetst of de praktijkstages aan de eindtermen voldoen.	Art. 2	0	www.ceaweb.nl	Link

Naam organisatie	RWT	ZBO	Functie	Begrotingsartikel	Begrotingsramingen (bedragen x € 1.000)	Verwijzing naar website RWT/ZBO	Hyperlink uitgevoerde evaluatie ZBO onder Kaderwet
Stichting administratiekantoor financiële instellingen (NLFI)	X		De Stichting administratiekantoor beheer financiële instellingen (NLFI) is op 1 juli 2011 opgericht op grond van de Wet stichting administratiekantoor beheer financiële instellingen. NLFI voert het privaatrechtelijke beheer over de deelnemingen van de Staat der Nederlanden in de vennootschappen ABN AMRO Group N.V., RFS Holdings B.V. en Volksbank N.V. Het Rijk vergoedt de kosten die NLFI maakt. De Minister van Financiën brengt een groot deel van deze kosten in rekening bij de vennootschappen waarvan aandelen door de stichting worden beheerd, op grond van het besluit houdende regels inzake doorberekening van kosten van de Stichting administratiekantoor beheer financiële instellingen.	Art. 3	5.000 (uitgaven); 4.500 (ontvangsten)	www.nlfi.nl	n.v.t.
Stichting Afwikkeling Maror-gelden Overheid (SAMO)			De Stichting Afwikkeling Maror-gelden Overheid (SAMO, voorheen Stichting Maror-gelden Overheid) was belast met de afwikkeling van onder het publiekrechtelijke regime afgegeven beschikkingen. De Minister van Financiën heeft in maart 2017 besloten tot opheffing van SAMO. De stichting is inmiddels «in liquidatie» en het bestuur is bezig met de vereffening. Na afronding van de vereffening zal de stichting ontbonden worden.	Art. 8		www.maror.nl	n.v.t.

Overzicht Rechtspersonen met een Wettelijke Taak en Zelfstandige Bestuursorganen (vallend onder andere ministeries)

Naam organisatie	Ministerie	RWT	ZBO	Functie	Begrotingsartikel	Begrotingsramingen (bedragen x € 1.000)	Verwijzing naar website RWT/ZBO
Autoriteit Consument en Markt (ACM)	EZK		X	De ACM is de toezichthouder op de uitvoering van de MiF-verordening volgens Besluit afwikkelingsvergoedingen voor op kaarten gebaseerde betalingstransacties en daarnaast beoogd toezichthouder op bepalingen uit PSD II volgens het implementiewetsvoorstel PSD2.	Art. 2	455	www.acm.nl
Autoriteit Persoonsgegevens (AP)	J&V		X	De AP is de toezichthouder op de naleving van PSD II volgens het nieuwe art. 3.17, zevende lid Wft in het implementiewetsvoorstel PSD2.	Art. 2	330	www.autoriteitpersoonsgegevens.nl

Bijlage 2: Verdiepingsbijlage

Artikel 1 Belastingen

Opbouw uitgaven artikel 1 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	2.886.061	2.704.445	2.606.078	2.584.073	2.591.079	
Mutatie 1e suppletaire begroting 2018	160.786	143.928	101.997	91.370	90.627	
<hr/>						
Nieuwe mutaties						
Beheerst vernieuwen	7.048	190.051	184.997	85.550	74.160	
Vertrekregeling		50.400				
Loonbijstelling	57.457	54.084	52.211	51.807	51.855	
Oprichting begrotingsartikel Douane		– 416.151	– 427.177	– 422.267	– 421.987	
Uitvoeringskosten fiscale wetgeving	10.718	13.271	10.301	11.481	11.481	
Bijdrage Rijksbrede problematiek	– 40.000	– 6.000	– 4.000	– 4.000	– 4.000	
Panama Papers		2.000	5.000	5.000	5.000	
Overig & extrapolatie	– 14.602	40.400	52.394	24.622	26.000	2.386.072
Stand ontwerpbegroting 2019	3.067.468	2.776.428	2.581.801	2.427.636	2.424.215	2.386.072
<hr/>						
Opbouw ontvangst artikel 1 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	136.740.112	146.025.892	154.896.669	162.090.824	169.526.160	
Mutatie nota van wijziging 2018	2.992.703	6.280.544	4.492.202	3.865.596	4.346.870	
Mutatie 1e suppletaire begroting 2018	2.132.183	0	0	0	0	
Nieuwe mutaties						
Belastingontvangsten	– 100.198	1.840.985	– 1.138.471	– 1.625.534	– 3.100.206	
Overig & extrapolatie	19.546	11.271	11.136	10.277	11.390	177.536.426
Stand ontwerpbegroting 2019	141.784.346	154.158.692	158.261.536	164.341.163	170.784.214	177.536.426

Toelichting belangrijkste mutaties

Uitgaven

Beheerst vernieuwen

In de brief «Beheerst vernieuwen⁵³» is aangegeven dat de Belastingdienst overgaat op de Rijksbrede werkwijze met het indienen van bestedingsplannen voor budgetoverheveling van de Aanvullende Post. Zoals in de bijlage van deze brief is vermeld, staat budget voor Beheerst vernieuwen op de Aanvullende Post gereserveerd. Naar aanleiding van de ingediende bestedingsplannen zijn in de begroting 2019 middelen overgeboekt vanuit de Aanvullende Post naar de begroting van het Ministerie van Financiën. Dit betreft budget voor:

⁵³ Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 403.

- investeringen in vernieuwing: nieuwe en lopende vernieuwingsprojecten, en (het bouwen van) de generieke voorzieningen;
- investeringen in personeel: het aantrekken van hooggekwalificeerde medewerkers en het borgen van de stabiliteit van de uitvoering door het op niveau houden van de capaciteit;
- modernisering van het IV-Landschap: hiermee wordt beoogd de technische schuld van de ICT van de Belastingdienst te verkleinen, waardoor de wendbaarheid en efficiency van de ICT wordt verbeterd;
- verbetering van de bedrijfsvoering: zowel op het gebied van ICT als op het gebied van managementinformatie en personeel.

Met deze budgetten kan de Belastingdienst een invulling geven aan het beheerst vernieuwen van de organisatie. De op de Aanvullende Post resterende budgetten worden op een later begrotingsmoment aangevraagd.

Vertrekregeling

Er zijn voor Switch en premies middelen overgeheveld van artikel 10 (Nog onverdeeld) naar artikel 1 (Belastingen).

Loonbijstelling

De ontvangen loonbijstelling bestaat voor ca. € 8 mln. per jaar (0,4%) uit compensatie voor stijgende sociale lasten en voor ca. € 44 mln. per jaar (2,2%) uit compensatie voor stijgende loonkosten met name als gevolg van de – op het moment van de Voorjaarsnota nog af te sluiten – CAO 2018.

Oprichting begrotingsartikel Douane

Met ingang van deze begroting is een nieuw beleidsartikel geïntroduceerd op begrotingshoofdstuk IX: artikel 9 Douane. Per 2019 staat het direct toerekenbare budget van de Douane op het nieuwe begrotingsartikel. Het budget van artikel 1 van de Belastingdienst is daarom vanaf 2019 verminderd met het budget dat naar artikel 9 is verplaatst. Zie ook de Groeiparagraaf en de toelichting in artikel 1 en 9.

Uitvoeringskosten fiscale wetgeving

De uitvoeringskosten fiscale wetgeving betreft de wetgeving die van kracht wordt in het begrotingsjaar 2019. Het gaat om uitvoeringskosten volgend uit het regeerakkoord (in stand houden papieren dienstverlening) en het pakket Belastingplan 2019.

Bijdrage Rijksbrede problematiek

Om ervoor te zorgen dat de uitgaven binnen het uitgavenplafond blijven en interdepartementale problematiek, vooral op het gasdossier, gedekt wordt, leveren alle departementen een bijdrage. De bijdrage van het Ministerie van Financiën aan de problematiek bedraagt cumulatief € 115 mln., hiervan is de bijdrage van de Belastingdienst cumulatief € 62 mln. (€ 4 mln. valt onder extrapolatie in 2023), waarvan € 40 mln. in 2018.

Panama Papers

Naar aanleiding van de «Panama Papers» is in het regeerakkoord afgesproken dat de informatiepositie en de opsporingscapaciteit van de Belastingdienst inzake verborgen vermogens in het buitenland versterkt wordt. Hiervoor wordt incidenteel cumulatief € 17 mln. geïnvesteerd.

Ontvangsten

Belastingontvangsten

Zie de Miljoenennota voor een toelichting op de belastingontvangsten.

Artikel 2 Financiële markten

Opbouw uitgaven artikel 2 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	28.769	22.499	22.399	22.399	22.389	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	– 6.827	– 397	– 1.738	– 1.738	– 1.738	
Nieuwe mutaties						
Overig & extrapolatie	1.118	2.921	2.771	2.671	2.671	23.312
Stand ontwerpbegroting 2019	23.060	25.023	23.432	23.332	23.322	23.312
Opbouw ontvangsten artikel 2 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	13.021	11.020	11.020	11.020	11.020	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	– 984	– 2.584	– 2.584	– 2.584	– 2.584	
Nieuwe mutaties						
Overig & extrapolatie	2.130	– 995	1.005	1.005	1.005	9.441
Stand ontwerpbegroting 2019	14.167	7.441	9.441	9.441	9.441	9.441

Artikel 3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector

Opbouw uitgaven artikel 3 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	366.932	296.932	15.288	12.132	12.132	
Mutatie 1e suppleaire begroting 2018	– 282	– 3.082	– 3.582	– 3.582	– 3.582	
<hr/>						
Nieuwe mutaties						
Invest-NL	2.309					
Overig & extrapolatie	200	200	200	200	200	8.750
Stand ontwerpbegroting 2019	369.159	294.050	11.906	8.750	8.750	8.750
<hr/>						
Opbouw ontvangsten artikel 3 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	984.550	973.550	1.066.906	1.068.750	1.068.750	
Mutatie 1e suppleaire begroting 2018	619.796	265.750	– 46.250	– 30.250	114.750	
<hr/>						
Nieuwe mutaties						
Dividenden en afdrachten staatsdeelnemingen	365.000	– 5.000	20.000	15.000	20.000	
Winstafdracht DNB		– 30.000	161.000	13.000	– 140.000	
Overig & extrapolatie						1.432.500
Stand ontwerpbegroting 2019	1.969.346	1.204.300	1.201.656	1.066.500	1.063.500	1.432.500

Toelichting belangrijkste mutaties

Uitgaven

Invest-NL

Omdat het aandeelhouderschap Invest-NL is overgegaan van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat naar het Ministerie van Financiën, is € 13,8 mln. aan opstartbudget overgeheveld. Van dit bedrag wordt verwacht dat in 2018 € 2,3 mln. zal worden uitgegeven – dit bedrag wordt nu op artikel 3 geplaatst. Het resterende bedrag van € 11,5 mln. is bestemd voor latere jaren en staat voorlopig op artikel 10 Nog onverdeeld.

Ontvangsten

Dividenden en afdrachten staatsdeelnemingen

Naar aanleiding van vernieuwde winstramingen van staatsdeelnemingen wordt de raming voor dividenden en afdrachten bijgesteld. In 2018 zijn de dividendontvangsten hoger vanwege het in augustus 2018 aangekondigde interimdividend van ABN AMRO.

Winstafdracht DNB

Naar aanleiding van de meest recente winstraming van DNB wordt de raming voor de winstafdracht bijgesteld.

Artikel 4 Internationale financiële betrekkingen

Opbouw uitgaven artikel 4 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	419.328	347.336	280.469	218.238	273.425	
Mutatie 1e suppleaire begroting 2018	– 63.928	– 38.119	– 28.349	17.519	17.994	
Nieuwe mutaties						
Wereldbank		50.000		– 50.000		
Overig & extrapolatie	4	3	4	4	4	341.423
Stand ontwerpbegroting 2019	355.404	359.220	252.124	185.761	291.423	341.423
Opbouw ontvangsten artikel 4 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	7.032	13.057	22.995	31.953	30.534	
Mutatie 1e suppleaire begroting 2018	500	2.200	4.800	5.900	13.600	
Nieuwe mutaties						
Terugbetaling lening Griekenland			41.956	124.696	159.919	
Extrapolatie						201.753
Stand ontwerpbegroting 2019	7.532	15.257	69.751	162.549	204.053	201.753

Toelichting belangrijkste mutaties

Uitgaven

Wereldbank

Om het kasritme van de Staat te optimaliseren is besloten om een gedeelte van de Nederlandse betalingen aan de Wereldbank voor de 18^e middelenaanvullingsronde van IDA, die gepland stonden voor 2021, al in 2019 te betalen.

Ontvangsten

Terugbetaling lening Griekenland

De Nederlandse overheid heeft in totaal voor € 3,2 mld. aan bilaterale leningen aan Griekenland verstrekt. Vanaf 2020 zal Griekenland deze leningen gaan aflossen.

Artikel 5 Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzekeringen

Opbouw uitgaven artikel 5 (bedragen x € 1.000)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	75.442	83.344	83.344	83.344	88.144	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	0	0	0	0	0	

Nieuwe mutaties

Overig & extrapolatie	100	100	100	100	100	88.144
-----------------------	-----	-----	-----	-----	-----	--------

Stand ontwerpbegroting 2019

75.542	83.444	83.444	83.444	88.244	88.144
--------	--------	--------	--------	--------	--------

Opbouw ontvangsten artikel 5 (bedragen x € 1.000)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	280.422	256.172	235.622	88.144	88.144	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	0	0	0	0	0	

Nieuwe mutaties

Overig & extrapolatie						88.144
-----------------------	--	--	--	--	--	--------

Stand ontwerpbegroting 2019

280.422	256.172	235.622	88.144	88.144	88.144
---------	---------	---------	--------	--------	--------

Artikel 6 Btw-compensatiefonds

Opbouw uitgaven artikel 6 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	3.010.252	3.010.252	3.010.252	3.010.252	3.010.252	3.010.252
Mutatie 1e suppleaire begroting 2018	3.160	0	0	0	0	0
<hr/>						
Nieuwe mutaties						
Aanpassing BCF	208.884	214.292	214.758	214.758	214.758	3.225.010
Overig & extrapolatie	2.714	466				
Stand ontwerpbegroting 2019	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010
<hr/>						
Opbouw ontvangsten artikel 6 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	3.010.252	3.010.252	3.010.252	3.010.252	3.010.252	3.010.252
Mutatie 1e suppleaire begroting 2018	3.160	0	0	0	0	0
<hr/>						
Nieuwe mutaties						
Aanpassing BCF	208.884	214.292	214.758	214.758	214.758	3.225.010
Overig & extrapolatie	2.714	466				
Stand ontwerpbegroting 2019	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010

Toelichting belangrijkste mutaties

Uitgaven en ontvangst

Aanpassing BCF

Deze mutatie betreft een bijstelling van de raming van het BCF op basis van de beschikking van het afgelopen jaar, aangevuld met het voorschot van het vierde kwartaal van het afgelopen jaar en driemaal het voorschot van het eerste kwartaal uit het lopende jaar.

Artikel 9 Douane

Opbouw uitgaven artikel 9 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppleaire begroting 2018	0	0	0	0	0	0
<u>Nieuwe mutaties</u>						
Oprichting begrotingsartikel Douane	0	416.151	427.177	422.267	421.987	
Extrapolatie						421.487
Stand ontwerpbegroting 2019	0	416.151	427.177	422.267	421.987	421.487
Opbouw ontvangst artikelen (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppleaire begroting 2018	0	0	0	0	0	0
<u>Nieuwe mutaties</u>						
Oprichting begrotingsartikel Douane	0	605	605	605	605	605
Extrapolatie						605
Stand ontwerpbegroting 2019	0	605	605	605	605	605

Toelichting belangrijkste mutaties

Uitgaven en ontvangst

Oprichting begrotingsartikel Douane

Met ingang van deze begroting is een nieuw beleidsartikel geïntroduceerd op begrotingshoofdstuk IX: artikel 9 Douane. Per 2019 staat het direct toerekenbare budget van de Douane op het nieuwe begrotingsartikel. Het budget van artikel 1 van de Belastingdienst is daarom vanaf 2019 verminderd met het budget dat naar artikel 9 is verplaatst. Zie ook de Groeparagraaf en de toelichting in artikel 1 en 9.

Artikel 8 Apparaat kerndepartement

Opbouw uitgaven artikel 8 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	233.707	233.040	232.714	232.893	232.995	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	2.457	2.450	2.217	2.157	2.152	
<hr/>						
Nieuwe mutaties						
Versterking kerndepartement	5.584	10.584	11.584	11.584	11.584	
Loonbijstelling	4.429	4.420	4.411	4.413	4.412	
Overig & extrapolatie	- 2.506	5.997	3.265	3.286	3.236	254.397
Stand ontwerpbegroting 2019	243.671	256.491	254.191	254.333	254.379	254.397
<hr/>						
Opbouw ontvangst artikelen (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	53.355	53.351	53.237	53.237	53.237	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	186	186	186	186	186	
Nieuwe mutaties						
Overig & extrapolatie	- 584	- 584	- 584	- 584	- 584	52.839
Stand ontwerpbegroting 2019	52.957	52.953	52.839	52.839	52.839	52.839

Toelichting belangrijkste mutaties

Uitgaven

Versterking kerndepartement

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de Commissie Onderzoek Belastingdienst (COB)⁵⁴ wordt het kerndepartement kwalitatief en kwantitatief versterkt.

Loonbijstelling

Dit betreft de toegekende loonbijstelling.

⁵⁴ Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 330.

Artikel 10 Nog onverdeeld

Opbouw uitgaven artikel 10 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	97.019	119.180	167.305	63.738	91.357	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	– 45.894	90.176	68.804	65.696	67.268	
Nieuwe mutaties						
Vertrekregeling		– 50.400				
Invest-NL		11.500				
Distributie loon- en prijsbijstelling	– 58.971	– 58.071	– 56.168	– 55.757	– 55.816	
Uitvoeringskosten fiscale wetgeving	– 10.718	– 13.271	– 10.301	– 11.481	– 11.481	
Bijdrage Rijksbrede problematiek	60.000	15.000	10.000	10.000	10.000	
Overig & extrapolatie	– 41.436	– 15.703	7.090	– 5.150	– 5.150	66.571
Stand ontwerpbegroting 2019	0	98.411	186.730	67.046	96.178	66.571
Opbouw ontvangsten artikel 10 (bedragen x € 1.000)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	0	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties						
Stand ontwerpbegroting 2019	0	0	0	0	0	0

Toelichting belangrijkste mutaties

Uitgaven

Vertrekregeling

Er zijn voor Switch en premies middelen overgeheveld van artikel 10 (Nog onverdeeld) naar artikel 1 (Belastingen).

Invest-NL

Omdat het aandeelhouderschap Invest-NL is overgegaan van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat naar het Ministerie van Financiën, is € 13,8 mln. aan opstartbudget overgeheveld. Van dit bedrag wordt verwacht dat in 2018 € 2,3 mln. zal worden uitgegeven – dit bedrag wordt nu op artikel 3 geplaatst. Het resterende bedrag van € 11,5 mln. is bestemd voor latere jaren en staat voorlopig op artikel 10 Nog onverdeeld.

Distributie loon- en prijsbijstelling

De jaarlijkse loon- en prijsbijstelling is verdeeld binnen de begroting.

Uitvoeringskosten fiscale wetgeving

Op artikel 10 is met de eerste suppleaire begroting 2018 budget gereserveerd voor de uitvoeringskosten van fiscale maatregelen. De uitvoeringskosten die gepaard gaan met de wijzigingen in fiscale wetgeving 2019 worden nu beschikbaar gesteld aan artikel 1.

Bijdrage Rijksbrede problematiek

Op artikel 10 is met de eerste suppleaire begroting 2018 een bijdrage aan Rijksbrede problematiek onder het uitgavenplafond geboekt. De bijdrage van het Ministerie van Financiën aan de problematiek bedraagt cumulatief € 115 mln. (€ 10 mln. valt onder extrapolatie in 2023). Deze bijdrage wordt nu verdeeld over de beleids- en apparaatsartikelen.

Artikel 11 Financiering staatsschuld

Opbouw uitgaven artikel 11 (bedragen x € 1 mln.)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	46.566	36.567	36.065	21.976	36.323	
Mutatie nota van Wijziging 2018	79	179	365	558	898	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	- 1.536	- 533	- 160	- 181	- 518	
Nieuwe mutaties						
Rente vaste schuld	8	- 128	- 148	- 159	- 170	
Rente v lottende schuld	0	0	- 4	- 31	- 49	
Uitgifte en aflossing vaste schuld	493	- 434	- 98	0	0	
Overig & extrapolatie	- 7	4	- 3	- 3	- 3	35.008
Stand ontwerpbegroting 2019	45.604	35.655	36.017	22.160	36.481	35.008
Opbouw ontvangsten artikel 11 (bedragen x € 1 mln.)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	35.569	23.164	20.592	5.652	18.732	
Mutatie nota van wijziging 2018	2.753	4.235	8.885	10.879	11.947	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	- 2.124	- 1.354	- 278	1.393	674	
Nieuwe mutaties						
Rente derivaten lang	- 166	- 365	- 365	- 308	- 242	
Rente v lottende schuld	- 96	1	0	0	0	
Voortijdige beëindiging	1.889	0	0	0	0	
Uitgifte en aflossing vaste schuld	0	- 1.503	- 258	- 1.180	- 669	
Mutatie v lottende schuld	- 5.390	0	0	0	0	
Extrapolatie						29.273
Stand ontwerpbegroting 2019	32.435	24.178	28.576	16.436	30.442	29.273

Toelichting belangrijkste mutaties

Uitgaven en ontvangsten

De ramingen voor rente en uitgifte schuld zijn bijgesteld als gevolg van een veranderde financieringsbehoefte, nieuwe schulduitgiftes en aangepaste rentepercentages.

Artikel 12 Kasbeheer

Opbouw uitgaven artikel 12 (bedragen x € 1 mln.)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	1.532	1.545	1.651	1.769	3.824	
Mutatie nota van wijziging 2018	0	1	6	606	1.141	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	0	- 14	- 59	394	- 1.309	
Nieuwe mutaties						
Rentelasten	0	0	13	68	147	
Mutaties in rekening-courant en deposito	0	0	0	- 1.106	- 1.948	
Verstrekte leningen	250	0	0	0	0	
Extrapolatie						1.888
Stand ontwerpbegroting 2019	1.782	1.532	1.611	1.731	1.855	1.888
Opbouw ontvangst artikelen 12 (bedragen x € 1 mln.)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand ontwerpbegroting 2018	10.641	7.679	3.780	1.367	1.228	
Mutatie nota van wijziging 2018	881	806	- 123	- 193	0	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2018	- 887	- 1.143	71	- 57	- 63	
Nieuwe mutaties						
Rentebaten	3	- 5	- 13	- 18	- 33	
Aflossingen leningen	504	- 29	- 378	- 25	227	
Mutaties in rekening-courant en deposito	- 178	2.186	4.219	4.910	4.745	
Extrapolatie						4.994
Stand ontwerpbegroting 2019	10.964	9.494	7.555	5.985	6.105	4.994

Toelichting belangrijkste mutaties

Uitgaven

Rentelasten

De toename van de rentelasten wordt vooral verklaard door de toename van het rekening-courantsaldo van de sociale fondsen.

Ontvangsten

Rentebaten

De mutatie van de rentebaten wordt vooral veroorzaakt door de verwachte afname van de roodstand op de rekening-courant van de sociale fondsen.

Aflossingen leningen

De mutaties in de aflossingen op leningen zijn voornamelijk het gevolg van het verwerken van realisaties van nieuw aangegane leningen.

Mutaties in rekening-courant en deposito

De mutaties in de rekening-courant en deposito worden vooral veroorzaakt door mutaties in de rekening-courantstand van de sociale fondsen.

Bijlage 3: Moties en toezeggingen

Deze bijlage⁵⁵ bevat de stand van zaken van alle nieuwe moties en toezeggingen sinds de vorige begroting, de nog openstaande moties en toezeggingen uit voorgaande jaren en de moties en toezeggingen die sinds de vorige begroting zijn afgehandeld. De bijlage bestaat uit twee delen: een fiscaal deel⁵⁶ en een niet-fiscaal deel.

Fiscaal

Moties waarvan de uitvoering is afgerond				
	Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
1	2015–2016	Van Vliet verzoekt de regering een maas in de wet te dichten met als uitgangspunt dat afwaardering van vorderingen ten laste van de fiscale winst mogelijk blijft, maar zonder dat dubbele verliesneming optreedt	Kamerstukken II 2015–2016, 34 323, nr. 14 . Aangenomen 27 september 2016	Afgerond
2	2016–2017	De Vries verzoekt de regering de evaluatie van de werkkostenregeling een jaar te vervroegen en in 2017 uit te voeren in plaats van in 2018	Kamerstukken II 2016–2017, 34 552, nr. 51 . Aangenomen 17 november 2016	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 19 september 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 5
3	2016–2017	Omtzigt verzoekt aan de Europese Commissie voor te leggen of natuurlijke vormen van innovatie toegang kunnen krijgen tot de innovatiebox conform actiepunt 5 van het BEPS-project en de Kamer hierover vóór 2 april 2017 te informeren	Kamerstukken II 2016–2017, 34 552, nr. 73 . Aangenomen 17 november 2016	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 15 september 2017. Kamerstukken II 2016–2017, 34 552, nr. 87
4	2016–2017	Groot verzoekt de regering in constructief gesprek te blijven over geleidelijke harmonisering van de grondslag voor de Europese winstbelasting	Kamerstukken II 2016–2017, 34 604, nr. 11 . Aangenomen 1 december 2016	Afgerond. De besprekingen binnen de Raad over een gemeenschappelijke grondslag CCTB resp. CCCTB zijn nog steeds gaande. Beide Kamers zijn kritisch over dit voorstel gezien de «gele kaarten» die zij getrokken hebben
5	2016–2017	Van Rooijen c.s. verzoekt de regering bij het Belastingplan 2018 met voorstellen te komen om de afbouw van de hoge naar de lage ouderenkorting geleidelijk te laten verlopen, zodanig dat het inkomen niveau waarbij de korting eindigt zeer aanzienlijk hoger uitkomt dan het huidige jaарinkomen van € 36.057	Kamerstukken I 2016–2017, 34 552, nr. 1 . Aangenomen 20 december 2016	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van 5 april 2018 (verzamelbrief moties en toezeggingen) Kamerstukken I 2017–2018, 34 785, nr. H
6	2016–2017	Omtzigt verzoekt de regering om navorderingsaanslagen, beslissingen op bezwaar, reacties op verzoeken voor een voorlopige aanslag en teruggaven bij middeling zowel digitaal als op papier te verzenden zonder dat de gewenningperiode van twee jaar aanvult	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 329 . Aangenomen 24 januari 2017, de brief van de Staatssecretaris van 19 september 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 5	Afgerond 16 april 2018

⁵⁵ Het overzicht van moties en toezeggingen is geactualiseerd tot het zomerreces.

⁵⁶ Tweemaal per jaar wordt een fiscale moties- en toezeggingenbrief aan de Eerste en Tweede Kamer verstuurd.

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
7 2016–2017	Schouten en van Weyenberg verzoeken de regering in het Belastingplan 2018 met voorstellen te komen om de grondslag van de vennootschapsbelasting te verbreden en bij de terugsluis van de opbrengsten het evenwichtiger maken van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen mee te nemen	Kamerstukken II 2016–2017, 25 087, nr. 144 . Aangenomen 24 januari 2017	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 19 september 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 5
8 2017–2018	Snels c.s. verzoekt de regering om, ook zolang de wettelijke bescherming niet explicet wettelijk is vastgelegd, de beslagvrije voet bij elke vorm van invordering te respecteren	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 46 . Aangenomen 23 november 2017	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 5 april 2018 (verzamelbrief toezeggingen voorjaar 2018). Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 22
9 2017–2018	Omtzigt c.s. constaterende dat vele ondernemers in de schuldhulpverlening terechtkomen door terugvorderingen over de afgelopen drie jaar, verzoekt de regering een oplossing te vinden voor alle gevallen van problemen die zijn ontstaan door vaststelling van het inkomen na verschijnen van het rapport van de Ombudsman en verzoekt verder oplossingsrichtingen in de eerste drie maanden van 2018 aan de Kamer te sturen	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 49 . Aangenomen 23 november 2017	Brief aan de Kamer is verzonden 8 juni 2018, Kamerstukken II 2017–2018, 34 819, nr. 20 , loopt mee met Belastingplan 2019
10 2017–2018	Leijten en Bruins verzoeken de regering in de fiscale beleidsagenda 2018 aan te geven hoe zij wil omgaan met substance-eisen om brievenbusconstructies tegen te gaan	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 50 . Aangenomen 23 november 2017	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 februari 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 188
11 2017–2018	Nijboer c.s. verzoekt de regering te onderzoeken hoe het belastingstelsel aangepast kan worden, zodat ook digitale diensten op een redelijke wijze in de belastingheffing kunnen worden betrokken	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 57 . Aangenomen 23 november 2017	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 februari 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 188
12 2017–2018	Ploumen c.s. verzoekt de regering zich internationaal in te zetten om een race naar de bodem in de belastingtarieven voor bedrijven te voorkomen	Kamerstukken II 2017–2018, 21 501–20, nr. 1277 . Aangenomen 13 december 2017	Afgerond bij Kamerstukken II 2017–2018, 34 819, nr. 20 op 8 juni 2018
13 2017–2018	Snels en Dijkgraaf verzoeken de regering de mogelijkheden en gevolgen te onderzoeken van het beperken van de aflossingsverplichting tot een restschuld van bijvoorbeeld 30% van het geleende bedrag	Kamerstukken II 2017–2018, 34 819, nr. 14 . Aangenomen 23 november 2017	Afgerond, bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 8 juni 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 819, nr. 20

Moties waarvan de uitvoering nog niet is afgerond

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
1 2015–2016	Neppérus verzoekt de regering de opbrengst van de nieuwe diesel-toeslag in de MRB in te boeken en terug te sluizen door verdere generieke verlaging van de motorrijtuigenbelasting bij het Belastingplan 2017	Kamerstukken II 2015–2016, 34 391, nr. 24 . Aangenomen 12 april 2016	De invoering van de fijnstoff toeslag in de MRB is uitgesteld omdat de automatisering bij de Belastingdienst niet tijdig gereed is. Zoals aangegeven in de beantwoording van de feitelijke vragen n.a.v. de 21 ^e halfjaarsrapportage Belastingdienst zal de Staatssecretaris van Financiën in samenspraak met zijn collega van Infrastructuur en Waterstaat de Kamer eind 2018 informeren over de voortgang rondom de invoering van de MRB-toeslag. Daarbij zal tevens worden ingegaan op de wijze van uitwerking van de aangenomen moties
2 2015–2016	Schouten en Groot verzoeken de regering een opkoopregeling uit te werken voor oude dieselbestelauto's die te maken krijgen met de MRB-toeslag en de opbrengsten van de toeslag te bestemmen voor de financiering van de regeling en indien de opkoopregeling niet tijdig tot stand komt, de opbrengst van de MRB-toeslag terug te sluizen in een lagere MRB	Kamerstukken II 2015–2016, 34 391, nr. 29 . Aangenomen 12 april 2016	De invoering van de fijnstoff toeslag in de MRB is uitgesteld omdat de automatisering bij de Belastingdienst niet tijdig gereed is. Zoals aangegeven in de beantwoording van de feitelijke vragen n.a.v. de 21 ^e halfjaarsrapportage Belastingdienst zal de Staatssecretaris van Financiën in samenspraak met zijn collega van Infrastructuur en Waterstaat de Kamer eind 2018 informeren over de voortgang rondom de invoering van de MRB-toeslag. Daarbij zal tevens worden ingegaan op de wijze van uitwerking van de aangenomen moties
3 2015–2016	Van Vliet verzoekt de regering bij de volgende evaluatie van de bankenbelasting, de economische effecten zo veel mogelijk mee te nemen en de Kamer dan daarover te rapporteren	Kamerstukken II 2015–2016, 32 545, nr. 49 . Aangenomen 19 april 2016	Bij de volgende evaluatie van de bankenbelasting in 2021
4 2015–2016	Schouten en Groot verzoeken de regering de verdragen met landen op een zwarte lijst te heroverwegen, zodra de zwarte lijst is vastgesteld door de EU	Kamerstukken II 2015–2016, 25 087, nr. 122 . Aangenomen 28 juni 2016	Afhankelijk van wanneer de zwarte lijst is vastgesteld door de EU
5 2016–2017	Groot verzoekt de regering bij de implementatie van de CFC-regels een variant van model A (bestrijding van grondslaguit holling en kunstmatige winstverplaatsing) in de Nederlandse wetgeving op te nemen	Kamerstukken II 2016–2017, 34 552, nr. 56 . Aangenomen 17 november 2016	Planning afronding per 1-1-2019 bij de implementatie van de ATAD-1 richtlijn
6 2016–2017	Leijten verzoekt de regering zich in te spannen voor bindende afspraken tussen het VK en de EU om belastingontwijking te voorkomen	Kamerstukken II 2016–2017, 21 501–20, nr. 1222 . Aangenomen 20 april 2017	Wordt meegenomen in de Brexit-onderhandelingen
7 2017–2018	Aukje de Vries c.s. verzoekt de regering om in overleg met de besturen van de Waddeneilanden en betrokken rederijen te komen tot een plan met concrete maatregelen die rekening houden met de situatie van de eilandbewoners	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 10 . Aangenomen 23 november 2017	Tussentijds stand van zaken gegeven in de verzamelbrief Moties en Toezeggingen voorjaar 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 22 . De leden hebben verzocht om uw Kamer vóór 1 juli 2018 te informeren over de uitkomsten van de overleggen. Momenteel wordt overleg gevoerd met de sector en de eilanden
8 2017–2018	Aukje de Vries verzoekt de regering te onderzoeken in hoeverre de huidige regeling belastingrente redelijk, billijk en rechtvaardig is, de gehanteerde percentages marktconform zijn en waar eventuele aandachts- en verbeterpunten zitten	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 11 . Aangenomen 23 november 2017	Planning na zomerreces 2018

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
9 2017–2018	Bruins verzoekt de regering, de voorgenomen herziening van de kleineondernemersregeling zodanig vorm te geven dat deze aantrekkelijker wordt voor agrariërs die tot op heden gebruik hebben gemaakt van de landbouwregeling, en daartoe uiterlijk in het Belastingplan 2019 een voorstel aan de Kamer voor te leggen	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 14 . Aangenomen 23 november 2017	Tussentijds stand van zaken gegeven in de verzamelbrief Moties en Toezeggingen voorjaar 2018. Gemeld dat het voornemen is het wetsvoorstel mee te laten lopen in het pakket Belastingplan 2019. Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 22
10 2017–2018	Bruins en Omtzigt verzoeken de regering jaarlijks op gestandaardiseerde wijze te rapporteren over het verschil in belastingdruk tussen eenverdiener en tweeverdiener en de ontwikkeling van dat verschil te analyseren	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 59 . Aangenomen 23 november 2017	Doorlopend. Tussentijds stand van zaken gegeven in de verzamelbrief Moties en Toezeggingen voorjaar 2018. Gemeld dat de kabinetsreactie zo snel mogelijk aan de Kamer zal worden gezonden
11 2017–2018	Snels verzoekt de regering nauwlettend te monitoren of er alsnog onvoorzienbare of onwenselijke consequenties voor specifieke groepen mensen optreden n.a.v. de uitfasering van Hillen en verzoekt bij constatering de Kamer daarover te rapporteren	Kamerstukken II 2017–2018, 34 819, nr. 15 . Aangenomen 23 november 2017	Planning 2020 of later
12 2017–2018	Wegnemen van pijnpunten in de marginale druk, motie Stoffer c.s. De regering wordt verzocht, opties te schetsen voor de langere termijn om de pijnpunten in de marginale druk, bijvoorbeeld voor eenverdiener, weg te nemen en hierover binnen een jaar te rapporteren aan de Kamer	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 86	In behandeling. Planning is om in het voorjaar 2019 het onderzoek naar de Kamer te verzenden
13 2017–2018	Motie van het lid Leijten over de conclusie uitwerken in de volgende rapportage over het ruldingbeleid (t.v.v. Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 412); meer inzicht kunnen worden gegeven in het gevoerde beleid rond de afgifte van APA's en ATR's (bijvoorbeeld de vraag wie, onder welke voorwaarden, voor een bepaalde exemplarische APA of ATR in aanmerking komt)	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 417	In behandeling, nog niet bekend

Toezeggingen waarvan de uitvoering is afgerond

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
1 2009–2010	Toegezegd om de regeling voor ANBI's en SBBI's na een aantal jaren te evalueren	Staatssecretaris tijdens de plenaire behandeling van de Wijziging van de Succes-siewet in de EK op 15 december 2009. Hand-lingen I 2009–2010, EK nr. 13, blz. 456	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 26 april 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 84
2 2014–2015	Toegezegd de Werkkostenregeling te evalueren	Staatssecretaris tijdens de plenaire behandeling in de Tweede Kamer van het Belastingplan 2015 op 12 november 2014. Hand-lingen II 2014–2015, TK nr. 23, blz. 23-7-6	Afgerond bij Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 80

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
3 2015–2016	Toegezegd de Wet uitwerking Autobrief II in 2018 te evalueren en vooruitlopend op deze evaluatie in het voorjaar van 2018 bij wijze van tussentijdse monitoring de Kamer te informeren over het aantal nulemissieauto's dat in 2017 nieuw is verkocht	Toegezegd in de brief van 5 april 2016 als reactie op vragen en amendementen wetsvoorstel Wet uitwerking Autobrief II. Kamerstukken II 2015–2016, 34 391, nr. 15	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 5 april 2018 (verzamelbrief toezeggingen voorjaar 2018). Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 22
4 2016–2017	Toegezegd de Kamer te informeren zodra duidelijk is wat de uitkomst is van de procedure m.b.t. fiscale eenheid die bij de Hoge Raad loopt	Staatssecretaris tijdens het debat over het wetsvoorstel aanpassing fiscale eenheid op 6 september 2016. Handelingen II 2016–2017, TK nr. 107, blz. 107-12-11	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 22 februari 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 323, nr. 22
5 2016–2017	Toegezegd om de tijdelijke goedkeuring om één middelloonfranchise te hanteren bij combinatie-pensioenregelingen, om te zetten in een permanente aanwijzing	Staatssecretaris tijdens het WGO op 7 november 2016. Kamerstukken II 2016–2017, 34 552, nr. 70 , blz. 93	Afgerond bij besluit van de Staatssecretaris van 24 november 2017. Stcr. 2017, 70301 . Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 22 . Over de jaren 2018 en 2019 zal de Kamer ook weer na afloop van elk kalenderjaar tegen het einde van het eerste kwartaal geïnformeerd worden
6 2016–2017	Toegezegd zodra duidelijk is of er ook in Nederland CO ₂ -sjoemelauto's bestaan, dit aan de Kamer mee te delen	Staatssecretaris tijdens het plenaire debat in de Tweede Kamer op 16 november 2016 m.b.t. het pakket Belastingplan 2017. Kamerstukken II 2016–2017, TK nr. 23, blz. 23-9-10	Verschillende brieven verstuurd omtrent de sjoemelsoftware bijvoorbeeld Kamerstukken II 2017–2018, 31 209, nr. 215
7 2016–2017	Toegezegd om terug te komen op de mogelijkheden die het IMF noemt m.b.t. ongelijke behandeling van eigen vermogen en vreemd vermogen	Minister van Financiën tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen in de Eerste Kamer op 22 november 2016. Handelingen I 2016–2017, EK nr. 8, blz. 8-6-38	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 19 september 2017. Kamerstukken I 2017–2018, 34 785, nr. A
8 2016–2017	Toegezegd dat de fictieve dienstbetrekking voor niet uitvoerende bestuurders kan worden betrokken bij de presentatie van het Belastingplan 2018	Staatssecretaris tijdens de plenaire behandeling van het Belastingplan in de Eerste Kamer op 13 december 2016. Handelingen I 2016–2017, EK nr. !!, blz. 11-7-36	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 19 september 2017. Kamerstukken I 2017–2018, 34 785, nr. A
9 2016–2017	Toegezegd inzicht te geven in welke verdragen met welke wijzigingen onder de MLI gaan vallen. Dit wordt meegenomen bij het wetsvoorstel ratificering MLI	Staatssecretaris tijdens het plenaire debat op 1 juni 2017 over belastingafspraken met multinationals. Handelingen II 2016–2017, TK nr. 82, blz. 82-8-48	Afgerond bij indiening van het wetsvoorstel ter implementatie van aan belastingverdragen gerelateerde maatregelen ter voorkoming van grondslaguittholling en winstverschuiving op 20 december 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 853, nr. 2
10 2017–2018	Toegezegd om i.v.m. voorstellen voor de btw, de inbreng van ondernemers recht te doen in de BNC-fiche	Staatssecretaris tijdens de AO Ecofin op 4 oktober 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1466 , blz. 36	Afgerond bij het BNC-fiche dat op 10 november 2017 is verzonden
11 2017–2018	Toegezegd om de Kamer te informeren over hoe de Belastingdienst het toezicht op de substance-eisen zal vormgeven en of sprake is van reële economische activiteit	Staatssecretaris tijdens het WGO over het wetsvoorstel inhoudsplicht houdstercoöperatie en uitbreiding inhoudingsvrijstelling op 6 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 788, nr. 11 , blz. 35	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 788, nr. 12

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
12 2017–2018	Toegezegd de vraag m.b.t. buitenlandse stamboeken en Nederlandse paardenpaspoorten over te brengen aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
13 2017–2018	Toegezegd m.b.t. het leggen van derdenbeslag en de beslagvrije voet, contact op te nemen met de Nationale Ombudsman	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24 , blz. 41	Afgerond. Op 9 november 2017 is contact opgenomen met de Nationale ombudsman, die in een brief van 16 november heeft gereageerd
14 2017–2018	Toegezegd schriftelijk terug te komen op de gevolgen van het afschaffen van de wet Hillen voor de toeslagen	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24 , blz. 82	Afgerond in de Nota n.a.v. het nader verslag. Kamerstukken II 2017–2018, 34 819, nr. 8 , blz. 3
15 2017–2018	Toegezegd schriftelijk terug te komen op het antwoord m.b.t. het evenredigheidsbeginsel pandhouders, hypotheekhouders en executanten voor de btw	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
16 2017–2018	Toegezegd een overzicht te geven van de energiebelasting en de verdeling lasten tussen huishoudens en bedrijven	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
17 2017–2018	Toegezegd terug te komen op de vraag hoe groot de budgettaire effecten zijn en wat de uitvoeringsgevolgen zijn als er voor de voorgestelde 10%-regeling in de Awir geen grens gehanteerd wordt	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
18 2017–2018	Toegezegd terug te komen op de vraag m.b.t. mogelijkheden van de toepassing van de hardheidsclausule bij de maatregel in het kader van het huwelijksvermogensrecht	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
19 2017–2018	Toegezegd schriftelijk terug te komen op vragen m.b.t. accijnen en de inspecteur en de bevoegdheid van binnentreten en rondkijken	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
20 2017–2018	Toegezegd schriftelijk terug te komen op vragen m.b.t. ontpartnering	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
21 2017–2018	Toegezegd schriftelijk terug te komen op de vraag waarom het belastingdeel van de algemene heffingskorting bij buitenlandse belastingplichtigen niet in de VA kan worden opgenomen	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
22 2017–2018	Toegezegd een afschrift van het beleidsbesluit eigen woning naar de Kamer te sturen	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24 , blz. 99	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 5 februari 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 76

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
23 2017–2018	Toegezegd terug te komen op de vraag m.b.t. een voogdisituatie in relatie tot de IACK	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
24 2017–2018	Toegezegd om na overleg met de Minister van SZW terug te komen op de vragen m.b.t. de leenbijstand	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
25 2017–2018	Toegezegd terug te komen op de indicatie schijfgrenzen voor AOW-gerechtigden na de invoering van het twee tarievenschijvenstelsel	Staatssecretaris tijdens het WGO op 6 november 2017 over het pakket Belastingplan 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 24	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
26 2017–2018	Toegezegd te bekijken hoe de lijst met belastinguitgaven in een onderzoek van de Algemene Rekenkamer, zich verhoudt tot de lijst met fiscale regelingen in bijlage 6 van de Miljoenennota	Staatssecretaris tijdens de AFB op 9 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 20, blz. 20-16-82	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van 27 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 775, nr. 77
27 2017–2018	Toegezegd de aanpak van het kabinet om belastingontwijking te bestrijden integraal in beeld te brengen in een apart document of als onderdeel van de fiscale beleidsagenda	Staatssecretaris tijdens de AFB op 9 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 20, blz. 20-16-40	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 februari 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 188
28 2017–2018	Toegezegd om vóór het debat met de Minister President over de dividendbelasting, een brief te sturen met aanvullende informatie	Staatssecretaris tijdens de AFB op 9 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 20, blz. 20-16	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 14 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 700, nr. 54
29 2017–2018	Toegezegd de vraag hoe de lastenverzwaring van het beperken van het aftrektarief tot het tarief eerste schijf is verdeeld over de verschillende aftrekposten, schriftelijk te beantwoorden	Staatssecretaris tijdens de AFB op 9 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 20, blz. 20-16	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 16 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 25
30 2017–2018	Toegezegd in 2018 onderzocht te hebben of het voor de Belastingdienst mogelijk is de beslagvrije voet op bankbeslagen, zonder verzoek al vooraf toe te passen en op welke wijze. De Kamer zal hierover worden geïnformeerd	Staatssecretaris tijdens de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Tweede Kamer op 22 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 25, blz. 25-8-14	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 5 april 2018 (verzamelbrief toezeggingen voorjaar 2018) Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 22
31 2017–2018	Toegezegd schriftelijk terug te komen op de vraag van de heer Mulder hoeveel Nederland gaat betalen via de ODE aan het akkoord van Parijs	Staatssecretaris tijdens de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Tweede Kamer op 22 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 25, blz. 25-8-21	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van 23 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 819, nr. 72
32 2017–2018	Toegezegd terug te komen op de vraag van mw. De Vries m.b.t. trouwen halverwege het jaar en dan een deel van de toeslagen kwijtraken	Staatssecretaris tijdens de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Tweede Kamer op 22 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 25, blz. 25-8-23	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 5 april 2018 (verzamelbrief toezeggingen voorjaar 2018). Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 22

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
33 2017–2018	Toegezegd te bezien of de informatie op de website van de Belastingdienst m.b.t. partnerbegrip bij toeslagen, duidelijk is	Staatssecretaris tijdens de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Tweede Kamer op 22 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 25, blz. 25-8-35	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 5 april 2018 (verzamelbrief toezeggingen voorjaar 2018). Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 22
34 2017–2018	Toegezegd om de brief die 14 november 2017 (met voorbeelden van niet-verrekenbare dividendbelasting) naar de Tweede Kamer is gestuurd, inclusief toelichting, ook met de Eerste Kamer te delen	Minister tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7-68	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 15 december 2017. Kamerstukken I 2017–2018, 34 788, nr. E
35 2017–2018	Toegezegd aan de Minister van EZK te vragen om de brief over de energierekening die naar de Tweede Kamer is gestuurd, ook aan de Eerste Kamer te sturen	Staatssecretaris tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7-55	Afgerond bij brief van de Minister van EZK van 18 december 2017
36 2017–2018	Toegezegd de brief die aan de Tweede Kamer is toegezegd over de combinatie van bitcoins en witwassen, ook aan de Eerste Kamer te sturen	Staatssecretaris tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7	Minister heeft op 8 maart 2018 de toegezegde brief naar de Eerste Kamer gestuurd
37 2017–2018	Toegezegd de fiscale beleidsagenda, waarin ook de adviezen van de commissie van Dijkhuizen worden meegenomen, ook aan de Eerste Kamer te sturen	Staatssecretaris tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van 23 februari 2018. Kamerstukken I 2017–2018, 34 785 nr. G
38 2017–2018	Toegezegd een brief te sturen met betrekking tot belastingontwijking en vestigingsklimaat	Staatssecretaris tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7	Afgerond bij brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 februari 2018. Kamerstukken I 2017–2018, 34 785, nr. F
39 2017–2018	Toegezegd er naar te streven om de cijfers 2017 m.b.t. parallelimport auto's vóór het meireces 2018 te versturen	Staatssecretaris tijdens het AO Belastingdienst op 14 december 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 394 , blz. 52	Afgerond, zie halfjaarsrapportage Belastingdienst
40 2017–2018	Toegezegd om schriftelijk te reageren op de goedkeuringsprocedure van de «zwarte lijst» in de Code of Conduct	Minister tijdens het AO Ecofin op 18 januari 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1483	Afgerond in het verslag van de AO Ecofin van 23 januari 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1483
41 2017–2018	Toezegging informeren over toepassing van heffingskortingen voor buitenlandse belastingplichtigen	Kamerstukken II 2017–2018, nr. 12. EK Algemene Financiële Beschouwingen en behandeling pakket Belastingplan 2018, 12 december 2017	Afgerond in 21e halfjaarsrapportage Belastingdienst en per brief donderdag 17 mei aan BZK

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
42	2017–2018	Voor het zomerreces naast Kamer-vragen Lodders ook update in een Kamerbrief	Staatssecretaris tijdens AO Europese Fiscale Onderwerpen, Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, kamerstuknummer nog niet bekend	Afgerond per brief op 29 juni 2018
43	2017–2018	Daarnaast is er toegezegd dat de Staatssecretaris zou inbrengen bij Algemene Zaken om dit onderwerp onder aandacht van de Minister President te brengen die binnenkort naar de Verenigde Staten gaat	Staatssecretaris tijdens AO Europese Fiscale Onderwerpen, Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, kamerstuknummer nog niet bekend	Doorgegeven aan AZ en BHOS. In procedurervergadering van 6 juli heeft men besloten om Minister President na te vragen of het punt daadwerkelijk aan de orde is gekomen
44	2017–2018	Toegezegd een kabinet/reactie te sturen op de evaluatie van de 30%-regeling	Staatssecretaris tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12–7	Afgerond, op 20 april 2018 heeft de Staatssecretaris een brief aan Tweede Kamer gestuurd over stand van zaken evaluatie, Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 83
45	2017–2018	Op het gebied van de vliegbelasting is de toezegging gedaan dat er binnenkort nader zal worden gerapporteerd over de stand van zaken	Staatssecretaris tijdens AO Europese Fiscale Onderwerpen, Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, kamerstuknummer nog niet bekend	Afgerond, stand van zaken met fiscale vergroeningsbrief gegeven

Toezeggingen waarvan de uitvoering nog niet is afgerond

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
1	2013–2014	Toegezegd in het voorjaar 2014 of wanneer meer inzicht bestaat in de gemeentelijke maatwerkvoorziening Wmo, dat de fiscale regeling voor chronisch zieken en gehandicapten verder zal worden vereenvoudigd en in samenspraak met VWS tegen het licht worden gehouden	Staatssecretaris tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen op 17 oktober 2013. Handelingen II 2013–2014, TK nr. 15, blz. 7–2. De Staatssecretaris heeft de toezegging herhaald tijdens het WGO Belastingplan op 4 november 2013. Kamerstukken II 2013–2014, 33 752, nr. 78 , blz. 8	Wordt opgenomen in de verkenning tegemoetkoming zorgkosten, die niet eerder dan in 2018 wordt verwacht
2	2014–2015	Toegezegd verslag te doen over de praktische toepassing van de wet naar aanleiding van informatie van belastingplichtigen en de Belastingdienst, nadat het eerste gehele belastingjaar is verstrekken	Staatssecretaris tijdens het wetgevingsoverleg Vpb-plicht overheidsondernemingen op 15 december 2014. Kamerstukken II 2014–2015, 34 003, nr. 14 , blz. 30	Onvoldoende betrouwbaar beeld, naar verwachting wel een betrouwbaar beeld bij de volgende halfjaarsrapportage
3	2015–2016	Toegezegd vóórdat de implementatiiefase is afgelopen aan de Kamer terug te koppelen wat er gebeurt in de zorg op het gebied van het inschakelen van tussenpersonen	Staatssecretaris tijdens de plenaire behandeling van de Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties in de Eerste Kamer op 26 januari 2016. Handelingen I 2015–2016, EK nr. 17, blz. 17–7–42	Planning afronding in de 20 ^e halfjaarsrapportage Belastingdienst.
4	2015–2016	Toegezegd dat bij de evaluatie van de wet over drie jaar een poging gedaan kan worden om het aandeel schijnzelfstandigheid opnieuw in te schatten	Staatssecretaris tijdens de plenaire behandeling van de Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties in de Eerste Kamer op 26 januari 2016. Handelingen I 2015–2016, EK nr. 17, blz. 17–7–45	Planning 1 mei 2019

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
5 2016–2017	Toegezegd een brief te sturen over het begrip vermogen en betalingscapiteit. De regeling waarin dit wordt uitgelegd zal als concept aan de Kamer worden voorgelegd	Staatssecretaris tijdens het WGO op 7 november 2016. Kamerstukken II 2016–2017, 34 552, nr. 70 , blz. 110	Planning 4 ^e kwartaal 2018
6 2016–2017	Toegezegd begin 2017 terug te komen op de wens van de Kamer in het licht van vereenvoudiging op een eventuele vrijstelling van btw bij de toelatingsexamens in het beroepsonderwijs	Staatssecretaris tijdens het WGO op 7 november 2016. Kamerstukken II 2016–2017, 34 552, nr. 70 , blz. 122	Tussentijds stand van zaken gegeven in de verzamelbrief Moties en Toezeggingen voorjaar 2018. Gemeld is dat het voornement is het Uitvoeringsbesluit omzetbelasting 1968 per 1 januari 2019 aan te passen
7 2016–2017	Toegezegd bij te gaan houden of de directe en indirecte belangen van minder dan 5% al niet onder de BOR vielen en dus ook met deze reparatie geen problemen oplevert voor de continuïteit van ondernemingen	Staatssecretaris tijdens het plenaire debat in de Tweede Kamer op 16 november 2016 m.b.t. het pakket Belastingplan 2017. Kamerstukken II 2016–2017, TK nr. 23, blz. 23-9-10	Planning afronding niet eerder dan 2018
8 2016–2017	Toegezegd aan mw. Schouten bij de besprekingen voor het volgende Belastingplan 2018, in het voorjaar van 2017, haar voorstel conform amendement nr. 45 (o.a. om de kloof tussen een- en tweeverdiener kleiner te maken) in te brengen en te overwegen	Staatssecretaris tijdens het plenaire debat in de Tweede Kamer op 16 november 2016 m.b.t. het pakket Belastingplan 2017. Kamerstukken II 2016–2017, TK nr. 23, blz. 23-9-10	Tussentijds stand van zaken gegeven in de verzamelbrief Moties en Toezeggingen voorjaar 2018. Gemeld dat de kabinetsreactie zo snel mogelijk aan de Kamer zal worden gezonden
9 2017–2018	Toegezegd de Kamer te informeren over het reële aantal coöperaties die door het voorliggende wetsvoorstel geraakt kunnen worden	Staatssecretaris tijdens het WGO over het wetsvoorstel inhoudsplicht houdstercoöperatie en uitbreiding inhoudingsvrijstelling op 6 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 788, nr. 11 , blz. 35	Planning afronding Prinsjesdag 2018. In de brief van 16 november 2017, Kamerstukken II 2017–2018, 34 788, nr. 12 , is aangegeven dat de Kamer geïnformeerd zal worden op Prinsjesdag 2018
10 2017–2018	Toegezegd te monitoren hoe het aantal coöperaties en het aantal houdstercoöperaties zich ontwikkelt	Staatssecretaris tijdens het WGO over het wetsvoorstel inhoudsplicht houdstercoöperatie en uitbreiding inhoudingsvrijstelling op 6 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 788, nr. 11 , blz. 35	Planning afronding voorjaar 2020. In de brief van 16 november 2017, Kamerstukken II 2017–2018, 34 788, nr. 12 , is aangegeven dat de Kamer geïnformeerd zal worden in het voorjaar van 2020
11 2017–2018	Toegezegd om bij de dividendbelasting de vraag mee te nemen wanneer er gekeken zal worden naar het verdragsbeleid	Staatssecretaris tijdens het WGO over het wetsvoorstel inhoudsplicht houdstercoöperatie en uitbreiding inhoudingsvrijstelling op 6 november 2017. Kamerstukken II 2017–2018, 34 788, nr. 11 , blz. 35	Planning 3 ^e kwartaal 2018
12 2017–2018	Toegezegd om samen met de Minister van SZW aan de slag te gaan met de vervanging van de wet DBA	Staatssecretaris tijdens de AFB op 9 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 20, blz. 20-16-83	Planning 1 januari 2020
13 2017–2018	Toegezegd om bij een volgende evaluatie van de eigenwoningregeling ook de werking van de wet afschaffen wet Hillen mee te nemen	Staatssecretaris tijdens de behandeling van de wet tot het geleidelijk uitfaseren van de aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld op 22 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 25, blz. 25-9-34	Bij een volgende evaluatie van de eigenwoningregeling in 4 ^e kwartaal 2019

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
14 2017–2018	Toegezegd aan de heer Dijkgraaf om te kijken naar de kloof tussen eenverdienners en tweeverdienners (niet overdraagbare algemene heffingskorting)	Staatssecretaris tijdens de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Tweede Kamer op 22 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 25, blz. 25-8-3	In behandeling. Tussentijds stand van zaken gegeven in de verzamelbrief Moties en Toezeggingen voorjaar 2018. Gemeld dat de kabinetreactie zo snel mogelijk aan de Kamer zal worden gezonden. De motie wordt afgedaan middels de begroting SZW op Prinsjesdag 2018.
15 2017–2018	Toegezegd om samen met de collega van VWS te gaan monitoren hoe het zit met het aantal aanvragen handelsvergunningen bij het CBG in 2018 en hier begin 2019 op terug te komen	Staatssecretaris tijdens de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Tweede Kamer op 22 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 25, blz. 25-8-7	Planning 1 ^e kwartaal 2019
16 2017–2018	Toegezegd aan de heer van Weyenberg in 2018 de Kamer te informeren over de ontwikkeling van het percentage van het Wbso-budget voor het MKB	Staatssecretaris tijdens de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Tweede Kamer op 22 november 2017. Handelingen II 2017–2018, TK nr. 25, blz. 25-8-38	Planning 3 ^e kwartaal 2018
17 2017–2018	Toegezegd om de volledige argumentatie over de afschaffing van de dividendbelasting op het moment van indiening van het wetsvoorstel, te delen met de Eerste Kamer	Minister tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7-79	Planning 3 ^e kwartaal 2018
18 2017–2018	Toegezegd om bij het onderzoek in hoeverre de huidige regeling van rente redelijk, billijk en rechtvaardig is en welke aandachts- en verbeterpunten mogelijk zijn, de suggestie van de heer de Grave mee te nemen om de belastingrente aan te laten sluiten bij het werkelijke rendement dat de fiscus heeft misgelopen en probeert beide Kamers hierover vóór 1 juli 2018 te informeren	Minister tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7-54	In de brief van 14 april 2017 heeft mijn ambtsvoorganger aangegeven voornemens te zijn om in het voorjaar uw Kamer te informeren over de rendementspercentages voor box 3 voor het komende belastingjaar. Vanaf het belastingjaar 2018 wordt het spaarrendement (rendementsklasse I) niet langer gebaseerd op de gemiddelde spaarrente van de kalenderjaren t-6 tot en met t-2, maar op de gemiddelde spaarrente van juli t-2 tot en met juni t-1. Doordat er meer wordt aangesloten op de actualiteit is het op dit moment nog niet mogelijk om het spaarrendement voor 2019 vast te stellen. Om die reden zal ik uw Kamer voortaan in de moties- en toezeggingenbrief die op Prinsjesdag aan uw Kamer wordt verstuurd, informeren over de jaarlijkse bijstelling van de rendementspercentages voor box 3
19 2017–2018	Toegezegd ten aanzien van het belasten van werkelijk rendement hier nogmaals naar te kijken en beide Kamers hierover snel te informeren	Minister tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7-61	Planning 3 ^e kwartaal 2018
20 2017–2018	Toegezegd aan de heer van Rij om de evaluatie van de eigenwoningregeling (die nu gepland staat voor 2020) te vervroegen naar 2019	Minister tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7-61	Planning uiterlijk in 2019

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
21 2017–2018	Toegezegd dat de Belastingdienst niet zal afwachten wat er gebeurt, maar actief de groep van grensarbeiders die in beeld is zal benaderen om aan te geven wat er wijzigt en wat zij moeten doen	Staatssecretaris tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7-63	Samenhang met toezeggingen m.b.t heffingskorting grensarbeiders en buitenlandse belastingplichtigen. Allemaal in behandeling, 3 ^e kwartaal 2018
22 2017–2018	Toegezegd om nogmaals onderzoek te gaan doen naar de verschillende opties voor grensarbeiders (heffingskortingen) en de Kamer in het 2 ^e kwartaal van 2018 informeren	Staatssecretaris tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7-71	Planning 3 ^e kwartaal 2018
23 2017–2018	Toegezegd de kabinet/reactie met betrekking tot de herziening van box 3, ook aan de Eerste Kamer te sturen	Staatssecretaris tijdens de AFB en de behandeling van het Belastingplan 2018 in de Eerste Kamer op 12 december 2017. Handelingen I 2017–2018, EK nr. 12, blz. 12-7-61	Planning 3 ^e kwartaal 2018
24 2017–2018	Toezegging vragen van Eerste Kamerleden beantwoorden in memorie van toelichting bij wetsvoorstel afschaffing dividendbelasting	Kamerstukken II 2017–2018, EK nr. 12, EK Algemene Financiële Beschouwingen en behandeling pakket Belastingplan 2018 12 december 2017	Planning 1 oktober 2019
25 2017–2018	Bij het uitwerken van de CFC-maatregel de effectiviteit van model A en de daarbij opgenomen substance vereisten meenemen	Kamerstukken II 2017–2018, nr. 67, 29 maart 2018	In behandeling, nog niet bekend
26 2017–2018	Agenda Ecofin terugkomen op publieke CBC	Kamerstukken II 2017–2018, nr. 67, 29 maart 2018	In behandeling, nog niet bekend
27 2017–2018	Blijven inzetten op meer transparantie van de gedragscodegroep (waaronder de zwarte lijst)	Kamerstukken II 2017–2018, nr. 67, 29 maart 2018	In behandeling, nog niet bekend
28 2017–2018	Z.s.m. als er nuttige informatie is over welke landen op zwarte lijst komen, daarvan een overzicht naar TK sturen (genoemd is najaar)	Kamerstukken II 2017–2018, nr. 67, 29 maart 2018	In behandeling, nog niet bekend
29 2017–2018	Meer inzicht geven in de ontwikkeling van vermogen, omdat CBS geen goede data heeft om de (ontwikkeling van) inkomen- en vermogensverdeling in Nederland te analyseren (Nijboer)	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 394 (AO Belastingdienst 14 december 2017)	Tussentijds stand van zaken gegeven in de verzamelbrief Moties en Toezeggingen voorjaar 2018. Gemeld dat de kabinet/reactie zo snel mogelijk aan de Kamer zal worden gezonden. Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 22
30 2017–2018	Een symposium op te zetten om te spreken over de modellen en de economische keuzes, en samen met het CPB, de WRR en wellicht een aantal oud-politici en hoogleraren een discussiepaper te schrijven	Kamerstukken II 2017–2018, debat belastingdruk voor eenverdiener, 85 ^e vergadering, donderdag 24 mei 2018	In behandeling, nog niet bekend
31 2017–2018	Organiseren expert meeting op EU-btw en de vragen die in dat kader zijn gesteld na de zomer ten behoeve van vragen rapporteur tarievenvoorstel, maar ook over alle voordelen en nadelen/risico's van nieuwe systeem	Staatssecretaris tijdens AO Europese Fiscale Onderwerpen, Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, kamerstuknummer nog niet bekend	Géén voortgang op tarievendossier, dus nog geen actie ondernomen

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
32	2017–2018	Kamer informeren op het moment dat er iets te vertellen valt over voortgang btw tarievenvoorstel	Staatssecretaris tijdens AO Europese Fiscale Onderwerpen, Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, kamerstuknummer nog niet bekend	Géén voortgang op tarievendossier, dus nog geen actie ondernomen
33	2017–2018	Inzichtelijk maken wat we weten met betrekking tot specifieke casus andere lidstaten (casus België) met betrekking tot pensioenfondsen en btw-vrijstelling	Staatssecretaris tijdens AO Europese Fiscale Onderwerpen, Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, kamerstuknummer nog niet bekend	In behandeling, nog niet bekend
34	2017–2018	Op het gebied van de digitale belastingen is de toezegging gedaan dat we zouden kijken wat er precies wordt gezien als «significante aanwezigheid» dus of Google, Facebook en Amazon hier niet buiten gaan vallen	Staatssecretaris tijdens AO Europese Fiscale Onderwerpen, Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, kamerstuknummer nog niet bekend	In behandeling, nog niet bekend

Niet-fiscaal

Moties waarvan de uitvoering is afgerond				
	Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
1	2011–2012	Motie van het lid Van Vliet: verzoekt de regering, ook in Nederland zo snel mogelijk een vergelijkbare wettelijke regeling te treffen als de Volcker Rule op een effectieve manier, ook als hier geen overeenstemming over wordt bereikt in Europees verband, opdat banken niet langer handelen voor eigen rekening en de risico's daarvan niet meer kunnen afweten op spaarders en belastingbetalers	Parlementaire Enquête Financieel Stelsel d.d. 18 april 2012 (Kamerstukken II 2011–2012, 31 980, nr. 64)	Afgerond. De Europese Commissie heeft in haar werkplan voor 2018 aangegeven het BSR-voorstel – waarvan ook een voorstel tot het verbod voor handel in eigen rekening (Volcker Rule) uitmaakte – in te trekken. De Commissie geeft in een toelichting aan dit te doen, omdat inmiddels de stabiliteitsdoelen van het voorstel ook middels andere voorstellen worden bereikt. In het schriftelijk overleg Ecofin van 2 november 2017 heeft het kabinet aangegeven ook andere wegen te zien om de doelstellingen van BSR te verwezenlijken (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1468)
2	2011–2012	Verzoekt de regering, ervoor te zorgen dat banken – in lijn met de Volcker Rule – het spaargeld in het depositogarantiestelsel niet mogen aanwenden voor speculatieve beleggingen in het eigen vermogen van hedge funds en private equity-activiteiten	Parlementaire Enquête Financieel Stelsel d.d. 18 april 2012 (Kamerstukken II 2011–2012, 31 980, nr. 67 HERDRUK)	Afgerond. De Europese Commissie heeft in haar werkplan voor 2018 aangegeven het BSR-voorstel – waarvan ook een voorstel tot het verbod voor handel in eigen rekening (Volcker Rule) uitmaakte – in te trekken. De Commissie geeft in een toelichting aan dit te doen, omdat inmiddels de stabiliteitsdoelen van het voorstel ook middels andere voorstellen worden bereikt. In het schriftelijk overleg Ecofin van 2 november 2017 heeft het kabinet aangegeven ook andere wegen te zien om de doelstellingen van BSR te verwezenlijken (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1468)

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
3 2012–2013	Motie Hijum, Klaver, Dijkgraaf, Merkies, Krol, Koolmees, Harbers, Nijboer over een effectieve aanpak van belastingontduiking als één van de harde voorwaarden te hanteren bij het beoordeelen van de inspanningen van Griekenland en de besluitvorming over mogelijk aanvullende maatregelen	Kamerstukken II 2012–2013, 21 501-07, nr. 965 . Aangenomen op 20 november 2012	Voldaan. In de kamerbrieven over de voortgangsmisjes van het Griekse steunprogramma is aandacht besteed aan de ontwikkelingen op het gebied van belastingontduiking. Op 11 juni 2014 is er een brief aan de Tweede Kamer gestuurd over de stand van zaken van de hervormingen bij de Griekse belastingdienst (Kamerstukken II 2013–2014, 21 507-07, nr. 1157). Op 26 juni 2018 is een brief gestuurd met het verslag van de Eurogroep vergadering van 21 juni 2018 waarin hier aandacht aan is besteed (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1530). Daarnaast is op 29 juni 2018 een brief gestuurd met betrekking tot de afronding van de vierde voortgangsmisje (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1533)
4 2013–2014	Motie Slob, Van Haersma Buma over het opstellen van exit-condities	Kamerstukken II 2012–2013, 21 501-20, nr. 721 . Aangenomen op 14 december 2012	Voldaan. Kamerstukken II 2013–2014, 21 501-07, nr. 1153
5 2014–2015	Lid Omtzigt verzoekt de regering, het deel van het berichtenverkeer van de Belastingdienst dat van belang is voor de bezwaar- en beroepsprocedure, waaronder beschikkingen en correspondentie met de inspecteur over de aanslag, beschikbaar te houden in de berichtenbox gedurende de hele navorderings-termijn	Kamerstukken II 2014–2015, 34 196, nr. 12	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 377
6 2014–2015	De Kamer informeren over de voortgang van de verbetermaatregelen inzake op orde brengen interne bedrijfscultuur middels een halfjaarlijkse voortgangsrapportage tot het moment dat interne procedures van NS op orde zijn	Motie Van Veldhoven (Kamerstukken II 2014–2015, 28 165, nr. 201)	Afgerond, Tweede Kamer heeft een brief gehad waarin is vermeld dat alle maatregelen zijn doorgevoerd. Kamerstukken II 2017–2018, 28 165, nr. 273
7 2014–2015	Verzoekt de regering, streng op misbruik van deze uitzondering voor niet-CAO personeel te controleren en in geval van meer dan incidenteel misbruik de uitzondering uit de wet te verwijderen	Behandeling Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen d.d. 15 oktober 2014 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 964, nr. 31)	Afgerond. Kamerbrief Evaluatie Wet Beloningsbeleid financiële ondernemingen, 17 juli 2018
8 2014–2015	Verzoekt de regering, mogelijke negatieve gevolgen van een ongelijk speelveld in Europa voor financiële ondernemingen of het vestigingsklimaat in Nederland te monitoren en de Kamer hierover jaarlijks te informeren	Behandeling Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen d.d. 15 oktober 2014 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 964, nr. 34)	Afgerond. Kamerbrief Evaluatie Wet Beloningsbeleid financiële ondernemingen, 17 juli 2018. Bij brief van de Minister van Financiën d.d. 5 september 2016 is aandacht besteed aan de eerste effecten van de Wbfo (Kamerstukken II 2015–2016, 33 964, nr. 43)
9 2015–2016	Verzoekt de regering om, ervoor zorg te dragen dat transparant inzicht wordt verschafft in de afweging die ten grondslag ligt aan de verstrekking van exportkredietverzekeringen, inclusief de mvo-aspecten, en de effecten van het huidige mvo-beleid mee te nemen in de voor dit jaar geagendeerde beleidsdoorlichting exportkredietverzekeringen	Kamerstukken II 2015–2016, 34 300-XVII, nr. 66	Voldaan. Het mvo-beleid en de effecten daarvan zijn meegenomen in de beleidsdoorlichting (Kamerstukken II 2016–2017, 31 935, nr. 32). Bij de beantwoording van de Kamervragen bij deze beleidsdoorlichting (Kamerstukken II 2016–2017, 31 935, nr. 40) alsmede bij de beantwoording van de Kamervragen van de leden Beckerman, Hijink, Ouwehand en Van Raan (gesteld op 20 juni 2017) is aangegeven dat er stappen zijn gezet voor het verschaffen van inzicht in de afweging die ten grondslag ligt aan de verstrekking van exportkredietverzekeringen

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
10 2015–2016	Verzoekt de regering, er alles aan te doen om de doorlooptijden van aanvraagprocedures voor exportkredietverzekeringen in te keren zonder daarbij af te doen aan de gestelde criteria	Kamerstukken II 2015/2016, 34 300-XVII, nr. 67	Voldaan. De doorlooptijd van een aanvraag voor een exportkredietverzekering wordt beïnvloed door de grootte en complexiteit van een transactie. Om deze reden is met name gekeken naar een verlichting van procedures voor kleinere, minder complexe transacties. De mogelijke aanpassingen zijn inmiddels geïdentificeerd en geïmplementeerd
11 2015–2016	Verzoekt de regering, gehoord het College bescherming persoonsgegevens, te bezien hoe de privacy van verzekerden gewaarborgd kan worden en over de wijze waarop dat gebeurt aan de Tweede Kamer te rapporteren	Toekomst financiële sector d.d. 10 december 2015 (Kamerstukken II 2015–2016, 32 013, nr. 311)	Afgerond. Met de kabinet/reactie (Kamerstukken II 2017–2018, 34 616, nr. 3) op de initiatiefnota Nijboer is ook aan deze motie gevolg gegeven. In de voorjaarsbrief moties & toeleggingen financiële markten is de Tweede Kamer hierover geïnformeerd (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545 nr. 80)
12 2015–2016	Verzoekt de regering, zo snel mogelijk en uiterlijk dit najaar, met een wetsvoorstel te komen om het wettelijk mogelijk te maken dat de toezichthouders in de financiële sector per onderneming kunnen gaan rapporteren over hun bevindingen, net zoals wordt gedaan bij de accountantssector	VAO Herbeoordeling rentederivaten MKB d.d. 16 maart 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 31 311, nr. 167)	Afgerond. De bevoegdheid is nader onderzocht in het kader van het wetsvoorstel transparant toezicht financiële markten. Uiteindelijk is er – mede naar aanleiding van het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State – vanaf gezien om de AFM en DNB deze bevoegdheid te geven (Zie nader rapport: Kamerstukken II 2017–2018, 34 769, nr. 4)
13 2015–2016	Motie van het lid De Vries: constaterende dat nog niet alle andere onderdelen van de bankenunie volledig geïmplementeerd of gestart zijn, laat staan dat ze zich hebben bewezen in de praktijk; constaterende dat er op het gebied van risicovernijding nog vele stappen te zetten zijn; overwegende dat een Europees depositogarantiestelsel ooit bedoeld was als sluitstuk van de bankenunie, maar de sluitstuk-fase op basis van deze constateringen nog niet aan de orde is; verzoekt de regering het gepresenteerde voorstel van de Europese Commissie voor EDIS nu af te wijzen	AO Eurogroep/Ecofin d.d. 2 december 2015. Gewijzigde motie d.d. 3 december 2015 t.v.v. Kamerstukken II 2015–2016, 21 501-07, nr. 1328 (Kamerstukken II 2015–2016, 21 501-07, nr. 1333)	Afgerond. Per brief van 24 april 2017 (risicoreductie Europese bankensector, Kamerstukken II 2016–2017, 21 501-07, nr. 1509) heeft de Minister van Financiën aangegeven welke onderdelen van de bankenunie geïmplementeerd zijn en hoe dit heeft bijgedragen aan het terugdringen van risico's in de Europese bankensector. Een Europees depositogarantiestelsel blijft sluitstuk van de bankenunie. In de brief van 17 november 2017 (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1472) wordt verkend hoe EDIS meer geleidelijk kan worden geïntroduceerd, gekoppeld aan risicoreductie
14 2015–2016	Verzoekt de regering, kleine woningcorporaties niet aan te merken als OOB en als de grens 1.500 verhuureenheden aan te houden	VSO Onderzoek naar uitbreiding van het aantal organisaties van openbaar belang d.d. 9 december 2015. Gewijzigde motie d.d. 15 december 2015 t.v.v. Kamerstukken II 2015–2016, 33 977, nr. 9 (Kamerstukken II 2015–2016, 33 977, nr. 13)	Afgerond. Tweede Kamer is geïnformeerd dat geen uitvoering wordt gegeven aan motie in de zin dat grens wordt vastgesteld op 2.500 verhuureenheden (Kamerstukken II 2016–2017, 33 977, nr. 17)
15 2015–2016	Verzoekt de regering om de toezichthouder de bevoegdheid te geven om ten aanzien van de trustsector onderzoeken, waarschuwingen en sancties openbaar te maken	Plenair debat over het rapport van de OESO over de aanpak van belastingontwijking d.d. 21 juni 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 25 087, nr. 124)	Afgerond. Motie is meegenomen in de herziening van de Wet toezicht trustkantoren, inwerkingtreding voorzien per 1 januari 2019
16 2016–2017	Hijink verzoekt de regering te laten onderzoeken welk bedrag de EU uitgeeft aan de uitvoeringskosten van de EU-begroting	Kamerstukken II 2016–2017, 21 501-20, nr. 1244 . Aangenomen op 27 juni 2017	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-03, nr. 117

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
17 2016–2017	Leden Voortman en van Brenk verzoeken de regering, te onderzoeken hoe huurtoeslag op eenvoudige wijze direct verrekend kan worden met de woningcorporatie en/of een andere verhuurder wanneer een huurder dat wenst, en de Kamer hier uiterlijk 1 november over te rapporteren	Kamerstukken II 2016–2017, 24 515, nr. 401 , 4 juli 2017	Voldaan. Kamerbrief over de directe betaling van huurtoeslag door de Belastingdienst aan woningcorporaties van 5 juli 2018
18 2016–2017	Lid Omtzigt verzoekt de regering, de genoemde (belasting)brieven van de Belastingdienst zowel digitaal als op papier te verzenden zonder dat de gewenningssperiode van twee jaar aanvangt	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 329 , 24 januari 2017	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 006, nr. 421
19 2016–2017	Verzoekt de regering, te laten onderzoeken welk bedrag de Nederlandse overheden jaarlijks kwijt zijn aan de uitvoeringskosten van de EU-begroting	Motie lid Hijink, Kamerstukken II 2016–2017, 21 501-20, nr. 1243 aangenomen 21 juni 2017	Afgerond. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-20, nr. 1356
20 2016–2017	Verzoekt de regering de strategische personeelsplannen van ministeries te verbeteren	Verantwoordingsdebat, 31 mei 2017 (Kamerstukken II 2017–2018, 34 725, nr. 16)	Afgerond. Kamerstukken II 2017–2018, 31 490, nr. 243
21 2016–2017	Verzoekt de regering, de huidige toepassing van World-Check door financiële dienstverleners te onderzoeken op onregelmatigheden en maatregelen te treffen tegen onterechte uitsluiting	Debat terrorismebestrijding d.d. 27 juni 2017 (Kamerstukken II 2016–2017, 29 754, nr. 428)	Afgerond. Er zijn geen signalen naar voren zijn gekomen van onregelmatigheden bij de toepassing van World-Check. Maatregelen tegen onterechte uitsluiting zijn op dit moment niet noodzakelijk (Kamerstukken II, 2017–2018, 32 545, nr. 80)
22 2016–2017	Verzoekt de regering, de bezwaarprocedure bij de AFM en DNB onafhankelijker in te laten richten door meer externen te betrekken bij de procedure	Plenair debat op 6 september 2017 over wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties (Kamerstukken II 2016–2017, 34 677, nr. 10)	Afgerond. Bij brief d.d. 13 juni 2018 is aan de Tweede Kamer aangegeven hoe de motie wordt uitgevoerd (Kamerstukken II 2017–2018, 34 677, nr. 10)
23 2017–2018	De leden Alkaya en Van Raan verzoeken de regering er zorg voor te dragen dat iedere aanvraag voor een exportkredietverzekering waarbij de risico's op schending van mensenrechten of milieuschade te groot zijn wordt afgekeurd, ongeacht het zogenaamde gelijke speelveld en de gevolgen voor de aanvragende bedrijven	Kamerstukken II 2017–2018, 26 485, nr. 267	Voldaan. Het verzoek in de motie was reeds staand beleid
24 2017–2018	Lid Omtzigt verzoekt de Minister een brief te schrijven over de risico's die DNB en dus de Nederlandse overheid loopt via TARGET2	Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1456 , pagina 31	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1479
25 2017–2018	Verzoekt de regering om de instructies voor het begroten van de niet-belastingontvangsten te evalueren en zo nodig aan te scherpen, zodat de verschillen tussen ramingen en realisaties kleiner worden en daar bij Voorjaarsnota de Kamer over te rapporteren; verzoekt de regering tevens dit te doen zodat eventuele aanscherpingen kunnen worden meegenomen in de begrotingscyclus voor het jaar 2019 en de Kamer hierover te informeren (Bruins)	Kamerstukken II 2017–2018, 34 845, nr. 7	Afgerond. Brief regering 24 mei 2018, kabinetreactie rapport niet-belastingontvangsten

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
26 2017–2018	Verzoekt de regering te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor het opleggen van een verbod of beperking op de verkoop van risicovolle financiële instrumenten aan consumenten zoals binaire opties en futures op cryptovaluta op nationaal of Europees niveau	Plenair debat op 31 januari 2018 over Wet transparant toezicht financiële markten (Kamerstukken II 2017–2018, 34 769, nr. 10)	Afgerond. De Minister heeft de Tweede Kamer een brief d.d. 8 maart 2018 over de ontwikkelingen rondom cryptovaluta gestuurd (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 168)
27 2017–2018	Motie van leden Van der Linde en Leijten over een streefdatum voor volledige afhandeling (afwikkeling rentederivaten voor MKB-ondernemers)	VAO bankensector d.d. 21-2-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 151)	Afgerond. Onder de aandacht gebracht van de NVB op 7 maart 2018 tijdens een overleg tussen de NVB en directeur FM. In de voorjaarsbrief moties & toeleggingen financiële markten is de Tweede Kamer hierover geïnformeerd (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545, nr. 80)
28 2017–2018	Motie van de leden Ronnes en Paternotte over voorschotten voor opt-in klanten en deze groep specifiek zichtbaar te maken in de volgende tussenrapportage	VAO bankensector d.d. 21-2-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 155)	Afgerond. De AFM doet uitvraag bij de banken hoe zij hiermee omgaan. Dit ook onder de aandacht gebracht en besproken met ING op 8 maart 2018. Dit is ook inzichtelijk gemaakt in de derde voortgangsrapportage rentederivaten die op 17 juli 2018 naar de Kamer is gestuurd (Kamerstukken II 2017–2018, 31 311, nr. 208 , bijlage)
29 2017–2018	Motie lid Leijten c.s.: verzoekt de regering, in de uitwerking van het wetsvoorstel voor de Wet toezicht trustkantoren 2018 onmogelijk te maken dat personeel van een trustkantoor gebruikt kan worden om de uiteindelijke belanghebbende bij zijn dienstverlening uit het zicht van de fiscus of justitie te houden	Plenaire debat Implementatiewet AMLD 4 (Kamerstukken II 2017–2018, 34 808, nr. 14 , Leijten c.s. (gewijzigde motie ter vervanging van motie Kamerstukken II 2017–2018, 34 808, nr. 9)	Afgerond. Deze motie is meegenomen in het wetsvoorstel voor de Wet toezicht trustkantoren 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 34 910, nr. 2) waarmee de Tweede Kamer inmiddels heeft ingestemd. Daarnaast is hierover reeds een Kamerbrief verzonken (Kamerstukken II 2017–2018, 34 808, nr. 15)
30 2017–2018	Besluit een parlementair behandelbaar voorbehoud te plaatsen op de verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende prudentiële vereisten voor beleggingsondernemingen en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 575/2013, (EU) nr. 600/2014 en (EU) nr. 1093/2010 en op de richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het prudentieel toezicht op beleggingsondernemingen en tot wijziging van Richtlijnen 2013/36/EU en 2014/65/EU	AO Ecofin d.d. 8 maart 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1497)	Afgerond. Tegelijk met de beantwoording van het SO over het fiche over de richtlijn en verordening (inbreng geleverd op 15 maart 2018) is op het informatievoorstel van de Kamer gereageerd. In de brief is tevens ingegaan op de actuele stand van zaken met betrekking tot de Europese onderhandelingen. De brief is 17 juli naar de Kamer gestuurd (Kamerstukken II 2017–2018, 22 112, nr. 2660)

Moties waarvan de uitvoering nog niet is afgerond

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
1 2011–2012	Leden Harbers, Plasterk, Blanksma-van den Heuvel, Koolmees en Braakhuis verzoeken de regering om wijzigingen aan het ESM of bij de opvraging van Nederlands niet gestorte kapitaal hierover de Kamer te informeren	Kamerstukken II 2011–2012, 33 221, nr. 11 . Aangenomen op 24 mei 2012	Doorlopende motie. Voorlopig geen actie voorzien aangezien een kapitaalophoging of wijziging ESM-kapitaal niet aan de orde is
2 2013–2014	Verzoekt de regering te onderzoeken op welke wijze het nutskarakter van SNS het beste kan worden geborgd	Kamerstukken II 2013–2014, 23 013, nr. 47	In behandeling. Als SNS Bank gereed is en onderzoek gedaan wordt naar de (gewenste) toekomststructuur van SNS Bank zal vervolg worden gegeven aan deze motie

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
3 2013–2014	Motie van het lid Nijboer c.s.: spreekt uit dat een leverage ratio van 4% als backstop voor Europese systeemrelevante banken als beginpunt en niet als eindpunt van de discussie moet worden gezien	Debat kabinettsvisie Nederlandse bankensector d.d. 20 mei 2014 (Kamerstukken II 2013–2014, 32 013, nr. 62) aangenomen 27 mei 2014	Doorlopend. Op de Ecofin van 25 mei 2018 is een Raadsakkoord bereikt over het bankenpakket, waaronder de herziene CRR/CRD. Hierin zit een leverage ratio van 3% voor alle banken, een opslag voor mondiale systeembanken (G-SIIs) en wordt nader onderzoek aangekondigd naar een opslag voor overige systeembanken (O-SIIs). Het kabinet zal zich bij de discussie over de O-SIIs inzetten voor implementatie van een opslag op de leverage ratio
4 2014–2015	Lid Van Hijum verzoekt de regering, zich op Europees niveau in te spannen voor een aanscherping van de regels voor variabele beloningen	Behandeling Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen d.d. 15 oktober 2014 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 964, nr. 35)	Doorlopend. Op relevante momenten zal op Europees niveau aandacht worden gevraagd voor aanscherping van de regelgeving naar Nederlands model voor variabele beloningen
5 2014–2015	Motie lid De Vries: verzoekt de regering, de toezichtkosten nog eens kritisch onder de loep te (laten) nemen, met als insteek de toezichtkosten voor kredietunies substantieel te verlagen en waar mogelijk de toezichtkosten voor kredietunies te differentiëren naar grootte, en de Tweede Kamer daarover te rapporteren voor 1 juni 2015	Behandeling Wet toezicht kredietunies d.d. 19 maart 2015 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 949, nr. 15) aangenomen 24 maart 2015	Doorlopend. In brief aan de Tweede Kamer d.d. 1 juni 2015 is ingegaan op deze motie en is toegezegd dat in de toelichting op de regeling in het eerste jaar dat er vergunninghoudende kredietunies zijn op de motie wordt ingegaan (Kamerstukken II 2014–2015, 33 400, nr. AE)
6 2015–2016	Verzoekt de regering de mogelijkheid te onderzoeken om SNS Bank in staatshanden te houden	Kamerstukken II 2015–2016, 34 346, nr. 17	In behandeling. Als SNS Bank gereed is en onderzoek gedaan wordt naar de (gewenste) toekomststructuur van SNS Bank zal vervolg worden gegeven aan deze motie
7 2015–2016	Verzoekt de regering, in kaart te brengen wat de voor- en nadelen en de mogelijkheden zijn van het verwerven van een staatsbelang van 51% in URENCO en de Kamer hierover te informeren in aanloop naar het door de Minister aangekondigde wetsvoorstel over de borging van publieke belangen in URENCO	Kamerstukken II 2015–2016, 28 165, nr. 237	Aangehouden. Geen sprake meer van het aangekondigde wetsvoorstel over de borging van publieke belangen in URENCO
8 2015–2016	Motie van het lid Ronnes met het verzoek om zeer terughoudend te zijn met verdere harmonisatievoorstellen van de markt en regels voor hypothecair krediet en hierbij de specifieke eigenschappen van de Nederlandse markt te respecteren en te behouden	De motie is ingediend tijdens het plenair debat inzake hypothekrichtlijnen d.d. 2 maart 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 34 292, nr. 7)	Doorlopend
9 2015–2016	Motie van het lid Ronnes c.s. met het verzoek om er in overleg met de opstellers van het herstelkader zorg voor te dragen dat er wordt ingezet op een adequate prioritering van gevallen, zodat de meest schrijnende gevallen en de evidente quick wins niet worden doorgeschoven naar het allerlaatste moment, en de Kamer over de voortgang halfjaarlijks te informeren totdat alle herbeoordelingen voltooid zijn	VAO Herbeoordeling rentederivaten MKB d.d. 16 maart 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 31 311, nr. 169 , Kamerstukken II 2016–2017, 31 311, nr. 193 , Kamerstukken II 2017–2018, 31 311, nr. 196)	Doorlopend. Bij brief van 5 juli 2016 is de Tweede Kamer geïnformeerd over het uniform herstelkader en de prioritering daarin van kwetsbare klanten (Kamerstukken II 2015–2016, 31 311, nr. 173). De Tweede Kamer zal hierover halfjaarlijks worden geïnformeerd

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
10 2015–2016	Motie leden Grashoff/Groot: verzoekt de regering, bij het uitwerken van het wetsvoorstel rekening te houden met de toegankelijkheid, kosten en gebruiksvriendelijkheid voor journalisten, onderzoekers en maatschappelijke organisaties zoals Tax Justice	VSO Contouren UBO-register d.d. 17 mei 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 31 477, nr. 15) aangenomen 24 mei 2016	In behandeling. Bij de uitwerking van het wetsvoorstel UBO-register zal rekening worden gehouden met de toegankelijkheid, kosten en gebruiksvriendelijkheid. Dat zal niet beperkt zijn tot journalisten, onderzoekers en maatschappelijke organisaties, maar zal alle gebruikers van het register betreffen
11 2015–2016	Motie lid Schouten: verzoekt de regering, de Kamer voor het zomerreces te informeren over de wijze waarop rekening wordt gehouden met de bijzondere positie van ANBI's als juridische entiteit zonder UBO	VSO Contouren UBO-register d.d. 17 mei 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 31 477, nr. 16) overgenomen 17 mei 2016	In behandeling. Motie wordt meegenomen in het wetsvoorstel UBO-register
12 2016–2017	Lid Mei Li Vos verzoekt de regering om, na de transitieperiode stapsgewijs met handhaving aan te vangen en daarbij voorrang te geven aan de pakketbezorgingssector en de medisch specialisten	Kamerstukken II 2016–2017, 34 036, nr. 34 , 4 oktober 2016	In behandeling. De motie is pas aan de orde na ingang van nieuwe wetgeving welke is voorzien op 1 januari 2020
13 2016–2017	Verzoekt de regering om voor het eind van 2017 de onvolkomenheden op het gebied van informatiebeveiliging weg te werken	Verantwoordingsdebat, 31 mei 2017 (Kamerstukken II 2016–2017, 34 725, nr. 5)	In behandeling (doorlopend). BZK is coördinerend departement hiervoor (CIO Rijk)
14 2016–2017	Nijboer (PvdA) c.s. verzoekt het kabinet deze impasse te doorbreken en bij de nadere uitwerking van fundamenteel andere alternatieve verdienmodellen in ieder geval ook het afscheiden van de accountantscytak van de fiscale en adviestak te betrekken	Motie van het lid Nijboer (PvdA) tijdens het plenair debat op 6 september 2017 over wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties (Kamerstukken II 2016–2017, 34 677, nr. 16)	Doorlopend. Zoals ook is aangegeven in het schriftelijk overleg met de Tweede Kamer over het besluit aanvullende maatregelen accountantsorganisaties (Kamerstukken II 2017–2018, 34 677, nr. 20) zal in een brief aan de Tweede Kamer worden gereflecteerd op de voor- en nadelen van de huidige modellen en de alternatieven (waaronder audit-only). Ook zal in de brief aandacht worden besteed aan juridische aspecten en de internationale context waarin accountantsorganisaties opereren. De bedoeling is deze brief in het najaar 2018 aan de Tweede Kamer te zenden
15 2017–2018	Leden Hennis-Plasschaert, Omtzigt, Sneller en Bruins verzoeken de regering een actieve rol te spelen bij discussies over toekomst EMU en er daarbij op in te zetten dat landen primair zelf verantwoordelijk blijven voor hun begroting en economie	Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-20, nr. 1292 . Aangenomen op 8 februari 2018	Doorlopend. Nederland pakt actieve rol in discussie over de toekomst van de EMU en benadrukt belang dat lidstaten hun eigen huis op orde brengen in de verschillende (Europese) overleggremia
16 2017–2018	De leden Slootweg, Lodders en Paternotte verzoeken de regering te onderzoeken hoe een balans kan worden aangebracht tussen financiële en niet-financiële doelstellingen in de ekv-aanvraag om de aanvraagprocedures te verkorten en de administratieve lastendruk te verminderen	VAO Exportkredietverzekering d.d. 10 april 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 26 485, nr. 269 .	Doorlopend. In 2018 werkt het ministerie met ADSB aan het vereenvoudigen van de aanvraagprocedure en het aanvraagformulier
17 2017–2018	Leden Van Raan en Diks verzoeken de regering jaarlijks te rapporteren op welke wijze Atradius DSB een bijdrage heeft geleverd aan de implementatie van de SDG's	VAO Exportkredietverzekering d.d. 10 april 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 26 485, nr. 263 .	In behandeling. Naar verwachting zal uiterlijk bij jaarverslag 2018 de Tweede Kamer inzage worden gegeven in de bijdrage van de ekv aan het realiseren van SDG's

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
18 2017–2018	Lid Azarkan verzoekt de regering te bezien, in het kader van de nadere uitwerking van de aanpak van belastingontwikkeling, of de substance-eis afhankelijk kan worden gemaakt van de omvang en inhoud van de activiteiten van de onderneming die om een tax ruling vraagt	Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 201 , 3 april 2018	In behandeling. Aan de motie wordt uitvoering gegeven bij de herziening van de ruingpraktijk. Rapportage over de herziening van de ruingpraktijk wordt dit najaar aan de Tweede Kamer aangeboden
19 2017–2018	Lid Leijten verzoekt de regering uit te werken hoe zij bij de rapportages over het ruingbeleid de feiten en omstandigheden van een ruing beter inzichtelijk maakt	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 412 , 26 juni 2018	In behandeling. Dit verzoek maakt onderdeel uit van de herinrichting ruingpraktijk waarover de Tweede Kamer in het najaar 2018 wordt ingelicht
20 2017–2018	Leden Lodders, Omtzigt, Van Weyenberg en Bruins verzoeken de regering in nauw overleg met de Kamer tot een hernieuwde structuur van de informatievoorziening aan de Kamer te komen, voortbouwend op de brief van de regering; verzoekt de regering tevens de Kamer te betrekken bij de afbakening en reikwijdte van de onderwerpen, zoals personeel, sturing en ICT; verzoekt de regering vervolgens middels een jaarplan de Kamer driemaal jaarlijks te informeren over de voortgang van de hervormingen bij de Belastingdienst en de Auditdienst Rijk (ADR) te vragen een toetsende rol uit te voeren	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 415 , 26 juni 2018	In behandeling. Jaarplan 2019 in voorbereiding. Tevens vindt er een technische briefing plaats met Kamerleden over de inrichting van het Jaarplan
21 2017–2018	Lid Nijboer verzoekt de regering, het budgetrecht van de Kamer te versterken door aan de gaswinning in Groningen en de gevolgen daarvan een apart begrotingsartikel toe te wijzen	Kamerstukken II 2017–2018, 34 960, nr. 10	In behandeling. Op basis van Motie Nijboer presenteert het Ministerie van EZK met ingang van de begroting 2019 alle activiteiten betreffende gaswinning, schade, versterken en de toekomst van Groningen op één begrotingsartikel
22 2017–2018	Motie van het lid Bruins. In=uit-taakstelling. Vraag van CU over transparantie in=uit-taakstelling wordt meegebracht in bredere discussie over transparantie	Debat Najaarsnota 2017, 20 december 2017. Kamerstukken 2017–2018, 34 845, nr. 10	In behandeling (doorlopend). Deze vraag is voor een deel meegenomen in het FJR 2017 en een deel in de Voorjaarsnota 2018
23 2017–2018	Verzoekt de regering nu onder geen enkele voorwaarde mee te werken aan verkoop van de eigen aandelen in Urenco en verzoekt tevens de regering ook de medeaandeelhouders hiertoe op te roepen, en zo te voorkomen dat aandelen van URENCO in bezit komen van andere landen of bedrijven	Kamerstukken II 2017–2018, 28 165, nr. 278	In behandeling. Verkoop van het Nederlandse aandeel in Urenco is niet aan de orde. Het kabinet kan niet voor de overige aandeelhouders van Urenco (de Britse overheid en de Duitse private aandeelhouders E.on en RWE) bepalen wat zij met hun aandeel doen. Bij zowel het Verenigd Koninkrijk als E.on en RWE blijft de wens tot verkoop van de aandelen aanwezig. Net zoals het kabinet is het Verenigd Koninkrijk van mening dat van verkoop van de aandelen in Urenco pas sprake kan zijn als de publieke belangen van non-proliferatie en veiligheid op adequate wijze zijn geborgd
24 2017–2018	Verzoekt het kabinet de buitenlandse deelnemingen van staatsdeelnemingen in kaart te brengen met als doel de risico's van buitenlandse deelnemingen te beperken en waar nodig en mogelijk af te bouwen	Kamerstukken II 2017–2018, 28 165, nr. 279	In behandeling. Het in kaart brengen van buitenlandse activiteiten van staatsdeelnemingen wordt nader uitgewerkt in het Jaarverslag Staatsdeelnemingen 2017, dat in het najaar 2018 wordt verzonden aan de Kamer

	Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
25	2017–2018	Motie van het lid Leijten met het verzoek om met toezichthouders en consumentenorganisaties te onderzoeken hoe risico's (m.b.t. verzekeringen met een beleggingscomponent) kunnen worden verkleind en de Kamer over de uitkomst te informeren	De motie is ingediend tijdens de behandeling Wet implementatie richtlijn verzekeringsdistributie (Kamerstukken II 2017–2018, 34 770, nr. 8)	In behandeling
26	2017–2018	Motie van de leden Paternotte en Leiten met het verzoek de regering om, samen met de sector de haalbaarheid te onderzoeken van een marktbrede vergelijking als uitgangspunt voor onafhankelijk advies, en de conclusies hiervan voor de zomer met de Kamer te delen	De motie is ingediend tijdens de behandeling van de Wet implementatie richtlijn verzekeringsdistributie (Kamerstukken II 2017–2018, 34 770, nr. 11)	In behandeling
27	2017–2018	Motie leden Nijboer/Ronnes over het kopen van cryptovaluta met een creditcard	VAO bankensector d.d. 21-2-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 153)	In behandeling. De Tweede Kamer zal in de 2 ^e helft van 2018 hierover worden geïnformeerd
28	2017–2018	Motie van de leden Ronnes en Paternotte over de afwikkeling van het herstelkader	De motie is ingediend tijdens het VAO bankensector d.d. 21-2-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 156)	In behandeling. Motie roept Minister op de voortgang van de afwikkeling van het herstelkader nauw te blijven volgen en in te grijpen wanneer er door verwijtbaar handelen door banken extra vertraging ontstaat
29	2017–2018	Motie van het lid Van Weyenberg met het verzoek om geen onomkeerbare stappen te zetten t.a.v. de Nederlandse regels voor handelaren voor eigen rekening in afwachting van verder overleg en de Europese besluitvorming	VAO bankensector d.d. 21-2-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 157)	In behandeling. Er worden geen onomkeerbare stappen gezet t.a.v. de Nederlandse regels voor handelaren voor eigen rekening in afwachting van verder overleg en de Europese besluitvorming
30	2017–2018	Motie van de leden Mulder en Van Dijck over boeterente beperken tot drie maanden	De motie is ingediend tijdens het VAO bankensector d.d. 21-2-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 160)	In behandeling. Wordt meegenomen in de toezegging van de Minister om de Kamer te informeren over regels, rentetarieven, berekening boeterente, rentemiddeling en voorwaarden m.b.t. hypotheken in Duitsland, België en Nederland
31	2017–2018	Motie van de leden Mulder en Van Dijck over bij rentemiddeling rekening houden met het klantbelang	De motie is ingediend tijdens het VAO bankensector d.d. 21-2-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 161)	In behandeling. Wordt meegenomen in de toezegging van de Minister om de Kamer te informeren over regels, rentetarieven, berekening boeterente, rentemiddeling en voorwaarden m.b.t. hypotheken in Duitsland, België en Nederland
32	2017–2018	Motie van de leden Leijten en Van der Linde over evalueren van het hersteltraject rond de rentederivaten	De motie is ingediend tijdens het VAO bankensector d.d. 21-2-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 162)	In behandeling. Zie ook toezegging om breder te trekken dan alleen rentederivaten. Start is afhankelijk van afronding dossier rentederivaten
33	2017–2018	Motie van het lid Van Weyenburg (D66) c.s. met het verzoek om geen steun te geven aan welke versoepeeling van Europese bonusregels dan ook, maar juist in te zetten op strengere Europese regels naar Nederlands model voor financiële ondernemingen in de bankenunie (conform motie Van Huijum Kamerstukken II 2017–2018, 33 964 nr. 35)	De motie is ingediend tijdens het AO Ecofin d.d. 8 maart 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1494)	In behandeling. Nederland zal in Europa inzetten op strengere beloningsregels naar Nederlands model

Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
34 2017–2018	Motie van het lid Ronnes (CDA) c.s. met het verzoek om de te onderzoeken wettelijke mogelijkheden voor aanscherping van het beloningsbeleid bij financiële ondernemingen voortvarend op te pakken, hierbij de door stakeholders aangedragen maatregelen in overweging te nemen indien deze bijdragen aan een beheerst beloningsbeleid en de Kamer voor het einde van 2018 over de uitkomsten te informeren	De motie is ingediend tijdens het plenaire debat over de salarisverhoging van ING d.d. 4 april 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 175)	In behandeling. De Tweede Kamer zal voor het einde van 2018 worden geïnformeerd over de uitkomsten van de maatschappelijke consultatie van de 3 wettelijke maatregelen met betrekking tot vaste beloningen in de financiële sector
35 2017–2018	Motie van het lid Ronnes (CDA) c.s. met het verzoek om in overleg te treden met zowel de banken als verzekeraars met als doel tot een aanscherping te komen van de definitie van het maatschappelijk draagvlak en de maatschappelijke context voor het beloningsbeleid in de Code Banken en de Gedragscode Verzekeraars	Tijdens het plenaire debat salarisverhoging ING d.d. 4 april 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 176)	In behandeling. Er wordt in overleg getreden met (brancheorganisaties van) banken en verzekeraars over aanscherping van de definitie van maatschappelijk draagvlak en de maatschappelijke context voor het beloningsbeleid in de code
36 2017–2018	Motie van het lid Paternotte (D66) c.s. met het verzoek om met ING te bespreken hoe meer diversiteit kan worden nastreefd in de raad van commissarissen, bij te houden hoe vaak komende vacatures worden vervuld door een vrouw of iemand onder de 50 en hierover de komende twee jaar halfjaarlijks te rapporteren	Tijdens het plenaire debat salarisverhoging ING d.d. 4 april 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 188)	In behandeling. Er wordt in overleg getreden met de sector over diversiteit
37 2017–2018	Motie leden Paternotte/Van der Linde om te onderzoeken in hoeverre de Japanese Virtual Currency Act een model kan zijn voor Nederlandse regulerung van cryptovaluta, en het resultaat van dit onderzoek in het vierde kwartaal met de Kamer te delen	Plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 191), aangenomen 22-05-2018	In behandeling
38 2017–2018	Motie leden Paternotte/Van der Linde om te onderzoeken hoe het aantrekken van investeringen via de uitgifte van ICO's kan worden gereguleerd en daarmee een kader te schetsen waarbinnen bedrijven en investeerders de mogelijkheden van ICO's veilig kunnen benutten, terwijl misbruik en criminaliteit worden tegengegaan	Plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 192), aangenomen 22-05-2018	In behandeling
39 2017–2018	Motie leden Ronnes/Bruins om in overleg te treden met de toezichtshouders en consumentenorganisaties (Consumentenbond, Wijzer in Geldzaken, etc.) hoe er bij consumenten een bredere bewustwording van de kansen en bedreigingen van cryptovaluta kan worden gecreëerd en de Kamer voor het einde van het jaar over de resultaten te informeren	Plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 193), aangenomen 22-05-2018	In behandeling

	Vergaderjaar	Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken / planning
40	2017–2018	Motie lid Azarkan om te bezien of het Zwitserse model voor de regulering van initial coin offerings in Nederland en de EU navolging verdient en de Kamer hier bij de update in de herfst van 2018 nader over te informeren	Plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 194), aangenomen 22-05-2018	In behandeling
41	2017–2018	Motie leden Alkaya/Snels om in de evaluatie van de Wet bekostiging financieel toezicht 2019 de financieringswijziging uitdrukkelijk mee te nemen of en zo ja hoe de financieringswijze het toezicht op de financiële sector heeft veranderd	Plenair debat voorstel voor de Wet bekostiging financieel toezicht 2019 d.d. 6-6-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 34 870, nr. 13), aangenomen 8 juni 2018	In behandeling
42	2017–2018	Motie van leden Omtzigt/Bruins: verzoekt de regering, vooruitlopend op verdere besluitvorming, in kaart te brengen wat een gepast dekkingsniveau en een gepast eigen risico kan zijn voor deposito's onder EDIS, welke mogelijkheden landen moeten hebben om zelf een hoger niveau te bieden, de risico's van al die opties in kaart te brengen en de Kamer hierover in het derde kwartaal van 2018 te informeren	Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1521 , aangenomen 7 juni 2017	In behandeling
43	2017–2018	Motie van lid Omtzigt: verzoekt de regering, een moment in te plannen voor de evaluatie van de risicoreductie voordat een eventueel besluit tot vervroegde invoering van de backstop/achtervang van het SRF wordt voorgelegd aan de Kamer	Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-20, nr. 1347	In behandeling. In de Raad wordt gesproken over het inzichtelijk maken van risicoreductie, ook heeft Nederland reeds richting de Tweede Kamer aangegeven zich in te zetten voor bewezen risicoreductie. Moment kan worden bepaald aan de hand van Europese discussies
44	2017–2018	Motie van lid Van Rooijen: verzoekt de regering, zich tot het uiterste in te spannen om passende risicotewijzingen toe te kennen aan staatsobligaties binnen het financiële raamwerk van de Europese bankenunie	Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1523	Doorlopend. Nederland benadrukt dit reeds in Europese discussies. Regeerakkoord stelt dat goede weging gerealiseerd moet worden voor een EDIS tot stand komt. Recent is hier specifiek door Nederland aandacht voor gevraagd in voortgangsrapportage van technische besprekingen over EDIS

Toezeggingen waarvan de uitvoering is aferond

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
1	2011–2012	Minister: de voor- en nadelen van het introduceren van een Volcker Rule voor het tegengaan van excessieve risico's met de Kamer delen	AO inzake de brief van de Minister van Financiën d.d. 8 juli 2011 met de nota over nuts- en zakenbankactiviteiten (Kamerstukken II 2011–2012, 31 980, nr. 51) en de brief van de Minister van Financiën d.d. 6 maart 2012 met de vervolgnota over nuts- en zakenbankactiviteiten (Kamerstukken II 2011–2012, 31 980, nr. 59) d.d. 28 maart 2012 (Kamerstukken II 2011–2012, 31 980, nr. 70)	Aferond. De Europese Commissie heeft in haar werkplan voor 2018 aangegeven het BSR-voorstel – waarvan ook een voorstel tot het verbod voor handel in eigen rekening (Volcker Rule) uitmaakte – in te trekken. De Commissie geeft in een toelichting aan dit te doen, omdat inmiddels de stabiliteitsdoelen van het voorstel ook middels andere voorstellen worden bereikt. In het schriftelijk overleg Ecofin van 2 november 2017 heeft het kabinet aangegeven ook andere wegen te zien om de doelstellingen van BSR te verwezenlijken (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1468)

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
2 2011–2012	Toezegging aan de Eerste Kamer, gedaan op 22 mei 2012 tijdens de plenaire behandeling van het voorstel van de Wet bekostiging financieel toezicht, om bijvoorbeeld bij de evaluatie van de bonusregeling de boetes naar de schatkist te heroverwegen	De toezegging is gedaan tijdens de plenaire vergadering over de Wet aansprakelijkheidsbeperking DNB en AFM en bonusverbod staatsgesteunde ondernemingen d.d. 22 mei 2012 (Handelingen I 2011–2012, nr. 30, item 6)	Afgerond. Tijdens de behandeling van de Wijziging van de Wet bekostiging financieel toezicht (Kamerstukken II 2014–2015, 33 957) is het (deels) naar de schatkist laten terugvloeien van boetes aan de orde geweest. Per 1 januari 2015 stromen de boetes die het bedrag van € 2,5 mln. overstijgen naar de schatkist. Het bonusverbod bij staatssteun is geëvalueerd samen met de Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen. Bij brief van de Minister van Financiën van 17 juli 2016 zijn de bevindingen van de evaluatie van de Wet Beloningsbeleid financiële ondernemingen naar de Staten-Generaal gezonden
3 2013–2014	Toezegging om de Kamer te informeren over een overzicht dat de Commissie opstelt in 2014 over de wijze waarop andere lidstaten de Europese begrotingsregels in nationale wetgeving hebben verwerkt, inclusief het gebruik van dwingende macronormen en referentiewaarden	Handelingen I 2013–2014, nr. 10 item 10 en 13 (33 416, nr. 23)	Afgerond. Kamerstukken II 2017–2018, 33 415, nr. J
4 2013–2014	De Minister van Financiën zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Ester (CU), toe de Wet houdbare overheidsfinanciën te evalueren en daarbij de ontwikkeling investeringen en andere factoren die het EMU-saldo van de decentrale overheden hebben beïnvloed. Medio 2015 wordt hier voor het eerst naar gekeken	Handelingen I 2013–2014, nr. 10, item 13, blz. 70	Afgerond. Kamerstukken I 2013–2014, 33 416
5 2013–2014	Minister: het ligt in de rede om de ontwikkelingen in de markt voor uitvoering van premieregelingen over bijvoorbeeld 3 jaar nogmaals te onderzoeken	Brief kabinet/reactie uitkomsten evaluatie premiepensioeninstelling aan de Tweede Kamer d.d. 23 mei 2014 (Kamerstukken II 2013–2014, 32 043, nr. 215 , p. 4)	Afgerond. De ontwikkelingen in de markt voor uitvoering van premieregelingen lijken vooralsnog beperkt, maar zouden een impuls kunnen krijgen bij een geleidelijke toename van vraag naar en aanbod van variabele pensioenuitkeringen (mogelijk sinds de inwerkingtreding van de wet verbeterde premieregeling per 1 september 2016). De Kamer is in voorjaarsbrief moties & toezeggingen financiële markten geïnformeerd dat het moment en de inhoud van een volgende evaluatie in samenspraak met de Minister van SZW en de toezichtshouders zullen worden bepaald (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545, nr. 80)
6 2014–2015	Minister: DNB vragen om in haar jaarlijkse toezichtrapportage expliciet aandacht te besteden aan de effectiviteit en de naleving van de wet, onbedoelde effecten, de effecten op de concurrentiepositie, gebruik en eventueel misbruik van uitzonderingscategorieën	De Minister tijdens plenair debat Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen d.d. 2 oktober 2014 (Handelingen II 2014–2015, nr. 9, item 7, blz. 25, 31)	Afgerond. Bij brief van de Minister van Financiën d.d. 5 september 2016 is aandacht besteed aan de eerste effecten van de Wbfo (Kamerstukken II 2015–2016, 33 964, nr. 43). Bij brief van de Minister van Financiën van 17 juli 2016 zijn de bevindingen van de evaluatie van de Wet Beloningsbeleid financiële ondernemingen naar de Staten-Generaal gezonden

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
7 2014–2015	Minister: DNB vragen te volgen in hoeverre gebruik wordt gemaakt van de gemiddeld 20%-uitzondering voor niet-cao personeel en erop toe te zien dat er van deze uitzondering alleen in uitzonderlijke situaties gebruik wordt gemaakt	De Minister tijdens plenair debat Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen d.d. 2 oktober 2014 (Handelingen II 2014–2015, nr. 9, item 7, blz. 26, 31–32, 37)	Afgerond. Bij brief van de Minister van Financiën d.d. 5 september 2016 is aandacht besteed aan de eerste effecten van de Wbfo (Kamerstukken II 2015–2016, 33 964, nr. 43). Bij brief van de Minister van Financiën van 17 juli 2016 zijn de bevindingen van de evaluatie van de Wet Beloningsbeleid financiële ondernemingen naar de Staten-Generaal gezonden
8 2014–2015	Minister: de vinger aan de pols houden wat betreft geruchten dat dochterondernemingen massaal worden omgezet in bijkantoren om zo onder de werking van de Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen uit te kunnen komen	De Minister tijdens plenair debat Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen d.d. 2 oktober 2014 (Handelingen II 2014–2015, nr. 9, item 7, blz. 29–30)	Afgerond. Bij brief van de Minister van Financiën d.d. 5 september 2016 is aandacht besteed aan de eerste effecten van de Wbfo (Kamerstukken II 2015–2016, 33 964, nr. 43). Bij brief van de Minister van Financiën van 17 juli 2016 zijn de bevindingen van de evaluatie van de Wet Beloningsbeleid financiële ondernemingen naar de Staten-Generaal gezonden
9 2014–2015	Minister: DNB zal in haar rapportage zo nodig ook opgelegde boetes vermelden	Brief van de Minister van Financiën d.d. 15 oktober 2014 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 964, nr. 25, blz. 6)	Afgerond. Bij brief van de Minister van Financiën d.d. 5 september 2016 is aandacht besteed aan de eerste effecten van de Wbfo (Kamerstukken II 2015–2016, 33 964, nr. 43). Bij brief van de Minister van Financiën van 17 juli 2016 zijn de bevindingen van de evaluatie van de Wet Beloningsbeleid financiële ondernemingen naar de Staten-Generaal gezonden
10 2014–2015	Minister: indien er misbruik wordt gemaakt van de uitzonderingsmogelijkheden in de Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen deze uit de wet halen	De Minister tijdens plenair debat Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen d.d. 2 oktober 2014 (Handelingen II 2014–2015, nr. 9, item 7, blz. 31–32)	Afgerond. Kamerbrief Evaluatie Wet Beloningsbeleid financiële ondernemingen, 17 juli 2018. Zie ook: Handelingen II 2014–2015, nr. 14, item 6, blz. 19 en 25
11 2014–2015	Minister: DNB krijgt de bevoegdheid om voor macroprudentiële doeleinden gegevens op te vragen bij overheidsinstellingen en private ondernemingen. Drie jaar na inwerkingtreding van artikel 9d, lid 2, Bankwet zal de Minister informeren of/hoe, bij wie DNB informatie heeft opgevraagd en wat de administratieve lasten voor het bedrijfsleven zijn geweest	De Minister tijdens het WGO Wijzigingswet financiële markten d.d. 8 september 2014 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 918, nr. 14)	Afgerond. In de voorjaarsbrief moties & toezeggingen financiële markten is de Tweede Kamer hierover geïnformeerd (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545, nr. 80)
12 2014–2015	Minister: centralisatie Rechtbank Amsterdam. Er zal nader onderzoek worden gedaan naar de reikwijdte van de betreffende bepaling en de toegankelijkheid vanuit het perspectief van de klant. De Tweede Kamer zal hierover geïnformeerd worden	De Minister tijdens het WGO Wijzigingswet financiële markten d.d. 8 september 2014 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 918, nr. 14)	Afgerond. Heroverweging van de eerder voorgenomen concentratiebepaling brengt mee dat alsnog wordt afgezien van invoering ervan. Zie voor meer informatie het consultatieverslag m.b.t. de Wijzigingswet financiële markten 2018 en de memorie van toelichting (Kamerstukken II 2017–2018, 34 859, nr. 3)

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
13 2014–2015	Minister: er zal worden gekeken naar uitbreiding van het jaarverslag en een (afzonderlijke) beoordelingsverklaring. Hierop terugkomen wanneer het wetsvoorstel met wettelijke maatregelen wordt behandeld	AO Accountancy d.d. 13 november 2014 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 977, nr. 5)	Afgerond. De Minister is op dit onderwerp teruggekomen in de memorie van antwoord bij het wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties. Er zijn de afgelopen jaren internationaal en nationaal verschillende stappen gezet die zijn toegelicht in de memorie van antwoord. Er vindt dus al informatieverstrekking plaats door het bestuur van een onderneming in de jaarrekening en het bestuursverslag over strategie, continuïteitsrisico's en/of andere risico's en de accountant neemt deze informatie mee in zijn controlewerkzaamheden. Er is dan ook op dit moment geen reden om hier in te grijpen (Kamerstukken I 2017–2018, 34 677, nr. C)
14 2014–2015	Minister: het delen van bevindingen door de AFM met controlecliënten moet ook kunnen met niet-OOB-cliënten. Dit zal worden besproken met de AFM	AO Accountancy d.d. 13 november 2014 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 977, nr. 5)	Afgerond. Bij het opstellen van het wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties is overwogen de bevindingen ook te laten delen met niet-OOB-controlecliënten. Gekozen is voor een beperking tot het delen van bevindingen indien de controlecliënt een OOB is, omdat een uitzondering op de bestaande geheimhoudingsbepalingen een ingrijpende maatregel is. (Kamerstukken II 2016–2017, 34 677, nr. 3). Het wetsvoorstel treedt is 1 juli 2018 in werking getreden (Stb. 2018, 139)
15 2014–2015	Minister: bij de voorbereiding van het wetsvoorstel duidelijk zijn over de rol van de Accountantskamer en de bestuursrechter	AO Accountancy 13 november 2014 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 977, nr. 5)	Afgerond. Het wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties is op 1 juli 2018 in werking getreden (Stb. 2018, 139). Bij de behandeling van het wetsvoorstel is aandacht geweest voor de rechtsbescherming van accountants(organisaties). Ook is over dit onderwerp een brief aan de Tweede Kamer gezonden, waarin is ingegaan op de wijze waarop de bestuursrechter besluiten van de Autoriteit Financiële Markten toetst en de rol van het tuchtrecht voor accountants (Kamerstukken II 2016–2017, 34 977, nr. 16)
16 2014–2015	Minister: brief over twee jaar (februari 2017) aan Tweede Kamer met evaluatie van dubbel toezicht onder SSM AFM/ECB	De Minister tijdens het plenair debat SSM/Bankenunie d.d. 10 februari 2015 (Handelingen II 2014–2015, nr. 52, item 25)	Afgerond. In de ZBO-verslagen over DNB en de AFM uit maart 2017 is ingegaan op de afbakening, samenwerking en eventuele overlap tussen de toezichthouders onder het SSM. In de voorjaarsbrief moties & toezeggingen financiële markten is de TK hierover geïnformeerd (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545, nr. 80)
17 2014–2015	Minister: het aspect van de formulering van het moment waarop bij verzekeraars moet worden ingegrepen, zal worden meege- nomen wanneer gekeken wordt naar een afwikkelpakket voor verzekeraars	WGO W6, BRRD, CSD d.d. 7 september 2015 (Kamerstukken II 2014–2015, 34 208, 34 198, 34 204, nr. 11)	Afgerond. Een wetsvoorstel tot herziening van het kader voor herstel en afwikkeling van verzekeraars is op 28 november bij de Tweede Kamer ingediend (Kamerstukken II 2017–2018, 34 842, nr. 2). Een aanpassing van de criteria op grond waarvan tot ingrijpen bij een verzekeraar in problemen kan worden overgegaan, maakt onderdeel uit van dit wetsvoorstel

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
18 2014–2015	Minister: in de loop van 2017 de afbakening, de samenwerking en de eventuele overlap tussen de toezichthouders evalueren (reeds in februari 2015 toegezegd tijdens behandeling SSM-wetsvoorstel)	De Minister tijdens het WGO W6, BRRD, CSD d.d. 7 september 2015 (Kamerstukken II 2014–2015, 34 208 , 34 198 , 34 204 , nr. 11)	Afgerond. In de ZBO-verslagen over DNB en de AFM uit maart 2017 is ingegaan op de afbakening, samenwerking en eventuele overlap tussen de toezichthouders onder het SSM. In de voorjaarsbrief moties & toezeggingen financiële markten is de Tweede Kamer hierover geïnformeerd (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545 , nr. 80)
19 2014–2015	Minister: bij pensioenverzekeringen vinger aan de pols houden/op basis van piepsysteem uitvoeringstechnische problemen in kaart brengen; hier de Tweede Kamer begin 2017 over informeren; en eventuele problemen onder de aandacht brengen van de Europese Commissie	WGO implementatie Omnibus II-richtlijn (Kamerstukken II 2014–2015, 34 100 , nr. 15)	Afgerond. Solvency II is in werking getreden in 2016. Verzekeraars hebben geen enkel uitvoeringstechnisch probleem gemeld de afgelopen 2 jaar (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545 , nr. 80)
20 2014–2015	Minister: de Kamer met grote regelmaat informeren over de voortgang van de onderhandelingen over de Banking Structural Reform-verordening	Behandeling Overeenkomst betreffende het gemeenschappelijk afwikkelfonds d.d. 8 september 2015 (Handelingen I 2014–2015, nr. 39 , item 7)	Afgerond. De Europese Commissie heeft in haar werkplan voor 2018 aangegeven het BSR-voorstel – waarvan ook een voorstel tot het verbod voor handel in eigen rekening (Volcker Rule) uitmaakte – in te trekken. De Commissie geeft in een toelichting aan dit te doen, omdat inmiddels de stabiliteitsdoelen van het voorstel ook middels andere voorstellen worden bereikt. In het schriftelijk overleg Ecofin van 2 november 2017 heeft het kabinet aangegeven ook andere wegen te zien om de doelstellingen van BSR te verwezenlijken (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07 , nr. 1468)
21 2015–2016	De Staatssecretaris heeft toegezegd vóórdat de implementatiefase is afgelopen aan de Kamer terug te koppelen wat er gebeurt in de zorg op het gebied van het inschakelen van tussenpersonen	Handelingen I 2017–2018, nr. 27, it. 7, p. 42	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066 , nr. 401
22 2015–2016	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat in de halfjaarsrapportages van de Belastingdienst uw Kamer verslag te doen over de voortgang van het proces van behandeling van informatie uit de Panama Papers en de daarmee bereikte resultaten	Kamerstukken II 2015–2016, 34 451 , nr. 2, p. 3	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066 , nr. 401 (terugkerend)
23 2015–2016	Minister: zo snel mogelijk de vrijstellingsregeling aanpassen voor het prospectus. Hierbij dient de AFM eerst voldoende tijd te krijgen om aanvullende maatregelen uit te werken (onder andere meldplicht)	VAO Kapitaalmarktunie d.d. 4 februari 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 22 112 , nr. 2100)	Afgerond. De Tweede Kamer is in de voorjaarsbrief moties & toezeggingen financiële markten over de inwerkingtreding van de vrijstellingsregeling Wft per 01-10-2017 geïnformeerd (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545 , nr. 80)
24 2015–2016	Minister: overleggen met DNB of er nog andere modaliteiten denkbaar zijn (i.p.v. de huidige discretionaire bevoegdheid van DNB; bedoeld wordt het toestaan van een verlicht toezichtregime indien onderlingen genoegzaam zijn herverzekerd) om de toezichtsdruk voor kleine onderlingen te verminderen en de resultaten mededelen aan de Tweede Kamer	VAO Toekomst van de Verzekeringssector d.d. 9 december 2015 (Handelingen II 2015–2016, nr. 35 , item 5)	Afgerond. Dit is meegenomen in de kamerbrief van 8 november 2016 (Kamerstukken II 2016–2017, 32 545 , nr. 51)

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
25 2015–2016	Minister: de kamer steeds stap voor stap d.m.v. een afzonderlijke brief informeren over het onderhandelingsproces rond het Europees depositoverzekeringsstelsel, inclusief het krachtenveld; geen beslissend standpunt in te nemen en/of onomkeerbare stappen te zetten in de Raad op dit dossier zonder consultatie van de Kamer	AO Eurogroep/Ecofin d.d. 10 februari 2016 (Kamerstukken 2015–2016, 21 501-07, nr. 1349)	Afgerond. Per brief van 24 april 2017 (risicoreductie Europese bankensector, Kamerstukken II 2016–2017, 21 501-07, nr. 1509) heeft de Minister van Financiën aangegeven welke onderdelen van de bankenunie geïmplementeerd zijn en hoe dit heeft bijgedragen aan het terugdringen van risico, alsook welke stappen nodig zijn in de toekomst, met het oog op afspraken rondom risicodeling
26 2015–2016	Minister: bij de evaluatie van de Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen ook kijken naar of perverse prikkels zijn weggenomen	De Minister tijdens AO Nederlandse bankensector d.d. 28 juni 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 32 013, nr. 135)	Afgerond. Bij brief van de Minister van Financiën van 17 juli 2016 zijn de bevindingen van de evaluatie van de Wet Beloningsbeleid financiële ondernemingen naar de Staten-Generaal gezonden
27 2015–2016	Minister: schriftelijk terugkomen op het boeterregime van de ACM en de verhouding met het boeterregime van de AFM en DNB	De Minister tijdens het WGO Implementatiewet verordening en richtlijn marktmisbruik d.d. 4 juli 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 34 455, nr. 11)	Afgerond. Deze toezegging is beantwoord in de voorjaarsbrief moties & toezeggingen financiële markten 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545, nr. 80)
28 2015–2016	Minister: proberen om met de AFM, de FIOD en het OM meer cijfers te genereren over de aanpak van marktmisbruik. Ik ga proberen die informatie te achterhalen voor zover een en ander wordt geregistreerd. Ik kom daar schriftelijk op terug	WGO Implementatiewet verordening en richtlijn marktmisbruik d.d. 4 juli 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 34 455, nr. 11)	Afgerond. De Tweede Kamer is geïnformeerd bij brief d.d. 23 september 2016 door de Minister van Veiligheid en Justitie (Kamerstukken II 2016–2017, 17 050, nr. 530)
29 2015–2016	Minister: in een brief terugkomen op de vraag of er belemmeringen zijn om bij andere polissen dan de zorgpolis het beginsel in te voeren van «elektronische verstrekking, tenzij bezwaar van de verzekeringenemer»	De Minister tijdens AO Nederlandse bankensector d.d. 28 juni 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 32 013, nr. 135)	Afgerond. Bij brief van 9 juli 2018 heeft de Minister van Financiën, mede namens de Minister voor Rechtsbescherming, aangegeven dat als het wetsvoorstel Zorgverzekeringswet i.v.m. de elektronische zorgpolis door het parlement wordt aangenomen zal worden bezien of uitbreiding van de regeling naar andere zorgpolissen is aangewezen
30 2016–2017	Toezegging om de stukken voor de thematische discussie in de Eurogroep van 20 maart 2017 over houdbare pensioenarrangementen aan de Kamer te verzenden	Minister tijdens Algemeen Overleg Eurogroep/Ecofinraad van 30 maart 2017. Kamerstukken II 2016–2017, 21 501-07, nr. 1426 , blz. 22	Afgerond. Kamerstukken II 2016–2017, 21 501-07, nr. 1424
31 2016–2017	De Minister zegt toe de Kamer te zullen informeren zodra Eurostat cijfers publiceert over de totale bijstelling van het Nederlandse bni.	De Minister bij AO Eugroep/Ecofin. Kamerstuk 2016–2017, 21 501-07, nr. 1405 .	Voldaan. Kamerstukken II, 2016–2017, 21 501-03, nr. 103
32 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd ieder jaar te rapporteren over de belastingafspraken die zijn gemaakt, óf er verschillen zijn tussen het normale belastingtarief en wat er daadwerkelijk betaald is. Dat verschil zou namelijk ieder jaar nul moeten zijn	Handelingen II 2016–2017, nr. 82	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 389
33 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd het onderzoek naar aanbestedingsprocedure voor de Broedkamer Belastingdienst aan de Kamer te sturen	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 340	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 385

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
34	2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd een Handhavingsbrief op te stellen waarin aandacht is voor: 1) Horizontaal Toezicht als aparte vorm van toezicht en de ontwikkeling daarvan, 2) boekenonderzoeken bij Grote Ondernemingen, 3) controlecampagne als mogelijk specifiek instrument, 4) inzicht in de manier waarop instrumenten per segment worden ingezet en welke afwegingen daarbij gemaakt worden	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 371	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 390
35	2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd om op basis van een nadere analyse van de risico's, in het bijzonder bij ICT, te bezien of extra maatregelen nodig zijn om de continuïteit ook voor de jaren 2018 en verder te borgen	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 332	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401 en Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 403
36	2016–2017	De Staatssecretaris heeft een herijking van de Investeringsagenda toegezegd waarin ook de randvoorwaarden benoemd door COB, cultuur en betrekken medewerkers wordt meegenomen	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 332	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 403
37	2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd na één jaar terug te koppelen aan de Kamer óf er problemen zijn geconstateerd met de continuïteit van ondernemingen door de heffing van erf- en schenkbelasting (BOR)	Kamerstukken II 2016–2017, 34 553, nr. 7	Afgerond in brief Staatssecretaris van Financiën verstuurd, moties en toezeggingen, 5 april 2018
38	2016–2017	Toezeggingen n.a.v. vragen van het lid Omtzigt aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, bij afwezigheid van de Staatssecretaris van Financiën, over het bericht «Belastingdienst bang voor kogels».	Handelingen II 2017–2018, nr. 60	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 399
39	2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd de Kamer te informeren over de businesscases achteraf betalen en machtigen om relevante wijzigingen door te voeren voor het recht op toeslagen	Kamerstukken II 2016–2017, 31 935, nr. 41 , p. 6	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401
40	2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd om voor de eerste jaarlijkse notitie over aantallen Advance Pricing Agreements en Advance Tax Rulings met toelichting, antwoord te geven op de vraag hoeveel infokaprulings er bestaan	Kamerstukken II 2016–2017, 34 552, nr. 79	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401
41	2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd aan het eind van 2017 te kijken naar hoeveel rulings er in het kader van de OESO-uitwisseling zijn uitgewisseld en hoeveel er zijn ontvangen	Handelingen II 2016–2017, 82, it. 8	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
42 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd de voorbereidingen voor de invoering van de nader uitgewerkte heffing van afvalstoffenbelasting bij verwijdering buiten Nederland in het vroege voorjaar van 2018 ter besluitvorming gereed te hebben, inclusief dekking van de uitvoeringskosten	Bijlage bij Kamerstukken II 2016–2017, 34 552, nr. 81	Definitieve regeling zal in de tweede helft van dit jaar bij of krachtens AmvB worden vastgesteld. De dekking voor de uitvoeringskosten is geregeld.
43 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd het voorstel tot wijziging begrotingsartikel voor de Douane voor te leggen aan de Kamer	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 332	Op 28 september 2017 heeft de Bestuursraad besloten invulling aan de aanbeveling en de kabinetsreactie daarop te geven door het inrichten van een eigen begrotingsartikel Douane en door het ingerichte opdrachtgevers-opdrachtnemer-overleg Douane (OOD). Het OOD is opgericht en functioneert. Het artikel Douane is geïntroduceerd in de begroting 2019
44 2016–2017	De Minister van Financiën zegt toe dat het kabinet de Kamer in het najaar 2017 een handreiking zal toezenden over de uitwerking art. 3.1 van de Comptabiliteitswet, zodat deze gereed is bij de inwerkingtreding van deze Wet op 1 januari 2018	Handelingen II 2016–2017, nr. 81, item 6, p. 5	Afgerond. Handreiking is toegezonden. Kamerstukken II 2017–2018, 31 865, nr. 105
45 2016–2017	Het kabinet stuurt de Kamer voor Prinsjesdag een voorstel voor de vormgeving van de taken- en middelenanalyse van de Algemene Rekenkamer en de Nationale ombudsman. Daarna, maar voor de begrotingsbehandelingen ontvangt de Kamer de uitkomsten van deze onafhankelijke taken- en middelenanalyse zodat budgettaire consequenties kunnen worden verwerkt	Kamerstuk II 2017–2018, 34 775 IIB, nr. 5	Afgerond. De Kamer is inmiddels geïnformeerd middels een kamerbrief op 17 april 2018. Kamerstuk II 2017–2018, 34 775 IIB, nr. 5
46 2016–2017	Minister: bij Europese Commissie aankaarten dat banken zeer terughoudend zijn met het aanbieden van vreemde valuta hypotheken als gevolg van de MCD	Antwoord op Kamervragen d.d. 10 december 2016 (Aanhangsel Handelingen II, 2016–2017, nr. 798)	Afgerond. De directeur Financiële Markten heeft op 7 april 2017 bij de Europese Commissie (DG-Fisma) de problematiek aangekaart met betrekking tot hypotheken in vreemde valuta. De Tweede Kamer is hier in de voorjaarsbrief moties & toezeggingen financiële markten over geïnformeerd (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545, nr. 80)
47 2016–2017	Minister: de percentages in de Wbft per 01-01-2018 herijken	De Minister tijdens het VSO kostenkaders d.d. 21 december 2016 (Handelingen II 2016–2017, nr. 38, item 3)	Afgerond. Ten behoeve van de herijking van de percentages is een wetsvoorstel in januari 2018 bij de Tweede Kamer ingediend (Wet bekostiging financieel toezicht 2019, Kamerstukken II 2017–2018, 34 870). De nieuwe percentages worden in het Besluit bekostiging financieel toezicht 2019 vastgesteld. Een ontwerp hiervan is in het voorjaar 2018 in consultatie geweest. De nieuwe percentages worden met ingang van 1 januari 2019 van kracht (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545, nr. 80)
48 2016–2017	Minister: de Tweede Kamer in het vierde kwartaal van 2017 informeren over het advies van het CDFD naar aanleiding van de evaluatie van het vakbekwaamheidsbouwwerk en of er wijzigingen aan het bouwwerk worden doorgevoerd	Brief van de Minister van Financiën d.d. 23 mei 2017 (Kamerstukken II 2016–2017, 32 545, nr. 67)	Afgerond. Op 18 oktober 2017 is een brief verzonden om de Tweede Kamer te informeren (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545, 72)

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
49 2016–2017	Minister: brief aan Tweede Kamer sturen over planning van vervolgonderzoeken van de AFM, of 2019 haalbaar is voor nieuw onderzoek kwaliteit Big 4 en of er mogelijkheden zijn tot versnelling	Plenair debat op 6 september 2017 over wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties (Handelingen II 2016–2017, nr. 99)	Afgerond. Op 18 oktober 2017 is een brief aan de Tweede Kamer gezonden over de planning van toekomstige onderzoeken van de AFM betreffende het toezicht op accountantsorganisaties (Kamerstukken II 2016–2017, 34 677, nr. 17)
50 2016–2017	Minister: terugkomen bij Tweede Kamer op openstaande vraag «Wat moet er staan in het ontwerpbesluit van de Raad van commissarissen dat wordt voorgelegd aan de aandeelhouders? Is dat een enkelvoudige voordracht of gaat het om twee keuzemogelijkheden met een gemotiveerde voorkeur van de auditcommissie?»	Plenair debat op 6 september 2017 over wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties (Handelingen II 2016–2017, nr. 99)	Afgerond. Op 18 oktober 2017 is een brief aan de Tweede Kamer gezonden waarin de vraag van het lid De Vries (VVD) is beantwoord over de benoeming van de accountant bij OOB-controlecliënten (Kamerstukken II 2016–2017, 34 677, nr. 17)
51 2016–2017	Minister: ik zal mijn ambtenaren vragen om dit alternatief tegen het licht te houden, te weten of een effectieve maatregel kan zijn dat bij het vaststellen van niet-deugdelijke wettelijke controles opgelegd kan worden dat een volgende controle door een andere partner binnen het OOB-accountantskantoor of zelfs een ander kantoor moet gebeuren	Plenair debat op 6 september 2017 over wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties (Handelingen II 2016–2017, nr. 99)	Afgerond. Op 18 oktober 2017 is een brief aan de Tweede Kamer gezonden waarin een reactie is opgenomen op het voorstel van de leden Snels, Leijten en Nijboer als nieuwe wettelijke maatregel te overwegen om bij het vaststellen van niet-deugdelijke wettelijke controles op te leggen dat een volgende controle door een andere externe accountant binnen de OOB-accountantsorganisatie of zelfs door een andere accountantsorganisatie moet gebeuren (Kamerstukken II 2016–2017, 34 677, nr. 17)
52 2017–2018	Aan het lid Van Rij is toegezegd een brief te sturen waarin wordt ingegaan op de vermogenspositie van ouderen	Handelingen I 2017–2018, nr. 12, item 7, blz. 78	Afgerond, Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 24
53 2017–2018	De Minister heeft tijdens het verantwoordingsdebat aan het lid Snels toegezegd een brief te sturen over het koopkrachtverschil tussen de medianentabel en de voorbeeldhuishoudens	Handelingen II 2017–2018, 34 950, nr. 84	Afgerond, Kamerstukken II 2017–2018, 34 950, nr. 26
54 2017–2018	De Minister zegt een brief toe over de risico's ten aanzien van het ECB-beleid	De Minister bij plenair debat Algemene Financiële Beschouwingen. Handelingen II 2017–2018, 20, pagina 13	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1479
55 2017–2018	De Minister zegt toe de Kamer een brief te sturen over helikoptergeld en of dit binnen het mandaat van de ECB mogelijk is	De Minister bij AO Eurogroep/ Ecofin. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1483 , pagina 40.	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1482
56 2017–2018	Een brief over het Reglement van Orde van de Eurogroep, waarin aandacht wordt besteed aan transparantie van de Eurogroep	De Minister bij AO Eurogroep/ Ecofin. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1483	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 22 112, nr. 2459
57 2017–2018	De Minister zegt toe de Kamer te informeren over de Kamer kan mee beslissen over nieuwe EU-steun aan Turkije. Ook komt hierin terug of er vanuit de EU nog geld gaat naar het bevorderen van de persvrijheid in Turkije	De Minister bij AO Eurogroep/ Ecofin. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1483	Voldaan. Mondeling bij het AO Brexit en evaluatie instrument voor pretoetredingssteun. Kamerstukken II 2017–2018, 23 987, nr. 215
58 2017–2018	De Minister zegt toe de alle documenten die voorliggen op de informele Ecofinraad van 27/28 april voor het uitsturen van het verslag aan de Kamer te sturen	De Minister bij AO Eurogroep/ Ecofin. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1515	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1511

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
59	2017–2018	De Minister zegt toe in het verslag van de Eurogroep/Ecofin van juni 2018 te verwijzen naar eerdere toelichting Technische Assistentie van de Belastingdienst aan Griekenland	De Minister bij AO Eurogroep/Ecofin. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1524	Voldaan. Op 26 juni 2018 is een brief gestuurd met het verslag van de Eurogroep vergadering van 21 juni 2018 waarin hier aandacht aan is besteed (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1530). Daarnaast is op 29 juni 2018 een brief gestuurd met betrekking tot de afronding van de vierde voortgangsmissie (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1533)
60	2017–2018	De Minister zegt een brief toe over voor- en nadelen van een stresstest voor de overheidsbegroting in het kader van Brexit	De Minister bij AO Eurogroep/Ecofin. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1475	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 23 987, nr. 241
61	2017–2018	De Minister zegt toe nader in te zullen gaan op de positie van NL en zoever mogelijk het krachtenveld ten aanzien van een EMF	De Minister bij AO Eurogroep/Ecofin. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1475	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1474
62	2017–2018	De Minister zegt toe dat hij aan de Kamer zal doorgeven wanneer er een reactie komt op de white paper over de toekomst van de EMU	De Minister bij de Algemene Financiële Beschouwingen. Handelingen II 2017–2018, 20	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-20, nr. 1262
63	2017–2018	De Minister zegt toe dat hij de Kamer zal informeren over hoe de komende maanden er uit zullen zien (ook i.v.m. Duitse verkiezingen) wat betreft de verdieping van de eurozone	De Minister bij de Algemene Financiële Beschouwingen. Handelingen II 2017–2018, 20	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-20, nr. 1262
64	2017–2018	De Minister zegt toe om de Kamer te zullen informeren over een perfect storm analyse in de eurozone	De Minister tijdens AO Eurogroep/Ecofin. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1500	Voldaan. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1509
65	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd het externe onderzoek uitgevoerd door advocatenkantoor NautaDutilh naar de gevolgde aanbestedingsprocedure voor ondersteuning van de Broedkamer eind oktober toe te sturen aan de Kamer	Aanhangsel Handelingen II 2017–2018, nr. 288	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 385
66	2017–2018	De Nationale ombudsman doet in zijn rapport «Geen powerplay maar fair play» een aantal aanbevelingen aan de Belastingdienst om de werkwijze te verbeteren. De Staatssecretaris heeft toegezegd de reactie op dit rapport aan de Kamer te zenden	Aanhangsel Handelingen II 2016–2017, nr. 2720	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 387
67	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om binnen 2 weken de Kamer in een brief inzicht te geven in het aantal bij Toeslagen gedane verzoeken vanuit de AlVD/NCTV om toeslagen van uitreizigers stop te zetten en hoe de Belastingdienst daarmee is omgegaan	Handelingen II 2017–2018, nr. 25	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 389
68	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd een brief te sturen met hierin de stand van zaken aanbevelingen Commissie Onderzoek Belastingdienst	Aanhangsel Handelingen II 2017–2018, nr. 288	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 391

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
69	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd te kijken of de situatie waarbij bedrijven met de Belastingdienst in gesprek gaan over rulings om uiteindelijk te bedanken, zodat uitwisseling van rulings kan worden voorkomen zich voordoet en daarover bij de Kamer terug te komen voor het debat over belastingontwijking	Handelingen II 2017–2018, nr. 20	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 393
70	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de motie van lid Snels om de beslagvrije voet altijd toe te passen, vooruitlopend op de wetgeving wordt zodanig geïnterpreteerd dat in de leidraad invordering zal worden vastgelegd dat de nieuwe beslagvrije voet wordt toegepast zodat burgers hier rechten aan kunnen ontnemen	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 46	Afgerond. Wijziging leidraad invordering 2008, aanpassing onderdeel 14.4.5.A
71	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om de criteria waaraan de Belastingdienst toets of ingediend verzet een schorsende werking moet hebben op de dwanginvordering, vast te leggen in de leidraad invordering	Handelingen II 2017–2018, nr. 25	Afgerond. Wijziging leidraad invordering, aanpassing onderdeel 17.1
72	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd landbouwers actief te informeren over de gevolgen van het afschaffen van de landbouwregeling in de btw zodat ze tijdig aangifte kunnen doen	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 14	Afgerond. Brief aan doelgroep verstuurd
73	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om de kleineondernemersregeling nadrukkelijk onder de aandacht te brengen van de agrariërs die noodgedwongen afscheid moeten nemen van de landbouwregeling	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 14	Afgerond. Brief aan doelgroep verstuurd
74	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd zowel op de website van de Belastingdienst als in de uitnodiging tot het doen van aangifte erfbelasting de regeling rond de belastingrente te verduidelijken	Handelingen II 2017–2018, nr. 25	Afgerond. Website aangepast
75	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de kamer te informeren over welke informatie op welk moment beschikbaar was rondom de problemen met het systeem van de schenk- en erfbelasting	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 394	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 395
76	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de vaste Kamercommissie van Financiën uit te nodigen voor een werkbezoek bij het team rulings	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 394	Werkbezoek heeft plaatsgevonden
77	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd het beleidsbesluit rond de eigen woning naar de Kamer te sturen	Handelingen II 2017–2018, nr. 25	Afgerond. Zie Stcrt. 2018, 5946

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
78	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat mensen die geraakt zijn door de stopzetting van de kinderopvang-toeslag (zie ook rapport «Geen Powerplay maar fair play») actief worden benaderd. Onderzocht wordt of en hoe deze mensen geholpen kunnen worden	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 394	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 396
79	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de Kamer te informeren over de stand van zaken ten aanzien van de rulinguittwisseling	Aanhangsel 751 bij Kamerstukken II 2017–2018	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 187
80	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd in de brief over het onderzoek naar de afgifte van rulings in te gaan op rulings die uiteindelijk niet in de database gekomen zijn, de geldigheidsduur van oude rulings, situaties waarbij de handtekening van een van de partijen ontbreekt en of er inmiddels mogelijke nieuwe manieren zijn ontstaan om rulings aan te gaan	Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 180	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 187
81	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om ook in meer algemene zin ingaan op hoe hij om wil gaan met business cases en daarbij aandacht besteden aan de motie Nijboer	Kamerstukken II 2017–2018, 34 775, nr. 64	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 188
82	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om een afschrift van het gepubliceerde beleidsbesluit over het mogelijk verschuldigd worden van schenkbelasting bij het aangaan van of tijdens huwelijk aan de Eerste Kamer toe te zenden	Handelingen I 2017–2018, nr. 12, it. 7, blz. 65	Afgerond. Brief Staatssecretaris van Financiën verstuurd, 5 april 2018
83	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd uiterlijk in april de Kamer te informeren over hoe hij verder wil gaan met de Investeringsagenda Belastingdienst	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 394	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 403
84	2017–2018	In de brief Herijking Investeringsagenda Belastingdienst zijn vier belangrijke conclusies genoemd. De Staatssecretaris heeft toegezegd om de Kamer te informeren over deze conclusies	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 378	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 403
85	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd bij te gaan houden of de directe en indirekte belangen van minder dan 5% al niet onder de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) vallen en dus ook met deze reparatie geen problemen oplevert voor de continuïteit van ondernemingen	Kamerstukken II 2016–2017, 34 553, nr. 7	Afgerond in brief Staatssecretaris van Financiën verstuurd, moties en toezeggingen, 5 april 2018
86	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd contact op te nemen met leden van het kabinet om binnen het systeem van toeslagen te kijken naar mogelijkheden om zowel het terugbetaLEN van toeslagen terug te dringen als wat er nog meer mogelijk is op het terugdringen van het niet-gebruik	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 394	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
87 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om contact op te nemen met de Minister van BZK over notificaties over het onmogelijk maken om berichtenbox te activeren wanneer er geen e-mailadres aan het account gekoppeld wordt	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 394	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401
88 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd te rapporteren aan de Kamer over het aantal burgers op maatwerklijst	Kamerstukken II 2017–2018, 34 552, nr. 79	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401
89 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd te onderzoeken en terug te komen op hoe in de portalen van de Belastingdienst aangiften na de navorderingstermijn van vijf jaar langer oproepbaar kunnen zijn	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 377	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401
90 2017–2018	Minister Koolmees (SZW) heeft toegezegd dat de Kamer geïnformeerd wordt over opzet aanpak schijnzelfstandigheid en capaciteit Belastingdienst	Kamerstukken II 2016–2017, 29 544, nr. 815	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401
91 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de Kamer te informeren over de voortgang van de uitwerking van de aanbevelingen uit het aanbestedingsonderzoek van NautaDutilh	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 385	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401
92 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om in een volgende halfjaarsrapportage de Kamer nader te informeren over hoe de vennootschapsplaat van overheidsondernemingen in de praktijk verloopt, als daarvan een beeld bestaat op basis van de aangifte over 2016	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 389	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401
93 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de buitenlandse belastingplichtigen die voorheen automatisch een teruggave van heffingskortingen kregen, actief te benaderen over de wijziging in het Belastingplan 2018 dat zij dit voortaan zelf moeten aanvragen en wat zij daarvoor moeten doen en in de interactiestrategie hier ook werkgevers van met name lageropgeleiden bij te betrekken	Handelingen I 2017–2018, nr. 12, it. 7, blz. 63	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401
94 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd in de komende halfjaarsrapportages Belastingdienst te rapporteren over internationaal invorderen, waaronder de tien grootste landen. Daarnaast wordt zowel voor deze landen als op het totaal aangegeven wat alsnog wordt geïnd en wat oninbaar is gebleken	Handelingen II 2017–2018, 31 066, nr. 394	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401 (terugkerend)
95 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de kamer te informeren over de cijfers parallelimport over het voorgaande jaar	Handelingen II 2017–2018, nr. 24	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401 (terugkerend)

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
96	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd zich te beraden hoe hij de Kamer informeert over de scenario's waar de Douane rekening mee houdt in het kader van de Brexit	Kamerstukken II, 2017–2018, 31 066, nr. 393	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401 . Handelingen II 2017–2018, nr. 1206, aanhangsel
97	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat alle 166 ouders die in bezwaar zijn gegaan over de kinderopvang-toeslag voor eind mei schriftelijk excuses hebben ontvangen van de Belastingdienst/Toeslagen	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 406	Afgerond, de brieven zijn verzonden op 29 mei 2018
98	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd een voorzet aan de Kamer toe te zenden voor de inhoudsopgave van de rapportages over de Belastingdienst aan de Kamer	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 419	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 410
99	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de schriftelijke vragen van lid Omtzigt «over de problemen bij de schenk- en erfbelasting die al lang bekend waren bij de Belastingdienst, maar pas in november 2017 aan de Kamer werden meegedeeld» voor het volgende debat te beantwoorden	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 419	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, aanhangselnummer 2529
100	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd terug te komen op de voortgang ten aanzien van de keuzemogelijkheid voor mensen om (alleen) volledig digitale post te ontvangen, voor zover die al is gedigitaliseerd	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 377	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 006, nr. 421
101	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat de gezamenlijke Interactiestrategie – met andere uitvoerders – over digitaal communiceren met de overheid wordt gedeeld met de Tweede Kamer. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de expats	Handelingen II 2017–2018, 31 066, nr. 394	Afgerond in Kamerstukken II 2017–2018, 31 006, nr. 421
102	2017–2018	De Staatssecretaris heeft, in antwoord op de vragen van de leden Van der Molen, Omtzigt en Lodders over het gebruik van het Burgerservicenummer (BSN) in het btw-identificatienummer, toegezegd de Kamer voor de zomer te informeren over de uitkomsten van onderzoek bij de Belastingdienst naar een alternatief voor dit gebruik	Aanhangsel 1841 bij Kamerstukken II 2017–2018	Kamerbrief over onderzoek Autoriteit Persoonsgegevens naar gebruik Burgerservicenummer (BSN) in btw-identificatienummer, 13 juli 2018
103	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om bij het toesturen van de business case uit het regeerakkoord naar aanleiding van de Panama Papers ook in meer algemene zin in te gaan op hoe hij om wil gaan met business cases en daarbij aandacht besteden aan de motie Nijboer	Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 188	Afgerond, de Kamer is hierover geïnformeerd met Prinsjesdag
104	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat hij, indien hij een aanwijzing massaal bezwaar geeft voor de bezwaarschriften tegen de vermoedensrendementsheffing in de aanslag inkomenstbelasting 2017, een afschrift van het aanwijzingsbesluit aan de Kamer zal toezenden	Kamerstukken II 2017–2018, 34 245, nr. 2	Afgerond. Stcr. 2018, 39781 , besluit van 7 juli 2018, brief Massaal bezwaar box 3 – beantwoording vragen Schriftelijk Overleg en toezending Aanwijzingsbesluit, 13 juli 2018

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
105 2017–2018	De Minister heeft toegezegd de Kamer inzage te geven in de bestedingen van de gelden Investeringssagenda	Tweede Kamer, Verantwoordingsdebat 2017, 84 ^e vergadering, woensdag 23 mei 2018	Afgerond in Aanhangsel 2285 bij Kamerstukken II 2017–2018
106 2017–2018	De Minister van Financiën zal met de Minister van Defensie in gesprek gaan over hoe het gesteld is met de kleding en uitrusting van de krijgsmacht	Kamerstukken II 2017–2018, 29 754, nr. 441	Afgerond per Kamerbrief 27 maart 2018, Kamerstukken II 2017–2018, 29 754, nr. 441 .
107 2017–2018	De Minister van Financiën zegt toe dat het kabinet zo snel mogelijk voor de begrotingsbehandeling SZW, met een startnotitie schuldenbeleid zal komen	Kamerstukken II 2017–2018, 24 515, nr. 410 en Kamerstukken II 2017–2018, 24 515 nr. 431	Afgerond. De Kamer is per brief op 18 december 2017 en 22 mei 2018 geïnformeerd
108 2017–2018	De Minister van Financiën heeft toegezegd dat hij samen met zijn collega's van VWS in gesprek zal gaan over een onderzoek naar de houdbaarheid van de zorguitgaven, waarbij een onderzoek door de WRR expliciet aan de orde komt. Hierbij wordt breder gekeken dan alleen het financiële aspect en wordt ook internationaal vergeleken	Kamerstukken II 2017–2018, 32 620, nr. 208	Afgerond. Kamerstukken II 2017–2018, 32 620, nr. 208
109 2017–2018	De Minister van Financiën heeft m.b.t. aanbevelingen RvS toegezegd aan Van Rij (CDA) om te overwegen om nog eens te studeren op de drie opties die de RvS biedt en de heer Van Rij en anderen op enig moment deelgenoot te maken van de resultaat van de studie	Handelingen I 2017–2018, nr. 12, item 7 , blz. 77	Afgerond. Kamerstukken I 2017–2018, 34 775-IX, nr. D
110 2017–2018	Minister van Financiën heeft toegezegd in gesprek te gaan met Minister van SZW om na te gaan of er actie wordt ondernomen voor ondernemers die in de periode 2014–2016 te maken hebben gekregen met terugvorderingen van toeslagen als gevolg van de omzetting van een Bbz-lening in een gift	Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 90	Afgerond. De Kamer is per brief op 8 juni 2018 geïnformeerd. Kamerstukken II 2017–2018, 34 785, nr. 90
111 2017–2018	De Minister van Financiën zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Hennis-Plasschaert (VVD), toe om een brief te sturen over de mogelijkheid van een meevalleformule in het begrotingsbeleid	Handelingen II 2017–2018, nr. 37, item 60	Afgerond. Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 19
112 2017–2018	De Minister van Financiën zegt de Kamer toe m.b.t. CW3.1/Operatie Inzicht in Kwaliteit dat meer ex-ante onderzoek doen, onderdeel is van de operatie. Voor het zomerreces wordt een voortgangsrapportage/brief verzonden met de contouren en procesafspraken	Kamerstukken II 2017–2018, 31 865, nr. 20	Afgerond. Brief is op 6 juli verstuurd. Kamerstukken II 2017–2018, 31 865, nr. 20

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
113 2017–2018	De Minister zegt, tijdens het Algemeen Overleg Rijksbrede ontwikkelingen in begroten en verantwoorden op 25 april 2018, toe de correspondentie tussen zijn ambtsvoorganger en de leden van de directie van DNB, die betrekking heeft op het voornemen het Depositogarantiefonds aan te wijzen om zijn liquide middelen aan te houden in 's Rijks schatkist (schatkistbankieren)	Kamerstukken I 2017–2018, 31 865, nr. 113	Afgerond. De Kamer is op 31 mei per brief geïnformeerd. Kamerstukken I 2017–2018, 31 865, nr. 114
114 2017–2018	De Minister van Financiën gaat in gesprek met de Minister van SZW over of het mogelijk is om inzicht te bieden in de (doelmatigheid en doeltreffendheid van) uitvoeringsorganisatie UWV en SVB in het departementaal jaarverslag van SZW	Verslag WGO 26 juni 2018 over jaarverslag 2017. Kamerstukken II 2017–2019, 34 950, nr. 19	Afgerond. Bij WGO van 26 juni 2018 over het jaarverslag 2017 heeft de Minister van SZW toegezegd meer informatie op te nemen in begroting en jaarverslag. Kamerstukken II 2017–2018, 34 950, nr. 19
115 2017–2018	De Minister van Financiën zegt toe dat hij zal overleggen met de Staatssecretaris van BZK m.b.t. het schriftelijk beantwoorden van de vragen over het Rijksvastgoedbedrijf	Kamerstukken II 2017–2018, 32 275, nr. 3	Afgerond. De Minister van BZK beantwoordt schriftelijk de vragen over het Rijksvastgoedbedrijf. Kamerstukken II 2017–2018, 32 275, nr. 3
116 2017–2018	Minister: in gesprek gaan met ambtenaren over of ik meer kan zeggen over mijn inzet in Basel over de capital floors	Algemene Financiële Beschouwingen 2017 (Handelingen II 2017–2018, nr. 20, item 16, pag. 78)	Afgerond. Bij brief van de Minister van Financiën d.d. 17 november 2017 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen van het Bazelse Comité (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 149)
117 2017–2018	Minister: in de brief over MKB en derivaten zal ik meenemen waarom banken achterlopen en dat ik druk zal zetten op het dossier	Algemene Financiële Beschouwingen (Handelingen II 2017–2018, nr. 19)	Afgerond. Bij brief van de Minister van Financiën d.d. 8 december 2017 is aangegeven wat de redenen zijn van de vertraging bij de banken en dat de Minister druk zal houden op de snelle afronding van dit dossier (Kamerstukken II 2017–2018, 31 311, nr. 196)
118 2017–2018	Minister: nogmaals, het is echt een complex en in sommige opzichten naar dossier voor degenen die erbij betrokken zijn. Ik snap dat sommigen met gekromde tenen kijken naar de snelheid of het gebrek daaraan. Ik zal de Kamer daar op zo kort mogelijke termijn over informeren. Indien nodig moeten we het gesprek met elkaar aangaan over de vraag hoe er nog meer snelheid betracht kan worden, als ik het zo mag formuleren (rentederivaten)	Algemene Financiële Beschouwingen (Handelingen II 2017–2018, nr. 20, item 8, pag. 26)	Afgerond. Bij brief van de Minister van Financiën d.d. 8 december 2017 is aangegeven dat de Minister, uiteraard met oog voor de zorgvuldigheid, druk zal houden op de snelle afronding van dit dossier (Kamerstukken II 2017–2018, 31 311, nr. 196)
119 2017–2018	Minister: schriftelijk ingaan op een opmerking van Omtzigt. Omtzigt wil dat EIOPA niet een soort Europese pensioentoezichthouder wordt	Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1474	Afgerond. Zie verslag van de Eurogroep en Ecofinraad van 4 en 5 december 2017 (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1474)
120 2017–2018	Bij vervanging van de Minister heeft de Minister van SZW toegezegd schriftelijk in te gaan op drie vragen van verschillende leden over cryptovaluta	Bij vervanging van de Minister, de Minister van SZW tijdens het vragenuur van 12 december 2017 (Handelingen II 2017–2018, nr. 33, item 5)	Afgerond. Bij brief van de Minister van Financiën d.d. 8 maart 2018 is een overzicht geboden van de toepasselijke wet- en regelgeving inzake cryptovaluta, de vraag beantwoord of en in hoeverre centrale en lagere overheden in cryptovaluta mogen investeren en tot slot ingegaan op de wenselijkheid van een verbod op cryptovaluta (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 168)

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
121 2017–2018	De Minister van Algemene Zaken zegt de Kamer, toe dat nog in 2017 de nationale risicoanalyse terrorismefinanciering naar de Kamer wordt gestuurd	De Minister van Algemene Zaken tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen (Handelingen I 2017–2018, nr. 11, item 3, blz. 36–37)	Afgerond. De Nationale Risicoanalyses op witwassen en op terrorismefinanciering zijn op 12 februari naar de EK verstuurd (Kamerstukken I 2017–2018, 34 775, nr. U)
122 2017–2018	Minister: naar aanleiding van de consultatiereacties (op de Implementatieregeling richtlijn verzekeringsdistributie) zal ik bezien welke mogelijkheden er zijn voor een verlicht regime voor dit type bemiddelaars. Er zal dan bijvoorbeeld ook gekeken worden of verzekeraars een rol kunnen vervullen om de vakbekwaamheid van juist deze bemiddelaars te waarborgen, want die ruimte laat de richtlijn wel	Toezegging van de Minister tijdens het plenair debat Wet implementatie richtlijn verzekeringsdistributie d.d. 31-01-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 46, item 10)	Afgerond. In het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (d.m.v. Besluit implementatie richtlijn verzekeringsdistributie, Stb 2018, 147) is opgenomen dat werknemers van financiële dienstverleners die adviseren over hagelschadeverzekeringen, paarden- en veeverzekeringen of glasverzekeringen, m.u.v. van broeiglasverzekeringen, dienen te voldoen aan de in bijlage 1 van de richtlijn verzekeringsdistributie opgenomen eisen. Dit is een lichter vakbekwaamheidsregime dan het vakbekwaamheidsregime dat geldt voor andere financiële dienstverleners die adviseren over verzekeringen
123 2017–2018	Minister: ik heb de intentie om voor het kroksurces met mijn eerder toegezegde brief over cryptovaluta te komen. Daarin betrek ik ook binaire opties	De Minister tijdens het plenair debat op 31 januari 2018 over Wet transparant toezicht financiële markten (Handelingen II 2017–2018, nr. 46, item 4)	Afgerond. De Minister heeft de Tweede Kamer een brief d.d. 8 maart 2018 over de ontwikkelingen rondom cryptovaluta gestuurd (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 168)
124 2017–2018	Minister: in een brief laten zien hoe de Wet transparant toezicht zich verhoudt tot het toezicht door de ECB, ESMA, EBA en EIOPA	De Minister tijdens het plenair debat d.d. 31 januari 2018 over Wet transparant toezicht financiële markten (Handelingen II 2017–2018, nr. 46, item 4)	Afgerond. De Tweede Kamer is hier in de voorjaarsbrief moties & toezeggingen financiële markten over geïnformeerd (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545 nr. 80)
125 2017–2018	Minister: de Kamer informeren na platform hypotheken van 13 maart 2018 over stapsgewijs oversluiten	AO bankensector d.d. 07-02-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 167)	Afgerond. De Tweede Kamer is op 12 april 2018 over de uitkomsten van de discussie over stapsgewijs oversluiten op het Platform hypotheken geïnformeerd
126 2017–2018	Minister: de Kamer informeren over de uitkomsten van het akkoord van het Bazelse Comité van december 2017	AO bankensector d.d. 07-02-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 167)	Afgerond. Dit is opgenomen in de kamerbrief van 23 februari 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 169)
127 2017–2018	Minister: kamerbrief waarin wordt ingegaan op de twee ingediende moties m.b.t. de uitzondering van het bonusplafond voor handelaren voor eigen rekening en zijn appreciatie van deze moties, te verzenden aan de Kamer voorafgaand aan de stemmingen	VAO bankensector d.d. 21-2-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 55, item 22)	Afgerond. Kamerbrief van 6 maart 2018 over moties handelaren voor eigen rekening uit VAO over de bankensector van 21 februari 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545, nr. 78)
128 2017–2018	Minister: navraag doen bij de AFM of opt-in klanten ook in aanmerking komen voor voorschotten	Toezegging van de Minister tijdens AO bankensector d.d. 07-02-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 167)	Afgerond. De AFM heeft uitgevraagd hoe zij hiermee omgaan. Dit is opgenomen in de derde voortgangsrapportage rentederivaten die op 17 juli 2018 naar de Kamer is gestuurd (Kamerstukken II 2017–2018, 31 311, nr. 208)
129 2017–2018	Minister: de voorziene algemene maatregel van bestuur voorgeleggen aan de Kamer	De Minister tijdens het plenaire debat Implementiewet AMLD 4 d.d. 21 februari 2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 55, item 23)	Afgerond. De AmvB is op 6 april 2018 aan beide Kamers toegezonden voor een voorhangprocedure (Kamerstukken II 2017–2018, nr. 34 808, nr. B)

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
130 2017–2018	Minister: met enige spoed, schriftelijk, terugkomen op de planning van het UBO-register	De Minister tijdens het plenaire debat Implementatielaw AMLD 4 d.d. 21 februari 2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 55, item 23)	Afgerond. De brief over de planning van het UBO-register is 20 april 2018 verzonden aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II 2017–2018, 34 808, nr. 17)
131 2017–2018	De Minister zegt een schriftelijke reactie toe voor de stemmingen op de vraag of een trustkantoor als uiterste terugvaloptie zelf als UBO van een vennootschap kan worden geregistreerd, als daarvan niet de daadwerkelijke UBO's worden gevonden	De Minister tijdens het plenaire debat Implementatielaw AMLD 4 d.d. 21 februari 2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 55, item 23)	Afgerond. Aan tegemoet gekomen met brief (Kamerstukken II 2017–2018, 34 808, nr. 15)
132 2017–2018	De Minister zegt toe schriftelijk terug te komen op de vraag: in hoeverre wordt een fonds voor gemene rekening bij de registratie van UBO-informatie betrokken?	De Minister tijdens het plenaire debat Implementatielaw AMLD 4 d.d. 21 februari 2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 55, item 23)	Afgerond. Aan tegemoet gekomen met brief (Kamerstukken II 2017–2018, 34 808, nr. 15)
133 2017–2018	De Minister: Het Ministerie van Financiën zal daarom met de belangenbehartigers van het MKB in gesprek gaan om te verkennen waar zij tegen aanlopen ten aanzien van de verantwoordelijkheid om informatie achterhalen bij betalingen vanuit Rusland	De Minister in het antwoord op Kamervragen van het lid Becker over de onduidelijkheden die de EU-exportsancties met zich meebrengen (Aanhangsel Handelingen II, nr. 1329 , vraag 6)	Afgerond. Gesprek gevoerd met Eindhovenex en gewezen op bestaande guidance. Er zal gekeken worden naar mogelijkheden voor meer/nieuwe guidance aan MKB. Tweede Kamer geïnformeerd via de voorjaarsbrief moties & toezeggingen financiële markten (Kamerstukken II 2017–2018, 32 545, nr. 80)
134 2017–2018	Brief over risicoreductie naar de Eerste Kamer sturen	MO Europees Semester d.d. 24-04-2018 (Kamerstukken I 2017–2018, CXXV, nr. G)	Afgerond. In een brief d.d. 5 juni 2018 aan de Eerste Kamer heeft de Minister de brief aan de Tweede Kamer over risicoreductie in de Europese bankensector als bijlage gestuurd (Kamerstukken I 2017–2018, CXXV, nr. J)
135 2017–2018	Beantwoording van vraag van Sent (PvdA) of en hoe gedragstoezicht op EU-niveau geregeld is, en of dit voldoende adequaat is	MO Europees Semester d.d. 24-04-2018 (Kamerstukken I 2017–2018, CXXV, nr. G)	Afgerond. In een brief d.d. 5 juni 2018 aan de Eerste Kamer is de Minister ingegaan op de vraag hoe het gedragstoezicht op Europees niveau is georganiseerd en of dat voldoende adequaat is (Kamerstukken I 2017–2018, CXXV, nr. J)
136 2017–2018	Ingaan op verzoek van Sent (PvdA) voor een reflectie op de aanbeveling uit het Liikanen rapport over juridische afscheiding	MO Europees Semester d.d. 24-04-2018 (Kamerstukken I 2017–2018, CXXV, nr. G)	Afgerond. In een brief d.d. 5 juni 2018 aan de Eerste Kamer is de Minister ingegaan op het scheiden van bepaalde handelsactiviteiten van het aannemen van deposito's (Kamerstukken I 2017–2018, CXXV, nr. J)
137 2017–2018	De Minister zegt toe om de Staatssecretaris van EZK te informeren over de wens van de heer Snels (GL) om in de kabinetsbrede nationale digitaliseringstrategie in te gaan op de rol van de overheid, niet alleen in het reguleren, maar ook in het stimuleren van blockchaintechnologie (daarbij ook ingaande op de rol van de centrale bank en mogelijke impact op het monetaire beleid wanneer deze zelf een digitale munt zou uitgeven)	De Minister tijdens het plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 81, item 11)	Afgerond. Het kabinet heeft inmiddels haar digitaliseringstrategie naar de Tweede Kamer verstuurd (Kamerstukken II 2017–2018, 26 643, nr. 541)

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
138 2017–2018	De Minister zegt toe aan te geven wat het bankenpakket betekent voor Nederlandse banken; invloed LR (leverage ratio) op hypothekerverstrekking en pensioenfondsen; consequenties van het niet voldoen aan MREL (ook LR meenemen); rentepercentages groeien naar elkaar (senior/junior door bail-ins/MREL); onderscheid weging van staatsobligaties en concentratielimieten; mogelijkheden van het toch «handhaven» van 4% LR	De Minister tijdens het algemeen overleg van 31 mei 2018 over de voltooiing van de Europese bankenunie (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1529)	Afgerond. Aan deze toezegging is voldaan door het verzenden van een brief aan de Tweede Kamer op 6 juli 2018
139 2017–2018	Uitvoeren analyse naar de benodigde omvang van de risicovoorziening	AO exportkredietverzekering, -garanties en investeringsverzekering. Kamerstukken II 2017–2018, 31 935, nr. 47	Afgerond. De omvang van de risicovoorziening is geanalyseerd op basis van de interneratingmethode onder Basel II en III. Het resultaat hiervan is verwerkt in deze begroting

Toezeggingen waarvan de uitvoering nog niet is afgerond

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
1 2008–2009	De Minister zegt toe als er voorname zijn om beleidsmatige aanpassingen in de AmvB (Besluit bestuurlijke boetes Wft) te verrichten, de Tweede Kamer in een vroeg stadium op de hoogte stellen van de intenties	Brief van de Minister van Financiën d.d. 16 februari 2009 (Kamerstukken II 2008–2009, 31 458, nr. 17)	Doorlopend. Over de eerste beleidsmatige wijziging van het besluit is de Tweede Kamer bij brief van 9 februari 2017 geïnformeerd (Kamerstukken II 2016–2017, 32 545, nr. 60)
2 2012–2013	Evaluatie van verkoopproces ABN AMRO	Kamerstukken II 2012–2013, 32 013, nr. 36	In behandeling. De evaluatie start na afronding van het verkoopproces
3 2012–2013	Uitgebreide brief inzake verkoop Urenco	Kamerstukken II 2012–2013, 28 165, nr. 162 , pag. 21	In behandeling. Zodra er overeenstemming is tussen de verschillende betrokken partijen over het ontwerp en invulling van de borgingsinstrumenten zal de Kamer worden geïnformeerd
4 2012–2013	Minister: de Eerste Kamer optimaal blijven informeren over het tijdpad van de oprichting van een toekomstige bankenunie	Plenaire vergadering Bankenunie d.d. 19 november 2012 (Handelingen I 2012–2013, nr. 8, item 2, blz. 53)	Doorlopend. De Eerste Kamer is geïnformeerd over de laatste relevante ontwikkelingen met betrekking tot de totstandkoming van de Bankenunie middels de brief kabinetsreactie op publicaties inzake bankenunie, d.d. 27 november 2017
5 2012–2013	De Minister zegt toe dat wanneer een wetsvoorstel bepalingen met terugwerkende kracht bevat, de redeneing daarvoor explicet toegelicht wordt in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel	De Minister tijdens de plenaire vergadering Wijzigingswet financiële markten 2010 d.d. 10 mei 2011 (Handelingen I 2010–2011, 32 036, nr. 26 , item 7, blz. 28)	Doorlopend. Bij wetsvoorstellen waaraan (aan onderdelen daarvan) terugwerkende kracht wordt verleend, zal de redeneing daarvoor explicet worden toegelicht in de memorie van toelichting bij het desbetreffende wetsvoorstel
6 2013–2014	Minister: wanneer de lidstaten die werken aan een financiële transactiebelasting een concreet voorstel presenteren, de Tweede Kamer hierover informeren en de nog openstaande vragen beantwoorden	AO Eurogroep/Ecofin d.d. 7 november 2013 (Kamerstukken II 2013–2014, 21 501-07, nr. 1115)	Doorlopend. Aangezien er nog geen concreet voorstel ligt, is dit nog niet aan de orde
7 2013–2014	Minister: inzetten voor het stroomlijnen van de interpretatie inzake de bevoegdheden van een accountantskantoor om te adviseren indien dat kantoor ook accountantsdiensten verleent	De Minister tijdens het VAO Accountancy d.d. 20 mei 2014 (Handelingen II 2013–2014, nr. 84, item 27)	Doorlopend. De Minister heeft tijdens het VAO Accountancy van 20 mei 2014 aangegeven dat Nederland een in zijn ogen helderder benadering heeft gekozen. Nederland heeft gekozen voor een positieve lijst en Europa voor een negatieve lijst (Handelingen II 2013–2014, nr. 84, item 27)

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
8	2014–2015	De Staatssecretaris heeft toegezegd te rapporteren aan de Kamer als blijkt dat groepen additioneel worden uitgezonderd van elektronisch berichtenverkeer (EBV) of een uitzondering dreigen te worden. Dit zal worden gemeld aan de Kamer in de halfjaarsrapportage	Kamerstukken II 2014–2015, 34 196, nr. 18 , p. 12	Doorlopend. Indien van toepassing zal er gerapporteerd in de 22 ^e halfjaarsrapportage
9	2014–2015	De Staatssecretaris heeft toegezegd elke volgende verandering met impact in het kader van de Wet EBV vooraf aan de Kamer te melden	Kamerstukken II 2014–2015, 34 196, nr. 18 , p. 12	Doorlopend. In de brief van de Staatssecretaris (Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 421) wordt toegelicht hoe de wet EBV in lijn wordt gebracht met het regeerakkoord op het punt dat de mogelijkheid van per post kunnen communiceren met de belastingdienst blijft behouden
10	2014–2015	Minister: de AFM zal in een vast ritme per jaar rapporteren over de voortgang van de implementatie van de NBA-maatregelen	De Minister tijdens het AO Accountancy d.d. 13 november 2014 (Kamerstukken II 2014–2015, 33 977, nr. 5)	Doorlopend. De AFM heeft het eerste dashboard (2015) gepubliceerd. Op 28 juni 2017 is het rapport «Kwaliteit OOB-accountantsorganisaties onderzocht» gepubliceerd
11	2014–2015	Minister: Tweede Kamer tijdig informeren over eventuele wijzigingen van de gedelegeerde handeling	De Minister tijdens het WGO implementatie Omnibus II-richtlijn (Kamerstukken II 2014–2015, 34 100, nr. 15)	Doorlopend. Als er wijzigingen komen in de gedelegeerde handelingen dan zal de Minister van Financiën de Tweede Kamer hier tijdig over informeren
12	2014–2015	Minister: informatieprotocol – na overleg over de vormgeving van verslaglegging van een vertrouwelijk overleg, zal met die input een nieuwe versie van de werkafspraken aan de Kamer worden gestuurd	De Minister tijdens het AO inzake start Europese bankenunie en werkafspraken bij ingrepen in de financiële sector; groenboek kapitaalmarktnie c.a. d.d. 4 juni 2015 (Kamerstukken II 2014–2015, 21 501-07, nr. 1287)	Doorlopend. De Commissie voor Financiën is aan zet. Overeen is gekomen dat zij enkele uitgangspunten zou formuleren ten behoeve van de werkafsprak inzake de (wijze van) verslaglegging van de vertrouwelijke overleggen en de eventuele openbaarmaking van deze verslagen. De commissie zou hier een procedurele sessie aan wijden – waarbij ambtelijke ondersteuning vanuit het ministerie aanwezig kan zijn – waarna het ministerie deze werkafsprak kan finaliseren en een nieuwe, aangevulde versie van het informatieprotocol ter afronding aan de Kamer kan sturen. Tot op heden zijn de genoemde uitgangspunten niet ontvangen
13	2014–2015	Minister: zodra ook maar enigszins duidelijk wordt hoe de FTT eruit komt te zien, zal Nederland, ook samen met andere landen, een diepgaande analyse maken van hoe het ons raakt. Nederland zal ook aan de Commissie vragen om die analyse te maken. Daarna zal ik de Kamer hierover informeren	WGO W6, BRRD, CSD d.d. 7 september 2015 (Kamerstukken II 2014–2015, 34 208, 34 198, 34 204, nr. 11)	Doorlopend. Het is tot op heden niet duidelijk hoe de FTT er uit komt te zien
14	2015–2016	De Staatssecretaris heeft in het kader van de wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (DBA) toegezegd dat als een nieuwe constructie opduikt waarmee echt op een nieuwe manier buiten dienstbetrekking wordt gewerkt, deze constructie geanomimeerd en ontdaan van fiscale informatie, openbaar wordt gemaakt op de website van de Belastingdienst	Handelingen I, 27, lt. 7	Doorlopend. Er zijn geen nieuwe constructies gemeld

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
15 2015–2016	De Staatssecretaris heeft toegezegd om in de halfjaarsrapportages van de Belastingdienst verslag te doen over de voortgang van het proces van behandeling van informatie uit de Panama papers en de daarmee bereikte resultaten	Kamerstukken II 2015–2016, 34 451, nr. 2 , p. 3	Doorlopend. Rapportering aan de Kamer via de halfjaarsrapportages Belastingdienst
16 2015–2016	De Kamer jaarlijks informeren over de voortgang van de Volksbank om een besluit over haar toekomst te nemen	Kamerstukken II 2015–2016, 33 532, nr. 61	In behandeling. Eerstvolgende rapportage staat voor het najaar 2018 op het programma
17 2015–2016	Evaluatie van verkoopproces a.s.r.	Kamerstukken II 2015–2016, 33 532, nr. 51	In behandeling. De evaluatie staat voor het najaar 2018 op het programma
18 2015–2016	Erop toezien dat de Staatsloterij met gedupeerden van misleidende reclame op een goede manier tot een oplossing komt	AO Deelnemingenbeleid rijksoverheid d.d. 3 februari 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 28 165, nr. 248)	In behandeling. Nederlandse Loterij heeft afspraken gemaakt met een tweede claimstichting over een oplossing voor alle spelers uit de tijd van de misleidende reclame. Belangrijkste element in een eenmalige, bijzondere loterij die in 2017 heeft plaatsgevonden. Veel oud-deelnemers hebben aan deze loterij deelgenomen, waardoor het risico op betaling van hoge schadebedragen substantieel is gedaald
19 2015–2016	Nederland zal geen kapitaalstortingen doen in TenneT voor Duitse investeringen (alleen voor NL investeringen)	AO Deelnemingenbeleid rijksoverheid d.d. 3 februari 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 28 165, nr. 248)	In behandeling. In 2016 is een kapitaalstorting toegezegd. Er is vastgelegd dat TenneT de gestorte middelen alleen aanwendt voor wettelijk verplichte investeringen in Nederland. De eerste twee van in totaal vier tranches van deze kapitaalstorting zijn inmiddels aan TenneT overgemaakt. De Staat is als aandeelhouder doorlopend met TenneT in overleg over de financiering van de onderneming en de behoefte aan eigen vermogen die voortvloeit uit de investeringsagenda
20 2015–2016	De Minister van I&W zal er zorg voor dragen dat de Kamer jaarlijks wordt geïnformeerd inzake de financiële zekerheidstelling voor de ontmantelingskosten van de nucleaire installaties in Nederland. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Ministers van I&M en FIN.	AO Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming d.d. 24 mei 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 32 645, nr. 84)	In behandeling. AO gepland voor 20 december 2018 waarin dit nader zal worden besproken (I&W). Doorlopend. Er wordt hier jaarlijks een brief over gestuurd
21 2015–2016	Minister: evaluatie basic na 2 jaar	VAO Toekomst van de Verzekeringssector d.d. 9 december 2015 (Handelingen II 2015–2016, nr. 35, item 5)	In behandeling. Het voornemen is het Basic regime te evalueren zodra de solvabiliteitsberekeningen uit het Solvency II regime in 2018 zijn geëvalueerd. Hierdoor kan met eventuele verbeteringen en vereenvoudigingen rekening worden gehouden
22 2015–2016	Minister: bij de evaluatie van de richtlijn transparantie in 2018 aandacht voor meerwaarde en administratieve lasten van 3% meldingsdrempel ten opzichte van 5% meldingsdrempel, vanuit de Europese Commissie en NL	De Minister tijdens de WGO Implementatielaw transparantierichtlijn d.d. 14 december 2015 (Kamerstukken II 2015–2016, 34 232, nr. 10)	In behandeling. Bij de voorbereiding van de evaluatie, waar de meldingsdrempel onderdeel van is, door de Europese Commissie zal aanvullend aandacht worden gevraagd voor dit aspect

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
23 2015–2016	De Minister zegt toe jaarlijks voor de zomer een stand van zaken met betrekking tot de resultaten van de FinTech-initiatieven (niet oneindig jaarlijks) aan de Tweede Kamer te sturen. Daarin betreft hij ook: de ervaringen met de verlenging van de beslistermijn bij aanvraag bankvergunning	De Minister tijdens het AO Nederlandse bankensector d.d. 28 juni 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 32 013, nr. 135)	Doorlopend. Eerste brief van de Minister van Financiën van 21 december 2016 genaamd «Follow up Toetredingsbrief» (Kamerstukken II 2016–2017, 32 013, nr. 142). Een volgende update komt eind zomer 2018
24 2015–2016	Minister: regelmatige update aan de Tweede Kamer sturen over de ontwikkelingen in het Bazelse comité (inclusief Nederlandse belangen NL: landbouw, MKB, hypotheken)	AO Nederlandse bankensector d.d. 28 juni 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 32 013, nr. 135)	Doorlopend. De Minister heeft op 23 februari 2018 een brief aan de Tweede Kamer gestuurd met de uitkomsten van het Bazelse akkoord. (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 169)
25 2015–2016	Minister: mijn voorstel is dan dat we de komende twee jaar alle regelgeving die we op grond van artikel 1:3a vaststellen per brief bij de Kamer melden en dat we dat vervolgens over twee jaar opnieuw overwegen. De griffier legt dat vast, zodat we dat niet vergeten. Wij sturen de Tweede Kamer daarnaast proactief een overzicht van hoe vaak het is voorgekomen en wat de voorbeelden waren. Dan bekijken we of het nodig is en of we het moeten voortzetten	De Minister tijdens het WGO Implementatiewet verordening en richtlijn marktmisbruik d.d. 4 juli 2016 (Kamerstukken II 2015–2016, 34 455, nr. 11)	In behandeling. Eerste en enige melding bij brief van 9 februari 2017 (Kamerstukken II 2016–2017, 32 545, nr. 60). Daarna is er geen regelgeving op grond van artikel 1:3a vastgesteld
26 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd een objectieve gevalideerde meetmethodiek voor de voortgang van de Investeringssagenda te ontwikkelen	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 355	Deels voldaan. De batonprognose wordt steeds verder ontwikkeld. In december 2017 heeft de Belastingdienst de meetmethodiek voor het risicoselectiemodel negatieve aangiften omzetbelasting gerealiseerd. Een externe wetenschapper heeft dit model gevalideerd. De meetmethodiek meet het ex ante batonpotentieel ten opzichte van de oude werkwijze. De meting van het batonpotentieel vindt begin 2019 plaats over kalenderjaar 2018. Voor de inkomensheffing niet-winst is een meetmethodiek in ontwikkeling
27 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd na één en na twee jaar te rapporteren aan de Kamer of er problemen zijn geconstateerd met de continuïteit van ondernemingen door de heffing van erf- en schenkbelaasting (BOR)	Handelingen II 2016–2017, 23, it. 9, p. 34	Deels voldaan. In de Kamerbrief Fiscale moties en toezeggingen aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II 2017–2018, 34 775-IX, nr. 22) is gerapporteerd over 2018. In 2019 zal er opnieuw gerapporteerd worden.
28 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd de Tweede en Eerste Kamer van informatie te voorzien over Country-by-Country reporting – hoeveel landenrapporten de Belastingdienst heeft ontvangen van belastingplichtigen, hoeveel landenrapporten zijn ontvangen van andere landen via de uitwisseling en een kwalitatieve beschrijving van de ervaringen alsmede inzicht in veel voorkomende vervolgarties	Kamerstukken II 2016–2017, 34 651, nr. 14 en Kamerstukken, 34 651, nr. C.	Doorlopend. Er is gerapporteerd in de 21e halfjaarsrapportage Belastingdienst. In 2019 zal hier opnieuw over gerapporteerd worden

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
29 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat, mochten zich nieuwe ontwikkelingen voordoen in de soorten goederen/diensten waarmee btw-carouselfraude plaatsvindt, de Kamer hierover geïnformeerd zal worden	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 356	Doorlopend. Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden in de soorten goederen/diensten waarmee btw-carouselfraude plaatsvindt
30 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat, zodra stappen zijn gezet in het onderzoek naar tien mogelijk kwaadwillende opdrachtgevers, de Kamer hierover geïnformeerd zal worden	Kamerstukken II 2017–2018, 34 036, nr. 63	Doorlopend. In de beantwoording van Kamervragen van de leden Van Kent en Van Dijk (Kamerstukken II 2017–2018, Aanhangselnummer 2582) is de Kamer geïnformeerd over de handhaving op schijnzelfstandigheid per 1 juli 2018
31 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd om jaarlijks een notitie toe te voegen aan de halfjaarsrapportage Belastingdienst met een aanvulling op de aantallen APA's en ATR's. Er wordt per type ruling een voorbeeld of model gegeven zodat de Kamer kan zien hoe het in elkaar zit	Handelingen II 2016–2017, 82, it. 8, p. 21	Doorlopend. Gerapporteerd aan de Tweede Kamer bij brief van 18 februari 2018, Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 187 . Verwijzing en samenvatting is ook opgenomen in 21e halfjaarsrapportage
32 2016–2017	De Staatssecretaris heeft toegezegd om volgend voorjaar, ten behoeve van de parlementaire behandeling van het Belastingplanpakket 2019, een actualisatie van de parameterbrief naar de Kamer te sturen	Kamerstukken II 2016–2017, 31 066, nr. 364	In behandeling. Uitvoering conform toezegging
33 2016–2017	In de komende tijd zal Financiënen samen met andere ministeries doorgaan om de doelmatigheid en doeltreffendheid bij overheidsprojecten te vergroten. De focus zal hierbij liggen op grote en complexe investeringsprojecten, interne bedrijfsvoeringsprojecten en ICT-projecten	Kamerstukken II 2016–2017, 28 753, nr. 43	In behandeling. Het Ministerie van Financiënen werkt samen met departementen in meerdere concrete projecten en investeringen om deze toezegging te realiseren
34 2016–2017	In de komende periode zal het Ministerie van Financiënen in overleg treden met betrokken departementen om concrete stappen te zetten naar verdere verbetering van de besluitvorming en uitvoering van overheidsinvesteringen door middel van analyse-instrumenten en bedrijfseconomische principes	Kamerstukken II 2016–2017, 31 935, nr. 35	In behandeling. Op departementsniveau zijn een aantal belangrijke stappen gezet en in een aantal gevallen ook afspraken gemaakt over het gebruik van bedrijfseconomische instrumenten. Het Ministerie van Financiënen zal zich ook de komende tijd inzetten hier verdere stappen in te zetten
35 2016–2017	De Minister heeft toegezegd om de Kamer bij tijd en wijle te informeren over hoe het zit met de efficiëntie-operatie binnen de NS	AO Deelnemingenbeleid rijksoverheid, januari 2016 (Kamerstukken II 2016–2017, 28 165, nr. 264)	In behandeling. Verslaglegging hierover zal jaarlijks plaatsvinden in het jaarverslag staatsdeelnemingen
36 2016–2017	De Minister zal in de toekomst de NS op het normrendement gaan aanspreken en interveniëren waar dat nodig is	AO Deelnemingenbeleid rijksoverheid, januari 2017 (Kamerstukken II 2017–2018, 28 165, nr. 280)	In behandeling. Het normrendement is onderwerp van gesprek van reguliere overleggen met NS
37 2016–2017	Minister: overleg met DNB over hun brief over bevoegdheden inzake dividendumkeringen van financiële instellingen. De Minister is bereid te kijken naar de bevoegdheden, waarbij hij aangeeft dat een vvgb-plicht te ver gaat. Hij zal n.a.v. het overleg met DNB een brief naar de Kamer sturen	Algemene Financiële Beschouwingen d.d. 5 oktober 2016 (Handelingen II 2016–2017, nr. 8, item 7, pg. 27)	In behandeling

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
38	2016–2017	Minister: om die reden kondig ik hierbij aan dat er een nieuwe evaluatie zal worden uitgevoerd naar de doeltreffendheid en de effecten van artikel 4:24a Wft in de praktijk. De Staten-Generaal zal uiterlijk 1 januari 2022 een verslag met de bevindingen van deze evaluatie ontvangen	Brief van de Minister van Financiën d.d. 30 december 2016 (Kamerstukken 2016–2017, 32 545 , nr. 59 p. 7/8)	In behandeling. Uiterlijk 1 januari 2022 zal de Staten-Generaal een verslag met de bevindingen van de evaluatie van de doeltreffendheid en de effecten van de algemene zorgplicht in artikel 4:24a Wft in de praktijk ontvangen
39	2016–2017	Minister: begin 2018 te rapporteren inzake de voortgang op de verbeterpunten naar aanleiding van de evaluatie van het Kifid en in de eerste helft van 2018 inzake de door het Kifid in gang gezette verbeteringen en hoe die aansluiten op de gedane aanbevelingen	Brief van de Minister van Financiën d.d. 12 juni 2017 (Kamerstukken II 2016–2017, 29 507 , nr. 145)	In behandeling. In de beantwoording van Kamervragen over achterstanden bij het Kifid is aangekondigd dat gerapporteerd zal worden over de ontwikkelingen bij het Kifid, zodat de verschillende aandachtspunten, waaronder de doorlooptijden, in samenhang kunnen worden bezien (Aanhangsel Handelingen II 2017–2018, nr. 929). De bedoeling is de Tweede Kamer na het zomerreces per brief nader te informeren
40	2016–2017	Minister: een analyse maken van alternatieve verdienmodellen, waaronder het audit only-model en voor publieke instellingen controle van overheidswege. Daarbij in ieder geval kijken naar voor- en nadelen van verschillende modellen, juridische aspecten en Europese context. Als de sector dan niet levert in het najaar komt het Ministerie van Financiën snel daarna	De Minister tijdens het plenair debat op 6 september 2017 over wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties (Handelingen II 2016–2017, nr. 99)	In behandeling. Zoals ook is aangegeven in het schriftelijk overleg met de Tweede Kamer over het besluit aanvullende maatregelen accountantsorganisaties (Kamerstukken II 2017–2018, 34 677 , nr. 20) zal in een brief aan de Tweede Kamer worden gereflecteerd op de voor- en nadelen van de huidige modellen en de alternatieven. Ook zal in de brief aandacht worden besteed aan juridische aspecten en de internationale context waarin accountantsorganisaties opereren. De bedoeling is deze brief in het najaar 2018 aan de Tweede Kamer te zenden
41	2016–2017	Minister: bij wijzigingen in de bijlage bij de Wta, waarin controles worden aangemerkt als wettelijke controles informeren we de Tweede Kamer voortaan per brief	De Minister tijdens het plenair debat op 6 september 2017 over wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties (Handelingen II 2016–2017, nr. 99)	Doorlopend. Indien de bijlage in de toekomst wordt gewijzigd zal de Tweede Kamer hierover per brief geïnformeerd worden
42	2016–2017	Minister heeft toegezegd om met het oog op de volgende beleidsdoorlichting Financiële markten, hiaten in de toekomst tijdig te signaleren en ondervangen met extra aandacht voor de bijlage in de begroting met het evaluatie- en onderzoeksoverzicht	Brief van de Minister van Financiën van 22 december 2016 in reactie op aanvullende vragen van de vaste Commissie voor Financiën over de plannen van aanpak van beleidsdoorlichtingen, Kamerstukken II 2016–2017, 31 935 , nr. 37	Doorlopend. In de Rijksbegroting 2018 is bij art. 2 Financiële markten extra aandacht besteed aan de bijlage met het evaluatie- en onderzoeksoverzicht (Kamerstukken II 2017–2018, 34 775 -IX, nr. 2, pg. 186). Dit geldt ook voor de Rijksbegroting 2019.
43	2017–2018	Toezegging aan Nijboer over inzicht in vermogensontwikkeling top (n.a.v. artikel Fransman over CBS) en daar in 2018 met de kamer over te spreken	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066 , nr. 394	In behandeling
44	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om een symposium te organiseren over modellen (samen met het CPB)	Debat over belastingdruk voor eenverdiener; Handelingen II 2017–2018, 34 785 , nr. 85	In behandeling
45	2017–2018	De Minister zegt toe de Tweede Kamer uiterlijk in het derde of vierde kwartaal van 2018 te informeren over het onderzoek dat plaatsvindt naar de mogelijke uitgifte van Green Bonds	Kamerstukken II 2017–2018, 34 960 , nr. 1	In behandeling. De markt voor groene obligaties is de afgelopen jaren gegroeid. Er wordt onderzocht wat nodig is om een groene obligatie uit te geven, wat de voor- en nadelen zijn en wat het mogelijk op zou kunnen leveren voor de Staat. Het onderzoek loopt op schema en de Kamer wordt uiterlijk in het vierde kwartaal over de uitkomsten geïnformeerd

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
46	2017–2018	Minister zegt toe de Kamer een brief te sturen over 1) de procedures van de EIB (verstrekte informatie aan lidstaten en parlementaire controle), 2) appreciatie op plannen kapitaalverhoging EIB, 3) focus van de activiteiten van de EIB	Minister tijdens het AO Eurogroep Ecofin d.d. 14 juni 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1524 , blz. 12–13	In behandeling, Kamerbrief wordt na het zomerreces 2018 opgesteld en aan de Kamer gestuurd
47	2017–2018	Toezegging dat Minister periodiek een uitgebreide brief aan de Kamer stuurt over de risico's die de Nederlandse overheid loopt over de monetaire opkoopprogramma's	Plenair debat over verdieping van de EMU d.d. 8 februari 2018, Handelingen II 2017–2018, 50, pagina 13	Continu in behandeling, de Minister heeft toegezegd periodiek een brief te sturen aan de Kamer. De Kamerbrief «Risico's Nederlandse Staat als gevolg van ECB-beleid» van 19 januari dient als nulmeting (Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1479)
48	2017–2018	De Minister zegt toe voorafgaand aan verschijnen van het rapport over de Artikel IV consultatie van het IMF (verwachting zomer 2018) de Kamer te informeren	AO Eurogroep Ecofin d.d. 18 januari 2018. Kamerstukken II 2017–2018, 21 501-07, nr. 1483 , blz. 32	In behandeling. Na bespreking van het Artikel IV rapport zal de Minister de Kamer informeren. Dit zal zeer spoedig gebeuren
49	2017–2018	In kaart brengen welk deel van de ekv-portefeuille van MKB afkomstig is en welk deel van het grootbedrijf	AO exportkredietverzekering, -garanties en investeringsverzekering. Kamerstukken II 2017–2018, 31 935, nr. 47	In behandeling. Vanaf het eerstvolgende jaarverslag zal inzage worden geboden in het aandeel van het MKB in de verzekerde transacties
50	2017–2018	De Minister stuurt een overzicht van wat Nederland «verdient» aan de verschillende leningen aan Griekenland	AO Eurogroep Ecofin d.d. 5 juli 2018. Kamerstuk nog niet bekend (verslag)	In behandeling
51	2017–2018	De Minister stuurt een overzicht van welke brieven zijn toegezegd die de Kamer nog niet ontvangen heeft	AO Eurogroep Ecofin d.d. 5 juli 2018. Kamerstuk nog niet bekend (verslag)	In behandeling
52	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd in overleg te treden met jeugdorganisaties over het versimpelen van het door pleegouders aan te vragen en definitief toegekend krijgen van heffingskortingen en toeslagen en een brief over naar de Kamer te sturen, waarin ook wordt ingegaan op de optie voor een apart aanspreekpunt binnen de Belastingdienst voor deze doelgroep	Handelingen II 2017–2018, 25	Deels voldaan. Het overleg loopt en er wordt een klantreis uitgewerkt door de Belastingdienst Toeslagen en Particulieren samen met de Vereniging van Pleegouders, het Landelijk overleg Pleegouderraad en Stichting Belangenbehartiging Pleeggrootouders
53	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd een overzicht van BIT-toetsen die afgerond zijn en BIT-toetsen die nog gepland zijn binnen de Belastingdienst schriftelijk te rapporteren aan de Kamer	De Staatssecretaris tijdens het Algemeen Overleg Belastingdienst op 13 juni 2018, Handelingen II 2017–2018, 31 066, nr. 410	In behandeling. In de 22e halfjaarsrapportage wordt hierover gerapporteerd aan de Kamer
54	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat er wordt gewerkt aan voorlichtingsmateriaal over cryptovaluta. Zodra dit gereed is, wordt dit op de website van de Belastingdienst geplaatst	Kamerstukken I 2017–2018, 34 775, nr. AA	In behandeling. Er vindt intern overleg plaats om het voorlichtingsmateriaal te ontwikkelen, dat wordt vervolgens geplaatst op de website van de Belastingdienst
55	2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat samen met de toeslagendepartementen wordt bezien of een onderzoek – binnen het systeem van toeslagen over het terugdringen van niet-gebruik – kan worden uitgevoerd	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401	Deels voldaan. De Belastingdienst is in overleg met de betrokken departementen op welke wijze onderzoek naar het toeslagensysteem kan plaatsvinden

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
56 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat de Belastingdienst een overzicht bij zal houden waarbij – uit vooroverleg blijkt dat – het reële coöperatieve bedrijfsleven wordt geraakt door de introductie van een inhoudingsplicht voor houdstercoöperaties en waarin niet in een oplossing voorzien kan worden	Kamerstukken II 2017–2018, 34 788, nr. 12	Doorlopend. De Belastingdienst heeft hiervoor intern een digitaal meldpunt ingericht. Er zijn nog geen meldingen geweest over gevraagd vooroverleg t/m juli 2018
57 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd in de loop van 2018 de Kamer te informeren of het mogelijk is voor de Belastingdienst én voor lokale overheden om, en zo ja hoe, de beslagvrije voet op bankbeslagen zonder verzoek al vooraf toe te passen	De Staatssecretaris tijdens plenaire behandeling Belastingplan, Handelingen II 2017–2018, 25	In behandeling. Naar verwachting wordt de Kamer uiterlijk in oktober 2018 geïnformeerd
58 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd in de Handhavingsbrief 2019 specifiek in te gaan op een doelgroep binnen het segment Ondernemingen en op de doelgroep Toeslagen	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 390 , bijlage	In behandeling. Naar verwachting wordt de Handhavingsbrief 2019 in oktober of november 2019 aan de Kamer veronden
59 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd te rapporteren over de uitkomst van de gesprekken met de Autoriteit Persoonsgegevens inzake de AVG in de volgende halfjaarsrapportage	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401	In behandeling. De vervolgafsprak heeft plaatsgevonden. De Kamer zal geïnformeerd worden in de 22 ^e halfjaarsrapportage van de Belastingdienst
60 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de Kamer te informeren over de voortgang bij het realiseren van de genomen maatregelen inzake de naleving van de AVG bij de Belastingdienst via de halfjaarsrapportages	Aanhangsel van de Handelingen 2345 bij Kamerstukken II 2017–2018	In behandeling. De Kamer zal geïnformeerd worden in de 22 ^e halfjaarsrapportage van de Belastingdienst
61 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd in de volgende halfjaarsrapportage meer uitgebreid te rapporteren over de vennootschapsbelastingplicht van overheidsondernemingen in de praktijk	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401	In behandeling. De Kamer zal geïnformeerd worden in de 22 ^e halfjaarsrapportage van de Belastingdienst
62 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de Kamer te informeren over de resultaten van de proef Vooraf ingevulde aangiften voor zzp'ers vanaf de 22 ^e halfjaarsrapportage van de Belastingdienst	Aanhangsel van de Handelingen 1856 bij Kamerstukken II 2017–2018	In behandeling. De Kamer zal geïnformeerd worden vanaf de 22 ^e halfjaarsrapportage van de Belastingdienst
63 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om in samenspraak met de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat de Kamer eind 2018 te informeren over de voortgang rondom de invoering van de MRB-toeslag	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 408	In behandeling. De Kamer zal eind 2018 geïnformeerd worden
64 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat kwalificerende buitenlandse belastingplichtigen, die recht hebben op de heffingskortingen in de inkomstenbelasting, in het vierde kwartaal 2018 hierover per brief worden geïnformeerd. Daarnaast wordt een communicatietraject ingezet voor de gehele doelgroep	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 401	In behandeling. De brieven worden in het vierde kwartaal 2018 verzonden. En communicatietraject zal worden ingezet

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
65 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat in de Handhavingsbrief 2019 het belang van boekenonderzoeken in relatie tot de andere instrumenten nadrukkelijk meegenomen zal worden	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 419	In behandeling. Naar verwachting wordt de Handhavingsbrief 2019 in oktober of november 2019 aan de Kamer verzonden
66 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd de Kamer in het najaar 2018 te informeren over de plannen voor de herziening en het verdere tijdpad van implementatie van de rulinqpraktijk. Zijn ambitie is dat de nieuwe vormgeving van de rulinqpraktijk per 1 januari 2019 gereed is	Kamerstukken II 2017–2018, 25 087, nr. 208	In behandeling. De rapportage over de herziening van de rulinqpraktijk wordt dit najaar aan de Kamer aangeboden
67 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat de Belastingdienst de uitvoering van de aansprakelijkheidsbepaling van pand- en hypothekhouwers (btw) monitort en over de effecten en knelpunten rapporteert aan de Kamer	Handelingen II 2017–2018, 25	In behandeling. De Belastingdienst monitort de uitvoering van de maatregel gedurende het jaar 2018 en rapporteert over effecten en knelpunten in het eerste kwartaal 2019 aan de Kamer
68 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat een keer per jaar gerapporteerd zal worden aan de Kamer over het programma bij de Belastingdienst met het doel om de technische achterstanden, de zogenaamde technische schuld, inzichtelijk te maken en op te lossen	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 403	In behandeling. Hierover zal drie á vier keer per jaar gerapporteerd worden aan de Kamer op een nader vast te stellen moment in aansluiting op de rapportagecyclus van de Belastingdienst aan de Kamer
69 2017–2018	In de 21e halfjaarsrapportage is het risico opgenomen dat aanvullingen van belastingplichtigen mogelijk niet verwerkt kunnen worden omdat ze al in de berekeningsfase zouden zitten. Hierdoor zouden extra bezwaarschriften moeten worden behandeld. Het onderzoek naar de manier waarop dit proces geoptimaliseerd kan worden is inmiddels afgerekond. In 2019 – campagne IH 2018 – zijn aanpassingen voorzien die naar schatting leiden tot een vermindering van het aantal bezwaren met 20.000. De Staatssecretaris heeft toegezegd te rapporteren over de realisatie van deze procesoptimalisatie in de halfjaarsrapportage	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 408	In behandeling. Rapportering aan de kamer is voorzien eind 2019
70 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd een brief te sturen met de eindafrekening van de vertrekregeling en de diverse mogelijke arrangementen, inclusief de wijze waarop de overschrijding van de regeling betaald wordt	Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 313	In behandeling. Rapportering aan de Kamer is voorzien in 2021
71 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd in de komende halfjaarsrapportages Belastingdienst te rapporteren over internationaal invorderen, waaronder de tien grootste landen. Daarnaast wordt zowel voor deze landen als op het totaal aangegeven wat alsnog wordt geïnd en wat oninbaar is gebleken	Handelingen II 2017–2018, 31 066, nr. 394	Doorlopend. Rapportering aan de Kamer via de halfjaarsrapportages Belastingdienst

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
72 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd om in de halfjaarsrapportages Belastingdienst de openstaande moties en toezeggingen op te nemen die Belastingdienst raken	Handelingen II 2017–2018, 31 066, nr. 394	Doorlopend. Rapportering aan de Kamer via de halfjaarsrapportages Belastingdienst
73 2017–2018	Gevraagd wordt of banken een controllerende rol zouden kunnen spelen ten aanzien van de aangifte van het bezit van Bitcoins bij de Belastingdienst. De Staatssecretaris heeft toegezegd dit punt mee te nemen in de verdere uitwerking van de fiscale beleidsagenda	Kamerstukken I 2017–2018, 34 775, nr. AA	In behandeling. Integraal overleg over cryptovaluta zal worden gepland waarbij ook afstemming met Autoriteit Financiële Markten zal plaatsvinden
74 2017–2018	Het streven van de Staatssecretaris is om de Kamer voor eind 2018 te informeren over uitkomsten externe commissie in het kader van het onderzoek naar gebruik van het BSN in het btw-identificatienummer. De Staatssecretaris heeft toegezegd de kamer voor eind 2018 te informeren over de uitkomsten van dit onderzoek	Kamerbrief over onderzoek Autoriteit Persoonsgegevens naar gebruik Burgerservice-nummer (BSN) in btw-identificatienummer, 13 juli 2018	In behandeling
75 2017–2018	Na toetsing worden er nog middelen voor de uitvoering van bestedingsplannen overgeboekt naar de Belastingdienst. De Minister heeft toegezegd dat het exacte overzicht daarvan via de Staatssecretaris van Financiën aan de Kamer verzonden zal worden	Tweede Kamer, 84 ^e plenaire vergadering	In behandeling. In aansluiting op de 22 ^e halfjaarsrapportage Belastingdienst zal er invulling gegeven worden aan deze toezegging
76 2017–2018	De Staatssecretaris heeft toegezegd dat de Belastingdienst bij alle projecten boven een bepaald bedrag een BIT-advies zal aanvragen. De grens hiervoor is nu > € 5 mln.	Tweede Kamer, 97 ^e plenaire vergadering, Problemen bij innen belastingen	In behandeling. IV&D is in overleg met het BIT over praktische consequenties van deze toezegging
77 2017–2018	De Minister President en de Minister van Financiën zullen in het kabinet bespreken en vervolgens de Kamer informeren met een Kamerbrief wat het kabinet gaat doen aan de problematiek van informatiebeveiliging en wat de systeemverantwoordelijkheid is van de Minister van BZK en waar die ophoudt	Kamerstukken II 2017–2018, 34 950-XVIII, nr. 6 . Lijst van vragen en antwoorden over het jaarverslag Wonen en Rijksdienst 2017	In behandeling. In de lijst van vragen en antwoorden over het jaarverslag Wonen en Rijksdienst wordt bij vraag 24 ingegaan op de systeemverantwoordelijkheid van de Minister van BZK. Brief volgt na de zomer 2018
78 2017–2018	De Minister zal het verzoek overbrengen van de Partij van de Dieren aan CBS over het opnemen van een indicator dierenwelzijn in de Monitor Brede Welvaart. De Minister laat aan het CBS over of het mogelijk is	Kamerstukken II 2017–2018, 34 950, nr. 12 , 23 mei 2018	In behandeling. De gesprekken over het verder vormgeven van de Monitor Brede Welvaart tussen EZK en CBS vinden plaats. De verwachting is dat deze gesprekken nog een tijdje zullen duren, omdat in de monitor ook sustainable development goals worden verwerkt en andere suggesties worden bekeken. In deze gesprekken zal ook het verzoek worden meegenomen om dierenwelzijn als indicator op te nemen. CBS besluit uiteindelijk over de opname van indicatoren
79 2017–2018	De Minister van Financiën zegt toeschriftelijk te antwoorden op de vraag of de kinderopvangtoeslag meegenomen wordt in de beleidsdoorlichting over de tegemoetkoming aan ouders, en anders alsnog meegenomen zou kunnen worden	Nog niet opgenomen in handelingen	In behandeling, nog niet bekend

	Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
80	2017–2018	De Minister zegt toe bij Miljoenennota een p-maal-q-onderbouwing te leveren voor de gederfde aardgasbatenreeks die oploopt tot € 900 mln. in 2022	Plenair verslag Voorjaarsnota (ongecorrigeerd), 102 ^e vergadering, woensdag 4 juli 2018	In behandeling. EZK schrijft een brief voor Prinsjesdag en de onderbouwing wordt ook opgenomen in de Miljoenennota
81	2017–2018	De Minister zegt een brief toe met een uitsplitsing van niet-belastingmiddelen en aanvullende informatie over de opbouw van de reservering voor Groningen	Plenair verslag Voorjaarsnota (ongecorrigeerd), 102 ^e vergadering, woensdag 4 juli 2018	In behandeling. EZK schrijft een brief over de uitsplitsing van de niet-belastingontvangsten en de Kamer wordt rondom najaar geïnformeerd over de opbouw van de reservering Groningen
82	2017–2018	De Minister zegt een brief van het kabinet toe met reactie op het OECD-rapport, in het bijzonder op de aanbevelingen m.b.t. flexwerk. SZW zal deze namens het kabinet ondertekenen	Nog niet opgenomen in handelingen	In behandeling, nog niet bekend
83	2017–2018	De Minister zegt een brief toe met de onderbouwing voor de splitsing en eerdere samenvoeging van EZK en LNV en van de kosten voor de (her)oprichting van LNV	Plenair verslag Voorjaarsnota (ongecorrigeerd), 102 ^e vergadering, woensdag 4 juli 2018	In behandeling. LNV schrijft en verstuur deze brief voor Prinsjesdag
84	2017–2018	De Minister zegt toe om te bezien of Rijksbreed meer inzicht in nieuwe en vervallen verplichtingen op mutatienniveau mogelijk is	Kamerstukken II 2017–2018, 34 950-IX, nr. 9 , 13 juli 2018	In behandeling
85	2017–2018	De Minister zegt toe om te bezien of inzake risicoregelingen Rijksbreed betere toelichting mogelijk is op de kans en de impact van het risico	Kamerstukken II 2017–2018, 34 950-IX, nr. 9 , 13 juli 2018	In behandeling, nog niet bekend
86	2017–2018	Opnemen in jaarverslag de beloningsverhouding tussen de CEO en het gemiddelde salaris van werknemers (als een «film», verloop door de jaren)	AO Deelnemingenbeleid rijksoverheid, januari 2017 (Kamerstukken II 2017–2018, 28 165, nr. 280)	In behandeling. Verslaglegging hierover zal jaarlijks plaatsvinden in het jaarverslag staatsdeelnemingen. Het Jaarverslag Staatsdeelnemingen 2017 wordt in het najaar 2018 verzonden aan de Kamer
87	2017–2018	Opnemen in jaarverslag de man/vrouw verhouding in de RvB en RvC als «film» (verloop door de jaren heen)	AO Deelnemingenbeleid rijksoverheid, januari 2017 (Kamerstukken II 2017–2018, 28 165, nr. 280)	In behandeling. Verslaglegging hierover zal jaarlijks plaatsvinden in het jaarverslag staatsdeelnemingen. Het Jaarverslag Staatsdeelnemingen 2017 wordt in het najaar 2018 verzonden aan de Kamer
88	2017–2018	Kwantificeren (rapporteren) in jaarverslag over risico buitenlandse activiteiten	AO Deelnemingenbeleid rijksoverheid, januari 2017 (Kamerstukken II 2017–2018, 28 165, nr. 280)	In behandeling. Verslaglegging hierover zal jaarlijks plaatsvinden in het jaarverslag staatsdeelnemingen. Het Jaarverslag Staatsdeelnemingen 2017 wordt in het najaar 2018 verzonden aan de Kamer
89	2017–2018	Waarde van deelnemingen verwerken in het jaarverslag	AO Deelnemingenbeleid rijksoverheid, januari 2017 (Kamerstukken II 2017–2018, 28 165, nr. 280)	In behandeling. Verslaglegging hierover zal jaarlijks plaatsvinden in het jaarverslag staatsdeelnemingen. Het Jaarverslag Staatsdeelnemingen 2017 wordt in het najaar 2018 verzonden aan de Kamer
90	2017–2018	TenneT vragen om meer transparantie ten aanzien van kosten wind op zee	AO Staatsdeelnemingen d.d. 17 januari 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 28 165, nr. 280)	In behandeling. Dit wordt verwerkt in het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen 2017 dat in het najaar 2018 wordt verzonden naar de Kamer
91	2017–2018	Minister zal voor de zomer 2018 met een toekomstvisie op TenneT's activiteiten in het buitenland komen	Kamerstukken II 2017–2018, 28 165, nr. 283	In behandeling. Het onderzoek over dit onderwerp is gestart. Naar verwachting wordt de Kamer eind 2018 geïnformeerd

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
92 2017–2018	Minister: in samenwerking met de AFM, het toezicht op het productontwikkelingsproces te evalueren en de uitkomst daarvan uiterlijk 1 juli 2020 naar de Kamer te sturen	Brief van de Minister van 15 december 2017 ter aanbieding van de beleidsdoorlichting Financiële markten (Kamerstukken II 2017–2018, 31 935, nr. 45)	In behandeling. Uiterlijk 1 juli 2020 zal de Tweede Kamer een verslag met de bevindingen van de evaluatie van de doeltreffendheid en de effecten van het toezicht op het productontwikkelingsproces ontvangen
93 2017–2018	Minister: ik ben bereid, omdat ik het inhoudelijke punt van de Kamer zeer goed zie, om in overleg te treden met de diverse stakeholders, de consumentenorganisaties ook die daar genoemd zijn, om de voor- en nadelen van die actieve transparantie van provisies bij schadeverzekeringen in kaart te brengen	Toezegging van de Minister tijdens het plenair debat Wet implementatie richtlijn verzekeringsdistributie d.d. 31-01-2018 (Handelingen II, 2017–2018, nr. 46, item 10)	In behandeling
94 2017–2018	Minister: ik wil toezeggen dat we bij de evaluatie, die we toch al gaan doen, bekijken of het verstandig zou zijn om dat percentage (van op de markt beschikbare verzekeringen dat bij een onafhankelijk advies moet worden betrokken) verder op te schroeven	Toezegging van de Minister tijdens het plenair debat Wet implementatie richtlijn verzekeringsdistributie d.d. 31-01-2018 (Handelingen II, 2017–2018, nr. 46, item 10)	In behandeling
95 2017–2018	Minister: het zou mij niet verbazen als ook deze wet op enig moment weer geëvalueerd wordt. Dat lijkt mij dan ook een uitgelezen moment om dit mee te nemen, ook omdat ik vermoed dat, als het probleem waar de heer Snels op wijst (dat zich een ongelijk speelveld voordeut met bemiddelaars uit andere landen) zich zou gaan voordoen, dat niet in het eerste halfjaar zal zijn	Toezegging van de Minister tijdens het plenair debat Wet implementatie richtlijn verzekeringsdistributie d.d. 31-01-2018 (Handelingen II, 2017–2018, nr. 46, item 10)	In behandeling
96 2017–2018	De Minister zegt toe om de wet twee of drie jaar na inwerkingtreding (Wet transparant toezicht financiële markten) te evalueren en daarbij de AFM en DNB te betrekken. Bij de evaluatie wordt ingegaan op: 1) de balans tussen openbaarmaking van toezichtinformatie en het beroepsgeheim, 2) de beperking van de aansprakelijkheid van de AFM en DNB en 3) de discretionaire bevoegdheid van de AFM en DNB	De Minister tijdens het plenair debat op 31 januari 2018 over Wet transparant toezicht financiële markten (Handelingen II 2017–2018, nr. 46, item 4)	In behandeling
97 2017–2018	Minister zegt toe het aandachtspunt van transparantie in de financiële sector in diverse gesprekken die hij heeft in Europees verband aan de orde brengen	De Minister tijdens het plenair debat op 31 januari 2018 over Wet transparant toezicht financiële markten (Handelingen II 2017–2018, nr. 46, item 4)	In behandeling
98 2017–2018	Minister: de Kamer informeren over regels, rentetarieven, berekening boeterente, rentemiddeling en voorwaarden m.b.t. hypotheken in Duitsland, België en Nederland	Toezegging van de Minister tijdens AO bankensector d.d. 07-02-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 167)	In behandeling
99 2017–2018	De Minister zegt toe in overleg te treden met de toezichthouders over het bericht dat sommige Amerikaanse banken geen crypto-aankopen meer toestaan met een creditcard	De Minister tijdens AO bankensector d.d. 07-02-2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 167)	In behandeling

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
100 2017–2018	Minister: de evaluatie van het afwikkelingsproces van het rentederivatendossier breder te trekken dan alleen rentederivaten (onder andere ook woekerpolissen) en te kijken of hier lessen uit kunnen worden getrokken na de afronding van het rentederivatendossier hiermee starten	Toezegging van de Minister tijdens het VAO bankensector d.d. 21-2-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 55, item 22)	In behandeling. Start van de evaluatie is afhankelijk van afronding dossier rentederivaten
101 2017–2018	De Minister is bereid om in gesprek te gaan met DNB over een format voor de informatie die moet worden opgevraagd in het cliëntenonderzoek	De Minister tijdens het plenaire debat Implementatiewet AMLD 4 d.d. 21 februari 2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 55, item 23)	In behandeling
102 2017–2018	De Minister zegt toe de lasten van de Wwf blijvend te monitoren	De Minister tijdens het plenaire debat Implementatiewet AMLD 4 d.d. 21 februari 2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 55, item 23)	Doorlopend
103 2017–2018	De Minister zegt toe de tweede helft van dit jaar een update te geven over de brief appreciatie ontwikkelingen cryptovaluta	De Minister in de brief appreciatie ontwikkelingen cryptovaluta d.d. 8 maart 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 32 013, nr. 168)	In behandeling. De Tweede Kamer zal in de 2 ^e helft van 2018 hierover worden geïnformeerd
104 2017–2018	De Minister zegt toe de briefwisseling met DNB beschikbaar stellen aan de Tweede Kamer. Verder gaat hij graag de open dialoog (in regulier overleg, geen apart overleg) aan met de banken. Over een jaar praat de Minister de Tweede Kamer bij over hoe het gaat	Algemeen Overleg Rijksbrede ontwikkelingen in begroten en verantwoorden d.d. 25 april 2018 (Kamerstukken II 2017–2018, 31 865, nr. 113).	In behandeling. Briefwisseling met DNB is met de Tweede Kamer gedeeld (bijlage bij Kamerstukken II 2017–2018, 31 865, nr. 114)
105 2017–2018	Toezegging om de maatschappelijke consultatie van de 3 te verkennen wettelijke maatregelen m.b.t. vaste beloningen voor de financiële sector voor de zomer te starten	De Minister tijdens het plenaire debat salarisverhoging ING d.d. 4 april 2018 (Handelingen II 2017–2018, 69, item 10, p. 25)	In behandeling. Op 17 juli 2018 is een openbare internetconsultatie gestart over de 3 beloningsmaatregelen die worden overwogen. In september 2018 wordt een rondetafelbijeenkomst georganiseerd
106 2017–2018	Toezegging van de Minister om te bekijken of van de 3 te verkennen wettelijke maatregelen m.b.t. vaste beloningen in de financiële sector de clawback van vaste beloningen gesplitst moet worden van de andere 2 maatregelen, omdat deze complex is en het proces zou kunnen vertragen	De Minister tijdens het plenaire debat salarisverhoging ING d.d. 4 april 2018 (Handelingen II 2017–2018, 69, item 10, p. 34)	In behandeling. De Tweede Kamer zal eind 2018 worden geïnformeerd over de bevindingen van de maatschappelijke consultatie over de 3 aangekondigde wettelijke maatregelen m.b.t. vaste beloningen in de financiële sector
107 2017–2018	Toezegging om in gesprek met de NVB aan te geven dat bij de bepaling van de benchmark niet moet worden gekeken naar ondernemingen als Shell of Heineken, maar naar vergelijkbare ondernemingen	De Minister tijdens het plenaire debat salarisverhoging ING d.d. 4 april 2018 (Handelingen II 2017–2018, 69, item 10, p. 16)	In behandeling. Er wordt in overleg getreden met de NVB over de bepaling van de benchmarks
108 2017–2018	Het kabinet zal daarom in overleg met DNB in het kader van duurzaamheid kijken of het prudentieel kader nog aansluit bij onderliggende risico's	Fiche 2; mededeling: actieplan duurzame groei financieren (Kamerstukken II 2017–2018, 22 112, nr. 2545)	In behandeling

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
109 2017–2018	De Minister zegt toe om de Japanse, Duitse en Franse voorbeelden van de omgang met cryptovaluta samen met DNB en AFM te bestuderen en hierover de Kamer in het najaar te informeren	De Minister tijdens het plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 81, item 11)	In behandeling. De Tweede Kamer zal in de 2 ^e helft van 2018 hierover worden geïnformeerd
110 2017–2018	De Minister zegt toe om bij de KSA onder de aandacht brengen dat het Ministerie van Financiën geïnformeerd wil blijven over piramide-spelen rondom cryptovaluta	De Minister tijdens het plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 81, item 11)	In behandeling
111 2017–2018	De Minister zegt toe om de noodzaak voor goede informatieverstrekking bij ICO's te onderzoeken en hierover de Kamer in het najaar te informeren	De Minister tijdens het plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 81, item 11)	In behandeling. De Tweede Kamer zal in de 2 ^e helft van 2018 hierover worden geïnformeerd
112 2017–2018	De Minister zegt toe om bij de Minister en Staatssecretaris van EZK het energieverbruik van het minen van cryptovaluta nog eens onder de aandacht te brengen, en het aan hen te laten of het verstandig is om dit bij de industrietafel onder te brengen	De Minister tijdens het plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 81, item 11)	In behandeling
113 2017–2018	De Minister zegt toe om in een van de aanstaande reguliere overleggen met de DNB-president te vragen of de interne experimenten van DNB met blockchaintechnologie uit de beschermde omgeving gehaald kunnen worden	De Minister tijdens het plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 81, item 11)	In behandeling
114 2017–2018	De Minister zegt toe om bij de Staatssecretaris de vraag neer te leggen hoe de Belastingdienst beter zicht kan krijgen op ontbrekende aangiftes van cryptovaluta	De Minister tijdens het plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 81, item 11)	In behandeling
115 2017–2018	De Minister zegt toe om te kijken naar de financieel-economische voor- en nadelen van een door de centrale bank uitgegeven digitale munt en, mogelijk, mee te nemen in de update in het najaar	De Minister tijdens het plenair debat cryptovaluta d.d. 16-06-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 81, item 11)	In behandeling. De Tweede Kamer zal in de 2 ^e helft van 2018 hierover worden geïnformeerd
116 2017–2018	Toezegging om in gesprek met De Nederlandsche Bank en het CPB te vragen of zij meer aandacht kunnen besteden aan de risico's in de verzekерingssector wanneer zij de jaarlijkse monitor schrijven en daar bij de Kamer op enig moment op terugkomen	Plenair debat wetsvoorstel herstel en afwikkeling van verzekeraars d.d. 06-06-2018	In behandeling
117 2017–2018	De Minister zegt toe om bij de vijfjaarlijke evaluatie toezicht-toezicht de aansprakelijkheidsbeperking van DNB mee te nemen	De Minister in het plenair debat wetsvoorstel herstel en afwikkeling van verzekeraars d.d. 06-06-2018 (Handelingen II 2017–2018, nr. 90)	In behandeling

Vergaderjaar	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken / planning
118 2017–2018	<p>De Minister: «Wij kunnen best nog een keer nagaan of echt niet in kaart te brengen is hoe die verdeling eruitziet. Dat is immers wat de heer Snels wil. Het zou ook kunnen zijn dat dat tot een briefje van mij leidt, waarin ik aangeef dat dat buiten-gewoon lastig blijkt en dat ik daar geen goed inzicht in kan geven. Misschien mag ik het zo met hem afspreken dat ik hem toezeg dat wij daar nog een keer naar kijken.»</p>	<p>De Minister tijdens het plenair debat voorstel voor de Wet bekostiging financieel toezicht 2019 d.d. 6-6-2018</p>	In behandeling
119 2017–2018	<p>Om op meer systematische wijze vast te kunnen stellen dat de sturing en de bijbehorende organisatie- en cultuurverandering bij de Belastingdienst zich goed ontwikkelt, heeft de Staatssecretaris toegezegd de Auditdienst Rijk te vragen om onderzoek uit te voeren naar de mate waarin de sturing bij de Belastingdienst verbeterd</p>	<p>Kamerstukken II 2017–2018, 31 066, nr. 403</p>	In behandeling

Bijlage 4: Subsidieoverzicht

Subsidies (bedragen x € 1.000)									
Begrotingsartikel	Subsidie(-regeling)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Laatste evaluatie
Artikel 2	CDFD	437	436	436	436	436	436	436	Eind 2018
Totaal		437	436	436	436	436	436	436	Jaarlijkse vaststelling

Overzicht subsidies

In deze bijlage wordt een overzicht gegeven van de subsidies van het Ministerie van Financiën, volgens de subsidiedefinitie van de Awb (artikel 4:21 Awb): «De aanspraak op financiële middelen, door een bestuursorgaan verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan als betaling voor aan het bestuursorgaan geleverde goederen of diensten».

Bijlage 5: Evaluatie- en overig onderzoek

Artikel 1 – Belastingen

Soort onderzoek	Titel/onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Dienstverlening	2020	2020
	Toeslagen	2021	2021
	Toezicht en opsporing en massale processen	2022	2022
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
3. Overig onderzoek			
	Fiscale monitor	Jaarlijks	
	Accijns teruggaaf LNG	2018	2018
	Overdrachtsbelasting	2018	2018
	Evaluatie autobrief II	2018	2019
	Middelingsregeling	2018	2018
	Vrijstellingen nettolijfrenten en nettopensoen	2019	2019
	Assurantiebelasting	2019	2019
	Fiscale regelingen eigen woning	2019	2019
	Verruiming schenkingsvrijstelling eigen woning	2020	2020
	Energiebelasting	2020	2020
	BPM en MRB	2020	2020
	Erf- en schenkelbelasting	2021	2021
	Kansspellbelasting	2021	2021
	Vrijgestelde en fiscale beleggingsinstelling	2021	2021
	Bankenbelasting	2021	2021

Artikel 2 – Financiële markten

Soort onderzoek	Titel/onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
Evaluatie Wet beloningen financiële ondernemingen		2017	2018
Witwaspiramide		2017	2018
Beleidsmonitor terrorisme financiering 1		2017	2018
Beleidsmonitor terrorisme financiering 2		2017	2018
Onderzoek verdienmodellen accountants		2018	2019
Onderzoek ontwikkelingen in de markt voor uitvoering premieregelingen		2019	2020
Evaluatie, i.s.m. de AFM, naar het toezicht op het ontwikkelingsproces van financiële producten		2019	2020
Evaluatie doeltreffendheid en effecten art. 4: 24a		2021	2022
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
3. Overig onderzoek			
Onderzoek Algemene Rekenkamer naar Monitoring maatregelen kredietcrisis		Doorlopend	
Evaluatie naar kosten tuchtrechtspraak accountants		2018	2018
Onderzoek consumptief krediet		2018	2019
National Risk Assessment witwassen 2		2018	2020
National Risk Assessment terrorisme financiering 2		2018	2020
Beleidsmonitor witwassen 3		2018	2020
Evaluatie Basic		2019	2020
Evaluatie garantieregeling WAKO (kernongevallen)		2020	2020
ZBO-verslag AFM/DNB		2020	2021

Artikel 3 – Financieringsactiviteiten publiek-private sector

Soort onderzoek	Titel/onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
Optimaal financieel resultaat bij realisatie van publieke doelen. In het bijzonder bij investeren in en verwerven, afstoten en beheren van de financiële en materiële activa van de Staat			
2020			
Publiek-private investeringen			
2023			
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
3. Overig onderzoek			
Onderzoek Algemene Rekenkamer naar Monitoring maatregelen kredietcrisis		Doorlopend	
Evaluaties staatsaandeelhouderschap bij permanente staatsdeelnemingen		Doorlopend	

Artikel 4 – Internationale financiële betrekkingen

Soort onderzoek	Titel/onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Een bijdrage leveren aan een gezond en welvarend Europa en een evenwichtige internationale financieel-economisch ontwikkeling	2020	2020
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
3. Overig onderzoek			

Artikel 5 – Exportkredietverzekeringen, -garanties en investeringsverzekeringen

Soort onderzoek	Titel/onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Het verzekeren van betalingsrisico's die zijn verbonden aan Nederlandse export en buitenlandse investeringen die zonder deze verzekering niet tot stand zouden zijn gekomen, en het creëren en handhaven van een internationaal gelijkwaardig speelveld voor bedrijven op het terrein van de exportkredietverzekeringsfaciliteit	2022	2022
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
3. Overig onderzoek			
CBS-onderzoek inzake bijdrage publieke exportkredietverzekering aan economie			Jaarlijks

---

Artikel 6 – Btw-compensatiefonds

Soort onderzoek	Titel/onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Gemeenten, provincies en Wgr-plusregio's hebben de mogelijkheid een evenwichtige keuze te maken tussen in- en uitbesteding. De btw speelt hierin geen rol	2021	2021
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
3. Overig onderzoek			

Artikel 9 – Douane

Soort onderzoek	Titel/onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Douane	2020	2020
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
3. Overig onderzoek			

Artikel 11 – Financiering staatsschuld

Soort onderzoek	Titel/onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Schuldfinanciering tegen zo laag mogelijke rentekosten onder acceptabel risico voor de begroting	2019	2019
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
3. Overig onderzoek			

Artikel 12 – Kasbeheer

Soort onderzoek	Titel/onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Optimaal kasbeheer van het Rijk en van de instellingen die aan de schatkist zijn gelieerd	2018	2018
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
3. Overig onderzoek			

Overig				
Soort onderzoek	Titel/onderwerp		Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid				
1a. Beleidsdoorlichtingen				
	Begrotingsbeleid		2020	2020
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid				
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid				
2a. MKBA's				
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid				
3. Overig onderzoek				

Bijlage 6: Lijst van afkortingen

A

ACM	Autoriteit Consument en Markt
ACP	Afrikaanse, Caribische en Pacifische landen
ADR	Auditdienst Rijk
ADSB	Atradius Dutch State Business
AFM	Autoriteit Financiële Markten
AGS	Aangiftesysteem
AIIB	Asian Infrastructure Investment Bank
ANBI	Algemeen nut beogende instelling
ANFA	Agreement on Net Financial Assets
ANVS	Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming
AP	Autoriteit Persoonsgegevens
ATAD	Anti Taks Avoidance Directive
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
Awb	Algemene wet bestuursrecht
Awir	Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen
Awr	Algemene wet inzake rijksbelastingen

B

BBP	Bruto binnenlands product
BCF	Btw-compensatiefonds
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
BERB	Bedrijfseconomische Resultaatsbepaling
BES	Bonaire, Sint-Eustatius en Saba
BF	Bijzondere Financiering
BNI	Bruto nationaal inkomen
BoP	Balance of Payments
Btw	Belasting over de toegevoegde waarde

C

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCP	Central Counterparty
CDFD	College Deskundigheid Financiële Dienstverlening
CEA	Commissie Eindtermen Accountantsopleiding
CIBG	Centraal Informatiepunt Beroepen Gezondheidszorg
COB	Commissie Onderzoek Belastingdienst
CP	Commercial Paper
CPB	Centraal Planbureau
CRD	Capital Requirement Directives
CRR	Capital Requirements Regulation
CRR	Commissie Risicoregelingen
CSA	Credit Support Annex
CW	Comptabiliteitswet

D	
DBFM(O)	Design-Build-Finance-Maintain(-Operate)
DG	Directoraat-Generaal
DGS	Depositogarantiestelsel
DNB	De Nederlandsche Bank
DRZ	Domeinen Rerende Zaken
DSL	Dutch State Loan
DTC	Dutch Treasury Certificate
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DWU	Douanewetboek van de Unie
E	
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
EBV	Elektronisch berichtenverkeer
ECB	Europese Centrale Bank
ECOFIN	Economic and Financial Affairs Council
EDF	European Development Fund
EDIS	European Deposit Insurance Scheme
EFSF	European Financial Stability Facility
EFSM	European Financial Stabilisation Mechanism
EIB	European Investment Bank
Ekv	Exportkredietverzekering
EMU	Europese Monetaire Unie
ERM	Exchange Rate Mechanism
ESM	European Stability Mechanism
ESR	Europees Stelsel van Rekeningen
EU	Europese Unie
F	
FEC	Financieel Expertise Centrum
FIOD	Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
FIU-NL	Financial Intelligence Unit Nederland
FMO	Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden
G	
GDI	Generieke Digitale Infrastructuur
GLB	Gemeenschappelijk landbouwbeleid
I	
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development
IDA	International Development Association
IFC	International Finance Corporation
IFI	Internationale Financiële Instelling
IH	Inkomensheffing
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport

IMF	Internationaal Monetair Fonds
IMVO	Internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen

K

KNM	Koninklijke Nederlandse Munt
KOR	Kleineondernemersregeling

L

LH	Loonheffing
LSI	Landelijke Stuurgroep Interventieteams

M

MFK	Meerjarig Financieel Kader
MIF	Multilateral Interchange Fee
MIGA	Multilateral Investment Guarantee Agency
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MKBA	Maatschappelijke kosten-batenanalyse
MRB	Motorrijtuigenbelasting
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen

N

NAB	New Arrangements to Borrow
NBM	Nederlands Bureau der Motorrijtuigverzekeraars
NHT	Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismschaden
NIA	Nederlands Investerings Agentschap
NLFI	NL Financial Investments
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

O

OB	Omzetbelasting
OCT	Overseas Countries and Territories
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OM	Openbaar Ministerie

P

PSD	Payment Services Directive
-----	----------------------------

R

RBV	Rijksbegrotingsvoorschriften
RIEC	Regionaal Informatie en Expertisecentrum
RIV	Regeling Investeringsverzekering
RPE	Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek
RRB	Renterisicobedrag
RVU	Regeling Vervroegd Uittreden
RWT	Rechtspersoon met een wettelijke taak

S

SAMO	Stichting Afwikkeling Maror-gelden
SDG	Sustainable Development Goals
SDR	Special Drawing Rights
SG	Secretaris-Generaal
SGP	Stabiliteits- en Groeipact
SMP	Securities Markets Programme
SRB	Single Resolution Board
SRF	Single Resolution Fund
SRM	Single Resolution Mechanism
SSC	Shared Service Center
SSM	Single Supervisory Mechanism
SSO	Shared Service Organisatie
SSTL	Safe and Secure Tradelanes

U

UBO	Ultimate Beneficial Owners
-----	----------------------------

V

VIA	Vooringevulde aangifte
VK	Verenigd Koninkrijk
Vpb	Vennootschapsbelasting

W

WAKO	Wet Aansprakelijkheid Kernongevallen
Wam	Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen
Wft	Wet op het financieel toezicht
WHO	Wereldhandelsorganisatie
WOZ	Waardering onroerende zaken
Wwft	Wet ter voorkoming van witwassen en het financieren van terrorisme

Z

ZBO	Zelfstandig Bestuursorgaan
-----	----------------------------

Aangeboden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal door de Minister van Financiën.

Vervaardiging parlementaire stukken en

begeleiding productieproces

Sdu Uitgevers

afdeling Dataverwerking

e-mail traffic@sdu.nl

Vormgeving omslag en DTP omslag

The Odd Shop, Amsterdam

Uitgave

Ministerie van Financiën